

Gasunie

Jaarverslag 2014

Vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders d.d. 2 april 2015

Inhoudsopgave

GEÏNTEGREERD BESTUURSVERSLAG.....	3
Voorwoord van de Raad van Bestuur	4
Over Gasunie	7
Missie	7
Visie.....	7
Profiel	7
Organisatiestructuur	8
Businessmodel	8
Deelnemingen.....	11
Kerncijfers.....	13
Onze strategie	17
Onze resultaten in 2014	19
Klant en markt	19
Financiële resultaten.....	29
Veiligheid en milieu.....	33
Medewerkers	42
Gasunie in de samenleving.....	51
Maatschappelijk verantwoord ondernemen.....	51
Relatie met stakeholders.....	55
Materialiteitsanalyse.....	58
Maatschappelijke betrokkenheid	60
Risicomanagement	62
Governance	68
Verslag van de Raad van Commissarissen.....	69
Samenstelling Raad van Commissarissen.....	76
Samenstelling Raad van Bestuur	78
Samenstelling Ondernemingsraden.....	79
Corporate Governance	80
Remuneratiebeleid Raad van Bestuur	83
Bestuursverklaring	90
JAARREKENING	91
BIJLAGEN	193

GEÏNTEGREERD BESTUURSVERSLAG

Voorwoord van de Raad van Bestuur

De veranderingen in het Europese energielandchap zetten zich ook in 2014 voort. Nieuwe ontwikkelingen en innovaties volgen elkaar in snel tempo op. We zien de opkomst van kleinschalige en lokale energieopwekking. Traditionele energiebedrijven nemen afscheid van oude zekerheden en gaan op zoek naar nieuwe mogelijkheden en kansen. Ook de Nederlandse energiesector bevindt zich in een ingrijpende transitie, die tegelijkertijd veel uitdagingen biedt. Gas en gasinfrastructuur kunnen een belangrijke rol spelen als schakel in het toekomstige energiesysteem dat schoon en klimaatneutraal is en tevens betrouwbaar en betaalbaar is. Dit lijkt een vanzelfsprekendheid, maar de uitdaging is om dit daadwerkelijk te bewijzen en dit ook goed voor het voetlicht te brengen. Omdat het maatschappelijke en politieke draagvlak voor aardgas, niet alleen in Nederland, maar ook elders in Europa, onder druk staat als gevolg van discussies over fossiele brandstoffen, schaliegas en geopolitieke ontwikkelingen, vergt dit een grotere inspanning dan voorheen.

Nieuwe fase

In 2014 werd duidelijk dat zich een nieuwe fase aandient in de Nederlandse gasvoorziening. De aardbevingen als gevolg van de aardgaswinning uit het Groningenveld leiden tot gevoelens van onveiligheid onder de bewoners. Dit ondermijnt het vertrouwen in de gaswinning en heeft de discussie over de rol van aardgas aangezwengeld. Het is van belang dat acties ondernomen worden om dit vertrouwen te herstellen. De minister van Economische Zaken onderzoekt momenteel de mogelijkheden om de gasproductie uit het Groningenveld terug te schroeven. De productie-afname van aardgas uit Groningen op de langere termijn was door het leegraken van het gasveld reeds voorzien, maar wordt vanwege de aardbevingen nu sneller dan verwacht realiteit. Om de voorzieningszekerheid in Nederland en Europa op peil te houden, zal daarom in toenemende mate aardgas via pijpleidingen of als LNG geïmporteerd worden. Dankzij de gasrotonde kan dit ook. Een volgende stap is het vergroenen van de gasrotonde zelf door de invoeding van duurzaam geproduceerd gas en het samenwerken met andere, duurzame energiebronnen. Dat is ook onderdeel van het nieuwe hoofdstuk in de gasvoorziening.

Positieve resultaten

Te midden van deze ontwikkelingen kunnen wij operationeel en financieel terugkijken op een solide jaar. In 2014 hebben we veel nieuwe infrastructuur in gebruik genomen en met onze activiteiten hebben we een nettowinst na belastingen gerealiseerd van € 603 miljoen op een geïnvesteerd vermogen van € 9.295 miljoen. Hiervan vloeit € 362 miljoen in de vorm van dividend naar onze enige aandeelhouder, de Nederlandse Staat. De opbrengsten uit de nieuwe infrastructuur compenseerden voor een groot deel de efficiencykortingen die door de regulator zijn opgelegd. Door de relatief warme winter hoefde er minder gas getransporteerd te worden en hebben wij minder energiekosten gemaakt. Deze worden in de toekomst verrekend in de tarieven. De terugbetalingsverplichting die GTS in 2012 en 2013 richting haar klanten had, is afgelopen. Ook de lagere financieringslasten hebben een positieve bijdrage aan ons resultaat geleverd. In Nederland en Duitsland hebben we gezorgd voor continue leveringszekerheid op een uiterst korte onderbreking bij één bedrijf na.

Gasrotonde

De laatste jaren is met succes gewerkt aan de realisatie van de Noordwest Europese gasrotonde. Hierin speelt de gasinfrastructuur van Gasunie in Nederland en Duitsland een belangrijke faciliterende rol. Nederland heeft daardoor in 2014 kunnen uitgroeien tot een van de meest aantrekkelijke gashandelsmarkten in Europa. De liquiditeit van de gashandelsplaatsen TTF in Nederland en GASPOOL in Noord-Duitsland is verder toegenomen. TTF is in 2014 uitgegroeid tot een van de meest liquide gashubs van Europa naast het Britse NBP. In de bilaterale Over-The-Counter handel (OTC) is TTF in 2014 Europees koploper geworden. Ook de gezamenlijke toezichthouders in Europa, verenigd in ACER, constateren dat de Nederlandse virtuele marktplaats voor de handel in gas TTF goed functioneert. Partijen die gas nodig hebben of gas willen verhandelen, kunnen op de

Nederlandse marktplaats zonder problemen contracten sluiten. ACER¹ concludeert dat er in de Nederlandse gasmarkt sprake is van een goed functionerende gasmarkt met gezonde concurrentie, die leidt tot lagere prijzen voor gas.

Vervanging van kolen en olie door gas is een manier om snel en tegen de laagste kosten klimaatwinst te boeken en zo de cumulatieve uitstoot van CO₂ in de komende decennia maximaal te reduceren. Een goed functionerend emissiehandelsysteem (ETS) is daarbij van belang. Naast het faciliteren en aantrekken van internationale gasstromen staat het vergroenen van de gasrotonde op de agenda. Dat kan door de invoeding van duurzaam geproduceerd gas (groen gas). Wij gaan samen met het bedrijf HarvestaGG de mogelijkheid onderzoeken om een nieuwe installatie te bouwen die gas kan omzetten in verschillende groene producten, waaronder biogas. Dit kan vervolgens door Gasunie worden omgezet naar bio-LNG en door HarvestaGG op de markt gebracht.

Inzet kwaliteitsconversie

Begin 2014 heeft de regering de Tweede Kamer geïnformeerd over de wijze waarop zij de negatieve gevolgen van de gaswinning uit het Groningenveld wil minimaliseren. Een van deze maatregelen is het terugschroeven van de productie uit dit veld. Hierdoor komt minder laagcalorisch gas beschikbaar. Door het inzetten van kwaliteitsconversie kan vermindering van het Groningengas worden opgevangen. Kwaliteitsconversie is het omzetten van hoogcalorisch aardgas (onder meer afkomstig uit velden op de Noordzee of uit het buitenland) naar laagcalorisch aardgas door bijmenging van stikstof. Aandachtspunt hierbij is wel dat er in de markt voldoende hoogcalorisch aardgas beschikbaar is. GTS heeft op verzoek van de minister van Economische Zaken de uitbreiding van de kwaliteitsconversiefaciliteiten in voorbereiding en verwacht deze eind 2019 in gebruik te kunnen nemen om leveringszekerheid vanaf 2020 voor de klanten veilig te stellen.

Vloeibaar aardgas voor goederenvervoer

Gate terminal heeft zich in 2014 verder ontwikkeld als Europese hub voor vloeibaar aardgas (LNG). Gate terminal draagt bij aan de spreiding van aanvoerroutes van aardgas en daarmee aan de voorzieningszekerheid in Noordwest-Europa. In 2014 groeide het aantal schepen voor aan- en doorvoer van LNG naar 34 (2013: 23). Deze groei betreft grotendeels zogenoemde 'small scale' (met name truckloading) en reloading activiteiten. LNG is een schonere transportbrandstof dan bijvoorbeeld diesel waardoor aardgas een belangrijke bijdrage levert aan de vermindering van schadelijke emissies in de scheepvaart en het wegtransport. Sinds januari 2014 beschikt Gate terminal over een laadstation voor maximaal 5.000 tankwagens per jaar. In 2014 heeft Gasunie samen met mede-aandeelhouder Vopak de definitieve investeringsbeslissing genomen om de LNG break bulk-infrastructuur en -diensten bij Gate terminal verder uit te breiden.

Flexibele gasopslag

Gasunie-deelneming EnergyStock heeft in 2014 haar nog beschikbare opslagcapaciteit met succes vermarkt met nieuwe flexibiliteitsdiensten. Deze diensten zijn aangeboden via veilingen en via bilaterale contacten met klanten die bediend zijn met toegesneden maatwerkdiensten. Doordat EnergyStock mogelijkheden biedt om in zeer korte tijd veel gas op te slaan en ook weer snel terug te leveren, kunnen handelaren optimaal inspelen op de dagelijkse en maandelijkse prijsschommelingen op het TTF.

Energie in transitie

Wij streven naar een energievoorziening die CO₂-neutraal is. Iedereen – individuen, bedrijven, landen – is op zijn eigen manier daarmee bezig. De uitdaging is om alle bestaande en nieuwe activiteiten slim met elkaar te blijven verbinden. Op die manier ontstaat een krachtig en meervoudig energiesysteem

¹ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/publicatie/13801/Nederlandse-gasmarkt-is-voorbeeld-in-Europa/>

dat lokale initiatieven ondersteunt en stimuleert, terwijl het overkoepelende en achterliggende energiesysteem zorgt voor de benodigde betrouwbaarheid, flexibiliteit en efficiëntie. Het is een uitdaging voor ons om te laten zien dat gas en gasinfrastructuur de samenleving waardevolle oplossingen bieden in het bereiken van een CO₂-neutrale energievoorziening in 2050. Om dat te bereiken moeten wij ook over de grenzen van onze eigen infrastructuur heen kijken. Samenwerking met andere partners, ook buiten de gasector, is hierbij essentieel. In de toekomst zal aardgas niet altijd en niet overal meer de enige oplossing zijn. Maar slim gebruik van gas en gasinfrastructuur kan wezenlijk bijdragen aan het verduurzamen van onze energievoorziening. Door slimme combinaties van verschillende technologieën en disciplines komt een gebalanceerde en uitgekende CO₂-neutrale energievoorziening binnen bereik.

Ten slotte willen wij hier graag een woord van dank richten aan onze klanten, aannemers en business partners. Wij zijn hen zeer erkentelijk voor de goede en prettige samenwerking en zetten deze de komende jaren graag voort. Boven alles gaat onze dank uit naar alle medewerkers van ons bedrijf. Hun inzet, betrokkenheid, professionaliteit en energie vormen de basis waarop wij als bedrijf kunnen blijven bouwen aan een mooie toekomst.

Han Fennema
René Oudejans

Over Gasunie

Missie

Gasunie is een leidende Europese gasinfrastructuuronderneming. We dienen het publieke belang, bieden onze klanten geïntegreerde transport- en infrastructuurdiensten en houden ons aan de hoogste veiligheids- en businessstandaarden. We richten ons op waardecreatie, zowel voor de korte als de lange termijn, voor onze aandeelhouder, andere stakeholders en het milieu.

Visie

Wij geloven in een duurzame toekomst met een uitgebalanceerde energiemix en een blijvende rol voor gas dat afkomstig is uit verschillende bronnen. We geloven dat we onze klanten het best bedienen met innovatieve oplossingen op het gebied van gasinfrastructuur.

Profiel

Onze publieke taak is het verzorgen van veilig en betrouwbaar gastransport, dat van essentieel belang is voor de maatschappij. Met onze infrastructuur en dienstverlening vormen wij het hart van de Europese gasmarkt. Onze infrastructuur is een belangrijke verbindende schakel tussen eindgebruikers en leveranciers van energie. Wij geloven in een duurzame energievoorziening waarin gas zorgt voor een stabiele basis. Door onze gasinfrastructuur optimaal in te zetten, dragen we bij aan verduurzaming van de energievoorziening.

Ons netwerk fungeert in toenemende mate als internationaal knooppunt in de aan- en doorvoer van gas. We beheren en ontwikkelen daarvoor gasinfrastructuur en gashandelsplaatsen: gastransportnetwerken, internationale transitleidingen, een gasopslag, een LNG-terminal en de virtuele gashandelsplaatsen TTF (Nederland) en GASPOOL (Duitsland). Dit vormt de basis voor onze dienstverlening aan onze klanten. We dragen hiermee bij aan een liquide, competitieve en betrouwbare Europese energiemarkt.

Ons netwerk is grensoverschrijdend en bevindt zich in Nederland en Duitsland. Daarmee verzorgen we het transport van bijna een kwart van het totale gasverbruik in de Europese Unie. We nemen een onafhankelijke positie in ten opzichte van productie- en/of leveringsbedrijven en hanteren het open-accessmodel. Dat betekent dat onze infrastructuur op gelijke voorwaarden voor al onze klanten beschikbaar is. Onze dienstverlening is daarbij transparant en non-discriminatoire. De klanten die daarvan gebruik maken zijn gasproducenten, shippers, handelaren, distributiebedrijven en ook eindgebruikers zoals elektriciteitscentrales en grote industrieën.

We willen op een proactieve manier bijdragen aan verduurzaming van de energievoorziening. Daarom ontwikkelen we samen met partners duurzame technologieën en infrastructuur. Zo investeren we in bijvoorbeeld power-to-gas, grootschalige invoeding van groen gas in ons netwerk en infrastructuur voor het gebruik van LNG voor weg- en watertransport.

Onze medewerkers werken verspreid over ruim 30 locaties in Nederland en Noord-Duitsland, Berlijn, Brussel en Moskou. Ons hoofdkantoor bevindt zich in Groningen, en onze hoofdvestiging in Duitsland bevindt zich in Hannover. Via leveranciers, aannemers en onderaannemers in Nederland en Duitsland die wij contracteren voor onze projecten, leveren we een belangrijke bijdrage aan de (lokale) werkgelegenheid.

De Nederlandse Staat is onze enige aandeelhouder.

Organisatiestructuur

We hebben twee dochterondernemingen die een gastransportnet in eigendom hebben en beheren: Gasunie Transport Services (GTS) in Nederland en Gasunie Deutschland in Duitsland. Beide dochters worden bestuurd als business units onder de holding.

Onze derde business unit Participations & Business Development ontwikkelt en beheert onze overige infrastructuurdiensten. Daaronder vallen bijvoorbeeld gasopslag, transport door internationale (zee)leidingen, een terminal voor de import van vloeibaar aardgas (LNG), een LNG-piekinstallatie en ons aandeel in de gasbeurs ICE Endex. Deze activiteiten ondersteunen de liquiditeit en werking van de gasmarkt in de gebieden waar we actief zijn. Daardoor dragen ze bij aan de benutting van de netwerken van GTS en Gasunie Deutschland. We bieden deze activiteiten aan in concurrentie met andere aanbieders.

Onze business units worden ondersteund door verschillende service providers onder andere op het gebied van ICT, financiën en personeelszaken. Daarnaast verzorgen Operations en Projects in opdracht van de business units het beheer, het onderhoud, de aanpassing en de uitbreiding van de infrastructuur.

Businessmodel

Onze drie business units hebben verschillende businessmodellen. De businessmodellen van GTS en Gasunie Deutschland komen grotendeels overeen. De activiteiten van GTS en Gasunie Deutschland zijn voor het grootste deel gereguleerd in tegenstelling tot die van Participations & Business Development, die niet of deels gereguleerd zijn.

De kernactiviteit van GTS en Gasunie Deutschland is het transport van gas in respectievelijk Nederland en Noord-Duitsland. Beide ondernemingen zijn zogenaamde Transmission System Operators (TSO's). De inkomsten en het te behalen rendement daarvan worden gereguleerd door nationale toezichthoudende instanties, de Autoriteit Consument & Markt (ACM) in Nederland en de BundesNetzAgentur (BNetzA) in Duitsland. In 2014 is een cijfermatig onderzoek gedaan naar bijzondere waardeveranderingen van het gastransportnetwerk in Nederland en Duitsland. Voor een nadere toelichting op de aanleiding en uitkomst van dit onderzoek wordt verwezen naar punt 2 van de 'Nadere toelichting op de geconsolideerde balans' in de jaarrekening.

Een belangrijk speerpunt voor de toekomst is het faciliteren, stimuleren en ontwikkelen van de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Wij richten ons daarbij zowel op innovatieve toepassing van onze infrastructuur, bijvoorbeeld op het gebied van groen gas en power-to-gas, als op nieuwe product-/marktcombinaties voor aardgas, zoals het inzetten van LNG in de maritieme- en transportsector. Deze nieuwe activiteiten moeten op termijn extra inkomsten opleveren en bijdragen aan het benutten van de bestaande gasinfrastructuur. Deze activiteiten worden ontwikkeld in de business unit Participations & Business Development.

Wij behalen onze volledige omzet uit activiteiten die samenhangen met de gasinfrastructuur.

Businessmodel GTS

De kern van de dienstverlening van GTS is het verkopen van beschikbare capaciteit in een betrouwbaar netwerk tegen concurrerende voorwaarden. Op entrypunten kan het gas in het netwerk worden ingevoerd en op exitpunten kan een klant het gas uit het netwerk halen. De klanten sluiten contracten af waarmee ze capaciteit boeken op bepaalde entry- of exitpunten in het netwerk, gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Klanten kunnen onderling gas verhandelen op een virtuele marktplaats, genaamd Title Transfer Facility (TTF).

Het GTS-netwerk concurreert met andere netwerken ten aanzien van het transport van internationale gasstromen.

Hoogte van de tarieven

De tarieven die GTS aan haar klanten berekent zijn gereguleerd. Ze worden jaarlijks vastgesteld door ACM, die elke 3 tot 5 jaar de methode van regulering opnieuw vaststelt. Vanaf 2014 is in de methode van regulering een systeem van omzetregulering opgenomen: de tarieven worden bepaald door de toegestane omzet te delen door de geschatte capaciteitsboekingen. Indien de werkelijke omzet hiervan afwijkt, wordt het verschil verrekend in latere jaren. De toegestane omzet wordt berekend op basis van de kosten die GTS maakt in een bepaald referentiejaar. GTS mag haar kapitaal- en operationele kosten plus afschrijvingen terugverdienen, inclusief een rendement.

Investerings

Het ontwerp en het gebruik van het netwerk bepalen de totale beschikbare capaciteit. GTS is wettelijk verplicht op doelmatige wijze te investeren in voldoende transportcapaciteit om zo te kunnen voorzien in de totale marktbehoefte. Daarbij is het wettelijke uitgangspunt dat de gasvoorziening voor kleinverbruikers in Nederland wordt gegarandeerd op een dag met een gemiddelde effectieve etmaal temperatuur in De Bilt van – 17 °C (graden Celsius). Nieuwe investeringen worden, als zij naar het oordeel van ACM doelmatig zijn, toegevoegd aan de kostenbasis van GTS, zodat GTS deze via de tarieven kan terugverdienen.

In 2013 heeft ACM de methode van regulering van GTS voor een periode van drie jaar (2014-2016) vastgelegd. De meest bepalende parameters voor deze methode van regulering zijn:

- CPI: de tarieven mogen jaarlijks worden geïndexeerd op basis van de inflatie, waartoe de Consumenten Prijs Index wordt toegepast.
- De WACC: het toegestane rendement (Weighted Average Cost of Capital) over de geregleerde activawaarde. Voor de periode 2014-2016 heeft ACM de WACC bepaald op 3,6% reëel voor belastingen. Hieraan liggen ten grondslag: een verhouding eigen/vreemd vermogen van 50/50, een kostenvoet vreemd vermogen van nominaal 3,85%, en een rendement op eigen vermogen van nominaal 5,6%.
- De in de reguleringsperiode te realiseren productiviteitsverbetering op de totale (operationele en kapitaal-)kosten exclusief de niet beïnvloedbare kosten. Deze productiviteitsverbetering ('frontier shift') is voor de periode 2014-2016 bepaald op 1,3% per jaar. ACM heeft voor deze reguleringsperiode geen individuele efficiency benchmark op GTS uitgevoerd; zij is van plan dit wel voor de volgende reguleringsperiode te doen.

GTS kan in de praktijk een hoger of lager rendement realiseren ten opzichte van het door ACM bepaalde rendement op doelmatige kosten. Dit is afhankelijk van de hoogte van de daadwerkelijke kosten.

Businessmodel Gasunie Deutschland

Het businessmodel van Gasunie Deutschland is in grote lijnen identiek aan dat van GTS.

De belangrijkste verschillen met het Nederlandse reguleringsmodel zijn:

- De toegestane kapitaalvergoeding is opgebouwd uit de werkelijke rentekosten voor vreemd vermogen en een marktconform rendement op eigen vermogen, tot een maximum aandeel van 40% eigen vermogen in het totale vermogen. Het toegestane rendement op eigen vermogen bedraagt gemiddeld voor alle investeringen ongeveer 7,4% nominaal voor de huidige reguleringsperiode van 2013 tot en met 2017.
- Nieuwe uitbreidingsinvesteringen krijgen reeds vanaf de aanbouw een kapitaalvergoeding en dragen direct bij aan de omzet.
- BNetzA voert voor elke reguleringsperiode een individuele efficiency benchmark uit op de totale kosten van een netwerkbedrijf. Gasunie Deutschland heeft voor de huidige reguleringsperiode 2013-2017 een beoordeling gekregen van '100% efficiënt'.

Businessmodel Participations & Business Development (P&BD)

De activiteiten van Participations & Business Development zijn ondergebracht in afzonderlijke deelnemingen. Deze zijn verantwoordelijk voor de vermarkting en levering van gasinfrastructuurdiensten en voor de verplichtingen die zij hebben als eigenaar van hun bedrijfsmiddelen. De eigendomsverhoudingen in onze deelnemingen variëren van volledig eigendom (zoals EnergyStock B.V.) tot diverse vormen van gedeeld aandeelhouderschap met partners (zoals Gate terminal en BBL Company).

Het operationele beheer van de ondergrondse gasopslaginstallatie EnergyStock in Zuidwending, de Peakshaver-opslaginstallatie in Rotterdam en de pijpleidingverbinding met Engeland (BBL) wordt verzorgd door Gasunie. De LNG-terminal in Rotterdam (Gate terminal), Nord Stream en ook ICE-Endex functioneren als zelfstandige organisaties, met een toezichtstructuur vanuit de aandeelhouders. De governance van de deelnemingen wordt uitgevoerd vanuit de business unit P&BD.

P&PBD werkt daarnaast aan mogelijkheden om nieuwe, soms innovatieve, goed renderende activiteiten te ontwikkelen en zoekt daarbij samenwerkingspartners. De activiteiten dienen bij te dragen aan de strategie van Gasunie: het ondersteunen van de werking van de gasmarkt en de transitie naar een duurzame energiehuishouding (onze derde strategische pijler).

Het bedrijfseconomische risico en de rendementsdoelstelling van de activiteiten van deze business unit zijn hoger dan die van Gasunie's volledig gereguleerde activiteiten. De meeste deelnemingen concurreren namelijk in de vrije markt.

Investerings

Aan een besluit om te gaan investeren in nieuwe infrastructuur gaat altijd een uitgebreide analyse vooraf. We onderzoeken daarbij grondig de marktontwikkelingen, de wensen van potentiële klanten en de commerciële en technische haalbaarheid. De trend is dat langetermijncontracten steeds meer plaatsmaken voor kortetermijncontracten, waardoor het ondernemingsrisico toeneemt.

Daarnaast bevindt de markt voor duurzame energie zich nog in een fase waarin naast visie ook innovatie is vereist. Dit brengt, naast kansen, ook onzekerheden en risico's met zich mee, omdat investeringen in nieuwe technologieën zoals power-to-gas en markten vaak pas op langere termijn rendement opleveren. Dit alles stelt hogere eisen aan risico-analyses en de wijze waarop risico's kunnen worden gemitigeerd. Wij zijn bereid om bij investeringen in het faciliteren van duurzame energie aangepaste verdienmodellen te hanteren en een hoger risicoprofiel mee te nemen in onze afwegingen. Wij vinden dat het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen en efficiënte deelnemingsstructuren voor gasinfrastructuurbedrijven onlosmakelijk verbonden is met de ambitie en het welslagen van een voortrekkersrol in de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

Inkomstenstroom

Onze klanten kopen capaciteit bij de door onze deelnemingen beheerde infrastructuur en daarmee het recht om de infrastructuur tijdens de gecontracteerde periode te benutten.

Wij bouwen en exploiteren infrastructuur, maar hebben zelf geen belang in de aanvoer, handel en aflevering van gas of LNG. Op deze manier kunnen wij via onze deelnemingen als een onafhankelijke provider een goede werking van de gasmarkt en gashandel faciliteren.

Zowel Gate terminal als BBL hebben te maken met wettelijke regelgeving en toezichthouders. Daarom moeten ze vooraf toestemming krijgen om bepaalde diensten te kunnen aanbieden met een ontheffing van regulatoire kaders die doorgaans voor een bepaalde termijn wordt afgesproken. Samen met de toezichthouder wordt daarna bekeken hoe we verder gaan in de volgende periode. Dit kan resulteren in dienstverlening binnen de gereguleerde kaders. Daarmee wordt het businessmodel van Participations & Business Development ook beïnvloed door Europese regelgeving om een goed werkende Europese gasmarkt te faciliteren.

Deelnemingen

We nemen, meestal samen met andere partijen, deel in een aantal ondernemingen die bijdragen aan de voorzieningszekerheid op het gebied van gas in Europa. De belangrijkste noemen we hier.

Gate

De toenemende behoefte aan aardgas en een teruglopende Europese productie vragen om aanvullende import. Daarom nemen we deel in Gate (Gas Access To Europe). Deze terminal op de Rotterdamse Maasvlakte is de eerste importterminal voor vloeibaar aardgas (LNG) in Nederland. Via Gate is het Nederlandse gastransportnet aangesloten op de wereldvoorraden aardgas en draagt daarmee bij aan de diversificatie van het gasaanbod in Europa. In de terminal wordt LNG opgeslagen en gasvormig gemaakt en op druk gebracht voor levering aan het Nederlandse gastransportnet. Gate geeft een snelle toegang tot de grote en nabije potentiële afzetmarkten voor aardgas in Noordwest-Europa. We zijn voor 47,6% aandeelhouder in Gate terminal C.V.

Nord Stream

Nord Stream is een leiding door de Baltische Zee, die Rusland verbindt met Europa. Door deze verbinding heeft het Europese leidingnet een extra aansluiting gekregen op gasstromen uit Rusland, wat bijdraagt aan een stabiele gasvoorziening in Europa. We zijn voor 9% aandeelhouder in Nord Stream A.G.

NEL

De Nordeuropäische Erdgas Leitung (NEL) is de verbindingsleiding tussen Nord Stream en ons Duitse netwerk. Daardoor kan er rechtstreeks gas vanuit Rusland in ons netwerk stromen. Het beheren en opereren van NEL maakt integraal onderdeel uit van de TSO-activiteiten van Gasunie Deutschland. We zijn voor 25,13% aandeelhouder in NEL.

BBL

BBL is een leiding die loopt van het Nederlandse Balgzand naar het Engelse Bacton. De leiding draagt bij aan een stabiele gasvoorziening in het Verenigd Koninkrijk, dat voor een groot deel van haar gasvoorziening afhankelijk is van import. We zijn voor 60% aandeelhouder in BBL Company Vof.

EnergyStock

Deze installatie voor ondergrondse gasopslag vangt het kortetermijnverschil op tussen de vraag naar en het aanbod van aardgas. De zeer hoge flexibiliteit van deze buffer (snel uitzenden/opslaan) is belangrijk voor het in balans houden van de portfolio's van de EnergyStock-kanten en van het GTS-netwerk. We zijn voor 100% aandeelhouder in EnergyStock B.V.

Peakshaver

De peakshaverinstallatie op de Maasvlakte maakt aardgas vloeibaar en slaat dit op in tanks. GTS kan de Peakshaver inzetten om te kunnen voldoen aan de gasvraag in het westen van Nederland op piekmomenten. We zijn voor 100% aandeelhouder in Gasunie Peakshaver B.V.

Vertogas

Dochterbedrijf Vertogas fungeert in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken als certificeringsinstantie voor groen gas. Het geeft certificaten uit waarmee de duurzame herkomst van groen gas wordt gegarandeerd en de duurzame productiewijze transparant en aantoonbaar wordt gemaakt. We zijn voor 100% aandeelhouder in Vertogas.

ICE Endex

ICE Endex is een toonaangevende beurs in continentaal Europa voor spotgas- derivatenmarkten. ICE Endex faciliteert handel in aardgas, maar ook de handel in stroom-, biomassa, en gasopslagfutures. Zij faciliteert onder meer handelsstromen op het Nederlandse TTF, de grootste gashandelsplaats in Europa. We zijn voor 20,88% aandeelhouder in ICE Endex.

Waardecreatiemodel

In onderstaand waardecreatiemodel laten we zien welke bronnen (financieel, geproduceerd, intellectueel, menselijk, sociaal & relaties en natuur) we benutten om onze strategische doelstellingen te realiseren, welke omgevingsaspecten daarbij een rol spelen en welke waarden we met onze kernactiviteiten toevoegen.

* Dit model is afgeleid van de IIRC-richtlijnen voor geïntegreerde jaarverslaglegging

Kerncijfers

De financiële kerncijfers worden toegelicht in de paragraaf Financiële resultaten op pagina 29.

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013 herzien *)
Winst-en-verliesrekening		
Gerapporteerd		
Opbrengsten	1.651	1.464
EBITDA	1.186	1.034
EBIT	893	757
Resultaat na belastingen	603	464
Voorgesteld dividend	362	325
Genormaliseerd **)		
Opbrengsten	1.651	1.670
EBITDA	1.186	1.149
EBIT	893	873
Resultaat na belastingen	603	551
Balans		
Vaste activa	10.032	9.883
Eigen vermogen	5.505	5.214
Balanstotaal	10.299	10.188
Geïnvesteed kapitaal	9.295	8.801
Netto schuld inclusief garantiestellingen	4.725	4.906
Kasstroomoverzicht		
Kasstroom uit operationele activiteiten	979	622
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-/- 462	-/- 639
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-/- 506	-/- 816
Netto kasstroom	11	-/- 833
Ratio's		
ROIC genormaliseerd	7,4%	7,8%
ROE genormaliseerd	11,0%	10,6%
FFO / interest ratio	6,8	3,5
Netto schuld inclusief garantiestellingen / materiële vaste activa	52%	55%
Controllable Costs	343	345
Credit Ratings		
Standard & Poor's	A+	A+
Moody's Investors Service	A2	A2

*) Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' in de geconsolideerde jaarrekening.

**) Genormaliseerd voor de effecten van de methodebesluiten 2010-2013 op de opbrengsten (circa € 206 miljoen) en de vrijval van een deel van de pensioenvoorziening in 2013. In 2014 zijn geen effecten opgetreden waarvoor een normalisatie aan de orde is.

	2014	2013	Toelichting op pag.
Niet-financiële kengetallen			
Fulltime-equivalenten in dienst (per 31 december)	1.704	1.664 *)	42
Getransporteerd volume (TWh)	1.233	1.365	19
Reportable frequency index**)	5,0	3,6	33
Ziekteverzuim	3,1%	3,1%	47
Ongevallen met verzuim	4	2	33
Ongevallen zonder verzuim	5	6	33
Leidingbeschadigingen	3	6	34
Leveringszekerheid (aantal niet of late gasleveringen)	1	3	20
CO ₂ -uitstoot totaal (kiloton)	543	751	37
- Scope 1	374	575	
- Scope 2	164	172	
- Scope 3	5	4	
Verbruik aardgas (miljoen m ³)	80,8	168,7	40
Verbruik elektriciteit (miljoen kWh)	437,1	448,6	40
Hoeveelheid niet-gevaarlijke afval (ton)	18.418	16.156	39
Hoeveelheid gevaarlijke afval (ton)	5.880	4.274	39
Aantal milieuafwijkingen	198	197	Bijlage

*) Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' in de geconsolideerde jaarrekening.

***) Reportable frequency index is inclusief derden

Definities bij de kerncijfers

EBITDA	Het bedrijfsresultaat voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen en amortisaties
EBIT	Het bedrijfsresultaat voor aftrek van rente en belastingen
Geïnvesteed kapitaal	Totaal van materiële vaste activa, investeringen in joint ventures, investeringen in geassocieerde deelnemingen en overige kapitaalbelangen gecorrigeerd voor activa onderhanden werk waarover nog geen vergoeding wordt ontvangen
Netto schuld inclusief garantiestellingen	Totaal van langlopende rentedragende leningen, kortlopende financieringsverplichtingen, geldmiddelen en kasequivalenten en garantiestellingen
ROIC genormaliseerd	Return On Invested Capital genormaliseerd wordt berekend door de genormaliseerde NOPLAT te delen door het geïnvesteed kapitaal. Deze ratio geeft inzage in de mate waarin Gasunie kasstromen genereert ten opzichte van de kasstroom welke zij heeft geïnvesteed in de business
NOPLAT genormaliseerd	Net Operating Profit Less Adjusted Taxes genormaliseerd is het totaal van genormaliseerde EBIT en resultaat deelnemingen onder aftrek van belastingen
ROE genormaliseerd	Rentabiliteit op eigen vermogen genormaliseerd wordt berekend door het genormaliseerde resultaat na belastingen te delen door het eigen vermogen
FFO	Funds From Operations is de som van het resultaat na belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening, afschrijvingen, amortisatie en bijzondere waardeveranderingen
FFO / interest ratio	Deze ratio geeft inzage in de ontwikkeling van de Funds From Operations ten opzichte van de financieringslasten
Netto schuld inclusief garantiestellingen / materiële vaste activa	Deze ratio geeft inzage in de mate waarin de materiële vaste activa gefinancierd zijn met schuld
Controllable Costs	Genormaliseerd totaal van personeelskosten en overige bedrijfslasten, verminderd met aan investeringen toegerekende kosten en niet-beïnvloedbare energiekosten

Reportable frequency index

Het aantal 'reportable' ongevallen (ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of dodelijke slachtoffers) per miljoen gewerkte uren

Scope 1, 2 en 3

Het Greenhouse Gas Protocol, de geldende standaard voor rapportage over CO₂-emissies, hanteert een onderverdeling van emissies naar bron. Deze is opgedeeld in scope 1 (directe emissies als gevolg van onze eigen activiteiten), scope 2 (indirecte emissies van de energie die is ingekocht) en scope 3 (alle overige indirecte emissies die het gevolg zijn van onze bedrijfsactiviteiten)

Onze strategie

We hebben een publieke taak en ons doel is om vanuit deze taak een veilige, betrouwbare, betaalbare en duurzame energievoorziening mogelijk te maken. De rol hierin van gasinfrastructuur vormt de basis voor onze strategie. Met de verbindende rol die onze infrastructuur inneemt, spelen we in op de energiebehoeften van klanten en consumenten. Om hieraan te kunnen blijven voldoen, werken wij innovatief en grensverleggend op het gebied van energie, en van (aard)gas in het bijzonder. Daarbij willen we waarde creëren voor zowel onze aandeelhouder als de maatschappij.

De wensen van onze klanten vormen een belangrijk uitgangspunt bij onze dienstverlening. We willen onze leidende Europese positie uitbouwen. We zoeken daarbij waar mogelijk samenwerking met partners. Zowel nationaal als internationaal. In onze strategie houden we rekening met de kansen, risico's en uitdagingen van de snel veranderende energiemarkt.

Ontwikkelingen in onze omgeving

De positie van aardgas staat onder druk. Dat heeft verschillende oorzaken, zoals de afnemende gasproductie in Noordwest-Europa. Daarnaast vinden in Nederland discussies plaats over de afhankelijkheid van Russisch gas, de winning van schaliegas en de aardbevingenproblematiek. In de woningsector wordt soms overwogen of nieuwe woningen op het gasnet moeten worden aangesloten of hun energie volledig uit andere bronnen halen. Daarnaast staan er gascentrales in Europa stil vanwege de forse concurrentie van steenkool, mede dankzij lage CO₂-prijzen. Door overproductie van duurzame energie uit wind en zon, met name in Duitsland, zijn de prijzen op de elektriciteitsmarkt gedaald waardoor het rendement van elektriciteitscentrales onder druk staat. Grote internationale utiliteitsbedrijven bezinnen zich op hun toekomstige businessmodel, zoals E.ON, dat heeft aangekondigd de onderneming op te splitsen in een deel met daarin de conventionele elektriciteitscentrales en een ander deel met een combinatie van distributienetwerken en duurzame elektriciteitsproductie. In december 2014 heeft Rusland aangekondigd dat ze afziet van de aanleg van de South Stream leiding via de Zwarte zee en Bulgarije naar Oostenrijk. Rusland overweegt nu een leiding naar Turkije. Voorlopig blijft Nord Stream dus de enige zeeverbinding tussen Rusland en West-Europa. De gevolgen van deze ontwikkelingen voor de West-Europese gasvoorziening zijn nog onduidelijk.

Dit alles draagt bij aan onzekerheid over de toekomst van gas in de Europese energievoorziening, hetgeen het voor spelers in deze markt soms lastig maakt besluiten te nemen over vaak grote investeringen met een looptijd van vaak tientallen jaren.

Wat betekenen deze ontwikkelingen voor ons?

We monitoren ontwikkelingen in de markt nauwkeurig. We houden hier rekening mee bij de jaarlijkse evaluatie van onze strategie. We stellen de strategie bij als we daarvoor aanleiding zien. We zien dat de verwevenheid van de Nederlandse en Duitse gasmarkt met omringende gasmarkten verder toeneemt. De nationale doelstellingen van een betrouwbare en betaalbare gasvoorziening worden daardoor in steeds grotere mate bepaald en beïnvloed door Europese doelstellingen. Besluitvorming vindt steeds meer op Europese schaal plaats. Deze ontwikkelingen zorgen dat we een Europese focus moeten hebben, waarbij samenwerking met Europese partners belangrijker wordt.

In het duurzame energiesysteem van de toekomst zullen verschillende soorten gassen, elektriciteit en warmte gezamenlijk een rol spelen en elkaar beïnvloeden. Door het aan elkaar koppelen van de sterke punten van gas, elektriciteit en warmte, kunnen de zwakke punten die deze energiedragers afzonderlijk hebben, worden opgelost. Gasinfrastructuur zal hiertoe andere soorten gassen, zoals waterstof, moeten kunnen invoeden en er zullen koppelingen moeten worden aangebracht tussen de nu gescheiden gas-, warmte- en elektriciteitssystemen. We geloven dat een hybride systeem voor

de toekomst de beste oplossingen biedt. Een voorbeeld van zo'n hybride systeem zien we bij de verwarming van huizen waarbij een elektrische warmtepomp en een HR-ketel op gas met elkaar gecombineerd worden, zodat piekmomenten kunnen worden opgevangen. Met andere belanghebbenden zijn we studies gestart naar de mogelijkheden en de uitdagingen die komen kijken bij de integratie van de verschillende energiesystemen, de invoeding van nieuwe gassen en de aanpassingen die eventueel aan het gasnetwerk nodig zijn.

Strategische pijlers

Om onze strategie te kunnen realiseren, sturen we op drie strategische pijlers die bijdragen aan het mogelijk maken van een betrouwbare, betaalbare en duurzame energievoorziening:

- Het optimaliseren van de waarde van onze bestaande assets
- Het versterken van onze leidende positie als grensoverschrijdende gasinfrastructuuronderneming in Europa
- Het mogelijk maken van de transitie naar duurzamer energiegebruik

Optimaliseren van de waarde van onze bestaande assets

Onze gasinfrastructuuractiviteiten staan centraal in onze activiteiten. We leggen de nadruk op het uitvoeren van de wettelijke taken van netbeheerders GTS en Gasunie Deutschland, waarmee we bijdragen aan een goed functionerende gasmarkt. Wij zorgen via onze netbeheerders voor het beheer en de ontwikkeling van het gastransportnet door het aanbieden van transport- en aanverwante diensten, kwaliteitsconversie en het borgen van de leveringszekerheid. We hebben daarbij als uitgangspunt operational excellence: veiligheid, betrouwbaarheid en doelmatigheid.

Versterken van onze leidende positie als grensoverschrijdende gasinfrastructuuronderneming in Europa

In een steeds verder consoliderende markt gaan we de uitdaging aan onze leidende positie als grensoverschrijdende gasinfrastructuurspeler te behouden en waar mogelijk te versterken. We willen ervoor zorgen dat onze infrastructuur voor marktspelers de voorkeursroute is voor hun gastransport, zodat onze assets zo goed mogelijk benut worden. Bovendien versterken we hiermee onze positie als aangewezen gesprekspartner voor regelgevende instanties. Daarmee zijn wij in staat positieve invloed uit te oefenen ten behoeve van adequate regelgeving. Onze positionering als innovatieve dienstverlener draagt hier ook aan bij.

In het afgelopen jaar hebben we intensief gewerkt aan mogelijke samenwerking met andere gasinfrastructuurbedrijven om te komen tot een verdere verbreding van de gasrotonde, mede door een vergroting van de aanvoer- en doorvoermogelijkheden van gas.

Mogelijk maken van de transitie naar meer duurzaam energiegebruik

De vraagstukken op het gebied van energie en duurzaamheid zijn uitdagender dan ooit. Op weg naar een schonere energietoekomst die haalbaar, maar ook betrouwbaar en betaalbaar is, willen we kansen benutten. We geloven in een duurzame toekomst waarin een blijvende rol voor gas is weggelegd. In 2014 hebben we onze ambities op het gebied van duurzaamheid verdiept en vastgelegd in een zogenoemde Roadmap to Green. Wij focussen hierbij op groen gas, power-to-gas, warmtevoorziening in de gebouwde omgeving en carbon capture, transport and storage (CCTS). Als de maatschappij een keuze maakt voor CCTS zullen wij dat mogelijk helpen maken.

Onze resultaten in 2014

Klant en markt

Optimaliseren van de waarde van onze bestaande assets

Onze gastransport- en infrastructuuractiviteiten staan centraal in onze strategie; deze voeren we zo efficiënt mogelijk uit. Via onze netbeheerders GTS en Gasunie Deutschland zorgen wij voor de goede werking en de ontwikkeling van het gastransportnet. Dit doen wij door het borgen van de leveringszekerheid en het aanbieden van diverse diensten aan onze klanten. Veiligheid, betrouwbaarheid en operational excellence zijn daarbij leidend.

Gastransport

2014 was een warm jaar. Dat leidde in Nederland, Duitsland en omliggende landen tot minder vraag naar aardgas dan in het vorige jaar. Een deel van het getransporteerde volume heeft betrekking op de doorvoer van gas van en naar het buitenland. Ons netwerk fungeert hierbij als internationaal knooppunt.

In 2014 hebben onze klanten 1.233 miljard kWh (126 miljard m³) gas door ons netwerk laten transporteren ten behoeve van eindgebruikers in binnen- en buitenland. Door ons Nederlandse net stroomde 976 miljard kWh (100 miljard m³) en door ons Duitse net 257 miljard kWh (26 miljard m³).

Transportopbrengsten

We hebben met het transport van gas en daaraan gerelateerde diensten een omzet van € 1.445 miljoen gerealiseerd: € 1.183 miljoen in Nederland en € 262 miljoen in Duitsland.

De ingebruikname van de nieuwe leiding tussen Odilapeel en Melick in Nederland en de eerste fase van het uitbreidingsproject ExEl van Noord-Duitsland naar Denemarken heeft een positieve bijdrage geleverd aan de omzet. Door deze uitbreiding van onze infrastructuur hebben we extra capaciteit verkocht.

De omzet van GTS was in 2014 hoger dan in 2013. Dit wordt vooral veroorzaakt door het aflopen van de terugbetalingsverplichting die in 2013 nog van kracht was. Als hiervoor de omzet van 2013 gecorrigeerd wordt dan is de gerealiseerde omzet in 2014 lager dan de gecorrigeerde omzet in 2013. Dat wordt grotendeels verklaard door lagere tarieven in 2014 en door lagere verkopen dan verwacht. Dit laatste wordt in 2016 verrekend in de tarieven.

De tarieven van Gasunie Deutschland zijn in 2014 gestegen ten opzichte van 2013. Oorzaken hiervan waren de sterke daling van het aantal (langetermijn)capaciteitsboekingen in 2014 en de investeringen in uitbreiding van de transportcapaciteit. Omdat het verwachte boekingsprofiel de basis vormt voor de berekening van de tarieven, hebben we dit profiel aangepast op basis van de ervaringen van de laatste jaren.

Transportkosten

Door de lagere gasvraag in 2014 is er in Nederland minder energie voor het transport gebruikt en zijn de transportkosten lager dan in 2013. In Duitsland zorgde de ingebruikname van de NEL (de verbindingsleiding tussen Nord Stream en ons Duitse net) voor lagere compressiekosten. Via de NEL kan Noord-Duitsland vanuit Nord Stream beleverd worden. Voorheen werd meer gebruik gemaakt van de route vanuit de Noordzee via Emden. Daarnaast werd door de hogere temperaturen het gas in de gasopslagen in Duitsland in 2014 minder aangesproken waardoor er minder gastransport nodig was om deze weer te vullen.

Veiligheidsprestaties

Veiligheid voor onze medewerkers en onze omgeving is een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen uitvoeren van onze werkzaamheden. Het scheppen van een gezonde en veilige werkomgeving en het minimaliseren van (milieu)risico's voor de omgeving heeft daarom prioriteit. Ondanks alle inspanningen op het gebied van veiligheid zijn onze veiligheidsresultaten in 2014 minder positief dan in 2013. Het aantal letselgevallen met verzuim is verdubbeld, zowel voor eigen medewerkers (van 2 naar 4) als bij aannemers (van 3 naar 7). Ook het aantal reportables per miljoen gewerkte uren is toegenomen. De oorzaak is vooral gelegen in persoonlijk gedrag. We zijn daarom een programma gestart om het veiligheidsbewustzijn te verbeteren.

Het Besluit Externe Veiligheid Buisleidingen (BEVB) heeft tot doel om bij te dragen aan een veilige ligging van leidingen. In 2014 hebben we de laatste knelpunten die hieruit naar voren kwamen, opgelost.

Hoge leveringszekerheid

Naast veiligheid heeft ook betrouwbaarheid van het gastransport hoge prioriteit binnen ons bedrijf. In 2014 lag de leveringszekerheid op een zeer hoog niveau. Op één zeer korte onderbreking na hebben wij in Nederland en Duitsland volledige leveringszekerheid gerealiseerd. Bij deze onderbreking van het gastransport heeft één bedrijf in Nederland heel kortstondig geen gas ontvangen. We hebben onderzoek gedaan naar de oorzaak van de transportonderbreking en verbeterpunten opgesteld om het risico op onderbrekingen naar nul te brengen.

Uitbreiding infrastructuur

In 2014 hebben we in Nederland onder meer de leidingtrajecten Beverwijk–Wijngaarden en Westerschelde West-Cambron, in gebruik genomen. Beide trajecten maakten deel uit van het zogeheten Integrated Open Season, waarbij klanten hun transportbehoefte op de lange termijn kenbaar hebben gemaakt en additionele transportcapaciteit hebben gecontracteerd. Op basis daarvan hebben we onze transportcapaciteit uitgebreid. Daarnaast hebben we de capaciteit op onze Oost-West route versterkt door uitbreidingen op compressorstation Grijskerk.

Het in 2013 door GTS gestarte Open Season 2019 is in 2014 afgerond. Dit tweejaarlijkse proces heeft deze keer niet geleid tot additionele capaciteitsboekingen. Wel is er door meerdere partijen secundaire capaciteit aangeboden. Klanten geven aan dat de markt zich door ontwikkelingen, zoals de overgang naar veilingmechanismes die volgen uit de Europese wet- en regelgeving, meer richt op het verkrijgen van korte termijn gebundelde capaciteit, dan de langetermijn Open Season-capaciteit.

Uitbreiding in noordelijke richting

Door verschillende ontwikkelingen is er een toenemende behoefte aan extra transportcapaciteit door Duitsland in noordelijke richting. Zo neemt de binnenlandse gasproductie in Denemarken af en is er meer vraag naar aardgas in Sleeswijk-Holstein en de regio Hamburg als gevolg van de Duitse 'Energiewende'. We zijn daarom met het uitbreidingsproject Exit Ellund (ExEll) begonnen. De eerste fase is volgens planning en binnen budget in 2014 opgeleverd. De tweede fase zal naar verwachting eind 2015 gereed zijn. De voltooiing van het gehele project staat gepland voor midden 2016.

Verdieping Elbe-zinker

Door de verdieping en verbreding van de rivier de Elbe moet er een aanpassing aan de zogeheten Elbe-zinker plaatsvinden. Deze zinker zal anders niet diep genoeg meer liggen en daarmee niet meer voldoen aan de vergunningen. Gasunie Deutschland is samen met OGE, Telekom en WSV eigenaar van de zinker. De Elbe-zinker is van groot belang voor het gastransport naar Hamburg, Sleeswijk-Holstein, Denemarken en Zweden. Daarnaast is hij belangrijk voor de Scandinavische telecommarkt.

De aandeelhouders zijn overeengekomen dat Gasunie zowel het commerciële als het technische management voor dit project op zich neemt, inclusief het vergunningentraject.

De uitvoering van dit project is begin 2014 gestart en in december afgerond. De nieuwe zinker heeft een lengte van 1,5 kilometer en een doorsnede van 2,6 meter. In april 2015 wordt hij op de bestaande infrastructuur aangesloten en in gebruik genomen. Daarna zullen de oude leidingdelen verwijderd worden.

Magnitude project

De provincie Groningen is geconfronteerd met een toenemend aantal aardbevingen als gevolg van gaswinning, waarvan bovendien de kracht groter is dan voorheen. Het Ministerie van Economische Zaken heeft bij GTS aangegeven voorlopig uit te gaan van aardbevingen van maximaal 5,0 op de schaal van Richter. Bij de aanleg van het gastransportsysteem is echter geen rekening gehouden met aardbevingen van die sterkte. Daarom heeft GTS onderzoek laten uitvoeren naar eventuele maatregelen om zeker te stellen dat haar infrastructuur hiertegen bestand is.

Op basis van deze onderzoeken is geconcludeerd dat het overgrote deel van de leidingen aardbevingen met krachten zoals die de komende jaren maximaal te verwachten zijn, kunnen doorstaan. Voor circa 4% (ongeveer 80 kilometer) van het regionale net van GTS in het aardbevingsgebied is dat niet met zekerheid aan te tonen. Dit betreft leidingen van voor 1964, die bij de oprichting van Gasunie zijn overgenomen. Uit onderzoek blijkt dat het gastransport via die leidingen onder de huidige omstandigheden geen risico loopt, maar stelt dat dit voor de toekomst, als de maximale kracht van de aardbevingen kan oplopen tot 5,0 op de schaal van Richter, niet aangetoond kan worden. Besloten is om dit deel van het leidingnet nu preventief aan te passen. Dat kan deels door vervanging gebeuren, maar ook wordt gekeken hoe het gastransport langs andere routes in stand gehouden kan worden. Op basis van studies heeft het Ministerie van Economische Zaken aangegeven dat de kans op aardbevingen met een kracht van 5 op de schaal van Richter toeneemt, maar ook de komende 5 jaar verwaarloosbaar klein is. Daarom heeft GTS een programma opgesteld waarin alle noodzakelijke maatregelen in de komende jaren geïmplementeerd worden en uiterlijk 2020 gereed zijn, te beginnen bij installaties en leidingen die het hoogste risico vormen.

Naast leidingmaatregelen neemt GTS ook bouwkundige maatregelen op stations en installaties. Hierbij worden op een aantal plaatsen preventief verstevigingen aangebracht om risico's voor het gastransport te voorkomen en om ervoor te zorgen dat onze medewerkers veilig op onze locaties kunnen blijven werken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de versterking van vloeren en plafonds en het verstevigen van steunpunten voor bovengrondse leidingdelen. Deze bouwkundige maatregelen zullen naar verwachting eind 2016 op alle installaties en stations in het aardbevingsgebied afgerond zijn.

Ontwikkelingen regulering

Nederland

Methodebesluit

In 2013 heeft de toezichthouder ACM de reguleringsmethode voor 2014-2016 vastgesteld. GTS heeft daartegen beroep aangetekend. In het methodebesluit legt ACM de methode van regulering vast voor de vijf wettelijke taken transport, balanceren, kwaliteitsconversie, bestaande aansluitingen en nieuwe aansluitingen. De belangrijkste beroepsgronden hebben betrekking op de vaststelling van de vermogenskostenvergoeding (WACC) en de vaststelling van de productiviteitsverbetering die wordt gebruikt om de jaarlijkse afname van de toegestane kosten te berekenen. Een tussenuitspraak van het CBb op 5 maart 2015 heeft nog geen gevolgen gehad voor de status van het methodebesluit en geeft ACM de mogelijkheid motiveringsgebreken in het methodebesluit te herstellen. Het CBb zal niet eerder dan eind 2015 een einduitspraak doen in dit beroep tegen het methodebesluit.

Tariefbesluit

Naast deze beroepszaak speelde een aantal andere zaken op reguleringsgebied in 2014. Zo heeft ACM de meeste bezwaren van GTS met betrekking tot het tariefbesluit 2013 gegrond verklaard. Hierdoor worden in de tarieven over 2014 en 2015 correcties opgenomen. Redenen hiervoor zijn een foutieve berekening van de bouwrente in de tarieven 2013 en het feit dat het investeringsproject Stikstofbuffer Heiligerlee doelmatiger is beoordeeld (de efficiëntie van dat project is na bezwaar bepaald op 99,4%).

Kostenbenchmark

In 2014 speelde ook het voornemen van ACM om de efficiëntie van GTS vast te stellen door middel van een kostenbenchmark. ACM wil de totale kosten van GTS, dus zowel operationele kosten als historische kapitaalkosten, vergelijken met die van Duitse netbeheerders. ACM overweegt de resultaten hiervan te verwerken in de inkomstenregulering voor GTS vanaf 2017.

GTS heeft in 2014 met ACM over dit voornemen gesproken waarbij GTS haar bezwaren tegen de aanpak van ACM naar voren heeft gebracht. Hierbij spelen de grote verschillen tussen Nederlandse en Duitse netbeheerders een belangrijke rol, waardoor een vereenvoudigde vergelijking van de totale kosten van Duitse netbeheerders en GTS niet goed mogelijk is. Dit betreft bijvoorbeeld de verschillende wettelijke taken op het gebied van leveringszekerheid en kwaliteitsconversie en verschillen in inrichting en organisatie van de gas(transport)markt. Daarnaast wordt een kleine vergelijkingsgroep van 12 netbeheerders gehanteerd. Met een dergelijke kleine dataset is het in de ogen van GTS niet mogelijk robuuste en gevalideerde verbanden tussen kosten en output te verklaren.

In 2015 starten de voorbereidingen van ACM voor de reguleringsperiode vanaf 2017. Dan zal duidelijk worden of ACM haar voornemen om deze benchmark uit te voeren door zal zetten.

Wetgeving en toegangsvoorwaarden

Door de internationalisering en de toenemende variatie in gassamenstelling heeft de minister van Economische Zaken besloten een nieuwe wettelijke taak toe te wijzen aan GTS. Door middel van een wetwijziging heeft GTS de taak gekregen om, indien nodig, niet alleen de Wobbe-index maar ook andere eigenschappen van gas aan te passen. De eisen die aan het gas worden gesteld, zijn in een Ministeriële Regeling (MR Gaskwaliteit), die op 1 oktober 2014 van kracht is geworden, vastgelegd. Door deze regeling is geborgd dat alle marktpartijen en huishoudens blijvend veilig gebruik kunnen maken van aardgas.

Duitsland

In mei heeft BNetzA een definitief besluit genomen met betrekking tot de toegestane omzet voor de reguleringsperiode van 2013 tot en met 2017 waarbij de efficiency van Gasunie Deutschland Transport Services GmbH op 100% is vastgesteld.

In april is BNetzA een consultatieproces begonnen om de eisen in kaart te brengen met betrekking tot de tarieven voor kortetermijnboekingen, voor afschakelbare capaciteit en voor entry- en exitpunten van gasopslagen. BNetzA is bereid om het tarifieringssysteem te wijzigen om zodoende langetermijnboekingen meer te stimuleren dan kortetermijnboekingen. Dit kan het aantal boekingen stabiliseren dat nu erg volatiel en moeilijk voorspelbaar is. Verwacht wordt dat de wijziging op 1 januari 2016 zal ingaan.

In 2014 heeft BNetzA de effecten van omzetregulering geëvalueerd. Het rapport hierover is in 2015 aan de Duitse regering gezonden. Verwacht wordt dat in de volgende reguleringsperiode (vanaf

2018) aanpassingen kunnen worden doorgevoerd. Het is nog niet te voorzien wat dit concreet voor Gasunie Deutschland zal betekenen.

Veranderende gassamenstelling

Door de internationalisering van gasstromen in Europa neemt de variatie in gassamenstellingen in ons net toe. Daarnaast zal de productie van aardgas in Noordwest-Europa teruglopen. Dit geldt ook voor de productie van Nederlandse gasvelden. Dat heeft allemaal gevolgen voor de eindgebruiker. In Nederland hebben we twee gescheiden gastransportnetten, voor laagcalorisch en hoogcalorisch gas. De huishoudelijke apparaten en een groot deel van de industriële apparatuur in Nederland is afgesteld op de vrij constante samenstelling van het laagcalorische Groningen-gas (G-gas). Op de lange termijn dient deze apparatuur ook geschikt te zijn voor een andere gassamenstelling.

Het Ministerie van Economische Zaken heeft een aantal marktpartijen gevraagd maatregelen te nemen om de eindverbruikers van gas voldoende tijd te geven hun apparatuur zo nodig aan te passen. Voor de G-gasmarkt geldt een overgangsperiode tot in elk geval 2030. In deze periode zorgt GTS ervoor dat de markt in Nederland gas ontvangt met een samenstelling die vergelijkbaar is met die van G-gas.

In Nederland gebruiken zo'n 80 bedrijven het hoogcalorisch H-gas, de overige bedrijven en alle huishoudens maken gebruik van G-gas. Ook voor afnemers van H-gas was er een overgangsregeling bepaald door het Ministerie van Economische Zaken om deze voldoende tijd te geven hun apparatuur waar nodig aan te passen aan de toenemende variatie in gassamenstelling. Die regeling liep tot 1 oktober 2014. Ondertussen hebben al deze bedrijven maatregelen uitgevoerd zodat ze het H-gas blijvend veilig kunnen gebruiken.

De op termijn afnemende productie van Groningen-gas is aanleiding geweest voor een studie naar de benodigde hoeveelheid kwaliteitsconversiemiddelen en stikstofproductie. In het proces van kwaliteitsconversie voegt GTS aan het (inter)nationale hoog calorische gas (H-gas) stikstof toe, waarmee het gas een kwaliteit krijgt die gangbaar is voor de Nederlandse markt (G-gas). Door de afnemende productie uit het Groningenveld zal steeds vaker stikstof ingezet moeten worden om tijdens grote vraag de afnemer van laagcalorisch gas te kunnen voorzien. Uit het onderzoek is gebleken dat waarschijnlijk rond 2020 de pieken in de vraag niet langer met bestaande en reeds geplande middelen belevend kunnen worden. GTS heeft op verzoek van de minister van Economische Zaken de uitbreiding van de kwaliteitsconversiefaciliteiten in voorbereiding en verwacht deze eind 2019 in gebruik te kunnen nemen om leveringszekerheid vanaf 2020 voor de klanten veilig te stellen.

Naast de teruglopende productie van gas in Nederland neemt de Duitse productie in hoog tempo af. Verwacht wordt dat de exportcapaciteit vanuit Nederland naar Duitsland vanaf 2020 gaat afnemen en in 2029 tot nul gereduceerd zal zijn. In het Duitse Netzentwicklungsplan (NEP) 2013 zijn de benodigde technische maatregelen al benoemd waarbij de Duitse markt vrijwel geheel wordt omgebouwd van laagcalorisch gas naar hoogcalorisch gas. Het doel is om de markt in 2030 volledig omgebouwd te hebben.

Gasunie Deutschland heeft een voortrekkersrol genomen in de ontwikkeling van de voorwaarden waaronder het ombouwproces moet gaan plaatsvinden. Deze voorwaarden worden vastgelegd in de Kooperationsvereinbarung (KoV) tussen de Duitse TSO's.

Samen met de aangrenzende netbeheerder Stadtwerke Schneverdingen heeft Gasunie Deutschland een ombouwovereenkomst gesloten om in 2015 een pilot project uit te voeren. Bij dit project wordt het aangrenzende regionale net omgebouwd tot een net voor hoogcalorisch gas. De ervaringen die worden opgedaan bij deze pilot worden gebruikt voor de nieuwe projecten met andere regionale netten die conform het Netzentwicklungsplan voor 2016 gepland staan.

Wat gebeurde er verder in 2014

- We hebben ons meerjarig vervangingsprogramma in Nederland, dat bestaat uit het renoveren en deels vervangen van afsluiterschema's, meet- en regelstations en gasontvangstations, opgeschaald. Het vervangingsprogramma heeft een verwachte looptijd tussen 15 en 20 jaar.
- In december 2014 is vastgesteld dat GTS aan de gestelde eisen voldoet voor certificering conform NTA 8120. Dit is een Nederlandse technische afspraak waarin de eisen zijn uitgewerkt waaraan het asset managementsysteem van een elektriciteits- of gasnetbeheerder moet voldoen op het gebied van veiligheids-, kwaliteits- en capaciteitsmanagement.
- Per 1 januari 2014 heeft Gasunie het eigendom van het gastransportnetwerk in Nederland en de daarmee samenhangende activa, passiva en activiteiten overgedragen aan GTS. De overdracht maakt onderdeel uit van de certificering van GTS als onafhankelijke netbeheerder.
- In het verlengde van de overdracht van de assets van Gasunie aan GTS, zijn per 1 januari 2014 de assets en activiteiten die betrekking hebben op de installaties van de Peakshaver op de Maasvlakte ingebracht in een aparte onderneming, Gasunie Peakshaver BV.
- Omdat marktpartijen op steeds kortere termijn en voor kortere looptijden capaciteit boeken, heeft GTS minder inzicht in de behoefte aan capaciteit op de langere termijn. GTS is in 2014, vooruitlopend op de wetswijziging STROOM in 2015, gestart met het opstellen van een netwerkontwikkelingsplan (NOP). Dit plan illustreert eventuele ontwikkelingen van het gastransportnetwerk van GTS aan de hand van een reeks plausibele energiescenario's. Bij het NOP worden ook de marktpartijen geconsulteerd. Deze consultatiefase zal medio 2015 plaatsvinden. Het NOP vervangt de voorheen gebruikelijke Open Seasons.

Versterken van onze leidende positie als grensoverschrijdend gasinfrastructuurbedrijf

Energiegebruikers hebben baat bij sterke internationale gasverbindingen en een liquide gasmarkt. Dit is gunstig voor de beschikbaarheid en betaalbaarheid van gas. In een energiewereld die steeds internationaler wordt, willen we onze infrastructuur zo goed mogelijk blijven benutten en de waarde ervan behouden of zelfs vergroten. Daarom is het belangrijk dat onze infrastructuur voor marktpelers de voorkeursroute is voor hun gastransport. We analyseren hun behoeften en ontwikkelen diensten die hierop aansluiten, waar mogelijk in Europees verband.

Daarnaast blijven we kijken naar mogelijkheden tot een intensievere samenwerking met andere gasinfrastructuurbedrijven om te komen tot een verdere verbreding en versterking van de gasrotonde.

Groeierende gashandelsplaatsen bevorderen marktliquiditeit

Een goedwerkende gasmarkt is een belangrijk onderdeel van de gasrotonde. Het trekt namelijk gasstromen aan en vergroot de concurrentie in vraag en aanbod. Wij willen de huidige leidende positie van de gashandelsplaats TTF, de meest liquide en toonaangevende hub van continentaal Europa, uitbouwen door het optimaliseren van bestaande en het ontwikkelen van nieuwe diensten.

TTF

TTF is de Nederlandse virtuele handelsplaats waar gas kan worden verhandeld. TTF is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende liquide gashubs in Europa, naast het Engelse National Balancing Point (NBP). Ondanks een dalende gasvraag in Noordwest-Europa is er op TTF in 2014 veel meer volume verhandeld dan ooit tevoren. Vooral in de bilaterale Over-The-Counter handel (OTC) vond een enorme toename plaats, waardoor TTF er in 2014 in is geslaagd om de jarenlange Europese OTC-koppositie van NBP over te nemen. Ook via gasbeurzen is er meer in TTF-

producten gehandeld dan in voorgaande jaren. Een goed werkend TTF versterkt de voorzieningszekerheid en zorgt er bovendien voor dat vraag en aanbod goed hun werk doen in een transparante en liquide markt.

Om de marktwerking nog verder te bevorderen biedt GTS het gebruik van de handelsplaats TTF sinds 1 juni 2014 gratis aan voor shippers.

In 2014 is via TTF in totaal 13.216 miljard kWh gas verhandeld, ten opzichte van 8.287 kWh in 2013. Het fysieke volume dat via TTF stroomt, het netto TTF-volume, bedroeg in 2014 430 miljard kWh tegen 447 miljard kWh in 2013. Net als in de twee voorgaande jaren is daarmee het fysieke TTF-volume groter dan de Nederlandse gasconsumptie. Zowel binnen- als buitenland maken bij de invulling van hun gasbehoefte gebruik van TTF.

Het aantal actieve TTF-handelaren is in 2014 weer verder toegenomen en ligt met 127 opnieuw ruim boven het vorige aantal (113 in 2013).

GASPOOL

Ook op de Noord-Duitse gashandelsplaats GASPOOL is er groei te zien. Zowel verhandeld volume als liquiditeit zijn toegenomen in 2014. Het verhandeld volume bedroeg 1.291 miljard kWh in 2014 (1.251 miljard kWh in 2013). Het netto volume daalde naar 400 miljard kWh (2013: 444 miljard kWh). Eind 2014 is het aantal handelaren op GASPOOL met 43 gegroeid naar 398 (355 in 2013).

ICE Endex

ICE Endex faciliteert als beurs voor spotgas- en derivatenmarkten onder meer handelsstromen op TTF. In 2014 heeft ICE Endex het marktaandeel in haar primaire markt (TTF Futures) verhoogd van ongeveer 10% begin 2014 naar 20% tegen het eind van het jaar. In combinatie met een sterk jaar voor de TTF Futures-markt als geheel, heeft dit geleid tot een aanzienlijke toename in de verhandelde TTF Futures-contracten met ongeveer 70% ten opzichte van 2013. Hiermee is ook de positie van TTF als meest liquide continentale hub en price maker van Noordwest-Europa verstevigd.

Samenwerken in Europees verband

Ontwikkeling Europese gasmarkt

Om de ontwikkeling van een competitieve Europese gasmarkt te stimuleren en de marktliquiditeit te bevorderen, wordt er door TSO's samengewerkt. Dit gebeurt onder andere in ENTSG (European Network of Transmission System Operators for Gas). Binnen ENTSG stemmen TSO's onder andere hun plannen af op het gebied van de Europese netwerkcodes, het tienjarig netontwikkelingsplan en de bevordering van transparantie

Door gastransportdiensten te harmoniseren wordt grensoverschrijdende gashandel bevorderd. In 2014 hebben GTS en Gasunie Deutschland daarom hard gewerkt aan het mede vormgeven van nieuwe Europese netwerkcodes. Ook zijn de al eerder goedgekeurde netwerkcodes op het gebied van capaciteitstoedeling (CAM) en congestiebeheer (CMP) en op het gebied van balancering (verder) geïmplementeerd. De invoering van de netwerkcode voor balancering heeft onder andere tot gevolg dat GTS nu gebruik maakt van de binnen-de-dag-gasmarkt van gashandelsbeurs ICE-Endex voor haar balanceertransacties. Hierdoor wordt de liquiditeit op de binnen-de-dag-gasmarkt bevorderd, waardoor shippers efficiënter en goedkoper kunnen balanceren.

Veilen via PRISMA

Via het veilingplatform PRISMA was het voor shippers al mogelijk om (gebundelde) capaciteit van GTS en Gasunie Deutschland boeken op het grenspunt Oude Statenzijl. Sinds januari 2014 is het aanbieden van capaciteit via dit veilingplatform uitgebreid naar alle GTS-grenspunten. Hier wordt de capaciteit gebundeld met capaciteit van de aangrenzende netbeheerders. Via het veilingplatform PRISMA is inmiddels ook de implementatie van delen van CMP mogelijk gemaakt: shippers kunnen capaciteit teruggeven en GTS kan capaciteit overboeken en zo nodig terugkopen.

Naast TSO's uit de landen die het PRISMA platform hebben opgestart (Nederland, België, Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Italië en Oostenrijk) is BBL in 2014 aandeelhouder geworden. Verder bieden nu ook TSO's uit het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Slovenië transportcapaciteit aan via het PRISMA platform. Voor 2015 wordt uitbreiding verwacht met onder meer Spanje en Portugal.

Flexibiliteitsdiensten via fast-cycle gasopslag

De overgang naar een duurzame energiemix vereist slimme en snelle flexibiliteitsdiensten. Daarom biedt onze fast-cycle gasopslag EnergyStock (voorheen Gasunie Zuidwending) oplossingen op maat voor energiebedrijven en handelaren. Die kunnen met de diensten van EnergyStock hun energieportfolio's optimaliseren, back-up verzekeren, risico's managen en handelsmogelijkheden verbeteren. De diensten van EnergyStock zijn beschikbaar via TTF. In 2014 heeft EnergyStock twee veilingen gehouden. Beide veilingen waren succesvol omdat er veel beschikbare capaciteit is vermarkt en er nieuwe klanten zijn aangetrokken.

Wat gebeurde er verder in 2014

- Nord Stream heeft in 2014 naast terugbetaling van ingelegd kapitaal ook het eerste dividend, € 9,6 mln aan Gasunie uitgekeerd. Dit bedrag zal de komende jaren nog stijgen.
- GTS is op 3 juni 2014 succesvol overgegaan op het vernieuwde balanceringsregime. De grootste verandering in het nieuwe systeem is dat de biedladder is vervangen door de binnen-de-dag-markt van ICE Endex. Hiermee is het nieuwe regime volledig in lijn gebracht met de Europese netwerkcode voor balanceringsregime.
- BBL is in 2014 toegetreten tot ENTSOG, de Europese organisatie van gasnet operators.

Transitie naar meer duurzaam energiegebruik

Gasunie gelooft in een duurzame energievoorziening. Om onze rol in de transitie daar naartoe concreet vorm te kunnen geven, hebben we New Energy opgericht. Deze afdeling houdt zich uitsluitend bezig met projecten op het gebied van duurzame energie. Dit soort projecten pakken we het liefst op samen met andere partijen, binnen en buiten de energieketen.

Eén van de doelen is om samen met andere Europese gasinfrastructuurondernemingen de gasvoorziening CO₂-neutraal te maken tegen 2050. Daarnaast kijken we hoe onze infrastructuur bijvoorbeeld in de warmtemarkt, maar ook buiten de gasketen een bijdrage kan leveren aan een duurzame energietoekomst.

Samen met partners naar slimme energieoplossingen

Nieuwe LNG-diensten

Vloeibaar aardgas (LNG) is een schonere transportbrandstof dan bijvoorbeeld diesel en levert een belangrijke bijdrage aan reductie van emissies in de scheepvaart en het wegtransport. Motoren op LNG zijn daarnaast geruislozer, waardoor de geluidsoverlast vermindert. Tevens kan LNG een oplossing bieden voor industrieën in gebieden waar geen gaspijpleidingen aanwezig zijn.

Gate terminal (Gate) heeft zich in 2014 verder ontwikkeld als LNG-hub met een veelzijdig aanbod van LNG-diensten voor haar klanten. Gate draagt zo bij aan de diversificatie van aanvoerroutes van gas en daarmee aan de voorzieningszekerheid in Europa.

In 2014 is het aantal schepen voor aan- en doorvoer van LNG in vergelijking met 2013 gegroeid van 23 naar 34. Deze groei wordt met name veroorzaakt door de toename van de zogenoemde 'small scale' (met name truckloading) en reloading activiteiten. Hierbij worden LNG-ladingen in kleinere hoeveelheden opgesplitst en verder getransporteerd. Dit maakt het voor de klanten van Gate mogelijk om LNG te distribueren als brandstof voor zeeschepen, veerboten, vrachtwagens en voor toepassing in de industrie.

In januari 2014 heeft Gate een laadstation voor LNG-tankwagens en containers in bedrijf genomen met een totale capaciteit van 5.000 tankwagens per jaar. Daarnaast hebben we samen met Vopak op 3 juli bekend gemaakt dat Gate haar break bulk infrastructuur en -diensten zal gaan uitbreiden. In de zomer is de bouwphase van start gegaan die gaat resulteren in de aanleg van een derde aanlegsteiger en aanverwante installaties die speciaal bedoeld zijn voor de break bulk activiteiten. De oplevering van de installatie en de start van de eerste dienstverlening staan gepland voor medio 2016.

Power-to-gas

Om de overgang naar een duurzame energievoorziening mogelijk te maken zijn nieuwe oplossingen voor de opslag en het transport van energie nodig. Het aanbod van elektriciteit opgewekt uit wind en zon schommelt sterk, al naar gelang de weersomstandigheden en sluit daardoor niet altijd goed aan op de vraag. Power-to-gas biedt samen met bestaande gasinfrastructuur een oplossing om het overschot aan duurzame niet geheel verloren te laten gaan. In een elektrolyse-installatie kan duurzame elektriciteit (opgewekt uit zon en wind) worden gebruikt om water te splitsen in zuurstof en waterstof. Door het waterstof samen te voegen met koolstofdioxide kan er zelfs methaan (het hoofdbestanddeel van aardgas) worden geproduceerd. Dit is een schoon en duurzaam proces. Zowel het waterstof als het methaan kunnen vervolgens in de gasinfrastructuur worden geïnjecteerd. Op die manier kunnen tijdelijke overschotten van duurzame energie worden opgeslagen voor later gebruik en worden overbelasting van elektriciteitsnetten en investeringen in de uitbreiding ervan voorkomen. Gas is makkelijk op te slaan en bovendien de goedkoopste vorm van energietransport. Hiermee komt aardgasinfrastructuur in een nieuwe rol: als opslag- en transportmedium voor duurzame energie.

In 2014 hebben we samen met Energy Valley, Torrgas, Siemens, Stedin, A.Hak en Hanzehogeschool/Entrance een consortium opgericht dat onderzoek gaat doen naar power-to-gas. Het consortium heeft tot doel om in Delfzijl binnen twee jaar de eerste grootschalige, volledig geïntegreerde power-to-gas-installatie in Nederland te bouwen. De installatie moet een productiecapaciteit krijgen van 12 Megawatt, en moet waterstof en syngas produceren voor de chemische industrie.

Groen gas: van gras naar gas

Gasunie wil het aandeel van groen gas in de energiemix vergroten door met derden nieuwe concepten en verdienmodellen te ontwikkelen. Daarom heeft New Energy in 2014 met de firma HarvestaGG de handen ineengeslagen om in de provincie Groningen een installatie te bouwen waarmee HarvestaGG vanuit biomassa(gras) onder andere biogas produceert waarna wij dit behandelen en vervloeien naar bio-LNG. HarvestaGG heeft een proces ontwikkeld waarbij de waarde van de biomassa volledig wordt benut. Ze gaat met ca. 150.000 ton gras ongeveer 20 miljoen m³ biogas produceren waarvan er na opwerking (verwijdering van CO₂) en vervloeiing zo'n 6.500 ton bio-LNG overblijft. Daarnaast wordt er ca. 12.000 ton brijvoer (dat bijvoorbeeld wordt gebruikt als voer voor varkens) geproduceerd in de vorm van grassap, komt er ca. 17 miljoen kg (biologische) CO₂ vrij die kan worden hergebruikt en wordt er in hetzelfde proces ca. 28.000 ton mestkorrels geproduceerd. Dit is een voorbeeld van bio-based business. De installatie levert een impuls aan de lokale economie met werkgelegenheid voor de omgeving, circa 20 direct fte's en 15 indirecte fte's. De verwachting is dat eind 2015 de vergunning is verleend waarna met de bouw begonnen kan worden. Voor die tijd moeten nog wel aanvullende stappen worden gezet, onder andere om een breed gedragen investering te bewerkstelligen en strategische partners te vinden die de bouw van deze en toekomstige installaties op zich kunnen nemen.

Green gas booster

Met een groen gas booster kan groen gas van het ene netwerk naar het andere worden 'overgestort'. In 2014 hebben we met verschillende partijen gekeken naar de wensen en

mogelijkheden die er in Nederland ten aanzien van overstort zijn. Zo hebben we met Attéro en Enexis vastgesteld dat in Wijster een groen gas booster gewenst is om het aandeel groen gas dat niet in het RNB-net kan worden opgenomen, over te storten naar het netwerk van GTS. We zetten hiervoor een pilot op, waarvoor we in het voorjaar van 2015 een definitief investeringsbesluit zullen nemen. We willen de voorzieningen in 2016 gereed hebben.

Vertogas

Vertogas, een van onze dochterondernemingen, is een zelfstandig en onafhankelijk bedrijf dat met haar certificatiesysteem de handel in groen gas faciliteert. Vertogas-certificaten geven aan waar het groene gas is geproduceerd en welke soorten biomassa daarbij zijn toegepast. Handelaren en afnemers van groen gas hebben hierdoor de zekerheid dat het om echt groen gas gaat.

Een erkend groengascertificatiesysteem is een van de randvoorwaarden voor de verdere vorming van een groengasmarkt. Sinds 1 januari 2015 is de rol van Vertogas als certificeerder van hernieuwbaar gas (groen gas) veranderd. Vertogas treedt vanaf 1 januari op namens de minister van Economische Zaken, en voert haar taak uit op basis van de nieuwe energiewetgeving, waarin ook de certificering van hernieuwbare energie is opgenomen.

Over 2014 zijn 530.000 certificaten uitgegeven waarmee 53 miljoen m³ groen gas is gecertificeerd (gerekend over een periode van elf maanden in verband met overschakeling naar andere boekjaargrenzen). In 2014 is er één nieuwe producent bijgekomen; in totaal maken 21 producenten gebruik van groengascertificaten. In 2014 kwamen er ook negen nieuwe handelaren bij; in totaal maken nu 28 handelaren gebruik van het systeem.

Financiële resultaten

Kerncijfers (gerapporteerd)

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013 herzien *)
Opbrengsten	1.651	1.464
Totale lasten	-/- 758	-/- 707
Bedrijfsresultaat	893	757
Financiële baten en lasten	-/- 88	-/- 140
Resultaat voor belastingen	805	617
Belastingen	-/- 202	-/- 153
Resultaat na belastingen	603	464

*) Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' in de geconsolideerde jaarrekening.

Opbrengsten

De gerealiseerde opbrengsten zijn € 187 miljoen hoger dan in 2013. Dit wordt met name veroorzaakt door de beëindiging per ultimo 2013 van de terugbetalingsverplichting met betrekking tot de methodebesluiten van GTS uit het verleden.

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat is gestegen met € 136 miljoen. Naast de eerder genoemde stijging van de opbrengsten, is er sprake van hogere lasten, met name doordat in 2013 het Nederlandse deel van de pensioenvoorziening is vrijgevallen als gevolg van een nieuwe pensioenregeling. Daarnaast hebben we door de hoge temperaturen in 2014 minder energie voor het transport gebruikt waardoor de energiekosten lager zijn dan in 2013. Deze worden in de toekomst verrekend in de tarieven. Ook leidt de ingebruikname van de NEL tot lagere transport- en energiekosten en was er in Duitsland door de hoge temperaturen minder gastransport nodig om gasopslagen te vullen. De onderhoudskosten zijn zoals verwacht in 2014 gestegen, maar dit is meer dan gecompenseerd door lagere overige kosten.

Kerncijfers (genormaliseerd)

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013 herzien *)
Opbrengsten	1.651	1.670
Totale lasten	-/- 758	-/- 797
Bedrijfsresultaat	893	873
Financiële baten en lasten	-/- 88	-/- 140
Resultaat voor belastingen	805	733
Belastingen	-/- 202	-/- 182
Resultaat na belastingen	603	551

*) Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' in de geconsolideerde jaarrekening.

In dit financiële overzicht zijn de cijfers over 2013 genormaliseerd voor de effecten van de methodebesluiten 2010-2013 op de opbrengsten (circa € 206 miljoen) en de vrijval van een deel van de pensioenvoorziening. In 2014 zijn geen effecten opgetreden waarvoor een normalisatie aan de orde is. De opbrengsten zijn in 2014 lager dan de genormaliseerde opbrengsten in 2013. Dit komt door de efficiencykortingen die door de Nederlandse regulator zijn opgelegd en door lagere capaciteitsboekingen bij GTS. Deze zijn grotendeels gecompenseerd door hogere opbrengsten uit GOAL en infrastructuur in aanbouw bij GUD. De financieringslasten zijn gedaald door de herfinanciering van de leningen in 2013 en een lagere schuldenpositie in 2014.

Investeringsen

We hebben in de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in de verdere ontwikkeling van de gasrotonde. Zo hebben we in 2014 de nieuwe gastransportleidingen van Beverwijk naar Wijngaarden en van Westerschelde West naar Cambron opgeleverd en zullen we in 2015 het uitbreidingsproject Exit Ellund voltooien. De investeringsuitgaven 2014 zijn lager dan verwacht als gevolg van de gunstige ontwikkeling van de kosten voor materialen en diensten. Daarnaast is een aantal projecten vertraagd of doorgeschoven naar 2015.

Op het gebied van nieuwe uitbreidingsprojecten voorzien we projecten die in Duitsland de overgang van H- naar L-gas mogelijk moeten maken en de bouw van een nieuwe stikstoffaciliteit in Nederland. Voor dit laatste wordt in het vierde kwartaal van 2015 de investeringsbeslissing genomen.

Financiële vooruitzichten

We verwachten voor 2015 op basis van de huidige inzichten een afname van het bedrijfsresultaat uit reguliere operationele activiteiten. De opbrengsten zullen dalen, voornamelijk als gevolg van de efficiencykorting zoals door de regulator in Nederland (1,3%) is vastgesteld. Verder wordt een stijging van de bedrijfslasten verwacht voornamelijk als gevolg van stijgende onderhoudskosten voor het netwerk. Dit hangt direct samen met het meerjarig vervangingsprogramma.

De focus zal in 2015 liggen op de optimalisatie van nieuwe reguleringsperioden (2017 voor GTS en 2018 voor GUD). Mogelijk wordt in 2017 ook voor GTS een statische efficiency benchmark onderdeel van de reguleringsmethodiek. De reguleringsmethodiek en de onderliggende parameters bepalen (in hoge mate) de verdien capaciteit van onze gereguleerde assets. Ten aanzien van de niet gereguleerde business staat de komende jaren een verdere uitnutting van bestaande assets en het zo nodig ontwikkelen van nieuwe assets centraal. In het algemeen is een trend zichtbaar in de markt van langlopende naar kortlopende contracten.

De nadruk ligt de komende jaren vooral op vervanging en onderhoud. In 2012 zijn we in Nederland met een meerjarig programma gestart dat erop gericht is gastransport ook in de toekomst veilig en betrouwbaar te kunnen uitvoeren. Naar verwachting resulteert het totale onderhouds- en vervangingsprogramma in een jaarlijkse investeringsniveau van circa € 200 miljoen. Voor de komende 3 jaar verwachten we een jaarlijks totaal investeringsniveau (vervangings- en uitbreidingsinvesteringen) van circa € 300 miljoen.

Regulatoire vorderingen en schulden

De tarieven, die GTS en GUD aan haar afnemers in rekening mag brengen, zijn gereguleerd. Zij worden door de toezichthouders in respectievelijk Nederland en Duitsland bepaald aan de hand van de te verwachten toegestane omzet en de verwachte capaciteitsboekingen. Als de werkelijke omzet afwijkt van de verwachte omzet, wordt het verschil verrekend in de tarieven van latere jaren. Ook voor de energiekosten van het gastransport geldt een mechanisme van nacalculatie.

Volledigheidshalve verwijzen we naar de beschrijving van het businessmodel van GTS en van GUD elders in dit verslag.

Ultimo 2014 staan de volgende bedragen open, gesplitst naar de periode waarin de bedragen in de tarieven worden verrekend:

<i>In € miljoenen</i>	Openstaand ultimo 2014	Te verrekenen in tarieven	
		2015	2016 en verder
Te verrekenen door GTS	7	-/- 14	21
Te verrekenen door GUD	-/- 33	-/- 9	-/- 24
	<u>-/- 26</u>	<u>-/- 23</u>	<u>-/- 3</u>

Op grond van de nu geldende IFRS regels mogen deze posities niet in de balans worden opgenomen, maar worden in de resultatenrekening verantwoord zodra zij via de tarieven in het desbetreffende jaar zijn verrekend (kasbasis).

In 2014 is in de opbrengsten in Nederland en in Duitsland verrekend respectievelijk een terugbetaling van € 12 miljoen en een terugbetaling van € 9 miljoen.

Financiering

In 2014 hebben we geen noemenswaardige aflossingen op de langlopende leningen gedaan. Aangezien ons investeringsprogramma gedurende 2014 van een relatief bescheiden omvang was, hoefden we in 2014 geen obligatieleningen uit te geven. Wel hebben we ultimo 2014 gebruik gemaakt van de leningfaciliteit die de Europese Investeringsbank (EIB) aan ons beschikbaar heeft gesteld voor de financiering van de leidingaanleg tussen Odiliapeel-Melick en Beverwijk-Wijngaarden. Wij hebben op deze faciliteit € 50 miljoen getrokken met een looptijd van 10 jaar. Omdat de investeringsuitgaven van deze projecten lager waren dan verwacht hebben we het restant van de leningfaciliteit geannuleerd.

Onze kortlopende financieringsverplichtingen zijn gedurende 2014 toegenomen van € 406 miljoen tot € 697 miljoen. Deze toename wordt met name veroorzaakt door het feit dat de resterende looptijd van één van de langjarige obligaties onder de 12 maanden is gekomen. Gedurende 2014 hebben we naast kortlopende deposito's op de geldmarkt veelvuldig gebruik gemaakt van het Euro Commercial Paper (ECP) programma.

Het totale bedrag aan rentedragende schuld kwam ultimo 2014 uit op € 4.103 miljoen, een verlaging van € 181 miljoen ten opzichte van ultimo 2013. De balanspost geldmiddelen en kasequivalenten nam toe en kwam ultimo 2014 uit op € 47 miljoen (ultimo 2013: € 36 miljoen). Onze netto schuld positie (rentedragende schuld minus kasmiddelen) nam hierdoor in 2014 af met € 192 miljoen tot € 4.056 miljoen.

In juli 2014 hebben we onze gecommiteerde stand-by kredietfaciliteit vernieuwd. De nieuwe faciliteit heeft een grootte van € 750 miljoen, kent een initiële looptijd van 5 jaar die twee maal met 1 jaar verlengd kan worden en is afgesloten met een negental internationale banken.

De solvabiliteit is eind 2014 uitgekomen op 53% (2013: 51%). De stijging van de solvabiliteit wordt veroorzaakt door ingehouden winst en door positieve kasstromen.

In ons financieringsbeleid streven we naast het handhaven van onze liquiditeitspositie op een adequaat niveau ook naar de nodige toegang tot financieringsalternatieven en het zo efficiënt mogelijk aantrekken van financiering. Door middel van het Euro Medium Term Note (EMTN) programma, het eerder genoemde ECP-programma en onze activiteiten op de onderhandse geld- en kapitaalmarkt worden deze doelstellingen zoveel mogelijk ingevuld.

Vooruitkijkend moet in oktober 2015 een € 500 miljoen obligatielening worden afgelost. Omdat we voor 2015 een positieve cash flow uit operationele activiteiten verwachten, zal onze langetermijn financieringsbehoefte in 2015 lager zijn dan het genoemde aflossingsbedrag. Gedurende 2016 en 2017 dienen we obligatieleningen van respectievelijk € 700 miljoen en € 750 miljoen af te lossen. Gedurende 2015 bepalen we of deze aflossingspieken in 2016 en 2017 door proactief financieringsbeleid verkleind zullen worden.

Credit Ratings

De rating agencies Standard & Poor's en Moody's Investors Service hebben in 2014 de kredietwaardigheid beoordeling van Gasunie niet gewijzigd. Onze langetermijn credit rating bij Standard & Poor's is A+ met een stable outlook en de kortetermijn rating is A-1. Bij Moody's Investors Service is de lange termijn credit rating A2 met een stable outlook en de kortetermijn rating P-1.

Veiligheid en milieu

Als onderdeel van de gaswaardeketen willen we verantwoord omgaan met onze omgeving. Dat doen we op verschillende manieren zoals het ontwikkelen van duurzame business activiteiten, veilig en verantwoord omgaan met het milieu en het verkleinen van onze eigen footprint.

Veiligheid: altijd prioriteit

Veiligheid voor onze medewerkers en onze omgeving is een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen uitvoeren van onze werkzaamheden. Het scheppen van een gezonde en veilige werkomgeving en het minimaliseren van (milieu)risico's voor de omgeving heeft daarom prioriteit. Omdat veiligheid een belangrijke indicator is voor de kwaliteit van ons werk, willen we voor wat betreft onze veiligheidsprestaties bij de beste internationale gasinfrastructuurbedrijven horen. Volgens Europese benchmarks met vergelijkbare gastransportondernemingen, uitgevoerd door het Europese Marcogaz (belangenorganisatie van de gasindustrie op het gebied van techniek), scoren we goed binnen onze referentiegroep. We streven ernaar deze positie te behouden. In deze paragraaf beschrijven we onze belangrijkste veiligheidsresultaten de overige onderwerpen staan in de Veiligheidsbijlage.

Onze resultaten op het gebied van arbeidsveiligheid

Ondanks alle inspanningen op het gebied van veiligheid geven de resultaten in 2014 een minder positief beeld dan in 2013. Het aantal letselgevallen met verzuim is verdubbeld, zowel voor eigen medewerkers (van 2 naar 4) als bij aannemers (van 3 naar 7). Ook het aantal reportables per miljoen gewerkte uren is toegenomen, van 3,6 naar 5,0. We hebben onderzocht wat hiervan de oorzaak is en zijn gestart met een programma om het veiligheidsbewustzijn te verbeteren (zie *Veiligheid: wat kan er beter?*). We registreren ook het aantal potentieel ernstige gebeurtenissen (PE's) die goed zijn afgelopen, maar waarvan de gevolgen ernstig hadden kunnen zijn. In 2014 hebben we 17 van deze PE's geregistreerd, in 2013 waren dit er 20. We analyseren de PE's nauwkeurig om herhaling te kunnen voorkomen.

Technische veiligheid: veilig beheer en onderhoud van onze leidingen en installaties

Onze (transport)installaties voldoen aan de eisen die wet- en regelgeving stellen aan externe veiligheid. Om onze ondergrondse leidingen in goede conditie te houden, nemen we zowel preventieve als correctieve maatregelen. Inspecties zijn daarbij heel belangrijk. We voeren doorlopend inspecties uit om de integriteit van ons transportsysteem te bewaken.

We inspecteren ondergrondse leidingen zowel aan de binnenkant als aan de buitenkant. Voor inwendige inspectie van de leiding maken we gebruik van intelligent pigs, een soort detectie-apparatuur die door de gasstroom wordt meegenomen in de leiding. In 2014 hebben we in Nederland 339 kilometer HTL-leidingen inwendig geïnspecteerd (2013: 267) en 186 kilometer RTL-leidingen (2013: 196). In Duitsland was dit 331 kilometer. Daarnaast hebben we nog eens 135 kilometer leiding die we niet met behulp van de intelligent pigs konden inspecteren, gecontroleerd met een bovengrondse inspectiemethode, External Corrosion Direct Assessment (ECDA). We hebben ECDA zelf ontwikkeld voor de inspectie van leidinggedeeltes die niet (goed) pigbaar zijn.

Naast het geven van voorlichting, het plaatsen van markeringspalen boven de leidingen en het houden van zichtinspecties, inspecteren we ons leidingtracé ook vanuit de lucht door middel van inspectievluchten per helikopter. Tijdens deze vlieginspecties hebben we verschillende situaties geregistreerd waarbij we het nodig vonden om direct actie te ondernemen om een veilige situatie te handhaven.

Externe veiligheid: knelpunten opgelost

In 2011 is het Besluit Externe Veiligheid Buisleidingen ingegaan, dat tot doel heeft om bij te dragen aan een veilige ligging van leidingen. Onderdeel van dit besluit is dat knelpunten, waar kwetsbare objecten binnen de zogenaamde 10^{-6} contour liggen, binnen drie jaar worden opgelost door het nemen van maatregelen. Om aan deze wetgeving te voldoen hebben we (potentiële) knelpunten in kaart gebracht, en alle betrokken gemeentes gevraagd of de door ons in kaart gebrachte situatie overeenkomt met de werkelijkheid voor wat betreft de aanwezigheid van bijvoorbeeld personen en gebouwen. We hebben vervolgens per situatie maatregelen ontworpen en uitgevoerd.

In 2014 hebben we de laatste vijf knelpunten die we in kaart hadden gebracht, opgelost, en daarmee is het saneringsprogramma nu afgerond. In de toekomst zouden er echter nieuwe knelpunten kunnen ontstaan als er nog ongebruikte bouwmogelijkheden uit van kracht zijnde bestemmingsplannen worden benut.

Leidingincidenten

Om veilig en betrouwbaar gastransport te kunnen waarborgen, moet onze infrastructuur ongestoord kunnen liggen. We spannen ons daarom in om ervoor te zorgen dat er geen beschadigingen ontstaan aan onze leidingen. Mochten er toch beschadigingen aan onze leidingen ontstaan dan streven wij ernaar dat daar geen gas bij vrijkomt. Graafwerkzaamheden vormen de belangrijkste oorzaak van beschadigingen aan ons ondergrondse leidingnetwerk.

In 2014 hebben we in Nederland als gevolg van mechanische grondwerkzaamheden drie leidingbeschadigingen geregistreerd, waarvan geen enkele met gasuitstroom. In 2013 waren dat er zes, waarvan geen met gasuitstroom. Bij Gasunie in Duitsland hebben zich in 2014 geen leidingbeschadigingen voorgedaan; in 2013 vonden ook geen leidingbeschadigingen plaats.

Onze resultaten vergeleken met anderen: Europese benchmark leidingincidenten (EGIG)

Omdat Europese gastransportbedrijven hun leidingincidenten op dezelfde manier registreren, kunnen we onze prestaties op dit onderdeel van de gastransportketen goed vergelijken met die van andere bedrijven. De European Gas Pipeline Incident Data Group (EGIG) registreert de prestaties van Europese gastransportbedrijven. Ten aanzien van leidingincidenten met gasuitstroom scoren wij beter dan het Europese gemiddelde. In 2013 was onze gemiddelde waarde over de laatste 5 jaar 0,099 incidenten per 1,000 kilometer. Het gemiddelde dat EGIG registreerde was 0,158. Over 2014 was ons gemiddelde 0,094 incidenten per 1,000 kilometer. Het EGIG-gemiddelde van het jaar 2014 is nog niet bekend op het moment van het uitkomen van dit verslag.

Veiligheid: waar kan het beter?

We spannen ons tot het uiterste in om ervoor te zorgen dat onze veiligheidsprestaties uitstekend zijn. Soms constateren we dat er toch dingen beter kunnen.

Stimuleren veiligheidsbewustzijn

We leggen de lat op het gebied van onze veiligheidsprestaties niet voor niets zeer hoog. Dit jaar waren we niet tevreden met onze resultaten omdat we onze doelstelling op het gebied van het maximale aantal reportables per miljoen gewerkte uren niet hebben gehaald. Om onze veiligheidsprestaties te verbeteren hebben we twee programma's opgezet om het veiligheidsbewustzijn bij onze medewerkers en aannemers naar een nog hoger niveau te krijgen.

Veilig werken? Zeker weten!

Het eerste initiatief is een actie om veilig gedrag te bevorderen onder het motto 'Veilig werken? Zeker weten!'. Onze medewerkers moeten altijd voorafgaand aan werkzaamheden aan leidingen en installaties een last minute risico analyse uitvoeren (LMRA), zodat geen onverwachte risico's over het

hoofd worden gezien. Als ze constateren dat een situatie onveilig is of als ze zien dat er sprake is van onveilig gedrag ter plaatse, dan moeten ze ingrijpen.

Medewerkers spelen een sleutelrol bij veilig werken. Het management moet daar echter wel goede voorwaarden voor creëren door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat medewerkers over de juiste kennis en vaardigheden beschikken en door voldoende tijd en de juiste middelen ter beschikking te stellen. De rol van onze managers hierin is vastgelegd in de Managementcode VGM. Ons Executive Committee doet elk kwartaal veldbezoeken, zowel in Nederland als in Duitsland, om het belang dat zij hechten aan veilig werken te onderstrepen.

Roadmap to Safer Behaviour

We hebben TNO gevraagd ons te ondersteunen in het ontwikkelen van een roadmap, waarin we bestaande en nieuwe initiatieven op het gebied van veiligheid en veilig gedrag samenbrengen en waarmee we in de komende jaren onze veiligheidsperformance willen verbeteren. Als basis voor de roadmap hebben we in 2014 de huidige situatie in beeld gebracht via vragenlijsten aan medewerkers. Omdat iedere medewerker een rol speelt bij onze veiligheidsprestaties, worden alle medewerkers hierbij betrokken, zowel op kantoor als in het veld. Ook inleenkrachten en een selectie van aannemers doen hieraan mee. In 2015 gaan we hiermee verder.

Vergroten zekerheid rondom integriteit van ingekochte materialen

Naar aanleiding van incidenten met materialen zoals T-stukken, buizen en reduceerstukken, hebben we in de afgelopen jaren meerdere onderzoeken uitgevoerd naar de levering van materialen die niet voldoen aan de specificaties van onze bestellingen. Uit intern onderzoek en uit openbare externe onderzoeken in de sector komt naar voren dat de verklaringen van leveranciers - ook in het geval dat een externe inspectiedienst toezicht houdt - niet altijd betrouwbaar zijn. Dat wil zeggen dat de verklaring voor wat betreft samenstelling en eisen niet altijd past bij het geleverde materiaal. Dit betekent overigens niet dat het materiaal zodanig afwijkt dat het een bedreiging vormt voor de procesveiligheid. Maar de kans daarop neemt wel toe als de verklaarde eigenschappen niet correct zijn. Bovendien levert het problemen op in projecten, als vlak voor het inbouwen van materialen blijkt dat deze nader onderzocht moeten worden en er geen aantoonbaar correcte alternatieven beschikbaar zijn.

Naar aanleiding hiervan hebben we ons inkoopbeleid voor materialen tegen het licht gehouden. Om de betrouwbaarheid van geleverde materialen te vergroten en daarmee de procesveiligheidsrisico's en ook de projectrisico's te reduceren, hebben we de inkoopstrategie en het toezicht op het geleverde materiaal aangepast in 2014. Onderdeel van het nieuwe beleid is dat we materialen inkopen met toezicht van een gecertificeerde eigen inspectiedienst. We checken de kwalificaties van onze leveranciers, waarbij we kijken naar hun technische deskundigheid, de organisatie en hun kwaliteitsmanagement. Deze kwalificaties moeten periodiek worden vernieuwd.

Tussentijds toetsen we de betrouwbaarheid van de leverancier met steekproeven. Omdat dit proces veel tijd in beslag neemt, selecteren we leveranciers waarmee we een langjarige relatie kunnen aangaan. In 2014 zijn we gestart met het auditen van bestaande en mogelijk nieuwe leveranciers; we hebben dit jaar 20 leveranciers bezocht. In totaal willen we circa 30 bedrijven bezoeken, waarbij we zijn begonnen met de meest risicovolle producten voor ons bedrijf, beoordeeld op basis van veiligheid, inkoopcriteria en projectrisico's.

De eerste resultaten geven aan dat niet alle leveranciers hun inkoopproces ten aanzien van traceerbaarheid van materialen op orde hebben. We hebben gemerkt dat het lastig is om de andere leveranciers te overtuigen om hun inkoopproces op dit aspect te wijzigen.

Daarnaast hebben we geconstateerd dat een aantal bedrijven niet produceert en levert conform onze Gasunie Technische Standaards. We hanteren daarom nu een aangescherpt inspectiebeleid en een hogere inspectiefrequentie.

Milieuprestaties

Minimaliseren van de invloed op onze omgeving

Een aantal bedrijfsactiviteiten die kenmerkend zijn voor onze sector beïnvloeden het milieu. Het gaat bijvoorbeeld om het leggen van leidingen, het bouwen van gasinstallaties, het op druk brengen, transporteren en mengen van aardgas, het meten en regelen van gasstromen, het reduceren van de gasdruk en het onderhoud aan installaties. Voor deze activiteiten is energie nodig, waardoor emissies plaatsvinden. Daarnaast worden bepaalde stoffen gebruikt ten behoeve van het veilig functioneren van gastransportinstallaties, zoals glycol en smeerolie. Ook onze kantoorwerkzaamheden hebben invloed op het milieu, zij het een beperkte. We stellen alles in het werk om schadelijke emissies naar bodem, water en lucht zo klein mogelijk te houden.

Milieuzorg gecertificeerd

Om te waarborgen dat we in relevante bedrijfsprocessen goed rekening houden met het milieu, hebben we ons milieuzorgsysteem ingericht volgens de ISO 14001-norm. Ieder jaar wordt ons managementsysteem op dit punt door een extern auditbureau gecontroleerd.

CO₂-emissie

We streven ernaar om op het gebied van het beperken van CO₂-emissie toonaangevend te zijn. Het basisjaar aan de hand waarvan we onze reductiedoelstellingen hebben opgesteld en meten is 1990, dat internationaal als basisjaar wordt gehanteerd zoals afgesproken in het Kyoto-protocol. Het uiteindelijke punt aan de horizon ligt in 2050. We willen in dat jaar, samen met een aantal Europese netbeheerders, een CO₂-neutrale energievoorziening hebben gerealiseerd. Om deze ambitie te kunnen waarmaken, hebben we een strategie uitgezet met een tussentijds ijkpunt. Dit ijkpunt is een vermindering van 40% CO₂-equivalenten² in 2030 en is in lijn met ontwikkelingen op dit gebied in Europa. Deze reductie kunnen we halen op de hele scope van het Green House Gas Protocol (GHG Protocol), die we hieronder toelichten. De reductiedoelstelling die we eerder al voor 2020 hadden opgesteld, blijven we hanteren.

In absolute zin betekent onze doelstelling een reductie van 124 kiloton CO₂-equivalenten. We rapporteren vanaf 2013 volgens de standaard van het Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol). Dit protocol voor broeikasgassen onderscheidt verschillende categorieën (scopes), gerangschikt naar herkomst van het broeikasgas. Deze categorieën zijn:

Scope 1

Hieronder vallen alle emissies die direct het gevolg zijn van onze eigen activiteiten, zoals de CO₂-uitstoot van gasgestookte compressoren en motoren die voor de compressie worden ingezet, eigen gasverbruik voor verwarming van gebouwen en eigen gasverbruik voor de verwarmingsketels op gasontvangststations. In deze categorie worden ook de CO₂-equivalenten door methaanuitstoot meegenomen. Binnen deze categorie valt ook de emissie van fluorkoolwaterstoffen (HFK's), die worden gebruikt bij koelingsprocessen.

Scope 2

Onder categorie 2 vallen de indirecte emissies van de energie die is ingekocht, bijvoorbeeld van een elektriciteitsbedrijf. Voor ons bedrijf worden de categorie 2 CO₂-equivalenten met name bepaald door het gebruik van elektriciteit voor onze elektrische compressoren en voor de productie van stikstof.

² CO₂- en CH₄-emissies kunnen met behulp van de zogeheten Global Warming Potential (GWP) worden omgezet in een maat voor het versterkte broeikaseffect, de zogenaamde CO₂-equivalent-emissie. De GWP voor CO₂ wordt op 1 gesteld en de GWP voor CH₄ op 25.

Ook de elektriciteit die we verbruiken op onze kantoren en installatiegebouwen valt binnen deze categorie.

Scope 3

Hieronder vallen alle overige indirecte emissies die het gevolg zijn van onze bedrijfsactiviteiten, bijvoorbeeld emissies als gevolg van autorijden, vliegreizen en treinreizen en ook de benodigde energie voor de productie van de door ons ingekochte stikstof.

In 2013 heeft een aantal netwerkbedrijven in Nederland een nieuw model ontwikkeld om CO₂-emissies te rapporteren op basis van het Green House Gas Protocol. Dit model passen we toe vanaf verslagjaar 2013. Omdat het model niet volledig vergelijkbaar is met het model van de voorgaande jaren hebben we in de huidige rapportage alleen de totalen van categorie 1, 2 en 3 opgenomen van de jaren vóór 2013.

Scope	Emissiebron	CO ₂ -equivalenten [kton]														
		2010			2011			2012			2013			2014		
		GUN	GUD	GU tot	GUN	GUD	GU tot	GUN	GUD	GU tot	GUN	GUD	GU tot	GUN	GUD	GU tot
1	Lease-auto's										2,8	-	3	2,2	-	2,2
	Dienstauto's										1,2	-	1	1,2	-	1,2
	Gasverbruik gebouwen										1,6	-	2	1,4	-	1,4
	Netwerkverliezen										238	17	255	203	7	209
	SF ₆ (broeikasgas)										-	-	-	-	-	-
	Gasverbruik installaties										200	113	314	117	42	160
	Noodaggregaten										0,04	-	0	0,04	-	0,04
	Koelmiddelen										0,16	-	0	0,04	-	0,04
	Totaal scope 1	404	106	510	316	106	422	332	121	453	444	131	575	325	49	374
2	Warmtegebruik gebouwen										-	-	-	-	-	-
	Elektriciteitsverbruik gebouwen										3,3	-	3	3,1	-	3,1
	Elektriciteitsverbruik installaties										164	5	169	157	3,6	161
	Totaal scope 2	135	4	139	160	4	164	138	5	143	167	5	172	160	4	164
3	Treinreizen										0,01	-	0	0,01	-	0,01
	Dienstreizen										0,32	-	0	0,30	-	0,30
	Woon-/werkverkeer										1,3	-	1	1,30	-	1,30
	Vliegreizen										0,31	-	0	0,3	-	0,3
	Inkoop N ₂										2,0	-	2	3,0	-	3,0
	Totaal scope 3	16		16	7		7	2		2	4	0	4	5	-	5
Totaal scope 1+ 2 + 3		555	110	665	483	110	593	472	126	598	615	136	751	490	53	543

Tabel: CO₂-equivalentemissies volgens het Greenhouse Gas Protocol

*Met GUN wordt bedoeld Gasunie in Nederland

**Met GUD wordt bedoeld Gasunie in Duitsland

*** tot = totaal

De totale CO₂-equivalentemissie is in 2014 aanzienlijk lager dan in 2013. Dat komt voornamelijk door het lagere brandstofverbruik in 2014, waardoor de emissie onder scope 1 flink gedaald is. Door de relatief zachte winterperiode in 2014 werd minder gas door ons net getransporteerd, waardoor er minder compressie nodig was om het gas te transporteren.

Van de 117 kiloton CO₂-equivalenten als gevolg van het gasverbruik op onze installaties werd ongeveer 20% veroorzaakt door het inzetten van de flare op de Peakshaver, net als in 2013. De CO₂-equivalenten die voortkomen uit het elektriciteitsverbruik zijn in 2014 ongeveer gelijk aan 2013. Het elektriciteitsverbruik wordt met name veroorzaakt door de inzet van elektrische compressoren (65%), de vloeibaarmaking van aardgas op de Peakshaver (10%) en de productie van stikstof op locaties Ommen en Kootstertille (3%).

Methaanemissies

Onze methaanemissies zijn in 2014 (8.379 ton) gedaald ten opzichte van 2013 (10.204 ton). Deze daling van de emissies in 2014 ten opzichte van 2013 komt voor ongeveer 60% doordat we veel aandacht hebben besteed aan het meten en het repareren van kleine lekkages op gasontvangststations en meet- en regelstations. Dat zullen we de komende jaren blijven doen.

Er vindt niet alleen methaanemissie plaats door sluipende emissies, maar ook door het afblazen van gas tijdens onderhoudswerkzaamheden. In Duitsland zijn de methaanemissies ten opzichte van 2013 gedaald omdat minder werkzaamheden aan leidingen plaatsvonden en dus minder behoefte te worden afgeblazen. Afblazen is nodig om veilig werkzaamheden te kunnen uitvoeren. We proberen deze emissies natuurlijk zoveel mogelijk te voorkomen. We lichten dit verderop in deze paragraaf toe onder *Hercompressie leidingwerkzaamheden*.

Daarnaast komt methaan vrij bij het starten en stoppen van compressoren en bij het gebruik van meetapparatuur.

Footprintreductie

In 2014 hebben we verder onderzoek gedaan naar mogelijkheden om onze footprint te verkleinen, en ook diverse projecten uitgevoerd die daaraan bijdragen. Zoals een omvangrijk 'leak detection and repair' (LDAR)-programma, dat we hebben uitgevoerd op onze grote compressorstations en de Peakshaver. Daarnaast hebben we het afgelopen jaar ongeveer 388 gasontvangststations, 22 afsluiterlocaties en 11 meet en regelstations bemeten en beoordeeld.

Ook Gasunie Deutschland heeft veel inspecties uitgevoerd in het kader van het LDAR-programma. Met behulp van deze gegevens kunnen we gerichte maatregelen nemen om opgespoorde lekkages terug te dringen.

Hercompressie leidingwerkzaamheden

Het afblazen van gas bij leidingwerkzaamheden proberen we zoveel mogelijk te voorkomen.

Soms is het echter noodzakelijk om gas af te blazen om veilig te kunnen werken aan gasleidingen.

Wij gebruiken al enige jaren een mobiele hercompressie-unit waarmee we zoveel mogelijk gas - dat anders zou moeten worden afgeblazen - hercompresseren en in een andere leiding overbrengen. Zo hoeven we minder gas af te blazen. In 2014 hebben we 1,9 miljoen m³(n) aardgas gehercomprimeerd, waarmee we de uitstoot van 28 kiloton CO₂-equivalenten hebben voorkomen. We hebben in 2014 naar schatting bijna 0,5 miljoen euro bespaard op aardgaskosten door de inzet van de mobiele hercompressor.

We gebruiken verschillende technieken om leidingen gasvrij te maken. In de volgende tabel is een overzicht gegeven van de hoeveelheden aardgas die daarbij zijn vrijgekomen of waarvan we het vrijkomen hebben vermeden.

Technische maatregel gasvrij maken leidingen	2013 m ³ ·1000 aardgas	2014 m ³ ·1000 aardgas
<i>Vrijkomen van gas vermeden door:</i>		
Uitbufferen	1.826 ³	2.201
Hercompressie	2.268	1.946
Totaal	4.094	4.147
<i>Gas vrijgekomen bij:</i>		
Flaren	0	250
Afblazen	1.152	959
Totaal	1.152	1.209

- Uitbufferen: Het voorkomen van afblazen door het overbrengen van gas in een andere leiding met lagere druk of door ervoor zorg te dragen dat het gas door verbruikers achter de af te blazen sectie eerst zoveel mogelijk wordt gebruikt
- Hercompressie: Het op hogere druk brengen van het gas met behulp van een compressor zodat het gas kan worden overgebracht in een leiding met gelijke of hogere druk
- Flaren: Het affakkelen (verbranden) van gas
- Afblazen: Het ventileren van gas naar de lucht

Een van de oorzaken voor het afblazen was een omvangrijk project waarbij we gasontvangststations en meet- en regelstations vernieuwen. Om deze werkzaamheden te kunnen uitvoeren moeten de betreffende stations eerst drukloos worden gemaakt. Verder was het een aantal maal noodzakelijk om ook een leidingsectie drukloos te maken om daaraan werkzaamheden te kunnen uitvoeren. In 2014 is er iets minder gas afgeblazen dan in 2013.

Afvalstoffen

Bij de grote diversiteit aan werkzaamheden die we uitvoeren, komen afvalstoffen vrij. Met het oog op veiligheid, milieuwetgeving, goede milieuzorg en het beheersbaar houden van de kosten, willen we op een verantwoorde manier omgaan met het afvoeren van deze afvalstoffen. We passen daarbij de voorschriften toe die zijn opgenomen in de wet Milieubeheer en de diverse milieuvergunningen die we voor onze werkzaamheden krijgen.

In 2014 is in totaal in Nederland en Duitsland 5.880 kiloton gevaarlijk afval en 18.418 kiloton niet-gevaarlijk afval afgevoerd. Ten opzichte van 2013 steeg de totale hoeveelheid afval van 20.430 kiloton naar 24.298 kiloton, hetgeen met name wordt veroorzaakt doordat we meer bouw en sloopafval en grond van verontreinigde locaties hebben afgevoerd.

Door de lagere beschikbaarheid van grondstoffen wordt het steeds interessanter om afvalstoffen te gebruiken als halffabricaten. Daarmee heeft afval waarde gekregen. Uiteraard stelt dat hogere eisen dan voorheen aan het scheiden van afvalstoffen aan de bron.

Op onze locaties worden afvalstoffen zoals chemicaliën, oliën, vetten en onderhoudsmiddelen gescheiden ingezameld; daarna worden ze door erkende afvalinzamelaars afgevoerd naar erkende afvalverwerkingsbedrijven.

Ongeveer 7% van het afval bestaat uit metaal, wat bijna in z'n geheel kan worden hergebruikt.

³ Dit getal betreft een schatting die we hebben verkregen op basis van schakelprogramma's, die we gebruiken om bij leidingwerkzaamheden leidingen veilig gasvrij te kunnen maken en het gastransport ongestoord via een andere route door te laten gaan.

Afvalstoffen afkomstig uit onze werkzaamheden in Nederland wordt in Nederland verwerkt, om onnodig transport te voorkomen. Mocht het elders moeten worden verwerkt, dan maken we duidelijke afspraken over het feit dat we in dit kader geen kinderarbeid accepteren.

Aardgasgebruik

Voor het transport van aardgas worden gasturbines en gasmotoren ingezet. Een groot deel van deze machines gebruikt aardgas als brandstof. Daarnaast wordt aardgas gebruikt voor het verwarmen van gas op gasontvangstations (omdat gas afkoelt bij drukverlaging) en het verwarmen van onze kantoren en utiliteitsgebouwen.

De hoeveelheid aardgas die we transporteren en het daaraan gekoppelde brandstofverbruik dat nodig is voor compressie is onder andere afhankelijk van het weer en de vraag naar aardgas. Door de zachte winterperioden hebben we in 2014 slechts 81 miljoen m³ aardgas verbruikt. Dit is een aanzienlijke daling ten opzichte van voorgaande jaren. Daarnaast hebben we door het verplaatsen van de gastromen (swaps) op innamepunten en uitgaande punten van aangrenzende netwerkkoperators getracht om de benodigde compressie te verminderen. We zetten daarbij bij voorkeur elektrisch aangedreven compressoren in boven gasaangedreven compressoren, vanwege milieuwetgeving die de uitstoot van stikstofdioxiden beperkt. Ook door deze maatregel is het eigen gasverbruik afgenomen.

Elektriciteitsgebruik

We gebruiken elektriciteit voor de productie van stikstof voor compressie van aardgas voor het vloeibaar maken van aardgas, voor de compressie die benodigd is voor de opslag van aardgas in zoutcavernes en voor onze kantoren en utiliteitsgebouwen.

Door de ingebruikname van de nieuwe elektrische compressoren op de locaties Grijpskerk, Anna Paulowna, Scheemda, Wijngaarden en Zuidwending is het elektriciteitsverbruik ten behoeve van compressie sinds 2006 toegenomen. Het elektriciteitsverbruik in 2014 is iets lager dan het gebruik in 2013. Daarnaast zijn de compressoren op Wijngaarden, Anna Paulowna en Scheemda minder ingezet, met name omdat voor aardgastransport minder compressie nodig was vanwege de zachte winterperioden begin 2014. Het verschil in de gebruikte energie ten opzichte van 2013 is voor gasturbines groter dan voor elektrisch aangedreven compressoren.

Tezamen gebruiken de compressoren op de installaties Scheemda, Anna Paulowna en Wijngaarden ongeveer 64% van de totale hoeveelheid elektriciteit. De ondergrondse gasopslag EnergyStock in Zuidwending gebruikt ongeveer 16% en de Peakshaver op de Maasvlakte 10% van de totale elektriciteit. Voor de productie van stikstof op Ommen, Kootstertille en Zuidbroek was in 2014 2% van de totale hoeveelheid elektriciteit nodig. Doordat de G-gas productie de komende jaren langzamerhand zal afnemen en er steeds meer H-gas moet worden ingepast ligt het in de verwachting dat in de toekomst meer stikstof nodig is om het H-gas op de gewenste kwaliteit te brengen, dus ook elektriciteit.

Watergebruik

We gebruiken hoofdzakelijk water voor het koelproces in onze Peakshaver op de Maasvlakte, voor reinigingsdoeleinden en voor sanitaire voorzieningen. In 2014 hebben we ongeveer 13,3 miljoen m³ oppervlaktewater (2013: 8,7 miljoen m³) en 36.000 m³ leidingwater (2013: 46.451 m³) verbruikt. Het leidingwaterverbruik bij Gasunie Duitsland bedroeg 2.670 m³ in 2014 (in 2013: 1.791 m³).

Rijden op groen gas

Bij rijden op groen gas komt minder CO₂ en fijnstof vrij dan bij andere brandstoffen. Als onderdeel van ons footprintreductiebeleid zijn we drie jaar geleden gestart met de vergroening van ons wagenpark. We zijn toen een pilot gestart met 21 bedrijfswagens die worden ingezet voor

onderhoud aan ons gastransportnet. Ons doel is om uiteindelijk al onze 284 bedrijfsauto's op groen gas te laten rijden. De ervaringen waren tot dusver positief. Daarom is in 2014 besloten om het aantal groengasbedrijfswagens in 2015 uit te breiden met 15 wagens van een ander type om ook daar ervaring mee op te doen. Met deze extra vijftien groengas-Transporters, waarmee we gezamenlijk zo'n 390.000 kilometer per jaar rijden, willen we jaarlijks ongeveer 50.000 kg CO₂ uitsparen en circa 65.000 liter fossiele brandstof. De wagens zijn in het eerste kwartaal van 2015 in gebruik genomen. Ook willen we in 2015 drie groengas poolauto's ter beschikking stellen aan onze medewerkers, die gebruikt kunnen worden om van en naar vergaderlocaties in Nederland te rijden. We geven daarnaast onze medewerkers die voor een lease-auto in aanmerking komen de mogelijkheid om een lease-auto op groen gas aan te schaffen.

Medewerkers

We hebben hightechinstallaties en slimme computers, maar het zijn de medewerkers die ons bedrijf maken wat het is. Zij maken het verschil. Onze organisatie is de afgelopen jaren veranderd van een Nederlands in een Europees infrastructuurbedrijf. We opereren in een dynamische en concurrerende omgeving, waar de transitie naar een duurzame energievoorziening een grote rol speelt. Deze ontwikkeling vereist steeds nieuwe vaardigheden en kennis, bijvoorbeeld op het gebied van fusies en overnames, duurzaamheid en samenwerking met nieuwe stakeholders.

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

Ook de arbeidsmarkt is aan verandering onderhevig. Daarin onderscheiden we globaal drie trends die voor ons van belang zijn:

- We zien, ondanks de hoge werkloosheid in Nederland, nog steeds krapte op de arbeidsmarkt voor wat betreft technisch geschoolden.
- De uittreedleeftijd verschuift van 60 naar 67 jaar. Dit stelt andere eisen aan de medewerkers en de inrichting van onze organisatie op personeelsgebied.
- We willen als organisatie alert en snel kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen en kansen in de energiesector.

Deze ontwikkelingen vragen om een HR-beleid dat gericht is op duurzame inzetbaarheid van medewerkers. We lichten dit verder toe in de paragraaf Organisatieontwikkeling.

Profiel van onze medewerkers

Het aantal medewerkers steeg in 2014 ten opzichte van 2013 van 1.731 naar 1.747 medewerkers.

Bij Gasunie Deutschland werken 251 collega's, bij Gasunie in Nederland 1.496 collega's.

De verhouding man/vrouw in Nederland bedraagt 85% mannen en 15% vrouwen.

Bij Gasunie Deutschland is 82% van onze medewerkers man en 18% vrouw.

De gemiddelde leeftijd in ons bedrijf is licht gestegen naar 46,7 jaar (2013: 46,5 jaar).

Leeftijdsopbouw Gasunie in Nederland (GUN)			
Leeftijdscategorie		Aantal MDW*	% MDW
van	tot		
15	25	7	0%
25	35	164	11%
35	45	413	28%
45	55	572	38%
55	65	339	23%
65	99	1	0%

- MDW staat voor medewerkers

Leeftijdsopbouw Gasunie in Duitsland (GUD)			
Leeftijdscategorie		Aantal MDW*	% MDW
van	tot		
15	25	0	0%
25	35	48	19%
35	45	67	27%
45	55	70	28%
55	65	66	26%
65	99	0	0%

Hoogst genoten opleiding GUN	% MDW
LBO	11 %
MBO	38 %
HBO	33 %
WO	18 %

Inleenkrachten GUN	Aantal FTE (ultimo 2014)
Technische inleen	407
ICT inleen	199
Overige inleen	56
Totaal	662

Leidinggevend en naar geslacht GUN	Aantal	Percentage
Man	94	86,2%
Vrouw	15	13,8%
Totaal	109	100%

Werving en selectie

In het verslagjaar hebben we bij Gasunie Nederland 82 medewerkers aangenomen, een flinke stijging ten opzichte van de 48 vorig jaar. Dat komt doordat we in 2014 meer vrijgekomen vacatures hebben kunnen invullen, een aantal inleenmedewerkers in vaste dienst hebben genomen op posities die op lange termijn blijven bestaan en medewerkers hebben aangetrokken voor specifieke projecten. We streven naar een gelijkmatige verhouding in de leeftijd van ons personeel. Omdat we relatief veel oudere medewerkers hebben, vullen we externe vacatures bij voorkeur in met jongere medewerkers.

We zoeken vooral mensen in de vakgebieden ICT en Techniek. In onze arbeidsmarktcommunicatie richten we ons daarom op afgestudeerden in deze doelgroepen, met name in de technische hoek. Dat doen we op verschillende manieren, naast de inzet van onze eigen website en vacaturesites. We stellen bijvoorbeeld ons gebouw open voor studieverenigingen, zetten social media in en zijn aanwezig op banenbeurzen en bedrijvendagen. Omdat mbo-technici in sommige gebieden een krappe arbeidsmarktdoelgroep zijn, hebben we een Facebookpagina voor deze doelgroep ontwikkeld. Daarnaast geven we gastcollege's op ROC's. Ook bieden we potentiële medewerkers de gelegenheid ons bedrijf te leren kennen op stageplaatsen. In 2014 hadden we 64 stageplaatsen. We hebben in 2014 zes trainees aangenomen voor ons speciale traineeprogramma, waarin ze met een persoonlijke coach in twee jaar hun kennis en vaardigheden in versneld tempo kunnen ontwikkelen. Van de zes trainees uit de lichte 2012/2013 hebben we vijf in vaste dienst genomen.

Duurzame inzetbaarheid

Om ervoor te zorgen dat onze medewerkers ook in de toekomst het verschil kunnen blijven maken, willen we stimuleren dat er beweging in de organisatie blijft: we willen een flexibele organisatie zijn, die kan inspelen op de snel veranderende omgeving. Daarvoor hebben we medewerkers nodig die niet alleen nu, maar ook straks bevoegd en productief hun werk doen en daarmee blijvend van toegevoegde waarde zijn voor ons bedrijf, ofwel 'duurzaam inzetbaar' zijn.

We hebben onze medewerkers betrokken bij deze vraag tijdens een interactieve workshop. Circa 100 collega's bundelden in oktober hun denkkraft en kwamen met talloze creatieve ideeën, waarvan de beste drie in 2015 worden uitgewerkt en in de praktijk zullen worden gebracht.

Ook vinden we het belangrijk dat medewerkers samen met hun leidinggevenden blijven onderzoeken hoe ze hun talenten het beste kunnen inzetten. De medewerker is primair zelf verantwoordelijk voor zijn loopbaan. Ons management heeft de taak om de medewerkers hierin optimaal te ondersteunen.

Enkele andere initiatieven in op het gebied van duurzame inzetbaarheid voor de komende jaren zijn:

- Workshops Mobiliteit: actief samenbrengen van vraag en aanbod op het gebied van interne mobiliteit
- Loopbaan 5.0: workshops voor 50+ medewerkers om mentaal fit en lichamelijk vitaal een volgende fase van hun loopbaan in te gaan
- Elke medewerker kan een loopbaanscan laten uitvoeren om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor zijn/haar loopbaan.
- *Opleiden en ontwikkelen*
We geloven in de visie van 'een leven lang leren'. We vinden het belangrijk dat onze medewerkers zich gedurende hun loopbaan kunnen ontwikkelen en verder kunnen groeien – ook dat bevordert de duurzame inzetbaarheid. We bieden medewerkers de mogelijkheid gericht opleidingen en trainingen te volgen, waaronder individuele maatwerkprogramma's. We besteedden in 2014 € 2.937.000 aan opleidingen, cursussen en trainingen.
- *Competentiemanagement*
We sturen in ons HR-beleid op kennis en vaardigheden die we nodig hebben om de doelstellingen van onze organisatie te realiseren. We passen dit competentie management toe bij de assessment van onze managers en in het proces van werving & selectie. We hanteren steeds vaker de '360° Feedback': dit is een methode waarbij we input verzamelen van verscheidene personen uit de werkomgeving van de medewerker. Bij de benoeming van managers leggen we tegenwoordig een sterkere focus op competenties zoals het ontwikkelen van andermans kwaliteiten en coachend leiderschap. In het verleden waren we, als technisch georiënteerd bedrijf, gewend vooral de (technische) kennis het zwaarst te laten wegen.
- *Management development*
De afgelopen jaren hebben we veel geïnvesteerd in managementontwikkeling. Dat deden we onder meer met de interne opleidingsprogramma's GU 2012 en het Gasunie Leadership Program (GLP). We zijn ervan overtuigd dat de ontwikkeling van de organisatie begint bij de ontwikkeling van het management. Bij het einde van het GLP-programma gaven de deelnemers aan dat we ons bedrijf professioneler en slagvaardiger kunnen leiden, maar dat dit goed moet worden georganiseerd en voortdurende aandacht vergt. In het vervolgprogramma zal de focus daarom liggen op leiderschapsontwikkeling en actuele in- en externe ontwikkelingen.

Prestatie en loopbaanontwikkeling

We kennen een jaarlijkse performancecyclus waarin we de prestaties en ontwikkeling van medewerkers monitoren en beoordelen. De cyclus begint bij het maken van werkafspraken. Halverwege de cyclus vindt er een functioneringsgesprek plaats, waarin de medewerker en leidinggevende bekijken wat de vorderingen en de aandachtspunten zijn. In dat gesprek komen tevens de ambities en de benodigde ontwikkeling van de medewerker aan de orde. Tijdens de jaarlijkse personeelsreview worden deze vervolgens afgezet tegen de groeimogelijkheden die de leidinggevende ziet voor de medewerker. Het jaarlijkse beoordelingsgesprek is de afsluiting van de

cyclus: daarin worden de prestaties van de medewerker beoordeeld op resultaatgerichtheid, kennis en vaardigheden.

Arbeidsvoorwaarden

Nederland

We hebben medewerkers die onder een cao vallen en medewerkers met een individuele arbeidsovereenkomst (zie ook: Buiten de cao-plaatsing). Voor beide groepen geldt een jaarlijkse individuele loonsverhoging tussen de 0 en 5%, totdat het maximumsalaris is bereikt. Daarnaast kunnen we met vakorganisaties bij de cao-afspraken een collectieve loonsverhoging overeenkomen.

In september 2014 zijn we in overleg met vakorganisaties een tweejarige cao met een looptijd van 1 januari 2014 tot 1 januari 2016 overeengekomen. Per 1 januari 2014 hebben we in Nederland een structurele collectieve loonsverhoging van 1,7% toegekend en per 1 januari 2015 2,0%. Deze loonsverhogingen zijn ook per 1 juli 2014 respectievelijk 1 juli 2015 toegekend aan medewerkers die niet onder de cao vallen.

Duitsland

Gasunie Deutschland past de collectieve cao toe die is overeengekomen tussen het Duitse WEG (vereniging voor exploratie en productie van aardgas) en de IGBCE (vakorganisatie), die specifieke salarisafspraken hebben gemaakt voor de gastransportsector. 168 Medewerkers vallen hieronder en 83 medewerkers in hogere functies vallen onder een overeenkomst die is afgesloten tussen Gasunie Deutschland en de ondernemingsraad. Het managementteam in Duitsland neemt deel in het Gasunie-brede targetsysteem.

In Duitsland zijn in 2014 op het gebied van arbeidsvoorwaarden verschillende plannen doorgevoerd die waren afgesproken met de ondernemingsraad, waaronder een nieuw salarissysteem voor medewerkers die buiten de cao vallen, de implementatie van een functiewaarderingssysteem en een nieuw systeem voor performanceranking.

Pensioen

Ons pensioenbeleid is marktconform. Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling als gevolg van de aanpassing in wettelijke kaders aangepast. Onze pensioentoezegging houdt in dat de vennootschap een vaste, vooraf vastgestelde premie betaalt. Deze premie is gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem, met vanaf 2015 als ambitie een opbouw van 1,875% per jaar (was 2%) tot maximaal een pensioengevend salaris van € 100.000. Werknemers met een pensioengevend salaris boven € 100.000 worden voor het meerdere boven € 100.000 gecompenseerd door een pensioentoeslag op hun salaris, waarvan de hoogte is afgeleid van de huidige pensioenpremie.

Flexibele arbeidsvoorwaarden

Onderdeel van onze arbeidsvoorwaarden is het zogenaamde flexibiliseringbudget, dat jaarlijks aan elke medewerker wordt toegekend. Dit budget kan de medewerker naar eigen keuze op verschillende manieren besteden. Hij of zij kan bijvoorbeeld vrije tijd kopen of het budget laten uitbetalen.

Plaatsing buiten de cao

Op 1.096 van onze medewerkers in Nederland is een cao van toepassing; dat is 73% van het totale aantal medewerkers. Sinds 2008 bieden we onze medewerkers die een hbo-opleidingsniveau of hoger hebben, de mogelijkheid om buiten de cao te treden. Voor deze groep geldt een targetbeloning. De focus komt hierdoor meer te liggen op 'sturen op resultaat' in plaats van 'sturen op aanwezigheid'. Deze optie biedt medewerkers ook de gelegenheid flexibele afspraken te maken over werktijden.

Eind 2014 hebben medewerkers eenmalig de gelegenheid gekregen om per 1 januari 2015 terug te keren naar de cao als ze dat wensten. Daar hebben 54 medewerkers gebruik van gemaakt, uit verschillende overwegingen.

Beloningsbeleid

Het huidige beloningsbouwwerk van ons bedrijf is in essentie al lange tijd hetzelfde. De context waarin we als bedrijf opereren verandert echter. We zijn bezig met de ontwikkeling naar een duurzame energievoorziening. Dat vraagt een andere inzet van middelen en mensen, en meer ondernemingszin van het bedrijf en de medewerkers. Deze veranderingen waren voor ons aanleiding om ons loongebouw tegen het licht te houden, en het te onderzoeken op marktconformiteit. Het voorstel dat we in 2014 met onze medewerkers hebben gedeeld, leverde veel weerstand, arbeidsonrust en vragen op. Onze medewerkers lieten weten de noodzaak van de aanpassingen niet te begrijpen, wat tot een gebrek aan vertrouwen heeft geleid. Ze gaven aan actie te willen voeren tegen het voorstel. We hebben dit signaal zeer serieus genomen en hebben hierover vervolgens gesprekken met onze medewerkers gehad. We hebben gezamenlijk geconcludeerd dat het onderwerp beloningsbeleid breder moet worden bekeken en dat er vragen bestaan die we graag samen met onze medewerkers nader willen onderzoeken. Hierbij gaat het om het pakket van arbeidsvoorwaarden en ons HR-beleid tegen de achtergrond van sociaal-economische ontwikkelingen en de strategie van het bedrijf. Dat doen we in dialoog met onze werknemers en de hen vertegenwoordigende organen (ondernemingsraad en vakorganisaties) en met behulp van onafhankelijke, externe deskundigen. We hopen in 2015 gezamenlijk tot een beleid te komen dat robuust is.

Beloning man/vrouw

We belonen mannen en vrouwen op dezelfde functies gelijk. Het gemiddelde salaris van vrouwen ligt bij ons bedrijf 8,1 % lager dan het gemiddelde bruto jaarsalaris van mannen: vrouwen verdienen gemiddeld € 54.072 bij een 100% dienstverband versus mannen € 58.860. Dit komt doordat relatief meer mannen vanwege hun langere diensttijd op hun eindsalaris zitten.

Beloning naar resultaat

Een deel van de beloning van onze medewerkers is afhankelijk van het al dan niet behalen van collectieve en/of individuele targets. We stellen targets op onderdelen die van belang zijn voor het kunnen uitvoeren van onze strategie. In 2014 waren dat veiligheid, financiën, leveringszekerheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze targets zijn vervolgens onderverdeeld in subtargets die gezamenlijk tot een 100% score leiden. De 100% score staat hieronder weergegeven. In de volgende tabel worden de targets beschreven. Als alle targets volledig zijn gehaald, wordt aan medewerkers die onder de cao vallen een beloning van € 500 bruto toegekend. Als ze gedeeltelijk worden behaald, wordt een evenredig bedrag uitgekeerd.

In 2014 zijn niet alle collectieve targets gehaald. De medewerkers die onder de cao vallen en medewerkers in een young development-schaal (een salarisschaal voor jonge medewerkers die hun ontwikkeling extra stimuleert, onder andere doordat het een bredere beloningsrange toepast en meer focus legt op hun persoonlijke ontwikkeling) kregen, op basis van de resultaten, een beloning toegekend van € 458,34. Medewerkers die in deeltijd werken kregen de beloning naar evenredigheid uitgekeerd.

Collectieve targets cao-medewerkers

	Target 2014	Realisatie 2014	Target 2015
<i>1. Veiligheid</i>			
Aantal reportables	<3,5	5,0	<3,5
Leidingbeschadigingen	< 6	3	< 6
Maatregelen n.a.v. incidenten	>75%	89%	
<i>2. Leveringszekerheid</i>			
Transportonderbrekingen	<=8	1	0
<i>3. Maatschappelijk verantwoord ondernemen</i>			
Verbeteren CO ₂ -registraties	>120	131	
Beperken CO ₂ -emissie	>20 kton	21,0 kton	>20 kton

Voor medewerkers met een individuele arbeidsovereenkomst is, naast bovenstaande doelstellingen, een financieel target afgesproken: een reductie van de netto operationele kosten met € 5 miljoen of meer en een return on invested capital van 6,98% of meer. Beide deeltargets zijn volledig gerealiseerd.

Voor 2015 zijn nieuwe targets vastgesteld. De inhoud van de veiligheidstarget is aangepast. De MVO-target is gericht op reductie van CO₂-uitstoot.

Diversiteit

Veel onderzoeken hebben uitgewezen dat het werken in divers samengestelde teams tot betere resultaten leidt. Daarom willen wij diversiteit verder stimuleren. We werken sinds een aantal jaren met instroomstreefcijfers om meer vrouwen aan te nemen. We streven ernaar de instroom van nieuw personeel een afspiegeling te laten zijn van de uitstroom van voor ons relevante opleidingen op verschillende gebieden. Dit wordt periodiek vastgesteld en getoetst. We rapporteren hierover aan de Taskforce Talent naar de Top, waar we sinds 2009 aan verbonden zijn.

Over 2014 bedroeg de instroom van vrouwelijke medewerkers 18%, de uitstroom was 10%. Sinds 2009 is het aantal vrouwelijke medewerkers binnen Gasunie met 6% gestegen.

In 2009 hebben we binnen ons bedrijf een onderzoek laten uitvoeren naar gelijke carrièremogelijkheden voor mannen en vrouwen. Uit de analyse bleek dat Gasunie geen typisch masculiene cultuur heeft, wat betekent dat er een goede voedingsbodem is voor meer diversiteit. Wel bestaan bij zowel mannen als vrouwen onjuiste percepties over elkaar en over hoe je succesvol carrière kunt maken bij ons bedrijf. Het creëren van bewustwording ten aanzien van diversiteit (en de percepties daaromheen) bij zowel mannen als vrouwen krijgt sindsdien dan ook onze aandacht bij al bestaande ontwikkelingsprogramma's binnen ons bedrijf (bijvoorbeeld Gasunie Leadership Program, TOP-klas, intervisie, MD programma's, coaching). Voor onze medewerkers organiseren we interactieve workshops gericht op bewustwording en het tegengaan van vooroordelen. We geloven dat diversiteit een positieve bijdrage levert aan onze bedrijfsresultaten. We besteden hier bij het samenstellen van teams dan ook aandacht aan.

Daarnaast houden we er bij de werving en selectie van nieuwe medewerkers in onze arbeidsmarktcommunicatie rekening mee en hebben we in de selectiepanels aandacht voor het belang van diversiteit en het actief bespreekbaar maken van (onbewuste) percepties.

We streven er, conform wetgeving, naar vanaf 2016 een vrouwelijke bezetting van 30% in ons bestuur te hebben. We hebben, onder andere in dat kader, de afgelopen 2 jaar deelgenomen aan het Professional Boards Forum. Dat is een initiatief om het wettelijke streefcijfer van 30% ook daadwerkelijk te realiseren.

Eind 2014 is 14,3% van onze senior managers vrouw. In 2009 was dat 6,6%.
Voor Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen is dit eind 2014 25% tegen 0% in 2009.

Gelijke kansen

We proberen actief mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan te trekken. We werken mee aan verschillende externe initiatieven die bewustwording op het gebied van arbeidsdiversiteit versterken, zoals de participatiewet. Daarnaast werken we mee aan initiatieven die jeugdwerkloosheid willen tegengaan, door het aanbieden van werkervaringsplekken.

We bekijken per vacature of er mogelijkheden zijn om Wajongers in dienst te nemen. We hebben met de vakorganisaties afgesproken in 2015 drie extra Wajongers aan te trekken.

Gezondheid en welzijn

We streven naar een zo laag mogelijk ziekteverzuim. Het percentage werkverzuim was door ziekte bij Gasunie in Nederland in 2014 3,1% (in 2013 3,1%). In Duitsland was dat 3,3%. Het landelijke gemiddelde bedroeg voor 2013 3,9%. Voor 2014 is dit cijfer nog niet bekend op het moment van het verschijnen van dit verslag.

In 2014 heeft 50% van onze werknemers in Nederland zich geen enkele maal ziek gemeld (het zogenoemde nul-verzuim). In 2013 bedroeg dit percentage 43%. Het landelijke gemiddelde voor nulverzuimers bedroeg in 2013 52%. Het getal voor 2014 is nog niet bekend op het moment van het verschijnen van dit verslag.

Arbeidsgerelateerd ziekteverzuim

Wanneer onze medewerkers zich ziek melden, kunnen ze aangeven of er een verband is tussen hun ziekteverzuim en het werk dat ze doen. In 2014 hebben medewerkers 19 keer aangegeven dat er een relatie was met het werk (in 2013: 9). In 2014 is geen melding gedaan aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCB) (in 2013: één).

Medewerkersonderzoek

Eens in de twee jaar houden we een medewerkersonderzoek: we meten daarmee onder andere hoe medewerkers de werkdruk ervaren. De uitkomsten van dit medewerkersonderzoek worden op elke afdeling besproken. Als daar aanleiding toe is, gaan per afdeling medewerkers en leidinggevende samen zoeken naar mogelijkheden om de situatie te verbeteren. Wij zien ten opzichte van het vorige onderzoek een duidelijke verbetering op betrokkenheid en leiderschap. Juist op dit laatste aspect hebben wij de afgelopen jaren ook extra ingezet door diverse leiderschapstrainingen en programma's. Ondanks de overall goede uitkomsten zien we ook aandachtspunten die we willen verbeteren. Dat betreft met name de vier thema's: klantgerichtheid, samenwerking tussen afdelingen, bevlogenheid en efficiëntie. Deze thema's hebben wij verbonden aan het begrip operational excellence. We willen de scores als volgt verbeteren:

- Klantgerichtheid: van een 7,7 naar een 8
- Samenwerking tussen afdelingen: van een 5,6 naar een 6,5
- Bevlogenheid: van een 6,5 naar een 7,5
- Efficiëntie: van een 6,6 naar een 7,0

Wij hebben zowel binnen afdelingen als afdelingsoverstijgend enkele projecten, processen en werkwijzen geïdentificeerd waarin we verbeteringen willen doorvoeren. Deze verbeteringen moeten bijdragen aan een hogere medewerkerstevredenheid bij het volgende medewerkersonderzoek op de genoemde vier thema's, in de overtuiging dat dit ook bijdraagt aan het realiseren van onze (strategische) doelstellingen.

Met ons medewerkersonderzoek doen wij ook mee aan het zogenaamde Beste Werkgeversonderzoek waaraan meer dan 300 werkgevers met gezamenlijk ruim 200.000 medewerkers deelnemen. Wij zijn trots op de uitkomsten, waarmee we in 2014 op plaats 27 van de top 50 van bedrijven met meer dan 1.000 medewerkers uit zijn gekomen. Op de algemene vraag

‘Hoe tevreden ben je over het werken bij Gasunie?’ geven onze medewerkers het rapportcijfer 7,8, wat even hoog is als twee jaar geleden.

Gedragscode

We hebben een gedragscode, waarin staat wat we van onze medewerkers verwachten op het gebied van integer handelen. Daarin zijn onder andere voorschriften opgenomen ten aanzien van respectvol omgaan met collega’s, ethiek, omkoping/corruptie, het gebruik van drank en drugs, omgaan met commercieel gevoelige informatie, gebruik van social media en telefoneren tijdens het autorijden. Als de gedragscode wordt overtreden, worden maatregelen genomen. In 2014 hebben we nul gevallen van omkoping of corruptie geconstateerd. Andere in 2014 gemelde inbreuken op deze code zijn aan de orde gesteld en er zijn maatregelen genomen door het management.

Medezeggenschap

De ondernemingsraad (OR) rapporteert over 2014 het volgende: ‘De ondernemingsraad heeft een intensief jaar achter de rug. We hebben een ‘medezeggenschapsstempel’ weten te drukken op onderwerpen die we voor collega’s en ons bedrijf van belang vinden. We hebben ons dus niet beperkt tot onze formele rol bij adviesaanvragen of instemmingsverzoeken.

Met ingang van 1 maart trad onze nieuwe CEO aan. We kijken terug op een jaar met stevige onderwerpen, maar waarbij we steeds een open dialoog hebben kunnen voeren. Ook met een aantal leden van de Raad van Commissarissen heeft de OR gesprekken gevoerd. Op het gebied van medezeggenschap blijken de wederzijdse gedachten sterk overeen te komen. We zullen de contacten met de Raad van Commissarissen daarom in 2015 willen voortzetten.

Het dossier beloningsbouwwerk stond het gehele jaar prominent op de agenda. Dat dit onderwerp alle medewerkers intensief bezighoudt hebben we ervaren tijdens achterbangesprekken, die we samen met de bonden rond dit thema hebben georganiseerd. Eenzelfde betrokkenheid zagen we tijdens de door de bestuurder georganiseerde meepraat- en terugkoppelsessies over het beloningsbeleid. Ondanks de emoties, bleven deze bijeenkomsten steeds zeer constructief. We lieten met elkaar zien waar we voor staan. Met de gekozen koerswijziging heeft de bestuurder laten zien dat hij bereid is te luisteren en in goede samenwerking met alle betrokkenen vooruit wil. We hebben vertrouwen in een goed vervolg ten aanzien van dit lastige dossier.

Bij GTS hebben er veel veranderingen plaatsgevonden. Na het zogeheten “uitzakken” van het eigendom van het transportnet van Gasunie naar GTS, heeft GTS ingezet op de certificering voor NTA 8120, hetgeen een aantal organisatiewijzigingen tot gevolg heeft. Daarnaast hadden we te maken met een reorganisatie van enkele afdelingen van GTS. Voor 2015 zijn er eveneens veranderingen/reorganisaties aangekondigd. Al deze veranderingen hebben gevolgen voor grote delen van onze organisatie die nog niet zijn uitgekristalliseerd. Het vereist een goede samenwerking tussen medewerkers, het betrokken management en de OR om de reorganisaties in goede orde af te ronden.

Verder zijn we betrokken geweest bij het medewerker onderzoek dat in het voorjaar 2014 is uitgevoerd. Wij vinden deze psychosociale “thermometer” een waardevol instrument om het welbevinden van de medewerker in beeld te krijgen. De OR heeft ervoor gepleit om de resultaten te gebruiken bij de verbetering en verdere ontwikkeling van het HRM-beleid en de speerpunten voor de komende jaren. We zien deze aanpak met vertrouwen tegemoet.

In goede samenwerking met de bonden is een oplossing gevonden om de pensioenen te laten voldoen aan de nieuwe wettelijke kaders. Samen met de ondernemingsraad van GasTerra hebben we een kandidaat voorgedragen voor het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds. Daarmee

is het verantwoordingsorgaan op orde om de komende ontwikkelingen op het gebied van pensioenwetgeving en ons pensioenfonds zelf goed te bewaken.

Ook het jaar 2015 belooft een boeiend jaar te worden. De OR zal zich blijven inzetten op de belangrijke dossiers die we op dit moment onder handen hebben en de dossiers die volgen, waarbij we medezeggenschap hoog in het vaandel dragen. Daar staan we voor en mag je ons op afrekenen.'

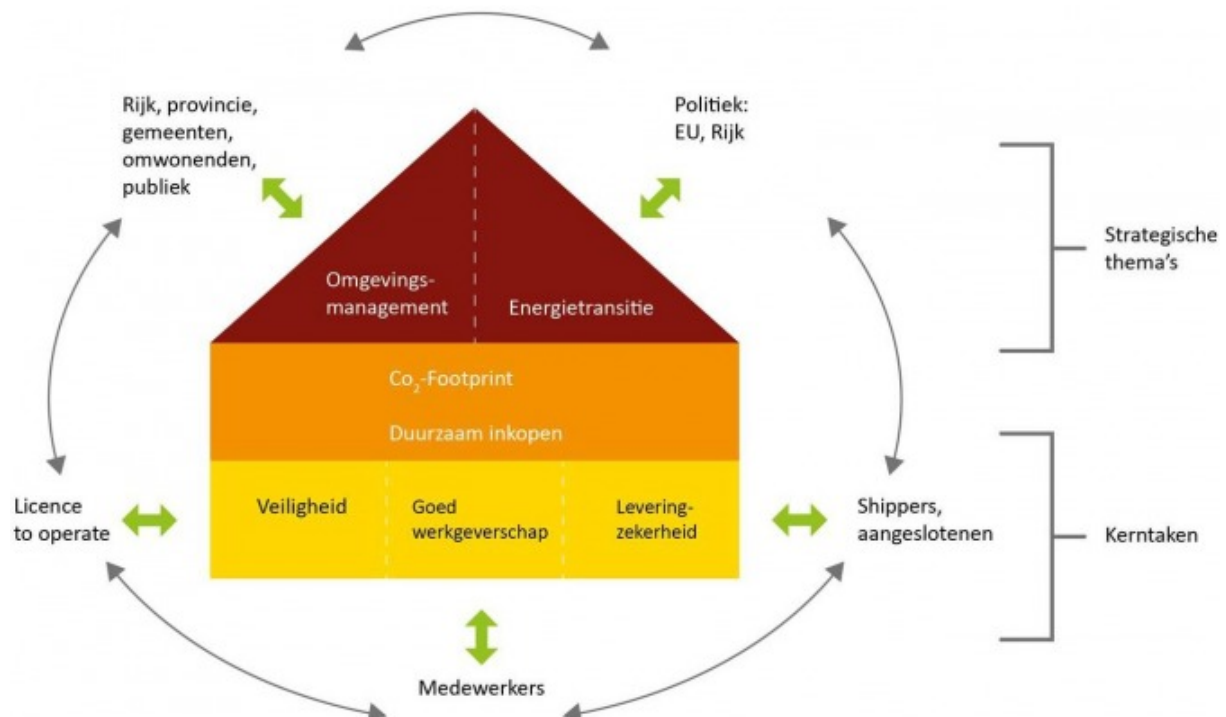
Gasunie in de samenleving

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Voor Gasunie zijn maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en maatschappelijke betrokkenheid van groot belang. We vervullen een publieke functie en we leveren met onze activiteiten een belangrijke bijdrage aan de samenleving door te zorgen voor een veilige en ongestoorde gasvoorziening. Dat is onze belangrijkste taak, die we met aandacht voor onze omgeving uitvoeren. Ons beleid en onze doelstellingen ten aanzien van maatschappelijke aspecten van ondernemen waren in 2014 gelijk aan de doelstellingen uit het vorige verslagjaar.

Kernthema's

Onze MVO-kernthema's zijn afgeleid van onze strategie en dragen bij aan het bereiken van onze doelstellingen. We hebben onze speerpunten op MVO-gebied weergegeven in het zogenoemde 'MVO-huis', waarvan de fundering wordt gevormd door goede prestaties op het gebied van veiligheid, leveringszekerheid en zorg voor onze medewerkers. De prestaties op deze gebieden bepalen het draagvlak voor onze activiteiten, onze licence to operate. Deze prestaties moeten op orde zijn om te kunnen bouwen aan de rest van het huis. De thema's waarmee we ons extra willen onderscheiden zijn: energietransitie, omgevingsmanagement en footprintreductie/duurzame inkoop. We denken dat deze onderwerpen de komende jaren van groot belang zijn om onze strategie goed te kunnen uitvoeren. We vertellen meer over de activiteiten en resultaten op deze gebieden in het hoofdstuk Resultaten op het gebied van veiligheid, milieu en ketenverantwoordelijkheid.

Energie in transitie

Wij zijn ervan overtuigd dat gas en gasinfrastructuur op veel manieren kunnen bijdragen aan een duurzame energievoorziening. Zij dragen ertoe bij dat de ontwikkeling van hernieuwbare energie zoals wind en zon betrouwbaar en betaalbaar blijft. Door gas in te zetten als flexibele partner voor elektriciteitsopwekking wordt optimaal gebruik gemaakt van reeds bestaande infrastructuur. Bovendien is gas een energiedrager die zich ook ontwikkelt naar een hernieuwbare energievorm

door productie van groen gas en waterstof. De eerste stappen bij de ontwikkeling naar een duurzame energievoorziening zijn uitdagend om verschillende redenen, zoals financiering en de stand van technologische ontwikkelingen. We streven ernaar om deze stappen waar mogelijk in samenwerking met andere partijen te zetten, binnen of buiten onze keten. Op die manier willen we de kans van slagen zo groot mogelijk maken. We focussen ons bij het onderwerp energietransitie op de volgende gebieden, die we elders in dit verslag meer toelichten:

- Power-to-gas
- Groen gas
- Break bulk LNG
- Decentrale energie-opwekking

Strategisch Omgevingsmanagement

In onze werkomgeving hebben we te maken met belanghebbenden uit verschillende delen van de samenleving zoals (lokale) politiek, omwonenden, (natuur)verenigingen etc. met allen hun eigen belangen. Bij onze activiteiten proberen we zoveel mogelijk rekening te houden met onze omgeving. We streven ernaar om op voorhand zo te identificeren welke problemen, zorgen of bezwaren de omgeving heeft ten aanzien van onze activiteiten, zodat we daarmee zo goed mogelijk rekening kunnen houden. Dat doen we zoveel mogelijk in samenspraak met de betrokken partijen. Hierbij willen we in toenemende mate gebruik maken van een structurele methode ten aanzien van omgevingsmanagement: Strategisch Omgevingsmanagement – SOM. De aanpak via de SOM-methode heeft bij partijen elders in Nederland tot goede resultaten geleid. Het doel is om onze contacten met de omgeving zodanig te organiseren dat we mogelijke tegenstrijdige belangen in een vroegtijdig stadium kunnen herkennen, waarbij het streven is deze gezamenlijk op te lossen.

In 2014 hebben we de SOM-methodiek in onze organisatie geïntroduceerd. We gaan hiermee op kleine schaal aan de slag in enkele projecten, die lopen vanaf 2015. Hierbij kijken we ook naar de positieve ervaringen en resultaten die anderen hebben opgedaan met SOM, waaronder het Havenbedrijf Rotterdam. Ook zijn we begonnen om online middelen in te zetten voor communicatie met onze omgeving, zoals Facebook en Twitter. Met onze nieuwe website Gasuniebouwt.nl geven we betrokkenen direct inzicht in waar we allemaal aan het werk zijn en bieden we de mogelijkheid om eenvoudig met ons in contact te treden. Bij de aanleg van de Nood-Zuid route hebben we hier goede resultaten geboekt en gaven onze stakeholders aan dit te waarderen.

Stakeholderdilemma's

In ons werk hebben we continu te maken met het afwegen van de belangen van verschillende stakeholders. Onze werkzaamheden gaan soms gepaard met overlast voor de omgeving. Dat leidt tot dilemma's, die elke keer weer een goede belangenafweging vergen, en een goede dialoog met de rechtstreeks betrokkenen.

In 2014 moesten pijpleidingen en ander materiaal worden getransporteerd ten behoeve van de leidingaanleg tussen de compressorstations Beverwijk en Wijngaarden. Dergelijk transport kan overlast veroorzaken voor de nabije omgeving. We hebben daarover overlegd met verschillende lokale stakeholders, waaronder de gemeente. We hebben gezamenlijk bepaald hoe we deze overlast zoveel mogelijk konden voorkomen of beperken. In dit geval hebben we ervoor gekozen om verkeersbegeleiders in te schakelen, die de transporten op motoren hebben begeleid op de route door Ouderkerk aan de IJssel naar de toerit tot het tracé bij de Kattendijk in Gouderak. Daaraan zijn kosten verbonden, maar het belang van veiligheid en het beperken van overlast voor de omgeving hebben wij prioriteit gegeven.

Een ander dilemma betreft de aardgasbuffer bij Zuidwending, EnergyStock. De aanleg en vervolgens de uitbreiding van de buffer heeft impact op de directe omgeving. Daarom hebben we overlegd met onder andere de gemeente en natuurorganisaties hoe we de buffer zo goed mogelijk konden inpassen in de omgeving. We hebben gezamenlijk gekozen voor een landschappelijke inpassing van de installatie en cavernes, waarbij volop aandacht voor flora en fauna is. Voorbeelden daarvan zijn

een ooievaarsnest, nestkasten voor valken en het uitzetten van vissen in de blusvijvers. De blusvijvers zijn daarnaast voorzien van een breed scala aan waterplanten. In het gebied rondom de buffer wordt door een aantal vrijwilligers al jarenlang gewerkt aan een patrijzenproject, waarin geprobeerd wordt een biotoop te creëren waarin patrijzen floreren. Daaraan wilden we bijdragen. We hebben daarom met de betrokken vrijwilligers afspraken gemaakt over de aanplant van boschages en bessen rondom het station en de cavernes, die een gunstige leefomgeving voor patrijzen vormen. Ook hier moesten we gezamenlijk met de betrokken stakeholders een zorgvuldige afweging maken tussen de kosten en de (landschappelijke/maatschappelijke) baten.

Footprintreductie/duurzame inkoop

Wij proberen de invloed van onze eigen bedrijfsactiviteiten op onze omgeving (footprint) zoveel mogelijk te beperken. Dit raakt de kern van onze bedrijfsvoering. Ons footprintreductieprogramma richt zich op het tegengaan van de uitstoot van broeikasgassen door het beperken en voorkomen van methaanemissies, het nuttig aanwenden van energie en efficiënte verbranding. Dit realiseren wij bijvoorbeeld door de ontwikkeling van meet- en regelstations waarbij geen methaan meer vrijkomt, door onderzoek te doen naar alternatieven voor het afblazen van gas, door hergebruik van afblaasgas en restwarmte van compressoren en door energiebesparing. Met ons footprintreductiebeleid dragen we bij aan de overheidsdoelstellingen: 20% minder CO₂ in 2020 (vergeleken met 1990), een jaarlijkse energiebesparing van 2% en 14% duurzame energieopwekking in 2020.

Afgeleid van de CO₂-neutraal 2050 doestelling die we samen met andere Europese netbeheerders nastreven, hebben we een aantal footprintdoelstellingen die daaraan bijdragen:

- Eén van de doelstellingen voor 2014 was het inrichten van een transparante en auditeerbare rapportage voor alle emissiebronnen die zijn geïdentificeerd. Verder hebben we een “gestapelde” doelstelling voor 2014 opgesteld voor het verminderen van de CO₂ equivalent emissies. Het eerste niveau daarin is het behalen van 15 kton aan CO₂- equivalentemissie. Het tweede niveau, hetgeen een nog grotere uitdaging voor ons betekent, is het bereiken van een emissiereductie van 20 kton aan CO₂- equivalenten. Over de resultaten vertellen we elders in dit verslag meer, in het hoofdstuk *Resultaten op het gebied van veiligheid, milieu en ketenverantwoordelijkheid*.
- In 2020 willen we ten opzichte van 1990 20% directe CO₂ emissie (ofwel 93 kiloton CO₂-equivalent) hebben verminderd ('20/20 ambitie'). Dit betreft uitsluitend scope 1 van het GHG-protocol.

In 2030 zullen we onze CO₂-emissies met 40% hebben teruggebracht ten opzichte van de emissies die in 1990 zijn opgetreden, gerekend over de volle scope (1, 2 en 3) van het GHG-protocol (zie voor meer informatie hierover pag 37). Daarnaast onderzoeken we hoe we met onze activiteiten op het gebied van duurzame inkoop kunnen bijdragen aan onze footprintreductiedoelstellingen. Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar de toepassing van de CO₂-prestatieladder.

Daarnaast willen we met onze inkoopactiviteiten bijdragen aan footprintreductie en onderzoeken we welke mogelijkheden het meest efficiënt zijn. We kopen daarom sinds enkele jaren groen gas in voor onze kantoren (circa 800.000 m³/jaar), maar het grootste deel van ons elektriciteitsverbruik komt voort uit de exploitatie van onze installaties. De reden waarom we dit deel van ons elektriciteitsverbruik nog niet hebben vergroend, is dat daaraan hoge kosten verbonden zijn. Als staatsdeelneming willen we verantwoord omgaan met onze middelen. We hebben in 2014 echter besloten dat we ook dat deel willen vergroenen gezien het belang van een duurzame energievoorziening, en hebben elektriciteitsleveranciers gevraagd om voorstellen te doen voor de levering van groene(re) elektriciteit voor onze installaties. Vanaf 2016 gaan we 100% groene elektriciteit inkopen door middel van certificaten (GVO's) die de groene oorsprong van de elektriciteit garanderen.

Verankering en verantwoordelijkheid MVO-beleid

Ons beleid en onze activiteiten op het gebied van MVO sluiten aan bij onze strategische doelstellingen. MVO maakt integraal onderdeel uit van onze bedrijfsactiviteiten. De Stuurgroep MVO identificeert kansen en ontwikkelingen op MVO-gebied. De Raad van Bestuur stelt het beleid en de doelstellingen vast en draagt de verantwoordelijkheid voor beleid en prestaties op MVO-gebied. Het beleid wordt afgestemd met de Raad van Commissarissen. Business units en afdelingen binnen ons bedrijf zijn zelf verantwoordelijk voor input ten aanzien van het MVO-beleid op hun vakgebied, de uitvoering daarvan en de bijsturing. De Raad van Bestuur monitort en evalueert de voortgang van de resultaten.

MVO vormt een vast onderdeel van de targets voor zowel medewerkers als management. De targets worden voorgesteld vanuit de business units en vastgesteld door de RvC. De resultaten worden door de RvC vastgesteld en door een externe accountant geaudit en gevalideerd.

Bij het vaststellen van doelstellingen op het gebied van MVO wordt tevens in overleg met de betrokken afdelingen gekeken of de noodzakelijke randvoorwaarden binnen ons bedrijf voldoende aanwezig en geborgd zijn.

Relatie met stakeholders

Een goede relatie met onze omgeving is van groot belang voor onze licence to operate. We onderhouden sterke banden met een groot aantal stakeholders met wie we gemeenschappelijke belangen hebben, zoals de aandeelhouder, vertegenwoordigers uit de landelijke, regionale en lokale politiek, overheden, toezichthouders, medewerkers, de ondernemingsraad, onze klanten, leveranciers, omwonenden, media en natuur- en milieuorganisaties. We streven ernaar de juiste afweging te maken tussen de belangen van alle betrokkenen.

Stakeholderportretten

Ook bij het verslagleggen over onze resultaten in ons jaarverslag hechten wij belang aan de mening van onze stakeholders. Daarom hebben wij dit jaar voor het eerst een materialiteitsanalyse uitgevoerd (zie *Materialiteitsanalyse*) en hebben we tien stakeholders uit verschillende groepen gevraagd naar hun mening over de relatie met Gasunie. Dit hebben wij opgetekend in stakeholderportretten die op verschillende plekken in dit jaarverslag te lezen zijn. Daarbij willen we opmerken dat klanten voor ons ook een heel belangrijk stakeholdergroep vormen, maar we vanwege ons non-discriminatoir handelen geen klantportretten hebben opgenomen.

Structurele stakeholderdialoog

Intern

Een goede onderlinge communicatie binnen het bedrijf leidt tot een betere samenwerking en verhoogt de betrokkenheid bij ons bedrijf in alle geledingen. Dat is niet alleen een kwestie van een adequate informatievoorziening; ook een dialoog tussen medewerkers bevordert het werkproces en samenwerking. Dit is daarom een speerpunt geworden in ons interne-communicatiebeleid. Ons intranet *methaNet* speelt een centrale rol in de interne communicatie. Het is een persoonlijk en interactief instrument: medewerkers kunnen informatie delen, commentaar plaatsen bij de berichten en reageren op elkaars vragen en opmerkingen en gezamenlijk discussiëren.

We organiseren regelmatig medewerkersbijeenkomsten waarin de uitwisseling van informatie over een breed scala aan onderwerpen centraal staat. Er zijn bedrijfsbijeenkomsten met deelnemers uit alle geledingen van het bedrijf, maar ook meer specifieke bijeenkomsten voor afdelingen, business units of leidinggevenden. Aan het begin van elk jaar worden alle medewerkers bijgepraat over de plannen voor het voorliggende jaar. Daarnaast organiseren we themasessies over actuele onderwerpen waarvoor medewerkers zich kunnen aanmelden. In 2014 hebben we dat bijvoorbeeld gedaan over de onderwerpen duurzame inzetbaarheid en strategie.

Extern

Met externe stakeholders hebben we vaak een gedeeld belang, zij het soms vanuit verschillende perspectieven. We proberen altijd op een constructieve manier met onze stakeholders in gesprek te blijven en creëren daarvoor verschillende podia en momenten.

Goede relatie met omwonenden

We vinden een goede relatie met omwonenden van leidingen en installaties belangrijk. We zijn eigenaar en beheerder van een van de meest uitgebreide en fijnmazige gastransportnetwerken ter wereld. Ruim 15.500 kilometer leidingen liggen in de Nederlandse en Duitse bodem, onder een van de dichtstbevolkte gebieden ter wereld. Dat betekent dat we veel 'buren' hebben, met wie we graag respectvol omgaan. Op dit vlak hebben we een goede reputatie opgebouwd en die houden we graag in stand. We betrekken de directe omgeving waar we werkzaam zijn zo veel mogelijk bij onze plannen. We creëren mogelijkheden om te komen tot een dialoog, zoals bijvoorbeeld op informatie-

en inspraakavonden en Open Dagen. We beschouwen de feedback van onze stakeholders bij deze overlegmomenten als zeer waardevol.

Klanten

Ook met onze klanten, de shippers, onderhouden we nauwe contacten in reguliere bijeenkomsten, die wij jaarlijks voor deze groep organiseren. In 2014 heeft GTS wederom deze zogenaamde 'Shippermeetings' georganiseerd. Deze dienen als informatiebijeenkomst en als gespreks- en netwerkplatform. Tijdens de bijeenkomsten wisselen we met klanten van gedachten over ontwikkelingen in de gasmarkt en binnen GTS.

Overheden

Structurele contacten met de overheid vinden vanuit verschillende onderdelen van ons bedrijf plaats. Wetten, regelgeving, beleid en andere overheidsbesluiten hebben veel impact op onze activiteiten; andersom zijn we vanwege onze rol in de energievoorziening een belangrijke gesprekspartner voor de overheid. We willen een inhoudelijke en constructieve partner zijn voor de overheid. Voor de werkzaamheden die we uitvoeren hebben we regelmatig overleg met (lokale) overheden, bijvoorbeeld over wet- en regelgeving en vergunningen. Ook op politiek niveau voeren we regelmatig overleg; dat doen we vooral vanuit onze kantoren in Den Haag, Berlijn, Brussel en Moskou. Onze lokale vertegenwoordiging draagt bij aan een goede langetermijnrelatie met overheidsstakeholders. Anderzijds is het voor overheden makkelijk om via onze lokale vertegenwoordiging, waar veel specialistische kennis is gebundeld, één loket te hebben waar ze terecht kunnen met vragen over gas en het transport daarvan.

Brancheorganisaties

Beleidsthema's met een grensoverschrijdend of sectoroverschrijdend karakter worden veelal besproken via branche- en overlegorganisaties. Daarom zijn we lid van bijvoorbeeld Netbeheer Nederland, European Network for Transmission System Operators Gas (ENTSO-G), the International Group of Liquefied Natural Gas Importers (GIIGNL) en Gas Infrastructure Europe (GIE). Bij veel van deze organisaties zijn we ook vertegenwoordigd in het bestuur.

Stakeholderevent

Wij hechten waarde aan de mening van onze relaties; voor onze activiteiten is het van belang te weten hoe de buitenwereld hier tegenaan kijkt. Dat geldt ook voor het onderwerp energietransitie waarop veel verschillende visies zijn. Daarom hebben wij op 1 oktober 2014 een 'Groen gas barbecue' georganiseerd in Madurodam. In informele setting heeft een groep van bijna honderd van onze relaties uit diverse stakeholdercategorieën met ons en met elkaar van gedachten gewisseld over de uitdagingen die we zien op het gebied van duurzaamheid op weg naar 2050, onze strategie en onze doelen. Hoe ziet de wereld er in 2050 uit? Wat eten we en waar komt ons voedsel vandaan? Hoe wonen we en hoe verwarmen we onze huizen? En voor ons, Gasunie: wat vervoeren we door ons netwerk? Aardgas, groen gas, waterstof, iets dat we nu nog niet kennen? Ook leden van onze Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen waren hierbij aanwezig. Uitgenodigd waren niet alleen vertegenwoordigers uit de gasindustrie, maar ook uit de milieu- en duurzaamheidssector. De deelnemers aan het event gaven aan de bijeenkomst te waarderen, inhoudelijk en als netwerkevenement.

Feedback van stakeholders

Klanttevredenheidsonderzoek

In 2014 heeft GTS wederom het jaarlijkse klantonderzoek uitgevoerd. Dit jaar is hiervoor een nieuwe methode gebruikt, waarbij ingezoomd wordt op drivers achter de beoordeling die klanten aan ons geven. Overall hebben shippers een 7.6 gegeven en aangesloten een 7.3. Dit zijn de hoogste cijfers van de afgelopen 10 jaar. Om de respons te stimuleren, hebben we toegezegd om het Rode Kruis te

steunen met een bijdrage per ingevulde vragenlijst. Wij hebben €15.000,- kunnen doneren dankzij de hoogste response rate sinds we de klantenonderzoeken uitvoeren. Met name de in 2012 geïntroduceerde customer desk kreeg veel positieve feedback. De resultaten van het onderzoek zullen gebruikt worden voor de verdere verbetering van de dienstverlening aan onze klanten.

Nieuwe podia

We willen een actieve rol spelen in het energiedebat om van gedachten te kunnen wisselen over belangrijke thema's. Om die reden zoeken we actief contact met stakeholders. Dit betreft in toenemende mate partijen die zich vanuit een maatschappelijke rol (zoals ngo's en belangengroepen) of functionele rol (waaronder architecten, wetenschappers) bezig houden met de energievoorziening. We bewegen ons hierbij steeds vaker op voor ons nieuwe podia. Zo zijn we actief deelnemer geworden aan het jaarlijkse duurzaamheidsfestival Springtij op Terschelling.

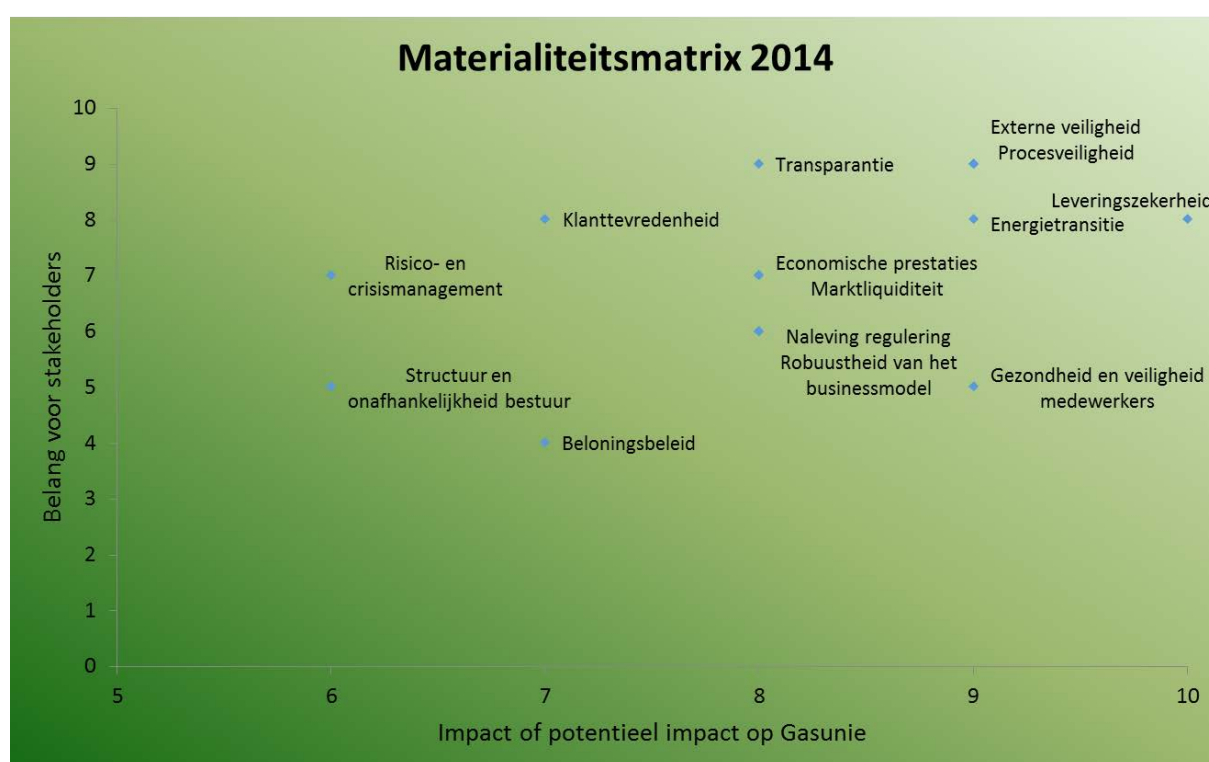
Klachtenafhandeling

We houden bij het uitvoeren van onze activiteiten zo veel mogelijk rekening met onze omgeving. De klachten die bij ons binnenkomen (telefonisch, via e-mail of anderszins), verzamelen we centraal bij de afdeling Corporate Communicatie. We behandelen ze in overleg met de betrokken afdeling. We streven ernaar om dat zo snel mogelijk en naar tevredenheid van alle betrokken partijen te doen. Klanten van GTS kunnen met klachten terecht bij de GTS Customer Desk.

Materialiteitsanalyse

Om te bepalen welke onderwerpen voor ons van belang zijn om over te rapporteren hebben we een materialiteitsanalyse uitgevoerd. Een materialiteitsanalyse heeft als doel om samen met belanghebbenden te onderzoeken welke onderwerpen zodanig belangrijk zijn, dat ze hun weg naar het verslag moeten vinden. We hebben voor de volgende stakeholdergroepen ingeschat welk belang zij hechten aan de onderwerpen: aannemers, vergunningverleners, omwonenden van projecten en installaties, beleidsmakers NL, D, EU, belangenorganisaties, klanten, toezichthouders, financiële belanghebbenden en medewerkers. Daarnaast hebben we vastgesteld wat de (potentiële) impact van de onderwerpen is voor Gasunie. Ten slotte hebben we de uitkomsten van de materialiteitsanalyse getoetst bij een vertegenwoordiger van het Ministerie van Financiën. Het is onze ambitie om voor het volgende jaar een externe dialoog te houden om de verticale as vast te stellen.

De analyse is in de volgende matrix verwerkt.

Alle onderwerpen die op beide assen minimaal een 7 of hoger score (op een schaal van 10) tezamen met de onderwerpen waar wij inschatten dat één of meer belanghebbenden deze een 10 geven, hebben we opgenomen in het jaarverslag. Zowel de structuur als de afbakening en reikwijdte van de verslaggeving hebben we gestructureerd langs de uitkomst van deze analyse. Onderstaande verwijzingstabel laat zien waar we elk onderwerp behandelen.

Onderwerp	Verwijzing
Economische prestaties	Resultaten Klant en markt
Transparantie	Het gehele verslag
Energietransitie	Strategie, Resultaten, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
Marktliquiditeit	Resultaten Klant en markt
Klanttevredenheid	Relatie met stakeholders

Leveringszekerheid	Strategie, Resultaten, Gasunie in de samenleving
Procesveiligheid	Strategie, Resultaten veiligheid en milieu
Externe veiligheid	Strategie, Resultaten veiligheid en milieu
Structuur en onafhankelijkheid van het bestuur	Corporate Governance
Naleving regulering	Resultaten Klant en markt
Risico- en crisismanagement	Risicomanagement
Robuustheid van het businessmodel	Profiel en Resultaten
Gezondheid en veiligheid medewerkers	Medewerkers
Beloningsbeleid	Medewerkers

Maatschappelijke betrokkenheid

We leveren een positieve bijdrage aan de samenleving vanuit de wettelijke taak die we als gasinfrastructuurbedrijf hebben. Maar we willen meer doen voor de maatschappij, en dat geven we op verschillende manieren vorm. We noemen een paar voorbeelden.

Samenwerking op gebied van archeologie

Soms vinden onze werkzaamheden plaats in gebieden waarvan bekend is of waarvan wordt vermoed dat daar archeologische vondsten zijn gedaan. In zo'n geval werken we samen met archeologisch adviesbureau RAAP om de omgeving eerst te onderzoeken op de eventuele aanwezigheid van archeologische resten.

Sponsoring en donaties

We sponsoren activiteiten en evenementen en schenken donaties. Het gaat dan met name om het ondersteunen van sportactiviteiten voor de jeugd en culturele evenementen in regio's waar we rechtstreeks actief zijn. Ook organiseren we lezingen op middelbare scholen en universiteiten, onder andere over MVO. We stellen regelmatig kosteloos ons hoofdkantoor en onze cateringfaciliteiten ter beschikking aan voor ons relevante (studenten)organisaties. Ook sponsoren we studentenevenementen door het gratis beschikbaar stellen van producten die verbonden zijn aan de organisatie van congressen. In 2014 hebben we € 315.264 besteed aan sponsoring en € 29.065 aan donaties.

In Duitsland hebben we de Sportivationstag gesponsord: een sportevenement voor gehandicapte kinderen. Ook in 2015 zullen we dit evenement sponsoren. Daarnaast doneren we afgeschreven materiaal, dat nog in prima staat verkeert, aan maatschappelijke verenigingen.

Initiatieven van medewerkers

Gasunie draagt maatschappelijke activiteiten van medewerkers een warm hart toe en ondersteunt deze. Veel van onze medewerkers doen vrijwilligerswerk voor sportverenigingen, ondersteunen culturele projecten, participeren in (regionale) politiek, spannen zich in voor de toepassing van duurzame energie en zetten zich in voor de leefbaarheid van hun omgeving. Vanuit ons bedrijf dragen we soms in de vorm van sponsoring bij aan hun activiteiten.

Een groot aantal van onze medewerkers die met de fiets naar het werk gaan, neemt deel aan de landelijke actie Fietsen Scoort. Met de opbrengst van deze actie worden duurzame projecten in derdewereldlanden gefinancierd. We verdubbelen het bedrag dat onze medewerkers voor dit goede doel bij elkaar fietsen. In 2014 hebben we zonnepanelen gedoneerd aan een basisschool in de Dominicaanse Republiek (Bella Vista school in Sosúa), in dezelfde regio waar Stichting Fietsen Scoort eerder een andere school heeft geholpen met de aanschaf van zonnepanelen. Door deze zonnepanelen kan de school waar ze worden geplaatst langer open zijn, en kunnen meer kinderen en ook volwassenen onderwijs krijgen.

Week van de Duurzaamheid

In het kader van de Dag van de Duurzaamheid van Urgenda, hebben we in 2014 in Nederland een Week van de Duurzaamheid georganiseerd. Dat hebben we gedaan om onze medewerkers bewust te maken van de diverse activiteiten waar we zelf mee bezig zijn op het gebied van duurzaamheid, en ook om te laten zien wat ze zelf kunnen bijdragen aan verantwoord omgaan met het milieu. Op het programma stonden onder meer een lezing over klimaatverandering, demonstratie van de power-to-gastechnologie, een battle met als thema Duurzame inzetbaarheid en een biologische aanbidding in onze bedrijfsrestaurants. Ook de donatie van zonnepanelen aan een basisschool in de Dominicaanse Republiek maakte hiervan onderdeel uit.

Scholenpakket voor veiligheid

Wanneer we beginnen met grote infrastructurele werken, zoals de aanleg van een leiding of de bouw

van een locatie, gaat dit gepaard met veel zwaar verkeer. De chauffeurs zijn getraind om de transporten veilig te laten plaatsvinden. Om de bewustwording over de veiligheid te verhogen, hebben we een scholenpakket samengesteld dat we toesturen aan de basisscholen die zich bevinden in de omgeving van de werkzaamheden. We hebben meegewerkt aan een aflevering van het jeugdprogramma 'Het Klokhuys'. Hierin leggen we uit waarvoor gastransport dient en hoe dit op een veilige manier plaatsvindt. Het grootste deel van dit materiaal is voor iedereen toegankelijk op onze website.

Kunst

We geloven dat kunst in de kantooromgeving kan bijdragen aan een aangename werkomgeving voor onze medewerkers. We hebben daarom een bescheiden kunstcollectie die verspreid hangt over onze kantoren in Nederland en Duitsland. Ieder jaar worden meerdere exposities in het hoofdkantoor georganiseerd. Voor veelal jonge kunstenaars biedt dit een mooi podium. In 2014 hebben we € 32.210 besteed aan kunst.

Bijenproject met Wageningen University Research

Samen met de Wageningen University Research (WUR) doen we onderzoek naar het woongebied van wilde bijen. Wilde bijen zijn belangrijk voor de agrarische sector, maar de bijensterfte neemt toe in Nederland. Dat komt onder meer omdat ze hun leefgebied steeds verder zien verdwijnen. Daarom hebben we samen met WUR de handen ineen geslagen: we onderzoeken of industriële gebieden met enkele aanpassingen geschikt gemaakt kunnen worden als leefgebied voor dit soort bijen. We doen graag aan dit onderzoek mee, omdat we ons betrokken voelen bij de agrarische sector in Nederland. Veel van onze leidingen liggen tenslotte onder landbouwgrond. Een van onze locaties en verschillende leidingtracés zijn ingericht als leefgebied, onder meer door een bloemmengsel in te zaaien en nestgelegenheden aan te leggen. Enkele Gasunie-medewerkers zijn door een onderzoeker getraind om data te verzamelen, die door WUR worden verwerkt. Het project is in 2012 begonnen en 2014 was het laatste meetjaar. In het eerste kwartaal van 2015 zullen de resultaten bekend worden gemaakt.

Bijenhotels voor medewerkers

Bij Gasunie Deutschland wilden de medewerkers zelf ook iets doen voor de bij. Door medewerkers van een sociale werkplaats in de buurt van Hannover zijn bijenhôtels gemaakt in de vorm van Gasunie-markeringsspalen. Medewerkers konden deze aanschaffen voor thuis, om hiermee hun tuin een stukje bijvriendelijker maken; wij betaalden de helft van de aanschafkosten. Veel collega's hebben een bijenhôtel aangeschaft.

Risicomanagement

Wij hebben, net als iedere andere onderneming, te maken met veel verschillende interne en externe factoren die onze bedrijfsvoering in positieve of negatieve zin beïnvloeden. Het betreft soms factoren die invloed hebben op de haalbaarheid van onze strategie en doelstellingen. We beschouwen risicomanagement als een fundamenteel onderdeel van onze bedrijfsvoering waarmee we de belangrijkste risico's identificeren en beheersen. Hiermee kunnen we weloverwogen keuzes maken die leiden tot een grotere kans van slagen van onze missie, visie, en strategie, binnen een voor ons acceptabel risicoprofiel en risicobereidheid. Risicomanagement speelt ook een belangrijke rol bij het aantoonbaar maken van interne en externe vereisten. In deze rol is risicomanagement compliance gedreven.

Beleid

Risicomanagement is een continu proces dat wordt uitgevoerd op strategisch, tactisch en operationeel niveau en biedt zowel stuurinformatie als verantwoording bij besluitvorming. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het risicomanagement binnen ons bedrijf en wordt daarbij ondersteund door de afdeling Corporate Risk Management.

De kaders van het risicomanagement zijn vastgelegd in ons risicomanagementbeleid en tevens verankerd in de Minimum Requirements for Management Control. Het Risk Framework is dusdanig ingericht dat uitwisseling van risico's zowel top-down als bottom-up plaatsvindt.

We gebruiken het zogenaamde "Three Lines of Defense" (LoD) – model, waarbij ons business/lijnmanagement primair verantwoordelijk is voor de inzet van risicomanagement en de eerste lijn vormt. De tweede lijn wordt gevormd door corporate afdelingen waaronder Risk Management en Control met als taak het voorbereiden van beleid met betrekking tot risicobeheersing voor de Raad van Bestuur en het uitdagen en adviseren van de business. De derde lijn wordt gevormd door de afdeling Operational Audit die de opzet en werking van het Risk Framework beoordeelt en hierover rapporteert aan onze voorzitter van de Raad van Bestuur.

De Raad van Commissarissen en de Audit Commissie bespreken als onderdeel van het Management Control systeem op regelmatige basis met (leden van) de Raad van Bestuur naast ontwikkelingen op het gebied van doelstellingen, strategie en beleid ook de belangrijkste risico's van de onderneming en de uitkomsten van operational audits.

Onze medewerkers handelen vanuit kernwaarden en risicobewustzijn en vormen in die zin een 'Base Line of Defense'.

Ontwikkelingen in 2014 en 2015

Om vast te stellen in welke mate ons risicomanagement aansluit bij de huidige en toekomstige bedrijfsactiviteiten is zowel de opzet als de werking van ons risicomanagement in 2014 geëvalueerd. Dit hebben we samen met een externe partij gedaan. Met de Raad van Bestuur en de Audit Commissie hebben we de voorlopige uitkomsten besproken. We hebben geconcludeerd dat de basis van het actuele framework voldoet en dat we risicomanagement nog meer zullen inzetten ter ondersteuning van de strategische besluitvorming om de invloeden van de steeds dynamischer omgeving goed in kaart te houden. We zullen hier in 2015 invulling aan geven.

Risicoacceptatie

In de volgende tabel geven we onze risicoacceptatie weer volgens de COSO Enterprise Risk Management indeling, waarbij de risico's in vier categorieën zijn onderverdeeld: strategisch, operationeel, reporting/finance en compliance/legal. Op corporate niveau en business unit niveau worden bij ons bedrijf met name de strategische risico's en kansen benoemd en gemanaged, en binnen de afdelingen van de units vooral de operationele risico's.

Risicocategorie (COSO ERM)	Risico-acceptatie	Toelichting
Strategic	Laag	Bij het nastreven van de strategische doelen wordt de balans gezocht tussen de gereguleerde TSO-functie (zeer lage risicoacceptatie) en de niet-gereguleerde TSO activiteiten (hogere risicoacceptatie) waardoor de risico's die het behalen van de strategisch doelen bedreigen elkaar niet versterken, en wat gemiddeld tot een lage risicoacceptatie leidt.
Operational	Zeer laag	Risico's die de veiligheid van onze omgeving of medewerkers van Gasunie of contractors in gevaar brengen worden zoveel mogelijk vermeden, de risicoacceptatie is zeer laag. Ook de risico's die de continuïteit van een betrouwbare infrastructuur in gevaar brengen, worden tot een minimum beperkt.
Reporting/Finance	Laag	Gasunie is niet bereid risico's te lopen op materiële fouten in financiële systemen, modellen en (business) rapportages. Gasunie is niet bereid risico's te lopen die toegang tot financiële markten beperken.
Compliance/Legal	Nul	Gasunie streeft ernaar om te voldoen aan alle van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

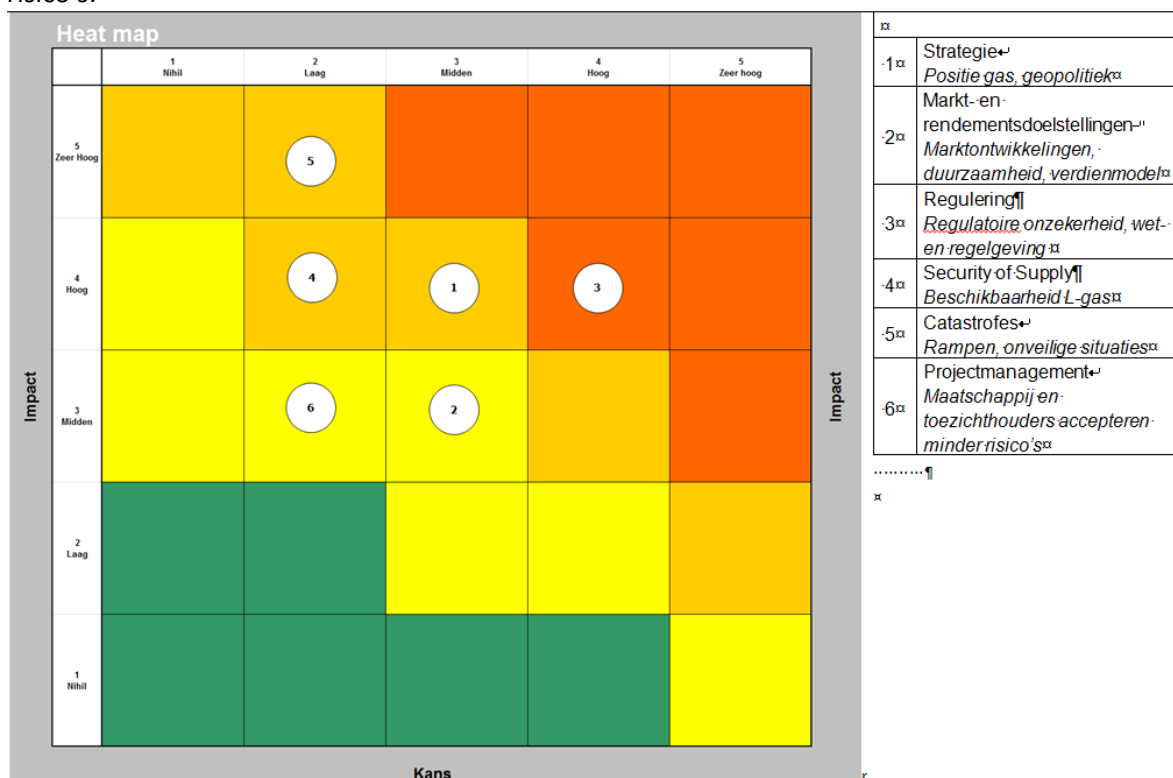
Corporate risico-analyse

De corporate risico-analyse vindt op strategisch niveau plaats. Dit is de risico-analyse die de Raad van Bestuur samen met de (business-)unit managers uitvoert, geïntegreerd met de strategie-cyclus en met de business planning en control cyclus. Bij de corporate risico-analyse hanteren we een tijdshorizon van 5 - 10 jaar.

Onderstaand de belangrijkste risico's uit onze corporate risico-analyse:

Strategische / algemene risico's	Beheersmaatregelen (selectie)
1. Strategie • Positie gas en Gasunie onderbelicht in het (Noordwest-) Europees energiebeleid ▪ Geopolitieke risico's	▪ Verder uitdragen van 'Gas advocacy'; gas positioneren als een integraal onderdeel van de energiemix om transitie mogelijk te maken naar meer duurzaam energieverbruik door goede opslag- en transportcapaciteit. ▪ Specifiek organisatieonderdeel (New Energy) ingericht dat zich focust op het faciliteren en stimuleren van nieuwe (duurzame) energieprojecten met een belangrijke rol voor gas, zelfstandig of door middel van partnerships. ▪ Leveringszekerheid waarborgen door middel van bestendige economische en politieke relaties
2. Markt- en rendementsdoelstellingen ▪ Beperkingen groei door marktontwikkelingen ▪ Investerings vanuit duurzaamheidsambities niet op korte termijn terug te verdienen ▪ Veranderend verdienmodel	▪ Aangaan van samenwerkingsverbanden; onderscheiden van de concurrentie door het leveren van goede service en producten (bijvoorbeeld PRISMA, TTF) waarbij duurzame energie ook onderdeel uitmaakt van het aanbod. ▪ Ontwikkelen nieuwe business-modellen; continu proces van dialoog met relevante stakeholders. ▪ Visie ontwikkelen op toekomstige capaciteitsvraag en tijdig aanpassen van bedrijfsmodel/verdienmodel.

De genoemde risico's geven we in onderstaande corporate risico-analyse ook grafisch weer, waarbij we de risico's afzetten tegen de kans op het optreden ervan en de impact na het uitvoeren van beheersmaatregelen. De nummers in de matrix verwijzen naar de nummers van de bovengenoemde risico's:

Praktijk cases ter illustratie

In het afgelopen jaar zijn risico-analyses gemaakt van verschillende projecten. Om inzicht te geven in de risico's waarmee wij te maken hebben en de manier waarop we hier mee omgaan, noemen we hier enkele voorbeelden.

LNG Break Bulk Terminal Rotterdam

LNG kan in de toekomst een belangrijke rol vervullen als schonere brandstof voor schepen en voertuigen en daarnaast ook als alternatieve energiebron voor industriële klanten die geen toegang hebben tot het gasnet. Daarom hebben we Gate terminal geschikt gemaakt voor de distributie van LNG aan eindgebruikers. Daaraan voorafgaand hebben we een scenario-analyse gemaakt waarmee we inzicht hebben verkregen in het rendement bij verschillende marktomstandigheden. Bij enkele scenario's is het verwachte rendement lager dan het gebruikelijke rendement. Met het in kaart brengen van kansen en bedreigingen voor deze nieuwe activiteit en vervolgens door het vaststellen van de risicobereidheid, heeft risicomanagement bijgedragen aan de besluitvorming.

Bij nieuwe duurzame toepassingen van gas accepteren we overigens voor de non-TSO activiteiten een hoger risicoprofiel om vanuit onze maatschappelijke rol duurzame ontwikkelingen te kunnen stimuleren.

Risicomanagement bij grote projecten

In 2014 is het leidingtraject Beverwijk-Wijngaarden opgeleverd. Bij zo'n groot en complex project zijn er vele belanghebbenden die verschillende belangen kunnen hebben. Bij het proces van risicomanagement hebben we deze belangen goed geïnventariseerd. Op basis daarvan hebben we met gedegen engineering en het vroegtijdig opstarten van het project het vergunningenproces efficiënt doorlopen met aandacht voor alle belanghebbenden. Naast de risico's in de voorbereiding

hebben we ook gekeken naar de technische uitvoeringsrisico's. In de overvolle Randstad is weinig ruimte beschikbaar. We hebben honderden verschillende soorten boringen uitgevoerd onder wegen, kanalen, en zelfs onder de Polderbaan van Schiphol om bestaande infrastructuur te kruisen. Op sommige delen van het tracé hebben we veel last gehad van een enorme druk van het grondwater. Omdat we dit van te voren goed in kaart hadden gebracht, konden we in nauw overleg met de waterschappen verschillende maatregelen nemen om onder meer te voorkomen dat het zoute grondwater op het vruchtbare land terecht zou komen.

In het kader van asset management zijn enkele situaties bekend waar we nog niet volledig voldoen of kunnen voldoen, aan vergunningsvoorwaarden of wet- en regelgeving. Een voorbeeld is de te hoge geluidsproductie op enkele individuele gasontvangststations: met de uitvoering van ons meerjarig vervangingsprogramma wordt dit issue geleidelijk opgelost.

Document of Representation

De verantwoordingsrapportages van de units aan Raad van Bestuur lopen via de Document of Representation (DoR). Met de DoR geven units formele terugkoppeling dat aan de business controls wordt voldaan volgens de richtlijnen van de Minimum Requirements of Management Control en de gedragscode.

Op basis van de aandachtspunten uit de DoR wordt een actieplan opgezet per specifiek onderwerp; we geven ter illustratie graag twee voorbeelden.

In de afgelopen jaren hebben we een aantal malen problemen gehad met drukhoudende onderdelen van staal waardoor deze afgekeurd werden. Enerzijds voldeed het materiaal niet aan onze eisen, anderzijds werden er kwaliteitscertificaten bijgeleverd die niet hoorden bij de materialen. Omdat wij in onze bedrijfsvoering geen risico willen lopen, worden nu extra controles uitgevoerd bij onze fabrikanten inzake het niveau van de technische deskundigheid, inrichting van de organisatie en kwaliteitsmanagement. De inspanningen die wij met deze extra controles plegen is afhankelijk van het type product en ervaringen met de desbetreffende fabrikant. De lange termijn relaties die wij met fabrikanten wensen aan te gaan, maken het ook voor de fabrikanten aantrekkelijk om actief mee te werken.

Een ander aandachtspunt betreft fraude, mede naar aanleiding van ontwikkelingen in de maatschappij en berichtgeving in de media hier over. Ook bij ons is extra aandacht gegeven aan dit thema. Vanuit Raad van Bestuur is opdracht gegeven om tezamen met Audit en Corporate Risk Management self assessments uit te voeren bij afdelingen met een relatief groot afbreukrisico. Het corporate management team heeft hier zeer actief in geparticipeerd door in volle breedte de eigen afdelingen bij het self assessment te betrekken. Het risicobewustzijn is hierdoor vergroot en aangescherpt.

In Control Statement

De Raad van Bestuur is zich ervan bewust dat de beheerssystemen, hoe professioneel deze ook zijn, geen absolute zekerheid kunnen bieden dat de ondernemingsdoelstellingen worden gerealiseerd, noch dat deze systemen onjuistheden van materieel belang, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels geheel kunnen voorkomen.

Ten aanzien van financiële verslaggevingsrisico's verklaart de Raad van Bestuur dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat de risicobeheersings- en controlesystemen in het verslagjaar naar behoren hebben gewerkt.

Governance

Verslag van de Raad van Commissarissen

Als Raad van Commissarissen houden wij toezicht op en geven wij gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur met betrekking tot het formuleren en realiseren van de doelstellingen, strategie en beleid van N.V. Nederlandse Gasunie, hierna ook Gasunie of de vennootschap. Wij treden op als werkgever van de Raad van Bestuur.

Samenstelling en organisatie

Sinds 1 oktober 2014 zijn wij met het toetreden van de heer Dirk Jan van den Berg weer op onze normale sterkte van zes commissarissen. Met ingang van dezelfde datum is de heer Rinse de Jong gekozen tot voorzitter, nadat hij ongeveer anderhalf jaar deze rol ad interim heeft vervuld. Bij het zoeken naar nieuwe collega-commissarissen hebben we gebruik gemaakt van het eerder opgestelde profiel en hebben wij ondersteuning gevraagd van een externe adviseur. Het profiel gaat uit van een gewenste samenstelling qua competenties, waarvan de accenten uiteraard van tijd tot tijd kunnen verschuiven. Met het oog op de geopolitieke aspecten van de internationale gasindustrie zijn wij heel blij iemand te hebben gevonden met veel ervaring op het gebied van buitenlandse politiek in de persoon van de heer Dirk Jan van den Berg. De gewenste competenties zijn nu als volgt ingevuld:

Competentie	Mw. Poots	Mw. Jonk	Hr. Vermeire	Hr. Schoeber	Hr. de Jong	Hr. Van den Berg
Algemeen management	v	v	v	v	v	v
Financieel management	v		v	v	v	v
Sociaaleconomisch management	v	v		v		v
Energie		v	v	v	v	v
Regelgeving	v	v	v	v	v	v
Technologie			v	v		
Informatietechnologie	v				v	
Politiek/Bestuurlijk	v		v	v	v	v

In onze zelfevaluatie in december 2014 hebben we vastgesteld dat het hebben van twee commissies, de Auditcommissie en de Belonings-, Selectie- en Benoemingscommissie, voldoende is om in onze informatiebehoefte te voorzien. De onderwerpen die buiten de directe aandachtsgebieden van deze commissies vallen, zoals grotere investeringen en strategische ontwikkelingen, behandelen wij bij voorkeur in onze plenaire vergaderingen, samen met het volledige bestuur. Wel is de samenstelling van beide commissies aangepast met het oog op de *best practices* van de Nederlandse Governance Code en een meer evenwichtige werkverdeling. Met ingang van 1 januari 2015 bestaat de Auditcommissie uit mevrouw Jolanda Poots-Bijl (voorzitter) en de heren Jean Vermeire en Willem Schoeber. Per dezelfde datum bestaat de Belonings-, Selectie- en Benoemingscommissie uit mevrouw Martika Jonk (voorzitter) en de heren Dirk Jan van den Berg en Rinse de Jong. De heer Dirk Jan van den Berg is gekozen tot vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen.

De zelfevaluatie is gedaan aan de hand van individueel ingevulde vragenlijsten en een bespreking van de samenvatting van de antwoorden. Bij de evaluatie is gebruik gemaakt van feedback door de leden van de Raad van Bestuur en van de secretaris. Aan de hand van het ontstane beeld zijn acties geformuleerd, waarvan een aantal is gericht op een effectievere werkwijze van de Raad van Commissarissen zelf. De belangrijkste actie hierbij is het opstellen van een jaarkalender van onderwerpen om er zeker van te zijn dat alle belangrijke onderwerpen ook hun plaats vinden, zoals dat ook al gebeurt voor de Auditcommissie. Het belangrijkste inhoudelijke onderwerp is de mate waarin wij zicht hebben op en betrokken willen zijn bij de *management development* binnen

Gasunie. De regelmatig terugkerende kennismaking met tweede en derde lijnfunctionarissen dient nog aangevuld te worden met een jaarlijkse bespreking van functioneren, competenties en doorgroeimogelijkheden. Een tweede belangrijke inhoudelijke actie is het tweemaal per jaar bespreken in de volledige raad van ICT-gerelateerde onderwerpen. Tot nu toe stond dit onderwerp op de agenda van de Auditcommissie. Belangrijk in dit verband zijn de in gang gezette vervanging van de huidige systemen die betrekking hebben op de aansturing van de netten, de beveiliging en het ouderdomsprofiel van de systemen en de bijbehorende hardware in het algemeen. Ook bleek uit de evaluatie dat wij behoefte hebben aan meer onderling informeel overleg teneinde voldoende kennis te nemen van elkaars standpunten en wensen, waardoor ook effectiever vergaderd kan worden. Wij zijn allemaal onafhankelijk in de zin van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Toezicht

Wij houden toezicht via regelmatige intensieve vergaderingen met het bestuur van Gasunie, zowel plenair als via de beide commissies. Het bestuur bestaat in dit verband uit het executive committee, zijnde de beide leden van de Raad van Bestuur samen met de Algemeen Directeuren van de Nederlandse (GTS) en Duitse (Gasunie Deutschland) gereguleerde activiteiten, de Algemeen Directeur van Deelnemingen & Business Development, de Directeur Juridische Zaken, Regulering & Communicatie en de Directeur Personeel & Organisatie. Deze groep bestuurt onder leiding van de Raad van Bestuur de facto het concern en is voor ons dus de relevante groep om mee te overleggen. Op deze wijze hebben wij niet alleen rechtstreeks toegang tot de statutaire directie, op wie wij formeel toezicht houden, maar ook tot degenen die operationeel verantwoordelijk zijn voor de belangrijkste werkgebieden van Gasunie. Waar nuttig en nodig nodigen we ook andere managers uit om presentaties voor ons te houden of ons anderszins te informeren over uiteenlopende onderwerpen. Dit geeft niet alleen meer inhoudelijk inzicht in de behandelde onderwerpen, maar geeft ons ook zicht op managementlagen onder het bestuur, omdat we ook een beeld willen krijgen van de kwaliteit en opvolgingspotentie van de organisatie.

Als raad hebben we in 2014 achtmaal plenair vergaderd, aangevuld met drie conference calls. Alle commissarissen waren steeds aanwezig. Eén van de vergaderingen was op de bedrijfslocatie Zuidwending (nu: EnergyStock), waar we zijn geïnformeerd over en rondgeleid langs de gasopslaginstallaties en waarbij het onderwerp veiligheid specifiek aan de orde kwam. Ook hebben wij in 2014 een bezoek gebracht aan de centrale commandopost in Groningen, waar het pijpleidingennetwerk wordt beheerd en de gasstromen worden gestuurd en gemonitord. Er is verdeeld over enkele sessies een workshop voor ons georganiseerd om de regulering in Nederland en Duitsland beter te begrijpen en meer te weten over de ondersteunende activiteiten.

Inhoud

Gedurende 2014 zijn veel onderwerpen de revue gepasseerd. Wij behandelden een hoeveelheid vaste onderwerpen, zoals veiligheid, risk management, financiële resultaten, fiscaliteit, financiering, regulering, business plan, automatisering en de beveiligingsaspecten daarvan, remuneratie, governance. De behandeling van deze onderwerpen wordt voorbereid via één van beide commissies. Tevens zijn er dit jaar ook relatief veel bijzondere onderwerpen langsgekomen, waar in onze optiek de gehele raad kennis van moest nemen, dan wel een oordeel over moest vormen. Sommige van deze onderwerpen kwamen diverse malen terug, zowel om de voortgang te bespreken, dan wel om tot een nadere uitwerking of verdieping van het onderwerp te komen. Dit kon zijn vanwege het belang van het onderwerp voor de bedrijfsvoering van Gasunie, vanwege het belang voor de toekomst van gas als onderdeel van de energiemix of de rol die Gasunie speelt in de energievoorziening van Noordwest-Europa (gasrotonde). Voorbeelden van de bijzondere onderwerpen zijn:

De rol van Gasunie in Europa

Gasunie is de moedermaatschappij van twee gereguleerde netwerkbedrijven, één in Nederland (Gasunie Transport Services) en één in Noordwest-Duitsland (Gasunie Deutschland). Dit geeft Gasunie een bijzondere plaats in de relevante Europese samenwerkingsverbanden en strekt tot voordeel voor de eindgebruikers door een effectief gebruik van gekoppelde netwerken, een betere bezetting en een verbeterde efficiëntie. Al deze effecten ondersteunen een eerdere keuze om het Nederlandse gasnet uit te bouwen tot een gasrotonde voor Europa. Deze inspanningen gaan verder en er is in het afgelopen jaar intensief gesproken zowel intern als met derden over mogelijke samenwerking met andere gasinfrastructuurbedrijven om te komen tot een verdere verbreding van de gasrotonde, mede door een vergroting van de aanvoer- en doorvoermogelijkheden van gas.

De rol van gas in een duurzame energievoorziening

Wij constateren met enige zorg dat discussies over de toekomstige duurzame energievoorziening bijna uitsluitend gaan over elektriciteit. In onze ogen wordt hierbij onvoldoende aandacht gegeven aan de rol die gas speelt en kan spelen als relatief schone brandstof voor warmte-opwekking, transport, gecentraliseerde opwekking van elektriciteit en als opslagmogelijkheid van elektriciteit (power-to-gas). In het bijzonder vinden wij dat gas veel meer ingezet kan worden voor een significante vermindering van CO₂ emissies in de nog lange overgangstijd tot een volledig hernieuwbare energievoorziening in de verre toekomst, onder andere door de inzet van biogas uit hernieuwbare bronnen. Met het bestuur zijn wij van mening dat deze rol meer nadruk moet krijgen, ook al gezien de omvangrijke belangen die de Nederlandse samenleving in deze energiebron heeft.

Een positieve ontwikkeling in dit verband is de in 2014 afgeronde besluitvorming rond break bulk LNG. Met het oog op het inwerkingtreden van regelgeving voor de toelaatbare emissies op zee met gevolgen voor de milieukwaliteit van brandstof voor schepen voor de Noordzee en de Oostzee, zijn initiatieven ontwikkeld ten aanzien van de rol van de Gate LNG terminal in Rotterdam, waar Gasunie een 47,6% belang in heeft. De terminal wordt geschikt gemaakt voor de distributie van LNG aan eindgebruikers, zoals zee- en binnenvaartschepen en wegtransport. Dit leidt niet alleen tot minder milieuvervuiling, maar ook tot meer doorzetting van LNG in de terminal.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De transitie naar een duurzame energievoorziening vormt een aparte “pilaar” onder de strategie van Gasunie. Niet alleen is de rol van gas in een duurzame energievoorziening van belang voor maatschappelijke beeldvorming rond de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂, ook de manier waarop Gasunie haar taken uitvoert, is hier van belang. Om hier goede voortgang te maken zijn de activiteiten op dit gebied samengebracht in een aparte afdeling. In december hebben wij een voortgangsrapportage gekregen, waarbij vele initiatieven en ontwikkelingen in een onderlinge samenhang werden gebracht en waarbij de diverse technologieën kwalitatief en kwantitatief (in termen van reductie van CO₂) werden besproken en op hun haalbaarheid werden ingeschaald. Gasunie streeft naar een structurele verlaging van haar emissies en heeft hiertoe een convenant afgesloten met de netbeheerders in Denemarken, Zweden, België, Frankrijk en Zwitserland om te komen tot een klimaat-neutrale gasvoorziening in 2050. Hiertoe worden interim-doelstellingen geformuleerd waarvan enkele ook in de doelstellingen zijn opgenomen die ten grondslag liggen aan de collectieve variabele beloning.

De betrouwbaarheid van gasleveranties

Als transporteur van een heel groot deel van de nationale energie heeft Gasunie een bijzondere verantwoordelijkheid om dit op een veilige, betrouwbare en betaalbare manier te doen. Nu de hoofdstructuur van het pijpleidingstelsel is voltooid, verschuift de nadruk van de werkzaamheden naar onderhoud en vervanging om ook voor de toekomst de veilige en betrouwbare levering van gas te waarborgen. Hiertoe is een omvangrijk programma opgesteld, dat over een lange reeks van jaren zal worden uitgevoerd. Onderhoud en vervanging zijn wezenlijk andere activiteiten dan het

regisseren van grote nieuwbouwprojecten en dit heeft gevolgen voor de benodigde expertises en de manier waarop Gasunie zich intern organiseert en hoe zij samenwerkt met derden. Dit betekent dat Gasunie en haar technische staven door een leerproces gaan omdat door de toenemende complexiteit vertrouwde routines veranderen. Wij worden hier uitgebreid van op de hoogte gehouden en volgen de veiligheidsprestaties op de voet.

De rol van het Groningenveld

Wij worden zowel direct als indirect geraakt door de aardbevingen, die samenhangen met de aardgaswinning in Groningen. Gasunie heeft veel installaties en leidingen in het gaswinningsgebied en heeft zich overtuigd van de robuustheid van die installaties en leidingen in relatie tot mogelijke aardbevingen en van de veiligheid voor zowel de omwonenden als de eigen medewerkers. Om eventuele risico's te vermijden ten aanzien van transportleidingen die zijn gelegd in de jaren zestig van de vorige eeuw zullen deze leidingen worden vervangen, een programma dat al in gang is gezet.

Het op basis van veiligheidsoverwegingen genomen besluit van de Nederlandse regering om de productie van Groningen-gas structureel te beperken heeft invloed op de leveranties aan eindverbruikers-markten, omdat de kwaliteit van dit gas anders is dan die van gas dat wordt gewonnen uit de zogenaamde "kleine velden" of wordt geïmporteerd vanuit Noorwegen en Rusland. Om een veilig en ongestoord gebruik van gas mogelijk te maken, moet de bestaande capaciteit voor de conversie van de ene kwaliteit naar de andere worden uitgebreid. Wij hebben gesproken over de toekomstige ontwikkelingen, de snelheid waarmee deze plaatsvinden en de benodigde investeringen.

Arbeidsonrust

Nadat in 2013 een nieuwe pensioenregeling is ingevoerd, is gedurende 2014 intensief gesproken met de medewerkers en hun vertegenwoordigers in het georganiseerd overleg over het beloningsbeleid en de noodzaak om hier meer marktconformiteit in te brengen. Hier bleek veel weerstand tegen te bestaan, uitmondend in de vorming van een actiecomité en grote actiebereidheid. Door zowel het bestuur als door vertegenwoordigers van de medewerkers zijn veel, ook individuele, initiatieven genomen om de interne verhoudingen te normaliseren en het is in het najaar gelukt om goede afspraken te maken. Belangrijk hierbij waren het afsluiten van een tweejarige cao en het besluit om met behulp van onafhankelijke adviseurs een goed beeld te krijgen van het totale pakket aan arbeidsvoorwaarden en de relatieve positie hiervan ten opzichte van vergelijkbare bedrijven.

Wij ondersteunen het streven om de medewerkers van Gasunie op basis van marktconformiteit te belonen, ook al omdat dit op langere termijn voor alle partijen de meeste ontwikkelingsmogelijkheden geeft. Wel hebben wij met enige zorg naar deze ontwikkelingen gekeken en hebben wij ook een brief gekregen van het actiecomité. In onze contacten met de ondernemingsraad en met individuele werknemers hebben we bevestiging gevonden van het ontstane beeld, namelijk dat Gasunie een uitstekende werkgever is, dat waardering voor geleverde inspanningen minstens zo belangrijk is als honorering, dat men niet de noodzaak begrijpt van de voorgestelde aanpassingen aan de markt en dat dit tot een gebrek aan vertrouwen heeft geleid. Wij zijn erg blij met de inspanningen van het bestuur en de medewerkers om het wederzijdse vertrouwen weer tot het oude hoge niveau terug te brengen en we zijn ook op de hoogte van de vele, vaak persoonlijke initiatieven die aan beide kanten zijn genomen.

Wij ondersteunen de gekozen oplossingsrichting en hebben dit ook aan het actiecomité schriftelijk bevestigd.

Regelgeving

Gedurende 2014 zijn diverse initiatieven gestart die de regelgeving rondom de energievoorziening ingrijpend kunnen veranderen. Gasunie en haar deskundigen zijn en worden hier intensief bij

betrokken en wij worden daar in praktisch alle vergaderingen uitvoerig over geïnformeerd, niet alleen over de feitelijke ontwikkelingen, maar ook over mogelijke ongewenste effecten. De complexe en gedurende een reeks van jaren ontstane wetgeving op het gebied van energie wordt door het Ministerie van Economische Zaken gestroomlijnd (project STROOM). Discussies over de rollen van de diverse spelers in de verduurzaming van de energievoorziening hebben er tot onze voldoening toe geleid dat de beschikbare kennis van infrastructuurbedrijven zoals Gasunie hierbij blijvend actief kan worden ingezet.

Een tweede ontwikkeling betreft een onderzoek dat de toezichthouder Autoriteit Consument en Markt (ACM) wil uitvoeren om vast te stellen in hoeverre Gasunie effectief en efficiënt werkt. Omdat er in Nederland geen andere nationale gasinfrastructuurbedrijven werkzaam zijn, heeft de ACM geen ander vergelijkingsmateriaal dan buitenlandse bedrijven. Nader onderzoek wijst uit dat de wettelijke taken van Gasunie veel breder zijn dan die van de gekozen buitenlandse voorbeelden. De discussies met de ACM zijn er op gericht om een zo goed mogelijke vergelijkingsbasis vast te stellen. Het Ministerie van Economische Zaken in zijn rol als “vak-ministerie” en het Ministerie van Financiën (als aandeelhouder) zijn bij deze brede discussies betrokken.

Auditcommissie

De Auditcommissie heeft in 2014 vier keer vergaderd. Naast de leden van de commissie waren de CFO, de operational auditor en de externe accountant steeds aanwezig, evenals senior stafleden van de concernafdeling Financiën. Op de agenda stonden reguliere onderwerpen als de periodieke interne en externe financiële rapportages, het budget, de fiscaliteit, de financiering, de periodieke verslagen van de operational auditor en de vaststelling van zijn werkplan, het controleplan van de externe accountant, de management letter, het Document of Representation van het bestuur, de risicomatrix en de beheersing van de belangrijkste risico's, de ontwikkelingen in de informatietechnologie en de organisatie en effectiviteit van de beveiliging daarvan met het oog op een veilig en betrouwbaar gastransport. De AC heeft ook vergaderd over de heroverweging van de langetermijn-businessuitgangspunten en de gevolgen voor het onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen.

De voorzitter van de Auditcommissie spreekt van tijd tot tijd rechtstreeks met de externe accountant buiten aanwezigheid van bestuurders van Gasunie. Ook is zij betrokken geweest bij de selectie van een nieuwe externe accountant in het kader van de verplichte rotatie van accountantsorganisaties voor de wettelijke controle van jaarrekeningen van organisaties van openbaar belang. Met ingang van het boekjaar 2015 heeft PricewaterhouseCoopers (PwC) de opdracht gekregen voor de uitvoering van de controle van de jaarrekening van Gasunie. De Auditcommissie heeft de keuze van de nieuwe accountant aanbevolen aan de Raad van Commissarissen, die op zijn beurt dit advies heeft overgenomen ten behoeve van de besluitvorming door de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2014. De discussies en bevindingen van de Auditcommissie worden mondeling gerapporteerd in de plenaire vergaderingen van de Raad van Commissarissen. De vergaderstukken en notulen van de commissie worden aan alle commissarissen ter beschikking gesteld.

Melding onder de klokkenluidersregeling

In 2014 is door een werknemer bij de RvC melding gemaakt van een ‘vermoeden van een misstand’, betreffende een mogelijke onvolkomenheid in een aanbestedingsprocedure. De melding is besproken in de Auditcommissie en op verzoek van de voorzitter van de Auditcommissie ook in de eerstvolgende vergadering van de RvC. Omdat intern onderzoek heeft uitgewezen dat er inderdaad sprake is geweest van een onvolkomenheid in het interne proces, is door de Raad van Bestuur opdracht verstrekt aan een advocatenkantoor de aanbestedingsprocessen bij Gasunie door te lichten. Dit heeft uitgemond in enkele concrete aanbevelingen om de processen te verbeteren. Deze zullen door Gasunie worden geïmplementeerd.

Beloning-, Selectie- en Benoemingscommissie

De commissie heeft in 2014 vier maal vergaderd. Naast reguliere onderwerpen, zoals de realisatie van de doelstellingen ten behoeve van de vaststelling van de variabele beloning over 2013, de vaststelling van nieuwe collectieve en individuele doelstellingen aan de hand van het budget over 2015, het jaarverslag over 2013 en de remuneratieparagraaf met betrekking tot 2014, is ook gesproken over de afwikkeling van het contract van de vorige voorzitter van de Raad van Bestuur, de declaratieprocedures en het arbeidsvoorwaardenbeleid van de Raad van Bestuur.

De commissie heeft voorbereidend werk gedaan ten behoeve van de benoeming van een nieuwe commissaris en de invulling van de vacature van voorzitter van de Raad van Commissarissen. Hiertoe is enkele malen overleg gevoerd met de aandeelhouder en zijn gesprekken gevoerd met kandidaten.

Begin 2014 zijn wij met de leden van de Raad van Bestuur een verlaging overeengekomen van de variabele beloning van 35% van het basissalaris naar 20%. Deze verlaging wordt voor het grootste deel gecompenseerd door een verhoging van het basissalaris, die voor 2014 de helft bedraagt van de verlaging en voor latere jaren 40% van de verlaging. De omvang van de compensatie wordt vooral bepaald door de mate waarin de bestuurders in het verleden er in zijn geslaagd de afgesproken doelstellingen te realiseren. Deze aanpassing van de arbeidsvoorwaarden vloeit voort uit de wens van de overheid om de variabele beloningen in de financiële sector te maximeren op 20% en in lijn daarmee hetzelfde percentage van toepassing te verklaren op staatsdeelnemingen, zoals Gasunie. Wij zijn verheugd dat de leden van de Raad van Bestuur in deze aanpassing mee hebben willen gaan. De aanpassing en de gevolgen voor de onderliggende prestaties worden verder toegelicht in de remuneratieparagraaf op pagina 83.

Beloningsopbouw Raad van Commissarissen

De beloning die de commissarissen ontvangen voor het uitoefenen van hun functie(s) staat in de volgende tabel weergegeven. Deze bedragen zijn exclusief reis- en onkostenvergoedingen.

Functie	Beloning per jaar
Voorzitter RvC (of Interim voorzitter)	€ 30.000
Vice voorzitter RvC	€ 22.000
Lid RvC	€ 20.000
Voorzitter of lid AC	€ 5.000
Voorzitter of lid BBC	€ 2.000

Vergaderingen met de Ondernemingsraad

De bij Gasunie bestaande praktijk van het bijwonen van ten minste twee vergaderingen per jaar door leden van de Raad van Commissarissen is ook in 2014 gevolgd. In de loop van 2014 hebben mevrouw Martika Jonk (voorjaar) en de heer Rinse de Jong (najaar) ieder een Overlegvergadering bijgewoond. De najaarsvergadering werd vooraf gegaan door een zogenaamde “achterban lunch”, waarbij kon worden aangeschoven bij de lunch van de medewerkers van de locatie waar de Overlegvergadering werd gehouden en direct met hen kon worden gesproken. Met het oog op de eerder gerapporteerde onvrede met de gang van zaken betreffende een aanpassing van arbeidsvoorwaarden, was dit een uitgelezen gelegenheid om ook rechtstreeks kennis te nemen van argumenten en beelden.

Jaarrekening 2014

Wij hebben kennis genomen van de concept jaarrekening over 2014 zoals deze is opgesteld door de Raad van Bestuur en van de controlebevindingen en goedkeurende verklaring van de externe accountant EY. Wij bevelen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders aan om de jaarrekening 2014 ongewijzigd vast te stellen.

Woord van waardering

De Raad van Commissarissen dankt het bestuur, het management en de medewerkers voor hun betrokkenheid en inzet in 2014. Door hun betrokkenheid en vakmanschap hebben zij de veilige en ongestoorde levering van gas aan de afnemers van Gasunie gewaarborgd.

Groningen, 19 maart 2015

Raad van Commissarissen van N.V. Nederlandse Gasunie

R. De Jong, voorzitter

D.J. Van den Berg

M.M. Jonk

M.J. Poots-Bijl

W.J.A.H. Schoeber

J.P.H.J. Vermeire

Samenstelling Raad van Commissarissen

(Situatie per verslagdatum, 19 maart 2015)

R. (Rinse) de Jong RA

(1948, Nederlandse nationaliteit)

Voorzitter

Datum eerste benoeming: 16 mei 2012

Tweede termijn loopt af in 2018

In 2014: Lid van Audit Commissie en voorzitter Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Per 1 januari 2015: Lid van Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Bestuurslid Stichting Aandelenbeheer BAM Groep

Bestuurslid Stichting tot het houden van Preferente aandelen Wereldhave

Lid Raad van Commissarissen USG People NV

Lid Raad van Commissarissen Enexis Holding NV

Voorzitter Raad van Commissarissen Bakeplus Holding BV

Lid Raad van Commissarissen Rabobank Arnhem en omstreken

Lid van de Raad van Toezicht van de Hogeschool van Amsterdam (HvA), vanaf 1 februari 2015

Onbezoldigd:

Lid Raad van Toezicht Stichting Toneelgroep Oostpool

Drs. M.J. (Jolanda) Poots-Bijl RC

(1969, Nederlandse nationaliteit)

Datum eerste benoeming: 1 september 2011

Tweede termijn loopt af in 2017

Voorzitter van Audit Commissie

Lid van de Raad van Bestuur, CFO Ordina N.V.

Lid bestuur Stichting ING Aandelen

Lid van de Raad van Commissarissen Blokker Holding B.V.

Ir. J.P.H.J. (Jean) Vermeire

(1944, Belgische nationaliteit)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2007

Derde termijn loopt af in 2018

In 2014: Lid van Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Per 1 januari 2015: Lid van Audit Commissie

Managing Partner J.V. Consult BVBA, een adviesmaatschappij, tot september 2014

Consultant gas en LNG, vanaf oktober 2014

Kerndocent bij EDI

Onbezoldigd:

Ere-voorzitter van de Internationale Groepering van LNG-Invoerders (GIIGNL)

Mr M.M. (Martika) Jonk

(1959, Nederlandse nationaliteit)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2013

Eerste termijn loopt af in 2017

In 2014: Lid van Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Per 1 januari 2015: Voorzitter van Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Partner CMS Derks Star Busmann N.V.

Lid Raad van Toezicht St. Antonius Ziekenhuis

Dr. Ir. W.J.A.H. (Willem) Schoeber

(1948, Nederlandse en Duitse nationaliteit)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2013

Eerste termijn loopt af in 2016

Lid van Audit Commissie

Non-Executive member of the board of Directors, Neste Oil Oyj (Helsinki, Finland)

Non-executive chairman of the board of Directors EWE Turkey Holding AŞ (Istanbul, Turkije)

Non-executive chairman of the board of Directors Bursagaz AŞ (Bursa, Turkije)

Non-executive chairman of the board of directors Kayserigaz AŞ (Kayseri, Turkije)

Drs. D.J. (Dirk Jan) van den Berg (per 1 oktober 2014)

(1953, Nederlandse nationaliteit)

Per 1 januari 2015: Vicevoorzitter

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2014

Eerste termijn loopt af in 2019

Lid van Belonings- Selectie & Benoemingscommissie

Voorzitter College van Bestuur TU Delft

Lid Supervisory Board Ziggo, tot 6 november 2014

Onbezoldigd:

Lid International Advisory Council of the City of Wuhan (China)

Lid International Advisory Board PolyU Hong Kong

Lid International Visitor's Program Advisory Board Ministerie van Buitenlandse zaken

Voorzitter Atlantische Commissie

Lid Commissie Europese Integratie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Adviesraad

Internationale Vraagstukken

Lid International Advisory Board van het Moscow Institute of Physics and Technology

Lid Foundation Board Unesco-IHE

De volgorde van het rooster van aftreden is bepaald aan de hand van de geboortedatum van de leden van de RvC. Rekening is gehouden met het reglement houdende principes en best practices voor de Raad van Commissarissen, artikel 3.3, lid e: "geen van zijn leden mag worden benoemd na de derde zittingsperiode van vier jaar, dan wel na het twaalfde jaar in functie".

Samenstelling Raad van Bestuur

Ir. J.J. (Han) Fennema

(1964, Nederlandse nationaliteit)

Voorzitter van de Raad van Bestuur sinds 1 maart 2014

Verantwoordelijk voor de aandachtsgebieden:

- Business units (GTS, Gasunie Deutschland en Participations & Business Development)
- Strategie
- Veiligheid
- Human Resources

Nevenfuncties:

- Lid van de Supervisory Board, Energy Delta Institute
- Lid van de Advisory Board, Clingendael
- Lid van de Shareholders' Committee van Nord Stream AG

I.M. (René) Oudejans RA

(1961, Nederlandse nationaliteit)

CFO en lid van de Raad van Bestuur sinds 1 oktober 2012

Verantwoordelijk voor de aandachtsgebieden:

- Finance
- Treasury
- Operations
- Projects
- ICT
- Juridische Zaken

Nevenfunctie:

- Bestuurslid Pensioenfonds N.V. Nederlandse Gasunie

Samenstelling Ondernemingsraden

Ondernemingsraad Gasunie Nederland

Arie Dam (tot 1 maart 2014)
Jan Willem Kootstra (vanaf 9 mei 2014)
Froukje van Dellen
Jan Willem van Dijk
Harry Dijkhuis (voorzitter)
Pieter Doller
Douwe Eleveld
Pieter Jousma
Fred Kemper
Hink Koers
John Oest
Felix Post
Martin Schoonheijm
Roelf Tiktak
Theo Wouda
Wouter Zwart

Ondernemingsraden Gasunie Deutschland

Hannover/Steimbke

Dietlind Prüve (voorzitter)
Tibor Holeczy (plaatsvervanger)
Stephanie Böker
Frerk Lüschen
Ulrike Mielke
Heinrich Müller
Katharina Neumann

Schneiderkrug

Herbert Stengel (voorzitter)
Holger Beuse (plaatsvervanger)
Mario Hilbig
Rolf Hollwedel
Michael Küsters
Jan Lohmüller
Holger Nitz

Corporate Governance

Algemeen

De Nederlandse Gasunie is een naamloze vennootschap met de Nederlandse Staat als enig aandeelhouder. De aandelen worden gehouden door het Ministerie van Financiën. Voor de onderneming geldt het zogenoemde gemitigeerde structuurregime. De governance structuur is gebaseerd op boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de Corporate Governance Code, de statuten van de vennootschap en diverse interne reglementen. Ook de Gaswet bevat diverse bepalingen die van invloed zijn op de governance van de onderneming.

Raad van Bestuur en Executive Committee

De Raad van Bestuur bestond tot het vertrek van de heer Geert Graaf op 1 maart 2014 uit drie personen en vanaf die datum uit twee personen. De Raad van Bestuur vergadert in beginsel één keer per week. Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor het bestuur van de onderneming, als ook voor de algemene gang van zaken bij de verschillende dochtermaatschappijen. De meeste vergaderingen vinden plaats in een breder verband, het zogenoemde executive committee. Het executive committee bestaat naast de Raad van Bestuur uit de Algemeen Directeuren van de Nederlandse (GTS) en Duitse (GUD) netbeheerders, de Algemeen Directeur van Deelnemingen & Business Development, de Directeur Juridische Zaken, Regulering & Communicatie en de Directeur Personeel & Organisatie.

Raad van Commissarissen

Voor de samenstelling van de Raad van Commissarissen en de personele wijzigingen daarin in het jaar 2014 verwijzen wij naar elders in het jaarverslag. De Raad vergadert minstens vier keer per jaar. De Raad treedt op als werkgever van de bestuurders van Gasunie, houdt toezicht op het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. Op basis van de Gaswet en statuten worden ook belangrijke besluiten van Gasunie Transport Services B.V. aan de Raad van Commissarissen van Gasunie ter goedkeuring voorgelegd. De Raad kent twee subcommissies: de Audit Commissie (houdt toezicht op met name risicobeheersings- en controlesystemen, de jaarlijkse en halfjaarlijkse financiële verslaglegging, de financiering van de onderneming en pensioenen) en de Beloning-, Selectie- & Benoemingscommissie. Van commissievergaderingen wordt verslag gedaan in de vergaderingen van de gehele Raad op basis waarvan besluitvorming plaatsvindt.

Naleving van de Nederlandse Corporate Governance Code

De Nederlandse Corporate Governance Code wordt door staatsdeelnemingen en dus door Gasunie toegepast. Waar mogelijk zijn de principes en best practice-bepalingen geïmplementeerd in de statuten en in diverse reglementen. Omdat Gasunie geen beursgenoteerde onderneming is, zijn principes en best practice-bepalingen die rechtstreeks met beursnotering te maken hebben, niet van toepassing.

Wij bevestigen de naleving van best practice bepalingen II.3.4 en III.6.3 waarin wordt bepaald dat transacties met tegenstrijdige belangen uitgevoerd door de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen in het jaarverslag moeten worden vermeld. In 2014 hebben dergelijke transacties niet plaatsgevonden.

Van enkele principes en best practice-bepalingen die wel van toepassing zijn op onze onderneming, wordt afgeweken. We lichten deze afwijkingen in navolging van de Corporate Governance-Code hierna toe:

Raad van Bestuur

II.2.12 Het remuneratierapport wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

Verklaring van afwijking van deze best practice:

In ons jaarverslag geven we op transparante wijze inzicht in het, door de aandeelhouder goedgekeurde, remuneratiebeleid en de concrete invulling die daaraan wordt gegeven door de Raad van Commissarissen in het boekjaar. Dit jaarverslag wordt op de website van Gasunie gepubliceerd.

Raad van Commissarissen

III.5 Indien de Raad van Commissarissen meer dan vier leden omvat, stelt de Raad van Commissarissen uit zijn midden een auditcommissie, een remuneratiecommissie en een selectie- en benoemingscommissie in.

Verklaring van afwijking van dit principe:

Omdat de taken nauw verwant zijn, zijn de taken van de Remuneratiecommissie en de Selectie- en Benoemingscommissie samengevoegd in een gecombineerde commissie.

III.5.11. Het voorzitterschap van de remuneratiecommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van de Raad van Commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap, noch door een commissaris die bij een andere beursgenoteerde vennootschap bestuurder is.

Verklaring van afwijking van deze best practice:

De Raad van Commissarissen is van mening dat het, mede gezien het belang van het belonings- en remuneratiebeleid, gewenst was dat de voorzitter intensief betrokken is bij de totstandkoming van dit beleidsinstrument. De Raad van Commissarissen heeft daarom besloten het voorzitterschap van de Raad van Commissarissen en het voorzitterschap van de Beloning-, Selectie- & Benoemingscommissie niet te scheiden.

Per 1 januari 2015 zal, gelet op de gewijzigde samenstelling van de Raad en de profielen van de respectievelijke leden, het voorzitterschap van de Raad van Commissarissen en het voorzitterschap van de Beloning-, Selectie- & Benoemingscommissie gescheiden zijn.

Beschikbaarheid documentatie

Op de website www.gasunie.nl zijn de volgende documenten beschikbaar:

- het reglement voor de Raad van Bestuur;
- het reglement voor de Raad van Commissarissen;
- de klokkenluidersregeling;
- de gedragscode.

We kennen geen specifiek Reglement inzake Voorwetenschap en bezit van en transacties in effecten. Het verbod om misbruik te maken van voorkennis is opgenomen in de gedragscode.

Klokkenluidersregeling

Een melding door een werknemer uit hoofde van de zogenoemde klokkenluidersregeling dat in een concreet geval de Europese aanbestedingsregels niet correct zijn nageleefd, is aanleiding geweest voor een intern onderzoek. Hieruit is gebleken dat in dit concrete geval de interne procedurele waarborgen voor de correcte naleving van de aanbestedingsregels onvoldoende effectief zijn geweest. In overleg met de Raad van Commissarissen is dit voor de Raad van Bestuur aanleiding geweest om de aanbestedingsprocessen te laten doorlichten door een onafhankelijk advocatenkantoor. Op basis van dossieronderzoek en interviews heeft het advocatenkantoor het volgende geconcludeerd: "De bestudeerde stukken en interviews geven geen aanleiding om te veronderstellen dat op structurele basis sprake is van onregelmatigheden of onzakelijk handelen. Er

zijn geen indicaties voor spanning met leveranciers of onoorbare praktijken (giften e.d.).” Wel komt het kantoor met enkele concrete aanbevelingen om de processen te verbeteren. Deze zullen worden geïmplementeerd.

Remuneratiebeleid Raad van Bestuur

Het remuneratiebeleid is door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 23 april 2010 vastgesteld, op voordracht van de Raad van Commissarissen met inachtneming van het advies van de Beloning-, Selectie- en Benoemingscommissie. In 2014 zijn wijzigingen op het gebied van variabele beloningselementen doorgevoerd, met goedkeuring van de aandeelhouder.

Context voor remuneratiebeleid

Gasunie is in de afgelopen jaren uitgegroeid tot een internationaal gasinfrastructuurbedrijf met veel internationale klanten. Gasunie opereert in een integrerende Europese markt en is niet alleen actief in gereguleerde markten, maar ontwikkelt ook niet-gereguleerde activiteiten waarmee het waarde creëert voor haar stakeholders. De waarde voor de Nederlandse economie wordt vooral gecreëerd door de totstandkoming van een sterke 'hubfunctie' in een liquide markt, de doorvoer van significante gasstromen, de mogelijkheid van handel en concurrentie tussen gasleveranciers voor de binnenlandse gasmarkt en flexibiliteit (opslag). Gasunie is daarmee van grote waarde voor de Nederlandse economie. De bestuurders van het bedrijf dragen derhalve een grote verantwoordelijkheid.

Doelstellingen en principes van het remuneratiebeleid

Het remuneratiebeleid is gericht op het aantrekken, motiveren en vasthouden van bestuurders met de juiste kwaliteit en ervaring, zowel uit eigen kweek als bewezen talent uit de markt. De beloning reflecteert de verantwoordelijkheid die de bestuurders dragen, en is afgezet tegen geldende beloningsprincipes in de markt, zoals hierna wordt uitgelegd. Dit bestuurlijke talent is noodzakelijk voor het realiseren van de essentiële doelstellingen van de strategie van Gasunie in de hiervoor geschetste context. Bij de uitvoering van dit beleid gelden de volgende overwegingen:

- Met de Staat als enig aandeelhouder, past Gasunie in beginsel de uitgangspunten toe die gelden voor het beloningsbeleid van staatsdeelnemingen. Indien dit naar de mening van de Raad van Commissarissen tot onacceptabele risico's voor de onderneming leidt, zal de Raad van Commissarissen in overleg treden met de aandeelhouder.
- Voor het remuneratiepakket van bestuurders hanteert Gasunie een marktvergelijking op basis van een relevante arbeidsmarktreferentiegroep; deze groep bestaat uit (semi-) publieke, private en internationale ondernemingen (in een gewogen verhouding van 50-25-25) met activiteiten die overeenkomsten vertonen met die van Gasunie (energie-, distributie-, installatie- en bouwsector).
- De structuur van de bezoldiging van bestuurders wordt vastgesteld aan de hand van de marktvergelijking, waarbij aangesloten wordt bij de beloningsverhoudingen binnen de onderneming, zodat er een logisch doorlopende salarislijn is van de functies in de Raad van Bestuur naar de functies onder de Raad van Bestuur.
- De variabele beloning geldt afhankelijk van de realisatie van doelen op korte en lange termijn en op operationeel en strategisch gebied.

Beloningselementen

De remuneratie bestaat uit:

- een vast gedeelte (basisjaarsalaris);
- een variabel gedeelte, afhankelijk van het realiseren van zowel korte- als langetermijndoelstellingen, zoals op de komende bladzijden gespecificeerd;
- een werkgeversbijdrage in de pensioenpremie;
- overige secundaire arbeidsvoorwaarden.

Basisjaarsalaris

De Raad van Commissarissen zal op verzoek van de aandeelhouder bij benoeming van bestuurders de som van vast en variabel jaarsalaris limiteren tot het maximum van € 350.000 (niveau 2010).

De Raad van Commissarissen bepaalt de jaarlijkse groei van het salaris. Indien het maximumsalaris is bereikt, wordt verdere groei beperkt tot de structurele verhogingspercentages van de cao. Op basis van deze verhogingspercentages bedraagt het hiervoor genoemde maximum € 375.000 in prijspeil december 2014.

Variabele beloningselementen

De variabele beloningselementen zijn gebaseerd op het beloningsbeleid dat door de aandeelhouder is goedgekeurd. Met ingang van 2014 hebben we het maximum van de variabele beloningselementen verlaagd van 35% naar 20% van het basisjaarsalaris. Deze verlaging volgt de door de Nederlandse Staat ingezette beleidsrichting om variabele beloningen voor de financiële sector te beperken en in lijn daarmee ook de variabele beloningen bij de staatsdeelnemingen te verlagen, zoals in 2013 vastgesteld in de Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid. We hebben deze verlaging gecompenseerd door het basisjaarsalaris over 2014 te verhogen met een conversiefactor van 50% van de nominale verlaging van de variabele beloning. In de jaren na 2014 zullen we een compensatie van 40% hanteren. We hebben gekozen voor een gedeeltelijke compensatie omdat onze ervaring is dat niet alle gestelde doelen volledig worden gerealiseerd. Over de periode 2008 tot en met 2013 bedroeg de gemiddelde realisatie namelijk 71% voor de leden van onze Raad van Bestuur.

De doelen voor het behalen van deze beloningselementen worden jaarlijks vastgesteld. Zij dienen ambitieus en concreet meetbaar te zijn. De Raad van Commissarissen heeft de bevoegdheid om, binnen de hierna aangegeven limieten, de variabele bezoldiging aan te passen wanneer deze tot onbillijke uitkomsten leidt vanwege buitengewone omstandigheden in de prestatieperiode. Een voorbeeld hiervan is de neerwaartse bijstelling van de variabele beloning op het moment dat een dodelijk ongeval buiten de gehanteerde targetdefinitie viel. De Raad van Commissarissen heeft eveneens de bevoegdheid de variabele beloning die is toegekend op basis van onjuiste (financiële) gegevens terug te vorderen van bestuurders.

De Raad van Commissarissen heeft zich bij het bepalen van de prestatiecriteria, zowel voor de korte als voor de lange termijn, laten leiden door de strategische doelstellingen van Gasunie. Voor elke pijler van de strategie zijn een of meer prestatiecriteria ontwikkeld. De drie strategische pijlers van Gasunie en de bijbehorende prestatiecriteria zijn:

- Optimaliseren van de waarde van onze bestaande bedrijfsmiddelen: financiële doelstellingen, maar ook de Asset Utilization Rate of een daarmee vergelijkbaar criterium.
- Versterken van de leidende positie als grensoverschrijdende gasinfrastructuur-onderneming: Economic Value Added.
- Mogelijk maken van de transitie naar duurzaam energiegebruik: Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Bij de vaststelling van de strategie wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de maatschappelijke functie van de activiteiten van Gasunie en de effecten op milieu en samenleving. Ook daarvoor zijn prestatiecriteria ontwikkeld, te weten Veiligheid en Leveringszekerheid.

Gegeven het karakter van de variabele beloningselementen (ontbreken van optiepakketten en verwante beloningsmechanismen) is het uitvoeren van een scenarioanalyse als bedoeld in de Corporate Governance Code niet aan de orde.

Variabel kortetermijnbeloningselement (maximaal 13%)

Het doel van de variabele kortetermijnbeloning is om de realisatie van vooraf afgesproken uitdagende doelstellingen op een aantal vooral operationele kerngebieden te belonen. Deze

operationele doelstellingen gelden voor het gehele personeel van Gasunie; realisatie van sommige van deze doelstellingen (de Collectieve Gasunie-doelstellingen) wordt ook bij andere groepen medewerkers van Gasunie beloond.

De criteria voor de toekenning van de variabele beloning zijn vooral gerelateerd aan de uitvoering van de strategie. Deze strategie is geaccordeerd door de Raad van Commissarissen en getoetst aan het publieke belang van Gasunie. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in uitdagende kwantitatieve doelstellingen op het gebied van veiligheid, leveringszekerheid en kostenefficiëntie.

Deze component is gemaximeerd op 13% van het basisjaarsalaris. Daarnaast zal een langetermijnbeloning van maximaal 7% worden toegepast (zie hierna).

De 13% is voor 2014 onder te verdelen in:

Collectieve Gasunie-doelstellingen (10%):

<i>Veiligheid</i>	3%
• Total Recordable Frequency Index • Leidingbeschadigingen • Maatregelen naar aanleiding van incidenten	
<i>Leveringszekerheid</i>	2%
• Aantal transportonderbrekingen	
<i>Financiële resultaten</i>	3%
• Netto operationele kosten • Return On Invested Capital	
<i>Maatschappelijk Verantwoord ondernemen</i>	2%
• Verbeteren registraties en rapportages conform het Greenhouse Gas Protocol • Auditeerbare beperking van CO₂-equivalentemissie met meer dan 15 kton (vergeleken met 1990) • Auditeerbare beperking van CO₂-equivalentemissie met meer dan 20 kton (vergeleken met 1990)	

Individuele doelstellingen (3%):

• Algemene bijdrage van Bestuurder aan het resultaat van Gasunie (vast te stellen door de Raad van Commissarissen)	3%

Variabel langetermijnbeloningselement (maximaal 7%)

Gasunie kent voor haar bestuurders eveneens een variabele beloning, gerelateerd aan de waardecreatie op langere termijn. Dit beloningselement kent tot en met 2014 drie componenten. De eerste component is de Operational Cost Index voor de TSO's, welke index de verhouding weergeeft tussen de operationele kosten en de bedrijfsmiddelen ten behoeve waarvan deze kosten worden gemaakt. De tweede component is de Asset Utilization Rate, eveneens voor de TSO's; deze component geeft aan in hoeverre de bedrijfsmiddelen ook werkelijk gebruikt worden (de commerciële benuttingsgraad). De derde component is de EVA™. Deze prestatie wordt berekend over een periode van drie jaar en is afhankelijk van de ontwikkeling van de EVA ($EVA = (ROIC - WACC) \times Invested\ Capital$) voor de niet-gereguleerde activiteiten. De variabele beloning bedraagt bij volledige realisatie van deze componenten respectievelijk 3%, 2% en 2% van het basisjaarsalaris.

Met ingang van 2015 wordt de Asset Utilization Rate niet langer als criterium gebruikt. Deze ratio is op jaarbasis beperkt te beïnvloeden vanwege het onvoorspelbare effect van kortetermijnboekingen en daarom niet bruikbaar om prestaties mee te meten. Dat neemt niet weg dat de bezettingsgraad van het netwerk belangrijk is. De door het bestuur te ondernemen acties die zijn gericht op de

langetermijnbezetting van het netwerk vormen onderdeel van de individuele doelstelling 'Algemene bijdrage van de bestuurders aan de resultaten van Gasunie'. Met ingang van 2015 wordt deze algemene bijdrage verhoogd van 3% naar 5% en krijgen de beide andere doelstellingen een weging van 2,5% elk.

Procedure

De targets voor het verkrijgen van de variabele beloning worden aan het begin van het desbetreffende jaar afgesproken tussen de Raad van Commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur, nadat de voorzitter van de Raad van Bestuur een voorstel heeft besproken met de Belonings-, Selectie- & Benoemingscommissie.

In het volgende jaar vindt het onderzoek naar de realisatie van de doelstellingen plaats. De mate van realisatie van de targets is beoordeeld door de externe accountant en er is een assurance rapport met limited assurance verstrekt. De realisatie wordt vervolgens vastgesteld door de Raad van Commissarissen, op voordracht van de Beloning-, Selectie- & Benoemingscommissie.

De uitbetaling van de variabele beloning geschiedt na vaststelling door de Aandeelhoudersvergadering van de jaarstukken van het jaar waarvoor de doelen zijn gesteld.

Pensioen

Op de leden van de Raad van Bestuur is de pensioenregeling van Gasunie van toepassing zoals deze ook geldt voor andere medewerkers.

Overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Gasunie heeft voor haar bestuurders een pakket secundaire arbeidsvoorwaarden dat ook op andere medewerkers van toepassing is.

Overige uitgangspunten

Benoemingsduur

Bij benoeming van leden van de Raad van Bestuur geldt een benoemingsduur van vier jaar, met voor de heer Han Fennema een mogelijkheid tot verlenging van nogmaals maximaal vier jaar, tenzij dan bijzondere omstandigheden een afwijkende onderling af te spreken termijn rechtvaardigen, en voor de heer René Oudejans de mogelijkheid tot verlenging met telkens vier jaar. De bestuurders hebben een dienstverband met Gasunie voor onbepaalde tijd, dat eindigt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd.

Opzegtermijn

Voor de leden van de Raad van Bestuur geldt een opzegtermijn van de arbeidsovereenkomst van twee maanden. Per 1 juli 2013 is deze opzegtermijn voor nieuwe leden van de Raad van Bestuur verlengd tot 3 maanden.

Ontslagvergoeding

Voor bestuurders geldt, behoudens kennelijke onredelijkheid, een beperking van de ontslagvergoeding conform de Corporate Governance Code, te weten maximaal één basisjaarsalaris.

Change of control

Voor bestuurders geldt een 'change of control-clausule', waarbij in geval van beëindiging van het dienstverband naar aanleiding van een fusie met of overname van de Vennootschap door een niet tot de Vennootschap behorende partij, of in het kader van een aan de Raad van Bestuur opgelegde wezenlijke verandering in aard, aansturing of structuur van de onderneming, aan de bestuurder een vergoeding wordt toegekend van maximaal één basisjaarsalaris, ongeacht op wiens initiatief de beëindiging plaatsvindt.

Evenwichtige samenstelling

De samenstelling van de Raad van Bestuur is met twee mannen niet in overeenstemming met de evenwichtige samenstelling als genoemd in art. 2:166 BW, welk artikel bepaalt dat bij een evenwichtige samenstelling een raad van bestuur tenminste voor 30% bestaat uit vrouwen. Wanneer nieuwe leden benoemd moeten worden, is het streven om aan deze bepaling te voldoen. Bij de invulling van de positie Voorzitter van de Raad van Bestuur heeft de match tussen kandidaten en het gewenste profiel desondanks niet tot een evenwichtigere samenstelling geleid.

Beloningspakket 2014

Op basis van het hiervoor genoemde beleid heeft de Raad van Commissarissen voor de op 31 december 2014 actieve leden van de Raad van Bestuur de volgende basisjaarsalarissen en variabele beloningen toegekend:

In euro's	Salaris 2014	Variabele beloning (m.b.t. prestaties 2014)
De heer J.J. Fennema	295.798	43.998
De heer I.M. Oudejans RA	272.958	40.601

Doelstellingen en realisatie variabele beloning met betrekking tot prestaties 2014

		Dhr. J.J. Fennema	Dhr. I.M. Oudejans
	Maximaal	Gerealiseerd	Gerealiseerd
1. Collectieve Gasunie-targets			
1.a. Veiligheid	3,00%		
Samengesteld veiligheidstarget, bestaande uit:			
- Total Recordable Frequency Index			
- Leidingbeschadigingen			
- Maatregelen naar aanleiding van incidenten			
<i>Target op gebied van safety is voor 75% gerealiseerd</i>		2,25%	2,25%
1.b Leveringszekerheid	2,00%		
Betere performance op het gebied van leveringszekerheid: aantal transport onderbrekingen veroorzaakt door een asset			
<i>Target op gebied van leveringszekerheid volledig gerealiseerd</i>		2,00%	2,00%
1.c Financiële resultaten	3,00%		
Netto operationele kosten volledig gerealiseerd			
Return On Invested Capital volledig gerealiseerd		3,00%	3,00%
1.d Maatschappelijk verantwoord ondernemen	2,00%		
- Verbeteren registraties en rapportages conform het Greenhouse Gas Protocol			
- Auditeerbare beperking van CO ₂ -equivalentemissie met meer dan 15 kton (vergeleken met 1990)			
- Auditeerbare beperking van CO ₂ -equivalentemissie met meer dan 20 kton (vergeleken met 1990)			
<i>Target op gebied van MVO volledig gerealiseerd</i>		2,00%	2,00%
Subtotaal	10,00%	9,25%	9,25%
2. Individuele doelstellingen	3,00%		
Algemene bijdrage van Bestuurder aan het resultaat van Gasunie (vast te stellen door de Raad van Commissarissen)		2,50%	2,50%
Subtotaal	3,00%	2,50%	2,50%
3. Variabel langetermijnbeloningselement			
3.a Operational Cost Index volledig gerealiseerd	3,00%	3,00%	3,00%
3.b Asset Utilization Rate is niet gerealiseerd	2,00%	0,00%	0,00%
3.c Economic Value Added is niet gerealiseerd	2,00%	0,00%	0,00%
Subtotaal	7,00%	3,00%	3,00%
Totaal	20,00%	14,75%	14,75%
Realisatiepercentage		73,75%	73,75%

Voor de toekenning van de overige remuneratiebestanddelen in 2014 wordt verwezen naar punt 23 van de nadere toelichting in de geconsolideerde jaarrekening.

Samenstelling Raad van Bestuur

De heer Geert Graaf heeft het voorzitterschap van de Raad van Bestuur waargenomen tot 1 maart 2014. Per 1 januari 2014 is de heer Han Fennema benoemd tot lid van de Raad van Bestuur, en per 1 maart 2014 tot voorzitter van de Raad van Bestuur en CEO. De heer Geert Graaf heeft zijn dienstverband met Gasunie per 1 maart 2014 beëindigd. Bij zijn vertrek zijn financiële afspraken gemaakt in verband met het van toepassing zijnde concurrentiebeding (zie pag. 156 van de jaarrekening).

Bestuursverklaring

(in de zin van artikel 5:25c lid 2 sub c Wft)

De Raad van Bestuur verklaart dat, voor zover hen bekend,

1. de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en dat
2. het jaarverslag een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van de vennootschap en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in haar jaarrekening zijn opgenomen en dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de vennootschap wordt geconfronteerd, zijn beschreven.

J.J. Fennema, voorzitter

I.M. Oudejans

Groningen, 19 maart 2015

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december (vóór winstbestemming)

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	2014	2013 herzien *)	2012 herzien *)
Activa				
Vaste activa				
- materiële vaste activa	4	9.098,1	8.923,7	8.539,6
- immateriële vaste activa	5	1,9	3,9	5,8
- investeringen in joint ventures	7	152,6	160,1	154,7
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	8	11,7	10,6	10,1
- overige kapitaalbelangen	9	424,4	418,1	403,9
- uitgestelde belastingvorderingen	10	342,9	366,8	458,7
Totaal vaste activa		10.031,6	9.883,2	9.572,8
Vlottende activa				
- voorraden	11	36,0	33,1	37,0
- handels- en overige vorderingen	12	184,1	235,5	176,9
- geldmiddelen en kasequivalenten	13	47,5	36,2	869,1
Totaal vlottende activa		267,6	304,8	1.083,0
Totaal activa		10.299,2	10.188,0	10.655,8

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	2014	2013 herzien *)	2012 herzien *)
Passiva				
Totaal eigen vermogen toekomend aan de aandeelhouder	14	5.505,1	5.213,9	4.856,5
Langlopende verplichtingen				
- rentedragende leningen	16	3.407,1	3.878,6	3.750,0
- uitgestelde belastingverplichtingen	17	203,1	202,8	192,5
- personeelsbeloningen	18	88,3	66,6	250,7
- voorzieningen	19	69,3	89,8	98,0
Totaal langlopende verplichtingen		3.767,8	4.237,8	4.291,2
Kortlopende verplichtingen				
- kortlopende financieringsverplichtingen	20	696,6	405,9	1.135,5
- handelsschulden en overige te betalen posten	21	329,7	330,4	372,6
Totaal kortlopende verplichtingen		1.026,3	736,3	1.508,1
Totaal passiva		10.299,2	10.188,0	10.655,8

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	2014	2013 herzien *)
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Bruto-opbrengsten	1.651,2	1.670,2	
Terugbetaling verrekening tarieven	-	-/- 206,4	
Netto-opbrengsten		1.651,2	1.463,8
Aan investeringen toegerekende kosten	91,5	92,7	
Personeelskosten	24 -/- 185,4	-/- 93,3	
Overige bedrijfslasten	25 -/- 371,2	-/- 429,5	
Afschrijvingen	4+5 -/- 293,3	-/- 276,7	
Totale lasten		-/- 758,4	-/- 706,8
Bedrijfsresultaat		892,8	757,0
Financieringsbaten	26 2,5	4,7	
Financieringslasten	27 -/- 141,6	-/- 180,3	
Aandeel in resultaat joint ventures	7 40,0	35,9	
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen	8 1,2	0,1	
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen	9,7	0,1	
Resultaat vóór belastingen		804,6	617,5
Belastingen	28 -/- 201,1	-/- 153,1	
Resultaat na belastingen		603,5	464,4
Beëindigde bedrijfsactiviteiten			
Resultaat op beëindigde bedrijfsactiviteiten na belastingen		-	-
Resultaat over de periode		603,5	464,4
Toe te rekenen resultaat aan aandeelhouder		603,5	464,4

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	On- verdeeld resultaat	Totaal
2014						
Totaal van de resultaten verwerkt in de winst-en-verliesrekening (resultaat over de periode)		-	-	-	603,5	603,5
Saldo van actuariële winsten en verliezen ter zake van personeelsbeloningen, waarvan vennootschapsbelasting	18	- -	- -	-/- 17,6 5,1	- -	-/- 17,6 5,1
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		-	-	-/- 12,5	-	-/- 12,5
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige kapitaalbelangen	9	-	45,0	-	-	45,0
Mutaties met betrekking tot joint ventures en geassocieerde deelnemingen	15	-/- 18,3	-	-/- 0,1	-	-/- 18,4
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		-/- 18,3	45,0	-/- 0,1	-	26,6
Mutatie in cash flow hedge reserve, waarvan vennootschapsbelasting	15	-/- 1,7 0,4	- -	- -	- -	-/- 1,7 0,4
Totaal van de gerealiseerde resultaten, welke zijn geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		-/- 1,3	-	-	-	-/- 1,3
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		-/- 19,6	45,0	-/- 12,6	603,5	616,3

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	On- verdeeld resultaat	Totaal
2013 herzien *)						
Totaal van de resultaten verwerkt in de winst-en-verliesrekening (resultaat over de periode)		-	-	-	464,4	464,4
Saldo van actuariële winsten en verliezen ter zake van personeelsbeloningen, waarvan vennootschapsbelasting	18	-	-	78,1	-	78,1
		-	-	-/- 19,8	-	-/- 19,8
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		-	-	58,3	-	58,3
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige kapitaalbelangen	9	-	31,2	-	-	31,2
Mutaties met betrekking tot joint ventures en geassocieerde deelnemingen	15	19,2	-	0,1	-	19,3
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		19,2	31,2	0,1	-	50,5
Mutatie in cash flow hedge reserve, waarvan vennootschapsbelasting	15	-/- 1,6	-	-	-	-/- 1,6
		0,4	-	-	-	0,4
Mutaties met betrekking tot joint ventures en geassocieerde deelnemingen		-	-	0,6	-	0,6
Totaal van de gerealiseerde resultaten, welke zijn geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		-/- 1,2	-	0,6	-	-/- 0,6
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		18,0	31,2	59,0	464,4	572,6

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Het totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over 2014 en 2013 is volledig toe te rekenen aan de aandeelhouder.

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen

<i>In € miljoenen</i>	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
2014						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 34,7	206,6	4.577,4	464,4	5.213,9
Totaal van de gerealiseerde en niet- gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	-/- 19,6	45,0	-/- 12,6	603,5	616,3
Uitgekeerd dividend 2013	-	-	-	-	-/- 325,1	-/- 325,1
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	139,3	-/- 139,3	-
Stand per 31 december	0,2	-/- 54,3	251,6	4.704,1	603,5	5.505,1
2013						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 52,7	175,4	4.374,9	358,7	4.856,5
Totaal van de gerealiseerde en niet- gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	18,0	31,2	59,0	464,4	572,6
Uitgekeerd dividend 2012	-	-	-	-	-/- 215,2	-/- 215,2
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	143,5	-/- 143,5	-
Stand per 31 december	0,2	-/- 34,7	206,6	4.577,4	464,4	5.213,9

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>In € miljoenen</i>		Nadere toelichting	2014	2013 herzien *)
Kasstroomen uit operationele activiteiten				
Opbrengsten		1.651,2	1.463,8	
Totale lasten		- / - 758,4	- / - 706,8	
Bedrijfsresultaat		892,8	757,0	
Aanpassingen voor:				
- afschrijvingen	4+5	293,3	276,7	
- mutatie voorraden	11	- / - 2,9	3,9	
- mutatie vorderingen		48,2	- / - 51,5	
- mutatie niet-rentedragende verplichtingen		- / - 35,1	- / - 143,1	
- overige mutaties		7,1	9,9	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		1.203,4	852,9	
Ontvangen rente		2,5	5,5	
Ontvangen dividend joint ventures	7	34,8	40,4	
Ontvangen dividend geassocieerde deelnemingen	8	-	0,7	
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen		8,9	0,1	
Betaalde rente		- / - 131,9	- / - 191,6	
Betaalde vennootschapsbelasting		- / - 139,2	- / - 85,5	
		- / - 224,9	- / - 230,4	
Kasstroom uit operationele activiteiten		978,5	622,5	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in (im)materiële vaste activa		- / - 507,1	- / - 660,7	
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa		10,2	1,5	
Investerings in joint ventures	7	- / - 5,6	- / - 12,1	
Investerings in geassocieerde deelnemingen	8	-	- / - 40,0	
Investerings in overige kapitaalbelangen	9	-	- / - 0,0	
Desinvesteringen in joint ventures	7	-	21,4	
Desinvesteringen in geassocieerde deelnemingen	8	-	39,6	
Desinvesteringen in overige kapitaalbelangen	9	41,2	11,1	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		- / - 461,3	- / - 639,2	
Transport		517,2	- / - 16,7	

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	2014	2013 herzien *)
Transport		517,2	-/- 16,7
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Opname langlopende schulden	16	50,0	150,0
Aflossingen van langlopende schulden	16	-/- 21,4	-/- 1.115,8
Mutatie kortlopende financieringsverplichtingen	20	-/- 209,4	364,8
Uitgekeerd dividend	30	-/- 325,1	-/- 215,2
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-/- 505,9	-/- 816,2
Mutatie geldmiddelen en kasequivalenten			
		11,3	-/- 832,9
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo vorig jaar		36,2	869,1
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo dit jaar		47,5	36,2
		11,3	-/- 832,9

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten

Opmaken en vaststellen van de jaarrekening

De jaarrekening 2014 is opgemaakt door de Raad van Bestuur op 19 maart 2015. De opgemaakte jaarrekening wordt ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 2 april 2015.

Aard der bedrijfsactiviteiten

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Het netwerk van Gasunie is één van de grootste gastransport-hogedruknetten in Europa en bestaat uit ongeveer 15.500 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties en ongeveer 1.300 gasontvangstations. De jaarlijkse doorzet van gas bedraagt circa 1.250 TWh (125 miljard m³). Gasunie dient het algemeen belang in de markten waarin ze actief is en streeft ernaar een optimale waarde te creëren voor haar stakeholders. Gasunie biedt transportdiensten aan via haar dochterondernemingen Gasunie Transport Services B.V. in Nederland en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH in Duitsland. Daarnaast biedt ze ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag, LNG-opslag en het certificeren van groen gas via haar dochterbedrijf, Vertogas. Gasunie wil haar infrastructuur en kennis inzetten voor verdere ontwikkeling en integratie van hernieuwbare energiebronnen, en van groen gas in het bijzonder.

De vennootschap is statutair gevestigd te Groningen op Concourslaan 17, ingeschreven onder KvK-nummer 02029700.

Alle op balansdatum uitstaande aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Uitgangspunten voor de grondslagen

De geconsolideerde financiële overzichten van de vennootschap zijn opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en van kracht op 31 december 2014.

Nieuwe verslaggevingstandaarden

De volgende nieuwe standaarden en interpretaties, welke bekrachtigd zijn binnen de Europese Unie, zijn effectief geworden vanaf boekjaar 2014:

- IFRS 10 Consolidated Financial Statements
- IFRS 11 Joint Arrangements
- IFRS 12 Disclosures of Interests in Other Entities
- IFRS 10, 11 & 12 – Transition Guidance (Amendments)
- IFRS 10, 12 & IAS 27 – Investment Entities (Amendments)
- IAS 27 Separate Financial Statements (Revised)
- IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures (Revised)
- IAS 32 Financial Instruments: Presentation - Offsetting Financial Assets and Financial Liabilities (Amendments)
- IAS 36 Recoverable Amount Disclosures for Non-Financial Assets (Amendments)
- IAS 39 Novation of Derivatives and Continuation of Hedge Accounting (Amendments)
- IFRIC 21 Levies

De toepassing van de hierboven opgenomen standaarden en interpretaties heeft in 2014 geen materiële invloed op het eigen vermogen en het resultaat van de vennootschap, maar wel invloed op de geconsolideerde financiële overzichten en toelichtingen door het afschaffen van

'proportionele consolidatie' voor joint ventures onder IFRS 11 Joint Arrangements. Tevens leidt toepassing tot herclassificatie van een aantal deelnemingen en tot additionele toelichtingen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

De volgende nieuwe standaarden en interpretaties, welke bekrachtigd zijn binnen de Europese Unie, worden effectief vanaf boekjaar 2015:

- Improvements to International Financial Reporting Standards (2011-2013)

De vennootschap verwacht dat de toepassing van de hierboven opgenomen onderwerpen geen materiële invloed heeft op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap en geen additionele toelichtingen tot gevolg heeft.

De volgende nieuwe standaarden en interpretaties, welke bekrachtigd zijn binnen de Europese Unie, worden effectief vanaf boekjaar 2016:

- IAS 19 Employee Benefits - Defined Benefit Plans: Employee Contributions (Amendments)
- Improvements to International Financial Reporting Standards (2010-2012)

De vennootschap verwacht dat de toepassing van de hierboven opgenomen onderwerpen geen materiële invloed heeft op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap en geen additionele toelichtingen tot gevolg heeft.

Vanaf boekjaar 2016 worden de volgende nieuwe standaarden en interpretaties effectief maar zijn nog niet bekrachtigd binnen de Europese Unie:

- IFRS 10 and IAS 28 – Sale or Contribution of Assets between an Investor and its Associate or Joint Venture (Amendments)
- IFRS 10, IFRS 12 and IAS 28 – Investment Entities: Applying the Consolidation Exception (Amendments)
- IFRS 11 Joint Arrangements – Accounting for Acquisitions of Interests in Joint Operations (Amendments)
- IFRS 14 Regulatory Deferral Accounts
- IAS 1 – Disclosure Initiative (Amendments)
- IAS 16 and IAS 38 – Clarification of Acceptable Methods of Depreciation and Amortisation (Amendments)
- IAS 16 and IAS 41 – Bearer Plants (Amendments)
- IAS 27 – Equity Method in Separate Financial Statements (Amendments)
- Improvements to International Financial Reporting Standards (2012-2014)

De vennootschap verwacht dat de toepassing van de hierboven opgenomen onderwerpen geen materiële invloed heeft op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap en geen additionele toelichtingen tot gevolg heeft.

Vanaf boekjaar 2017 wordt de volgende nieuwe standaard effectief maar is nog niet bekrachtigd binnen de Europese Unie:

- IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers

Ten aanzien van het bovenstaande onderwerp onderzoekt de vennootschap op dit moment in hoeverre dit materiële invloed zal hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing en in hoeverre dit zal leiden tot additionele toelichtingen.

Vanaf boekjaar 2018 wordt de volgende nieuwe standaard effectief maar is nog niet bekrachtigd binnen de Europese Unie:

- IFRS 9 Financial Instruments

Ten aanzien van het bovenstaande onderwerp onderzoekt de vennootschap op dit moment in hoeverre dit materiële invloed zal hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing en in hoeverre dit zal leiden tot additionele toelichtingen.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de jaarrekening schattingen en beoordelingen, die de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het boekjaar beïnvloeden.

De invloed van oordelen en schattingen zijn significant bij de waardering van vaste activa, voorziening voor opruimingskosten en saneringen, uitgestelde belastingen, pensioenen en overige kapitaalbelangen en bij de classificatie van kapitaalsbelangen in het kader van IFRS 10 Consolidated Financial Statements en IFRS 11 Joint Arrangements.

Vaste activa

Vaste activa betreffen onder andere het gastransportnetwerk.

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde, en bijzondere waardeveranderingen. Hiertoe zijn aannames gedaan over de levensduur, restwaarde en toekomstige kasstromen van voornamelijk de transportleidingen.

Een belangrijk deel van de bedrijfsactiviteiten valt onder reguleringsregimes. De toekomstige kasstromen en de daarmee samenhangende realiseerbare waarde van de geregleerde activa worden mede bepaald door oordelen en schattingen ten aanzien van de kasstromen die binnen het relevante reguleringskader kunnen worden verdiend. Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 2 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Voorziening voor opruimingskosten en saneringen

Een voorziening voor opruimingskosten en saneringen is gevormd naar aanleiding van besluiten van het management om binnen afzienbare tijd specifieke activa buitengebruik te stellen, te verwijderen of te saneren, bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe wetgeving. De omvang van deze voorziening was in eerste instantie bepaald aan de hand van algemene kengetallen, zoals bijvoorbeeld kosten per eenheid verhoogd met een generieke opslag voor project management. In 2014 is de omvang van de voorziening herbeoordeeld aan de hand van ervaringscijfers van gereed gekomen projecten. Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 19 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Een voorziening voor algemene opruimingskosten op langere termijn wordt niet opgenomen omdat het thans niet aannemelijk wordt geacht dat het opruimen van transportleidingen en toebehoren aan de orde zal komen. Verwacht wordt dat de opbrengsten van een alternatieve aanwending (op termijn) verminderd met de kosten van conservering zullen opwegen tegen de (maatschappelijke) kosten van het opruimen.

Uitgestelde belastingvorderingen

Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening. Hiertoe zijn aannames gedaan over de toekomstige fiscale winsten.

Pensioenen

De kosten van de toegezegd-pensioenregelingen en de waardering van de toegezegd-pensioenverplichtingen worden bepaald met behulp van actuariële berekeningen. Hiertoe zijn belangrijke aannames gedaan over de marktrente op bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit ter bepaling van de disconteringsvoet, de verwachte toekomstige salarisverhogingen en de verwachte toekomstige pensioenverhogingen. Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 18 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Overige kapitaalbelangen

Het belang in Nord Stream AG wordt gewaardeerd tegen reële waarde rekening houdend met een disconteringsvoet na belastingen op de verwachte kasstromen. De verwachte kasstromen zijn gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Bij het bepalen van de disconteringsvoet na belastingen zijn de aannames door het management belangrijk.

Grondslagen voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens van de N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen opgenomen. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap kan worden uitgeoefend.

De groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop beslissende zeggenschap op de groepsmaatschappij is verkregen. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van beslissende zeggenschap. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling vastgesteld.

Financiële relaties en niet-gerealiseerde resultaten tussen groepsmaatschappijen worden geëlimineerd. Niet-gerealiseerde verliezen worden eveneens geëlimineerd, behalve als een verlies een aanwijzing is voor een bijzondere waardevermindering.

De in de consolidatie begrepen groepsmaatschappijen zijn:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 december	
		2014	2013
Gasunie Transport Services B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 1 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 2 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 3 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 4 B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie BBL B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Engineering B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Germany B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie LNG BBR B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie LNG Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Peakshaver B.V.	Groningen	100%	-
Gasunie Underground Storage (GUUS) B.V.	Groningen	100%	100%
EnergyStock B.V.	Groningen	100%	100%
Vertogas B.V.	Groningen	100%	100%
Cupa Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Cupa Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Technical Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Verwaltungen GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Ostseebindungsleitung (GOAL) GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Infrastruktur AG	Zug, Zwitserland	100%	100%

Gasunie Peakshaver B.V. is opgericht in 2014. Voor de overige rechtspersonen heeft de N.V. Nederlandse Gasunie gedurende heel 2014 en 2013 de beslissende zeggenschap uitgeoefend.

Gasunie Zuidwending B.V. is in 2014 hernoemd in EnergyStock B.V.

Door de invoering van IFRS 11 Joint Arrangements met ingang van het boekjaar 2014 is proportionele consolidatie van joint ventures, toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie, niet meer toegestaan. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Gasunie Transport Services B.V. is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet in de zin van de Gaswet. De Minister heeft regels gesteld ten aanzien van goed financieel beheer door een netbeheerder in het 'Besluit Financieel Beheer Netbeheerder'. Deze regels bestaan uit een aantal financiële ratio's waaronder een eigenvermogensminimum. Dit kan leiden tot restricties ten aanzien van de uitkeerbaarheid van onder andere dividend.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De algemene grondslag voor de waardering en de resultaatbepaling wordt gevormd door de historische kosten. Voor zover onderstaand niet anders vermeld, wordt deze algemene grondslag toegepast.

Vreemde valuta

De functionele en rapporteringvaluta van de vennootschap is de euro. De geconsolideerde jaarrekening is opgemaakt in euro's.

Transacties in vreemde valuta worden verantwoord tegen de koers van de functionele valuta per de datum van de transactie.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Eventuele verschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Bedrijfscombinaties (acquisities)

Bedrijfscombinaties worden verantwoord in overeenstemming met de in IFRS 3 Business Combinations (Revised) beschreven methodiek: de 'acquisition method'. De verkrijgingsprijs van een acquisitie wordt bepaald op het totaal van afgestane activa, aangekane of overgenomen verplichtingen en door de overnemende partij uitgegeven eigen vermogen instrumenten. Kosten verband houdend met de overname worden direct ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De bij de bedrijfscombinaties verkregen identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen worden door de overnemende partij verantwoord tegen de reële waarde op de overnamedatum.

Vaste activa

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde en bijzondere waardeveranderingen. De reële waarde voor activa aanwezig op het moment van overgang naar IFRS (1 januari 2004) is gehanteerd als veronderstelde kostprijs. De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de waarderingsmethodes worden beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast per het einde van het boekjaar.

De bijdrage van derden in de kosten van aanleg van het gastransportnetwerk worden op de investeringen in mindering gebracht.

Materiële vaste activa die op balansdatum nog niet zijn opgeleverd worden verantwoord onder de 'vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering'. Na de ingebruikname worden de betreffende activa naar hun aard gerubriceerd onder één van de hoofdcategorieën. De hoeveelheden gas en stikstof permanent aanwezig in de pijpleidingen en cavernes benodigd voor het gastransport en gerelateerde diensten worden opgenomen onder de 'andere vaste bedrijfsmiddelen'.

De materiële vaste activa worden onderverdeeld in de volgende componenten:

- Bedrijfsgebouwen en -terreinen
- Compressorstations

- Installaties
- Hoofdtransportleidingen c.a.
- Regionale transportleidingen c.a.
- Ondergrondse gasopslag
- Andere vaste bedrijfsmiddelen

Bijzondere waardeveranderingen van materiële vaste activa

De vennootschap onderzoekt periodiek en indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa. Zij bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van de activa. De realiseerbare waarde is de hoogste van de directe en de indirecte opbrengstwaarde. Indien deze waarde lager is dan de huidige boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De aard van de activa leidt ertoe dat de realiseerbare waarde veelal niet per actief kan worden bepaald. In deze gevallen wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of het bijzondere waardeverminderingverlies dat in voorgaande perioden is verantwoord voor een materieel vast actief niet meer bestaat of is afgenomen.

Immateriële vaste activa

Exploitatierchten

Exploitatierchten zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde en bijzondere waardeveranderingen. De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de afschrijvingsmethode en -termijnen worden minimaal aan het einde van het boekjaar beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast.

Bijzondere waardeveranderingen van exploitatierchten

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van de exploitatierchten. Zij bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van de activa. De realiseerbare waarde is de hoogste waarde van de directe en de indirecte opbrengstwaarde. Indien deze waarde lager is dan de huidige boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Goodwill

Goodwill is het meerdere van de verkrijgingsprijs van een acquisitie boven het Gasunie aandeel in de netto reële waarde van de identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen. Het wordt opgenomen onder de immateriële vaste activa. Na de eerste opname wordt de goodwill gewaardeerd tegen kostprijs minus eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen.

Ten behoeve van het bepalen van eventuele bijzondere waardeverminderingen wordt de goodwill uiterlijk in het boekjaar volgend op de acquisitiedatum toegerekend aan één of meerdere kasstroomgenererende eenheden, die naar verwachting voordeel hebben bij de bedrijfscombinatie.

Bijzondere waardevermindering van goodwill

De vennootschap onderzoekt jaarlijks en indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van goodwill die is verkregen uit een bedrijfscombinatie en die is toegerekend aan één of meerdere kasstroomgenererende eenheden.

Zij bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van iedere kasstroomgenererende eenheid (of een groep van kasstroomgenererende eenheden) waaraan goodwill is toegerekend. De realiseerbare

waarde is de hoogste waarde van de directe en de indirecte opbrengstwaarde. Indien deze waarde lager is dan de huidige boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Bijzondere waardeverminderingen van goodwill worden in toekomstige perioden niet teruggenomen.

Investerings in joint operations

Investerings in joint operations zijn kapitaalbelangen waarin de vennootschap gezamenlijke zeggenschap uitoefent en rechten heeft op de activa en verplichtingen uit hoofde van de schulden van de kapitaalbelangen.

In de financiële overzichten worden de rechten op de activa en verplichtingen uit hoofde van de schulden en de bijbehorende rechten op de opbrengsten en lasten van de joint operations opgenomen.

Investerings in joint ventures

Investerings in joint ventures zijn kapitaalbelangen waarin de vennootschap gezamenlijke zeggenschap uitoefent en rechten heeft op de netto-activa van de kapitaalbelangen.

Deze kapitaalbelangen worden volgens de equity-methode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de kapitaalbelangen opgenomen tegen de verkrijgingsprijs (inclusief goodwill) vermeerderd met het aandeel in het resultaat en het aandeel in de overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten vanaf het moment van verwerving en verminderd met het aandeel in de dividenduitkeringen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de joint ventures opgenomen.

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van de joint ventures. Indien hier sprake van is, wordt deze ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Investerings in geassocieerde deelnemingen

Investerings in geassocieerde deelnemingen zijn kapitaalbelangen waarin de vennootschap invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid.

Deze kapitaalbelangen worden volgens de equity-methode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de kapitaalbelangen opgenomen tegen de verkrijgingsprijs (inclusief goodwill) vermeerderd met het aandeel in het resultaat en het aandeel in de overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten vanaf het moment van verwerving en verminderd met het aandeel in de dividenduitkeringen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de geassocieerde deelnemingen opgenomen.

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van de geassocieerde deelnemingen. Indien hier sprake van is, wordt deze ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Overige kapitaalbelangen

Een overig kapitaalbelang wordt na de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij niet-gerealiseerde winsten of verliezen worden verwerkt in het eigen vermogen totdat het overig kapitaalbelang niet meer wordt opgenomen of onderhevig is aan een bijzondere waardevermindering. Op dat moment wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Indien de reële waarde niet betrouwbaar kan worden vastgesteld wordt een overig kapitaalbelang gewaardeerd tegen kostprijs.

In de winst-en-verliesrekening wordt het ontvangen dividend van de overige kapitaalbelangen opgenomen.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden van onderhoudsmaterialen en onderdelen worden tegen de gemiddelde inkooprijzen opgenomen onder aftrek van een voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van de voorziening wegens oninbaarheid. Indien daartoe een objectieve aanleiding is, wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Geldmiddelen omvatten de beschikbare geldmiddelen in contanten en uitstaande bedragen bij banken. Kasequivalenten worden aangehouden met als doel kortlopende verplichtingen contant te voldoen, en worden niet zozeer aangewend voor investeringen of andere doeleinden. Een belegging komt slechts in aanmerking als kasequivalent indien ze onmiddellijk kan worden omgezet in een gekend bedrag aan geldmiddelen en niet onderhevig is aan een materieel risico van waardeveranderingen.

Langlopende verplichtingen

Dit betreft verplichtingen met een resterende looptijd van meer dan een jaar. De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende verplichtingen.

Rentedragende leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde van de ontvangen prestatie verminderd met de transactiekosten. Na deze eerste opname worden de rentedragende leningen vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Personeelsbeloningen

De langlopende verplichtingen ter zake van personeelsbeloningen hebben betrekking op pensioenverplichtingen, jubileumuitkeringen en de kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers.

Pensioenverplichtingen

De N.V. Nederlandse Gasunie en de in de consolidatie begrepen groepsmaatschappijen hebben meerdere pensioenregelingen die haar werknemers aanspraak geeft op onder andere ouderdoms- en nabestaandenpensioen.

Per 1 juli 2013 is de pensioenovereenkomst van de medewerkers van de N.V. Nederlandse Gasunie gewijzigd. De nieuwe pensioentoezegging houdt in dat de vennootschap zich verplicht heeft tot het betalen van een vaste, vooraf vastgestelde premie. Deze premie is gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem, met als ambitie een opbouw van 2% per jaar van de

pensioengrondslag. Ook het Pensioenspaarreglement Raad van Bestuur (gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem) is vervangen door de nieuwe pensioenovereenkomst.

Per 1 januari 2015 is nieuwe wetgeving van kracht geworden betreffende de fiscaal toegestane pensioenopbouw. De pensioenopbouw in een voorwaardelijk middelloonsysteem is gemaximeerd op 1,875% per jaar over de gemiddelde pensioengrondslag en het maximaal pensioengevend salaris is € 100.000. Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling in lijn met deze wetgeving gewijzigd. De pensioentoezegging, het betalen van de vooraf vastgestelde premie, is niet gewijzigd.

De nieuwe pensioenovereenkomst kwalificeert in IFRS termen als een zogenaamde toegezegde bijdrageregeling. De pensioenovereenkomst tot en met 30 juni 2013 kwalificeerde als een toegezegd-pensioenregeling. Dit heeft onder andere tot gevolg dat het in de balans opgenomen saldo van de pensioenverplichtingen en fondsbeleggingen per 1 juli 2013 is komen te vervallen.

De verschuldigde premie uit hoofde van de pensioentoezeggingen aan de werknemers van de N.V. Nederlandse Gasunie wordt betaald aan de Stichting Pensioenfonds Gasunie. De stichting voert de pensioenregeling uit. Voor alle pensioenverplichtingen, welke zijn ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Gasunie, houdt het fonds beleggingen aan.

Voor de werknemers van Gasunie Deutschland die vanaf 2012 in dienst zijn getreden is in 2013 een pensioenregeling geïmplementeerd en per 1 januari 2013 van kracht geworden. Deze pensioenregeling welke één op één is verzekerd bij een pensioenfonds wordt behandeld als een toegezegde bijdrageregeling. De werkgeversbijdrage wordt per jaar bepaald door het bruto pensioeninkomen en kan oplopen tot 4% van de bijdragegrondslag.

De pensioenregeling van de werknemers van Gasunie Deutschland, die vóór 2012 in dienst zijn getreden, is niet gewijzigd. Dit betreft een toegezegd-pensioenregeling welke is gebaseerd op een eindloonsysteem. De aanspraken van deze werknemers zijn niet afgefinancierd.

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt berekend in overeenstemming met de 'projected unit credit method of actuarial cost allocation'. Volgens deze methode wordt de contante waarde van de pensioenaanspraken bepaald op basis van het aantal actieve dienstjaren tot aan de balansdatum, het geraamde salarisoniveau per de verwachte pensioneringsdatum en de disconteringsvoet.

Actuariële winsten en verliezen worden volledig en rechtstreeks verantwoord in het eigen vermogen in de periode waarin zij zich voordoen onder aftrek van uitgestelde belastingen.

Jaarlijks worden actuariële berekeningen opgesteld door externe actuarissen.

Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die de N.V. Nederlandse Gasunie uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea. Er is rekening gehouden met de kans dat de uitkering zal plaatsvinden en met een disconteringsvoet vóór belastingen welke rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers

De voorziening heeft betrekking op de vergoeding die de N.V. Nederlandse Gasunie verstrekt aan haar werknemers na hun pensionering. De voorziening vertegenwoordigt de contante waarde van

de al ingegane verplichtingen ter zake van postactieve en gepensioneerde werknemers. Er is rekening gehouden met sterftetekansen en een disconteringsvoet vóór belastingen welke rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Periodiek worden de veronderstellingen van deze voorziening getoetst aan de hand van sterfte-, rente- en kostenontwikkelingen en zo nodig bijgesteld.

Voorzieningen

Het bedrag opgenomen als voorziening is de best mogelijke schatting op de balansdatum van de uitgaven die vereist zijn om aan de bestaande verplichting te voldoen, rekening houdend met de waarschijnlijkheid van het mogelijke resultaat van de gebeurtenis.

Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, wordt een voorziening bepaald op de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting vereist zullen zijn om de verplichting af te wikkelen.

De disconteringsvoet wordt bepaald vóór belastingen en houdt rekening met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Voorziening voor reorganisatiekosten

De voorziening dient ter dekking van de verplichtingen (aan postactieve werknemers) die voortkomen uit reeds eerder gestarte reorganisaties.

Voorziening voor opruimingskosten en saneringen

Deze voorziening wordt gevormd naar aanleiding van besluiten van het management om binnen afzienbare tijd specifieke activa buitengebruik te stellen, te verwijderen of te saneren, bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe wetgeving.

Kortlopende verplichtingen

Dit betreft verplichtingen met een looptijd van maximaal een jaar.

Opbrengsten

Onder 'opbrengsten' wordt verstaan de opbrengsten van aan derden geleverde diensten uit gastransport en gastransport gerelateerde diensten aan derden onder aftrek van kortingen en over deze omzet geheven belastingen zoals omzetbelasting.

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties in het boekjaar.

Diensten die betrekking hebben op het beschikbaar stellen van transportcapaciteit, staan los van het daadwerkelijk gebruik. Zij worden geacht te zijn geleverd, indien de capaciteit ter beschikking heeft gestaan aan de afnemer gedurende het overeengekomen tijdsvak.

Het verschil tussen de 'bruto-opbrengsten' en 'netto-opbrengsten' is de 'terugbetaling verrekening tarieven'. Op 11 oktober 2011 heeft de Nederlandse toezichthouder (ACM) Methodebesluiten

genomen voor de perioden 2006-2009 en 2010-2013. In deze besluiten zijn voor de jaren 2006-2011 lagere tarieven vastgesteld dan de N.V. Nederlandse Gasunie in deze jaren conform eerdere Methodebesluiten in rekening heeft gebracht. De N.V. Nederlandse Gasunie heeft het verschil aan haar afnemers terugbetaald door verlaging van de transporttarieven in 2012 en 2013. Het effect van de verlaging van de tarieven op de opbrengsten is separaat in de winst-en-verlies rekening getoond.

Aan investeringen toegerekende kosten

Onder de 'aan investeringen toegerekende kosten' worden de eigen bedrijfskosten opgenomen ten dienste van de vervaardiging van materiële vaste activa. Het betreft voornamelijk de kosten van eigen en inleenpersoneel en een deel van de organisatiekosten van de ondersteunende afdelingen.

Overige bedrijfslasten

De kosten worden bepaald op historische basis, met inachtneming van de hiervoor al vermelde grondslagen voor de waardering en worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in de verslagperiode waarin zij voorzienbaar zijn.

Financieringsbaten en -lasten

Hieronder worden baten en lasten verband houdende met de financiering verantwoord.

Rentebaten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Rentelasten worden geactiveerd indien deze betrekking hebben op de aankoop, constructie of productie van kwalificerende activa, waarvoor geldt dat het actief noodzakelijkerwijze pas na een aanzienlijke tijdsperiode klaar is voor het beoogde gebruik.

De overige rentelasten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende passiefpost.

Vennootschapsbelasting

Voor alle belastbare tijdelijke verschillen wordt een uitgestelde belastingverplichting opgenomen. Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de verwachte kasstromen. Bij de waardering worden die belastingtarieven gehanteerd die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin realisatie zal plaatsvinden op basis van de belastingtarieven en de belastingwetgeving waarvan het wetgevingsproces (materieel) is afgesloten op balansdatum. De uit tariefswijzigingen voortvloeiende mutaties worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening met uitzondering van de mutaties die betrekking hebben op de herwaardering van de materiële vaste activa per 1 januari 2004, de fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom, de actuariële winsten en verliezen en de cash flow hedge reserve. Deze mutaties worden rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

De (niet) uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien is voldaan aan de algemene voorwaarden voor saldering.

Tussen de N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid. Aan deze groepsmaatschappijen wordt geen vennootschapsbelasting toegerekend, met uitzondering van Gasunie Transport Services B.V. De in de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening opgenomen belastinglast heeft betrekking op alle tot de fiscale eenheid behorende vennootschappen, met uitzondering van Gasunie Transport Services B.V.

Tussen Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG en haar Duitse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid in Duitsland voor Gewerbesteuer en Körperschaftsteuer/Solidaritätszuschlag.

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten.

Kasstroomoverzicht

In dit overzicht komen de gegenereerde kasstromen tot uitdrukking. De kasstroom uit operationele activiteiten wordt op basis van de indirecte methode bepaald uitgaande van de opbrengsten in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening.

Financiële informatie per segment

De informatie over de bedrijfsactiviteiten waarover afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is en waarvan de bedrijfsresultaten regelmatig worden beoordeeld door de hoogstgeplaatste functionaris die belangrijke operationele beslissingen neemt is gericht op enerzijds de 'gastransport'-activiteiten in Nederland en Duitsland en anderzijds de 'new business'-activiteiten.

De binnen Gasunie te definiëren operationele segmenten op basis van IFRS 8 Operating Segments zijn:

- Gasunie Transport Services
- Gasunie Deutschland
- Participations & Business Development

Voor nadere financiële informatie per segment verwijzen naar punt 31 tot en met 34 van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Afgeleide financiële instrumenten

Cash flow hedge accounting

Op de afgeleide financiële instrumenten die daartoe specifiek zijn aangewezen door het management, die zijn gericht op het afdekken van een zeer waarschijnlijke kasstroom en voldoen aan de overige voorwaarden wordt cash flow hedge accounting toegepast.

Zij worden bij de eerste opname verantwoord tegen de reële waarde per de datum waarop het contract is aangegaan en vervolgens wordt hun reële waarde periodiek opnieuw bepaald. De reële waarde wordt berekend door middel van het disconteren van de toekomstige kasstromen tegen de actuele rentecurve.

De winst of het verlies op het effectieve deel van het afdekkinginstrument wordt verwerkt in de cash flow hedge reserve in het eigen vermogen onder aftrek van uitgestelde belastingen. Een

eventueel ineffectief gedeelte van de afdekking wordt onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Wanneer een afdekkinginstrument wordt afgewikkeld, blijft de winst of het verlies op het effectieve deel in het eigen vermogen opgenomen voor zover naar verwachting de onderliggende kasstroom nog zal plaatsvinden. Indien de onderliggende kasstroom niet langer verwacht wordt, wordt de winst of het verlies op het effectieve deel, dat is uitgesteld in het eigen vermogen, onmiddellijk ten gunste of ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening.

De afgeleide financiële instrumenten die aangewezen en effectief zijn in het kader van hedge accounting, worden verantwoord in lijn met het onderliggende contract. Afhankelijk van de aard en looptijd van het onderliggend contract vindt rubricering als langlopend of kortlopend plaats.

Overige afgeleide financiële instrumenten

De overige afgeleide financiële instrumenten die ter dekking van bestaande risico's worden gebruikt zoals renteswaps en valutatermijntransacties worden vanaf eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening.

Indien de reële waarde positief is, wordt het instrument opgenomen onder 'overige vorderingen' en onder 'overige schulden' indien deze waarde negatief is. Afhankelijk van de aard en looptijd van het onderliggend contract vindt rubricering als langlopend of kortlopend plaats.

Nadere toelichting op de geconsolideerde balans

1. Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements

Door de invoering van IFRS 11 Joint Arrangements is de definitie van 'gezamenlijke zeggenschap' herzien. Tevens is de overkoepelende naam 'joint ventures' veranderd in 'joint arrangements'. Ook is de classificatie van joint arrangements herzien van drie categorieën naar twee categorieën: 'joint ventures' en 'joint operations'. Proportionele consolidatie van joint ventures, toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie vóór de overgang naar IFRS 11 Joint Arrangements, is niet meer toegestaan. Deze deelnemingen worden met ingang van 2014 volgens de equity-methode gewaardeerd. Inzake joint operations worden de rechten op de activa en verplichtingen uit hoofde van de schulden en de bijbehorende rechten op de opbrengsten en lasten opgenomen in de financiële overzichten.

Voor de volgende deelnemingen verandert de classificatie van een geassocieerde deelneming naar een joint venture, maar niet de verwerkingswijze, omdat de waardering onder beide classificaties gelijk is:

- DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG
- NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale
- NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG

Van de deelnemingen welke voor de overgang naar IFRS 11 Joint Arrangements werden geclassificeerd als joint venture, worden de volgende deelnemingen nu verwerkt als joint operation:

- BBL Company V.O.F.
- Arbeitsgemeinschaft GOAL/Fluxys NEL-Projektphase

Deze verwerkingswijze is voor deze deelnemingen gelijk aan de verwerkingswijze voor de overgang naar IFRS 11 Joint Arrangements: proportionele consolidatie.

Op grond van de overeenkomsten tussen de vennoten van BBL Company V.O.F. dienen de significante besluiten genomen te worden met een meerderheid van 80%, waarbij de zeggenschap kan worden uitgeoefend met verschillende vennoten. Hierdoor heeft de N.V. Nederlandse Gasunie geen gezamenlijke zeggenschap, waardoor het formeel geen joint operation is. Omdat de vennootschap een direct belang heeft in de activa en verplichtingen van BBL Company V.O.F., komt de verwerkingswijze van dit belang overeen met de verwerkingswijze van een joint operation.

Van de deelnemingen welke voor de overgang naar IFRS 11 Joint Arrangements werden geclassificeerd als joint venture, vallen de volgende deelnemingen opnieuw onder de categorie joint venture:

- Gate terminal C.V.
- Gate terminal Management B.V.
- LBBR Management B.V.
- LNG Break Bulk Rotterdam C.V.
- DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH
- DEUDAN - Holding GmbH

Voor deze deelnemingen is proportionele consolidatie niet meer toegestaan. Deze worden nu verwerkt volgens de equity-methode.

Gate terminal B.V. is een 100%-groepsmaatschappij van Gate terminal C.V. Omdat Gate terminal C.V. nu wordt verwerkt volgens de equity-methode, wordt Gate terminal B.V. niet meer proportioneel geconsolideerd.

Bovenstaande veranderingen inzake IFRS 11 Joint Arrangements dienen retrospectief te worden toegepast. De toepassing heeft geen invloed op het eigen vermogen en het resultaat van de vennootschap, maar wel invloed op de geconsolideerde financiële overzichten en toelichtingen. In de geconsolideerde financiële overzichten en toelichtingen is aangegeven wanneer de vergelijkende cijfers zijn herzien. Onderstaand wordt de impact weergegeven op de ter vergelijking opgenomen geconsolideerde balans, winst-en-verliesrekening en kasstroomoverzicht. De impact op het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten is dat de mutaties met betrekking tot joint ventures en geassocieerde deelnemingen specifiek zijn benoemd.

Geconsolideerde balans

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2012	Impact her- classificatie naar joint venture	Impact vervallen proportionele consolidatie	31 dec. 2012 herzien
Activa				
Vaste activa				
- materiële vaste activa	8.925,9	-	-/- 386,3	8.539,6
- immateriële vaste activa	5,8	-	-	5,8
- investeringen in joint ventures	-	118,5	36,2	154,7
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	128,6	-/- 118,5	-	10,1
- overige kapitaalbelangen	403,9	-	-	403,9
- uitgestelde belastingvorderingen	479,9	-	-/- 21,2	458,7
Vlottende activa	1.129,0	-	-/- 46,0	1.083,0
Totaal activa	11.073,1	-	-/- 417,3	10.655,8
Passiva				
Eigen vermogen	4.856,5	-	-	4.856,5
Langlopende verplichtingen				
- rentedragende leningen	4.059,1	-	-/- 309,1	3.750,0
- uitgestelde belastingverplichtingen	192,5	-	-	192,5
- personeelsbeloningen	250,7	-	-	250,7
- voorzieningen	98,0	-	-	98,0
- overige langlopende verplichtingen	89,5	-	-/- 89,5	-
Kortlopende verplichtingen	1.526,8	-	-/- 18,7	1.508,1
Totaal passiva	11.073,1	-	-/- 417,3	10.655,8

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2013	Impact her- classificatie naar joint venture	Impact vervallen proportionele consolidatie	31 dec. 2013 herzien
Activa				
Vaste activa				
- materiële vaste activa	9.328,2	-	-/- 404,5	8.923,7
- immateriële vaste activa	3,9	-	-	3,9
- investeringen in joint ventures	-	115,9	44,2	160,1
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	126,5	-/- 115,9	-	10,6
- overige kapitaalbelangen	418,1	-	-	418,1
- uitgestelde belastingvorderingen	380,8	-	-/- 14,0	366,8
Vlottende activa	348,5	-	-/- 43,7	304,8
Totaal activa	10.606,0	-	-/- 418,0	10.188,0
Passiva				
Eigen vermogen	5.213,9	-	-	5.213,9
Langlopende verplichtingen				
- rentedragende leningen	4.188,4	-	-/- 309,8	3.878,6
- uitgestelde belastingverplichtingen	202,8	-	-	202,8
- personeelsbeloningen	66,6	-	-	66,6
- voorzieningen	89,8	-	-	89,8
- overige langlopende verplichtingen	68,9	-	-/- 68,9	-
Kortlopende verplichtingen	775,6	-	-/- 39,3	736,3
Totaal passiva	10.606,0	-	-/- 418,0	10.188,0

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening

<i>In € miljoenen</i>	2013	Impact her- classificatie naar joint venture	Impact vervallen proportionele consolidatie	2013 herzien
Opbrengsten	1.527,0	-	-/- 63,2	1.463,8
Aan investeringen toegerekende kosten	92,9	-	-/- 0,2	92,7
Personeelskosten	-/- 95,3	-	2,0	-/- 93,3
Overige bedrijfslasten	-/- 435,9	-	6,4	-/- 429,5
Afschrijvingen	-/- 290,5	-	13,8	-/- 276,7
Bedrijfsresultaat	798,2	-	-/- 41,2	757,0
Financieringsbaten en -lasten	-/- 194,3	-	18,7	-/- 175,6
Aandeel in resultaat joint ventures	-	19,4	16,5	35,9
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen	19,5	-/- 19,4	-	0,1
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen	0,1	-	-	0,1
Resultaat vóór belastingen	623,5	-	-/- 6,0	617,5
Belastingen	-/- 159,1	-	6,0	-/- 153,1
Resultaat na belastingen	464,4	-	-	464,4

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>In € miljoenen</i>	2013	Impact her- classificatie naar joint venture	Impact vervallen proportionele consolidatie	2013 herzien
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	935,1	-	-/- 82,2	852,9
Ontvangen rente	5,5	-	-	5,5
Ontvangen dividend joint ventures	-	22,0	18,4	40,4
Ontvangen dividend geassocieerde deelnemingen	22,7	-/- 22,0	-	0,7
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen	0,1	-	-	0,1
Betaalde rente	-/- 210,0	-	18,4	-/- 191,6
Betaalde vennootschapsbelasting	-/- 85,5	-	-	-/- 85,5
Kasstroom uit operationele activiteiten	667,9	-	-/- 45,4	622,5
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-/- 659,0	-	19,8	-/- 639,2
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-/- 831,3	-	15,1	-/- 816,2
Mutatie geldmiddelen en kasequivalenten	-/- 822,4	-	-/- 10,5	-/- 832,9

2. Onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen

Algemeen

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van (im)materiële en financiële vaste activa.

Er is sprake van een bijzondere waardevermindering indien de realiseerbare waarde van een actief of een groep van activa lager ligt dan de boekwaarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de directe en de indirecte opbrengstwaarde. De indirecte opbrengstwaarde wordt berekend op basis van de door het management verwachte toekomstige kasstromen. Deze kasstromen zijn gebaseerd op het door de Raad van Bestuur goedgekeurde business plan voor de komende drie jaren en op een recente meerjarenprognose. De totale planperiode loopt tot aan de economische horizon. Er zijn geen aanwijzingen dat de directe opbrengstwaarde hoger is dan de indirecte opbrengstwaarde.

Bij het uitvoeren van een onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen (impairment test) doet het management aannames, onder andere ten aanzien van ontwikkelingen in het relevante reguleringskader op korte en lange termijn, maakt zij schattingen van bijvoorbeeld de toekomstige kasstromen en stelt zij de disconteringsvoet vast. Deze aannames, schattingen en oordelen hebben een significante invloed op de indirecte opbrengstwaarde.

De boekwaarde en de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk zijn nagenoeg gelijk, zowel in Nederland als in Duitsland. Dit houdt in dat materiële neerwaartse wijzigingen in de

realiseerbare waarde naar aanleiding van bijvoorbeeld methodebesluiten voor een volgende reguleringsperiode slechts beperkt kunnen worden opgevangen en kunnen leiden tot een bijzondere waardeverandering.

Heroverweging van de langetermijn business uitgangspunten

In 2014 hebben het management van de business units en de Raad van Bestuur de langetermijn business uitgangspunten heroverwogen. 2014 is een natuurlijk moment voor zo'n heroverweging: het reguleringskader voor de komende jaren is in Nederland in oktober 2013 definitief vastgesteld en in Duitsland in januari 2014.

De 'gasrotonde-strategie' en het ontwikkelen van gastransport-gerelateerde diensten met onder andere als doel het blijvend aantrekken van gasstromen is geslaagd. De gasmarkt evolueert en Gasunie wil haar strategie mee-ontwikkelen om nu en in de toekomst een relevante speler te blijven in de gastransportmarkt en de transitie naar een duurzame energievoorziening in Noordwest-Europa.

Op basis van deze heroverweging verwacht het management van Gasunie dat in de komende 10-15 jaar de vraag naar gas en gastransport capaciteit geleidelijk zal afnemen. Er is echter ook geconcludeerd dat gas en daarmee de Gasunie infrastructuur naar verwachting nog een zeer lange tijd een belangrijke rol zal spelen in de transitie naar een duurzame energievoorziening in Noordwest-Europa.

Deze marktvisie wordt door meerdere studies van gerenommeerde instituten ondersteund en door andere stakeholders bevestigd. Zo gaat bijvoorbeeld de toezichthouder in Nederland in het recente Methodebesluit uit van een maatschappelijk relevante gastransportmarkt tenminste tot aan 2070.

De uitkomsten van de heroverweging komen ook tot uitdrukking in het business plan 2015-2017, waarin middelen worden vrijgemaakt voor het ontwikkelen van levensvatbare sustainable business door de lancering van Gasunie New Energy en de introductie van de 'Sustainability Roadmap'.

Gevolgen voor het onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen

Bij de heroverweging van de langetermijn business uitgangspunten zijn ook veronderstellingen geëvalueerd die bij een onderzoek naar mogelijke bijzondere waardeveranderingen een belangrijke rol spelen:

- de economische horizon van het Nederlandse en Duitse gastransportnet; en
- de corporate WACC.

Het management beoordeelt periodiek de economische horizon. De laatste herziening van de economische horizon vond plaats in 2008/2009. Toen is deze horizon verlegd van 2044 naar 2063. Het jaar 2063 werd naast marktoverwegingen met name gekozen als horizon omdat het aansluit op de door de toezichthouder gehanteerde afschrijvingsperiode van 55 jaar.

Bij de evaluatie van de economische horizon in 2014 speelt het beleid en de toekomstvisie van de toezichthouder wederom een belangrijke rol. Zij heeft in het nieuwe Methodebesluit de regulatoire afschrijvingsperiode van 55 jaar gecontinueerd.

Het management heeft eind 2014 de economische horizon, die maatgevend is voor de resterende afschrijvingstermijn van de leidingen, verlegd van 2063 naar 2070. Vanaf 1 januari 2015 zullen desbetreffende afschrijvingstermijnen worden aangepast.

Corporate WACC

De Corporate WACC is relevant bij het bepalen van de verwachte kapitaalkosten-vergoeding en de disconteringsvoet van toekomstige reguleringsperioden. Zij wordt door Gasunie toegepast als beste schatting van de kapitaalkostenvergoeding als er nog geen specifieke informatie beschikbaar is over de door de toezichthouder vast te stellen WACC.

De evaluatie van de corporate WACC heeft geleid tot een verlaging van deze WACC van 5,5% in 2013 naar 4,5% nominaal na belasting in 2014. Hierbij is de dezelfde methodiek toegepast als in 2013. De verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door de renteontwikkelingen in 2014 van de actuele en de forward langetermijnrentecurve. Deze ontwikkelingen zullen van invloed zijn op onder andere de kapitaalkostenvergoeding in de komende reguleringsperioden.

Onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen gastransportnetwerk in Nederland

Onderzoek 31 december 2014

De eerder genoemde aanpassingen van de economische horizon van het Nederlandse en Duitse gastransportnetwerk en de WACC geven aanleiding voor het uitvoeren van een cijfermatig onderzoek naar eventuele bijzondere waardeveranderingen van het gastransportnet in Nederland en in Duitsland.

Bij dit onderzoek is verondersteld dat het huidige reguleringskader ongewijzigd wordt voortgezet.

Bij het bepalen van de kapitaalkostenvergoeding voor de derde reguleringsperiode (2014-2016) is uitgegaan van de in het Methodebesluit vastgelegde WACC (3,6% reëel voor belastingen); vergelijkbaar met 4,25% nominaal na belastingen. Voor de reguleringsperiode vanaf 2017 is een WACC verondersteld van 4,5% nominaal na belastingen. In vergelijking met voorgaand jaar, toen een WACC werd verondersteld van 5,5% nominaal na belastingen, leidt dit tot een lagere verwachte omzet vanaf 2017.

De verwachte kasstromen zijn contant gemaakt met een disconteringsvoet die gerelateerd is aan de verwachte kapitaalkostenvergoeding voor de betreffende periode. Voor de jaren 2014-2016 bedraagt de disconteringsvoet 4,25% nominaal na belastingen. Voor de jaren vanaf 2017 is een disconteringsvoet toegepast van 4,5% nominaal na belastingen.

De totale planperiode loopt tot aan 2070: de in 2014 herziene economische horizon.

Bij het onderzoek zijn ook nieuwe inzichten in de verwachte uitgaven naar aanleiding van het businessplan 2015-2017 betrokken. Dit businessplan houdt meer dan in het verleden rekening met de stijgende kosten van onderhoud en vervanging als gevolg van de veroudering van het gastransportnetwerk.

In onderstaande tabel is indicatief het effect aangegeven van een blijvende wijziging van een belangrijke veronderstelling op de realiseerbare waarde. De wijziging wordt verondersteld telkens aan het begin van de volgende reguleringsperiode plaats te vinden onder overige gelijkblijvende omstandigheden.

Wijziging in de veronderstelling	Ter grootte van	Wijziging in de realiseerbare waarde
1. de reële kapitaalkostenvergoeding	+/- 0,25%-punt	+/- € 280 miljoen
2. de opgelegde productiviteitsverbetering	0,5%-punt	- € 240 miljoen
3. een lagere kasstroom	€ 10 miljoen per jaar	- € 140 miljoen
4. de disconteringsvoet nominaal na belastingen	+/- 0,25%-punt	-/+ € 270 miljoen

Op grond van de beschikbare informatie op het moment van het opmaken van de jaarrekening 2014 heeft het management geconcludeerd dat ultimo 2014 de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk in Nederland nagenoeg gelijk is aan de boekwaarde.

Onderzoek 31 december 2013

Op 2 oktober 2013 heeft de Nederlandse toezichthouder (ACM) de definitieve methodebesluiten en de x-factor besluiten gepubliceerd voor de reguleringsperiode van 2014-2016. Ook heeft de toezichthouder voor deze periode een doelmatigheidskorting van 1,3% per jaar opgelegd. Naar aanleiding hiervan heeft de vennootschap bij het opmaken van de jaarrekening 2013 een cijfermatig onderzoek uitgevoerd naar mogelijke bijzondere waardeveranderingen.

Bij dit onderzoek is verondersteld dat het huidige reguleringskader ongewijzigd wordt voortgezet.

De door de toezichthouder toegestane omzet voor enig jaar bestaat uit een kapitaalkostenvergoeding voor het geïnvesteerd vermogen, een vergoeding voor de jaarlijkse afschrijvingskosten (berekend op basis van de door de toezichthouder vastgestelde afschrijvingstermijnen) en een vergoeding voor de operationele kosten.

De kapitaalkostenvergoeding is de uitkomst van de gereguleerde activawaarde (GAW) en de gewogen gemiddelde vermogenskostenvoet (WACC). Bij het bepalen van de kapitaalkostenvergoeding voor de derde reguleringsperiode (2014-2016) is uitgegaan van de in het Methodebesluit vastgelegde WACC (3,6% reëel voor belastingen); vergelijkbaar met 4,25% nominaal na belastingen. Voor de reguleringsperiode vanaf 2017 is een WACC verondersteld van 5,5% nominaal na belastingen.

De verwachte kasstromen zijn contant gemaakt met een disconteringsvoet die gerelateerd is aan de verwachte kapitaalkostenvergoeding voor de betreffende periode. Voor de jaren 2014-2016 bedraagt de disconteringsvoet 4,25% nominaal na belastingen. Voor de jaren vanaf 2017 is een disconteringsvoet toegepast van 5,5% nominaal na belastingen.

Op grond van de beschikbare informatie op het moment van het opmaken van de jaarrekening 2013 heeft het management geconcludeerd dat ultimo 2013 de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk in Nederland niet lager ligt dan de boekwaarde.

Onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen gastransportnetwerk in Duitsland

Onderzoek 31 december 2014

De eerder genoemde aanpassingen van de economische horizon van het Nederlandse en Duitse gastransportnetwerk en de WACC geven aanleiding voor het uitvoeren van een cijfermatig onderzoek naar eventuele bijzondere waardeveranderingen van het gastransportnet in Nederland en in Duitsland.

Bij dit onderzoek is verondersteld dat het huidige reguleringskader ongewijzigd wordt voortgezet.

De verwachte kasstromen zijn contant gemaakt met een disconteringsvoet die gerelateerd is aan de verwachte kapitaalkostenvergoeding voor de betreffende periode. Voor de jaren 2014-2017 bedraagt de disconteringsvoet 5,5% nominaal na belastingen. Voor de jaren vanaf 2018 is een disconteringsvoet toegepast van 4,5% nominaal na belastingen.

De totale planperiode loopt tot aan 2070: de in 2014 herziene economische horizon.

In onderstaande tabel is indicatief het effect aangegeven van een blijvende wijziging van een belangrijke veronderstelling op de realiseerbare waarde. De wijziging wordt verondersteld telkens aan het begin van de volgende reguleringsperiode plaats te vinden onder overige gelijkblijvende omstandigheden.

Wijziging in de veronderstelling	Ter grootte van	Wijziging in de realiseerbare waarde
1. de reële kapitaalkostenvergoeding	+/- 0,25%-punt	+/- € 10 miljoen
2. de opgelegde productiviteitsverbetering	0,5%-punt	- € 30 miljoen
3. een lagere kasstroom	€ 3 miljoen per jaar	- € 40 miljoen
4. de disconteringsvoet nominaal na belastingen	+/- 0,25%-punt	-/+ € 20 miljoen

Op grond van de beschikbare informatie op het moment van het opmaken van de jaarrekening 2014 heeft het management geconcludeerd dat ultimo 2014 de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk in Duitsland nagenoeg gelijk is aan de boekwaarde.

Onderzoek 31 december 2013

De Duitse toezichthouder (BNetzA) heeft de toegestane omzet voor de reguleringsperiode 2013-2017 vastgesteld op basis van de verwachte toegestane kosten voor de periode verminderd met een individuele doelmatigheidsfactor. In het tweede halfjaar 2012 heeft de BNetzA een besluit genomen over de toegestane kosten. De individuele doelmatigheidsfactor is door de BNetzA in januari 2014 bekend gemaakt. Naar aanleiding hiervan heeft de vennootschap bij het opmaken van de jaarrekening 2013 een cijfermatig onderzoek uitgevoerd naar mogelijke bijzondere waardeveranderingen.

Bij dit onderzoek is verondersteld dat het huidige reguleringskader ongewijzigd wordt voortgezet.

De verwachte kasstromen zijn contant gemaakt met een disconteringsvoet die gerelateerd is aan de verwachte kapitaalkostenvergoeding voor de betreffende periode. Voor de jaren 2014-2017 bedraagt de disconteringsvoet 5,5% nominaal na belastingen. Voor de jaren vanaf 2018 is een disconteringsvoet toegepast van eveneens 5,5% nominaal na belastingen.

Op grond van de beschikbare informatie op het moment van het opmaken van de jaarrekening 2013 heeft het management geconcludeerd dat ultimo 2013 de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk in Duitsland niet lager ligt dan de boekwaarde.

3. Acquisities

Acquisities in 2013

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft in het begin van 2013 haar belang van 8,3% in PRISMA European Capacity Platform GmbH, voorheen TRAC-X Transport Capacity Exchange GmbH, uitgebreid naar 16,1%.

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft in 2013, via Gasunie LNG Holding B.V., haar 45% belang in Gate terminal C.V. uitgebreid met 2,5% naar 47,5%.

Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 7 en 9 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

4. Materiële vaste activa

<i>In € miljoenen</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2014	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde per 31 dec. 2014
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	100,2	3,2	0,1	5,1	98,2
Compressorstations	834,8	135,4	4,1	42,0	924,1
Installaties	1.011,7	121,9	1,2	67,5	1.064,9
Hoofdtransportleidingen c.a.	4.985,3	314,8	0,7	112,1	5.187,3
Regionale transportleidingen c.a.	723,9	63,5	4,7	13,8	768,9
Ondergrondse gasopslag	557,8	2,4	4,6	15,7	539,9
Andere vaste bedrijfsmiddelen	180,9	35,5	0,4	35,1	180,9
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	529,1	-/- 195,2	-	-	333,9
Totaal voor boekjaar 2014	8.923,7	481,5	15,8	291,3	9.098,1

<i>In € miljoenen</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2013	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde per 31 dec. 2013
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	102,0	2,5	0,6	3,7	100,2
Compressorstations	814,1	62,8	1,2	40,9	834,8
Installaties	986,4	92,7	4,7	62,7	1.011,7
Hoofdtransportleidingen c.a.	4.806,2	286,5	0,9	106,5	4.985,3
Regionale transportleidingen c.a.	734,3	8,5	3,4	15,5	723,9
Ondergrondse gasopslag	472,3	102,0	2,5	14,0	557,8
Andere vaste bedrijfsmiddelen	177,2	35,3	0,1	31,5	180,9
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	447,1	82,0	-	-	529,1
Totaal voor boekjaar 2013	8.539,6	672,3	13,4	274,8	8.923,7

<i>In € miljoenen</i>	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2014	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2014	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2013	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2013
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	167,5	69,3	170,8	70,6
Compressorstations	1.284,2	360,1	1.157,7	322,9
Installaties	1.658,3	593,4	1.545,8	534,1
Hoofdtransportleidingen c.a.	7.041,5	1.854,2	6.728,6	1.743,3
Regionale transportleidingen c.a.	971,5	202,6	920,1	196,2
Ondergrondse gasopslag	596,5	56,6	598,7	40,9
Andere vaste bedrijfsmiddelen	493,2	312,3	553,0	372,1
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	333,9	-	529,1	-
Totaal	12.546,6	3.448,5	12.203,8	3.280,1

*) *Inclusief eventuele bijzondere waardeveranderingen.*

Afschrijvingstermijnen

Met ingang van 1 januari 2008 is de resterende afschrijvingstermijn voor investeringen in transportleidingen verlengd tot aan 2063. De boekwaarde per deze datum en de investeringen vanaf deze datum in transportleidingen worden afgeschreven tot aan 2063.

Eind 2014 heeft de N.V. Nederlandse Gasunie de economische horizon, die maatgevend is voor de resterende afschrijvingstermijn van de transportleidingen, herbeoordeeld. Dit heeft ertoe geleid dat de economische horizon is verlegd van 2062 tot 2069 per 1 januari 2015. De boekwaarde per deze datum en de investeringen vanaf deze datum in transportleidingen worden afgeschreven tot aan 2070. Door deze wijziging in de resterende afschrijvingstermijnen worden de afschrijvingen van de transportleidingen in 2015 met circa € 20 miljoen verlaagd.

Voor compressorstations en installaties geldt vanaf 1 januari 2004 een afschrijvingstermijn van (gemiddeld) 30 jaar.

De afschrijvingstermijnen van de andere componenten zijn als volgt:

- Bedrijfsgebouwen: 50 jaar
- Ondergrondse gasopslag: 0 tot 40 jaar, gemiddeld circa 35 jaar
- Andere vaste bedrijfsmiddelen: 5 tot 20 jaar

Op terreinen, gas- en stikstofvoorraden wordt niet afgeschreven.

Bijzondere waardeveranderingen gastransportnetwerk

Voor dit onderwerp verwijzen wij naar punt 2 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

5. Immateriële vaste activa

Exploitatierchten

EnergyStock B.V. heeft van derden de exploitatierchten verkregen van een deel van de uitzendcapaciteit van de aardgasbuffer in Zuidwending. De exploitatierchten hebben betrekking op de periode 2011 tot 2015. Het immaterieel vast actief wordt met ingang van 2011 lineair afgeschreven in overeenstemming met de gebruiksduur van de rechten.

De mutaties in de exploitatierechten zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari		
- kostprijs	9,7	9,7
- cumulatieve afschrijvingen *)	- / - 5,8	- / - 3,9
Boekwaarde	3,9	5,8
Mutaties boekjaar		
- afschrijvingen	- / - 2,0	- / - 1,9
Totaal mutaties	- / - 2,0	- / - 1,9
Stand per 31 december		
- kostprijs	9,7	9,7
- cumulatieve afschrijvingen *)	- / - 7,8	- / - 5,8
Boekwaarde	1,9	3,9

*) *Inclusief eventuele bijzondere waardeveranderingen.*

6. Investerings in joint operations

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft rechtstreeks of via haar groepsmaatschappijen belangen in de volgende joint operations:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 december	
		2014	2013
BBL Company V.O.F.	Groningen	60%	60%
Arbeitsgemeinschaft GOAL/Fluxys NEL-Projektphase	Hannover, Duitsland	51,3%	51,3%

De vennootschap heeft (indirect) een 60% belang in BBL Company V.O.F. BBL Company V.O.F. exploiteert een gaspijpleiding tussen Balgzand in Nederland en Bacton in het Verenigd Koninkrijk. Op grond van de overeenkomsten tussen de vennoten van BBL Company V.O.F. dienen de significante besluiten genomen te worden met een meerderheid van 80%, waarbij de zeggenschap kan worden uitgeoefend met verschillende vennoten. Hierdoor heeft de N.V. Nederlandse Gasunie geen gezamenlijke zeggenschap, waardoor het formeel geen joint operation is. Omdat de vennootschap een direct belang heeft in de activa en verplichtingen van BBL Company V.O.F., komt de verwerkingswijze van dit belang overeen met de verwerkingswijze van een joint operation.

In 2013 hebben Gasunie Ostseebindingungsleitung (GOAL) GmbH en Fluxys Deutschland GmbH een samenwerkingsverband opgericht, in de vorm van een 'arbeitsgemeinschaft', welke verantwoordelijk is voor de afronding van de Nordeuropäische Erdgasleitung. In het samenwerkingsverband Arbeitsgemeinschaft GOAL/Fluxys NEL-Projektphase heeft de vennootschap geen beslissende zeggenschap. Dit samenwerkingsverband kwalificeert als joint operation.

7. Investerings in joint ventures

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft rechtstreeks of via haar groepsmaatschappijen belangen in de volgende joint ventures:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 december	
		2014	2013
Gate terminal C.V.	Rotterdam	47,6%	47,5%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50%	50%
LBBR Management B.V.	Groningen	50%	50%
LNG Break Bulk Rotterdam C.V.	Rotterdam	50%	50%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH	Handewitt, Duitsland	75%	75%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG	Handewitt, Duitsland	33,3%	33,3%
DEUDAN - Holding GmbH	Hannover, Duitsland	51%	51%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	33,3%	33,3%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	28,7%	28,7%

De mutaties in de investeringen in joint ventures zijn als volgt:

In € miljoen	2014	2013
Stand per 1 januari	160,1	154,7
Investerings	5,6	4,3
Acquisities	-	7,8
Aandeel in resultaat na belastingen	40,0	35,9
Aandeel in overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	- / - 18,3	19,2
Ontvangen dividend	- / - 34,8	- / - 40,4
Desinvesteringen	-	- / - 21,4
Stand per 31 december	152,6	160,1

De vennootschap heeft (indirect) een 50% belang in Gate terminal Management B.V. en een 47,6% belang in Gate terminal C.V., welke een 100% belang heeft in Gate terminal B.V. Het betreft een samenwerkingsverband met Koninklijke Vopak N.V. met als doel om een terminal voor vloeibaar aardgas (LNG) op de Maasvlakte te exploiteren.

Een van de andere partners in Gate terminal C.V. heeft niet deelgenomen aan een kapitaalstorting eind 2014. Als gevolg hiervan is het belang van de N.V. Nederlandse Gasunie in Gate terminal C.V. toegenomen van 47,5% naar 47,6%.

In 2013 heeft Gasunie LNG Holding B.V. haar 45% belang in Gate terminal C.V. uitgebreid met 2,5% naar 47,5%. De verkrijgingsprijs bedraagt € 7,8 miljoen.

De vennootschap heeft gedurende het boekjaar € 18,0 miljoen (2013: € 18,4 miljoen) aan dividend ontvangen van Gate terminal C.V.

Geconsolideerde financiële informatie Gate terminal C.V.:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Vaste activa	881,1	878,2
<i>waarvan uitgestelde belastingvorderingen</i>	42,7	29,6
Vlottende activa	55,5	113,0
<i>waarvan geldmiddelen en kasequivalenten</i>	47,0	104,9
Langlopende verplichtingen	823,3	797,4
<i>waarvan rentedragende leningen</i>	631,4	652,3
<i>waarvan afgeleide financiële instrumenten</i>	190,5	139,1
Kortlopende verplichtingen	56,0	104,3
<i>waarvan kortlopende financieringsverplichtingen</i>	36,5	34,5
<i>waarvan belastingverplichtingen</i>	-	8,2
Netto investering	57,3	89,5
Aandeel Gasunie	47,6 %	47,5%
Boekwaarde	27,3	42,5

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Opbrengsten	143,7	143,9
Totale lasten	- / - 54,9	- / - 52,5
<i>waarvan afschrijvingen</i>	- / - 30,5	- / - 29,9
Financieringslasten	- / - 38,8	- / - 40,6
Belastingen	- / - 12,8	- / - 13,0
Resultaat na belastingen	37,2	37,8
Overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	- / - 38,5	42,1
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	- / - 1,3	79,9
Aandeel Gasunie in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	- / - 0,6	36,6

In 2013 zijn LBBR Management B.V. en LNG Break Bulk Rotterdam C.V. opgericht. In beiden heeft de vennootschap een 50% (indirect) belang. Het betreft een samenwerkingsverband met Koninklijke Vopak N.V. met als doel om een small-scale (breaking bulk) LNG terminal inclusief bijbehorende faciliteiten te ontwikkelen, implementeren en opereren.

Vanaf 1 juli 2014 vinden binnen LNG Break Bulk Rotterdam C.V. geen activiteiten meer plaats omdat Gate terminal B.V. deze heeft overgenomen per deze datum.

DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG opereert een gaspijpleiding in Duitsland van de Itzehoe regio naar de duits/deense grens in de Flensburg regio. Het aandeel van Gasunie in de stemrechten van deze deelneming is 75%.

Op grond van de overeenkomsten tussen de aandeelhouders van DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH en DEUDAN - Holding GmbH heeft de vennootschap geen beslissende zeggenschap. Deze kapitaalbelangen kwalificeren als joint ventures.

NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG opereert een gaspijpleiding in Duitsland van de Duitse Noordzeekust naar Salzwedel. Het aandeel van Gasunie in de stemrechten van deze deelneming is 34,6%.

Financiële informatie overige joint ventures:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Boekwaarde per 31 december	125,3	117,6
Aandeel Gasunie in resultaat na belastingen	22,3	18,5
Ontvangen dividend	16,8	22,0

8. Investerings in geassocieerde deelnemingen

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft rechtstreeks of via haar groepsmaatschappijen belangen in de volgende geassocieerde deelnemingen:

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 december	
		2014	2013
Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.	Arnhem	25%	25%
ICE Endex Holding B.V.	Amsterdam	20,9%	20,9%
Rotterdamse Cintra Maatschappij B.V.	Rotterdam	-	25%
GASPOOL Balancing Services GmbH	Berlin, Duitsland	16,7%	16,7%

ICE Endex Holding B.V., een Europese energiebeurs in derivaten- en spotgas, is opgericht in het eerste kwartaal 2013, na de splitsing van APX B.V. in een Power deel en een Gas deel. De N.V. Nederlandse Gasunie heeft na deze splitsing een aandeel van 20,9% in het Gas deel, welke is ondergebracht in ICE Endex Holding B.V. De transactie heeft in 2013 een additioneel nadelig resultaat van € 0,3 miljoen en is in mindering gebracht op het resultaat in geassocieerde deelnemingen.

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft met de andere aandeelhouder van ICE Endex Holding B.V. een option agreement afgesloten met een looptijd van 5 jaar, welke van kracht wordt per 26 maart 2015. Op grond van deze overeenkomst heeft de vennootschap het recht om haar 20,9% belang te verkopen op basis van de dan geldende waardering van de aandelen aan de andere aandeelhouder, waarbij een minimum en een maximum waarde geldt. Tevens is overeengekomen dat de andere aandeelhouder het recht heeft het 20,9% belang te kopen van de N.V. Nederlandse Gasunie tegen de dan geldende waardering van de aandelen, waarbij eveneens een minimum en een maximum waarde geldt. De waardering van de aandelen in ICE Endex Holding B.V. wordt bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, rekening houdend met de tussen partijen overeengekomen contractuele bepalingen over de te hanteren waarderingstechniek en andere belangrijke inputgegevens. Op dit moment overtreft de waardering van de aandelen in ICE Endex Holding B.V. de afgesproken maximum verkoopprijs. Hierdoor krijgt de option agreement een

negatieve waarde voor 2014. Deze waarde is opgenomen als 'afgeleide financiële instrumenten' onder 'handelsschulden en overige te betalen posten' op de balans. De waardeverandering van de option agreement is opgenomen onder 'overige financieringslasten' in de winst-en-verliesrekening. Als de andere aandeelhouder gebruik maakt van het recht om het 20,9% belang te kopen van de N.V. Nederlandse Gasunie, dan vindt afwikkeling van de waarde van de option agreement plaats ten gunste van het resultaat.

GASPOOL Balancing Services GmbH is een Noord-Duitse virtuele gashandelsplaats. Het aandeel van Gasunie in de stemrechten van deze deelneming is 20%.

Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. is een platform voor administratieve verbindingen in de Nederlandse energiesector.

Rotterdamse Cintra Maatschappij B.V. is in 2014 geliquideerd. De liquidatie is resultaat neutraal verlopen.

In 2013 is C.V. Gasexpansie IJmond opgeheven met een nadelig resultaat van € 0,2 miljoen. Dit resultaat is in mindering gebracht op het resultaat in geassocieerde deelnemingen.

Global Gas Networks Initiative (GGNI) B.V. is in 2013 geliquideerd. De liquidatie is resultaat neutraal verlopen.

De mutaties in de investeringen in geassocieerde deelnemingen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	10,6	10,1
Investerings	-	0,4
Acquisities	-	39,6
Aandeel in resultaat na belastingen	1,2	0,1
Aandeel in overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	- / - 0,1	0,7
Ontvangen dividend	-	- / - 0,7
Desinvesteringen	-	- / - 39,6
Stand per 31 december	11,7	10,6

Het totale aandeel van Gasunie in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van geassocieerde deelnemingen is in 2014 € 1,1 miljoen (2013: € 0,8 miljoen).

9. Overige kapitaalbelangen

De mutaties in de overige kapitaalbelangen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	418,1	403,9
Acquisities	-	0,0
Mutatie reële waarde rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	45,0	31,2
Desinvesteringen	- / - 38,7	- / - 17,0
Stand per 31 december	424,4	418,1

Met ingang van 10 juni 2008 heeft de N.V. Nederlandse Gasunie een belang van 9% verkregen in Nord Stream AG, welke twee gaspijpleidingen door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland opereert. Het kapitaalbelang in Nord Stream AG wordt gehouden door Gasunie Infrastructuur AG en is bedoeld als een investering met een duurzaam karakter die dienstbaar is aan de doelstellingen van de N.V. Nederlandse Gasunie. Per 1 oktober 2011 is de eerste en per 8 oktober 2012 is de tweede gaspijpleiding in gebruik genomen.

Het belang in Nord Stream AG wordt gewaardeerd tegen reële waarde rekening houdend met een disconteringsvoet van 7,5% na belastingen (2013: 7,5% na belastingen) op de verwachte kasstromen. De verwachte kasstromen zijn gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Indien de disconteringsvoet wijzigt met 0,5%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de reële waarde van € 31 miljoen ultimo 2014 (2013: € 31 miljoen).

De waardering wordt gebaseerd op de contante waarde van de kasstromen gebruik makend van een calculatiemodel welke jaarlijks door Nord Stream AG wordt geactualiseerd in het kader van het business plan. Dit model wordt ter beoordeling en goedkeuring voorgelegd aan de aandeelhouders van Nord Stream AG. Het model wordt voorts door het management van de N.V. Nederlandse Gasunie getoetst aan de hand van de periodieke rapportages van Nord Stream AG.

In 2014 heeft de vennootschap een eerste dividend ontvangen van Nord Stream AG ter grootte van € 9,6 miljoen.

Het belang van 16,1% in PRISMA European Capacity Platform GmbH is in het begin van 2014 verminderd naar 13,7%, omdat nieuwe aandeelhouders zijn toegetreden. Op 1 juli 2014 is een 0,6% belang verkocht aan BBL Company V.O.F., een 60% deelneming van de N.V. Nederlandse Gasunie, waardoor het belang is verminderd naar 13,5%. De transactie is resultaat neutraal verlopen.

In het begin van 2013 is het belang van 8,3% in PRISMA European Capacity Platform GmbH, voorheen TRAC-X Transport Capacity Exchange GmbH, uitgebreid naar 16,1%. De verkrijgingsprijs bedroeg € 17,0 duizend.

Het belang in PRISMA European Capacity Platform GmbH wordt gewaardeerd tegen reële waarde. Vanwege de relatief beperkte materialiteit van dit kapitaalbelang is een gevoeligheidsanalyse van de reële waarde berekening niet vermeld.

10. Uitgestelde belastingvorderingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering in de jaarrekening en de fiscale jaarcijfers van Gasunie Nederland geven aanleiding tot het opnemen van de uitgestelde belastingvorderingen. Zij kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Door de Staat betaalde koopsom	1.586,2	1.639,1
Voorzieningen inzake personeelsbeloningen	0,2	0,2
Financiële instrumenten	- / - 1,8	- / - 2,2
Materiële vaste activa	- / - 1.241,7	- / - 1.270,3
Totaal uitgestelde belastingvorderingen	342,9	366,8

Fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom

Bij de herstructurering van de N.V. Nederlandse Gasunie heeft in fiscale zin een informele kapitaalstorting in de vennootschap plaatsgevonden door de Staat der Nederlanden. Op grond hiervan heeft de N.V. Nederlandse Gasunie met ingang van 2005 een additioneel fiscaal afschrijvingspotentieel ontvangen in de vorm van een fiscale herwaardering van het netwerk.

Fiscale verwerking van de voorziening verrekening tarieven

Op 11 oktober 2011 heeft de Nederlandse toezichthouder (ACM) Methodebesluiten genomen voor de perioden 2006-2009 en 2010-2013. In deze besluiten zijn voor de jaren 2006-2011 lagere tarieven vastgesteld dan de N.V. Nederlandse Gasunie in deze jaren conform eerdere Methodebesluiten in rekening heeft gebracht. De N.V. Nederlandse Gasunie heeft het verschil aan haar afnemers terugbetaald door verlaging van de transporttarieven in 2012 en 2013. Hiervoor was fiscaal een voorziening gevormd.

De mutaties in de uitgestelde belastingvorderingen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	366,8	458,7
Mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening	- / - 24,3	- / - 74,9
Mutaties verwerkt in het eigen vermogen	0,4	- / - 17,0
Stand per 31 december	342,9	366,8

De mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening en het eigen vermogen over 2014 zijn als volgt te specificeren:

<i>In € miljoenen</i>	Winst-en- verliesrekening	Eigen vermogen
Door de Staat betaalde koopsom	-/- 52,9	-
Financiële instrumenten	-	0,4
Materiële vaste activa	28,6	-
Totaal	- / - 24,3	0,4

De mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening en het eigen vermogen over 2013 zijn als volgt te specificeren:

<i>In € miljoenen</i>	Winst-en- verliesrekening	Eigen vermogen
Door de Staat betaalde koopsom	-/- 52,9	-
Voorzieningen inzake personeelsbeloningen	-/- 27,5	-/- 17,4
Voorziening verrekening tarieven	44,9	-
Financiële instrumenten	-	0,4
Materiële vaste activa	-/- 39,4	-
Totaal	- / - 74,9	- / - 17,0

11. Voorraden

De voorraden met een waarde per 31 december 2014 van € 36,0 miljoen (2013: € 33,1 miljoen) bestaan nagenoeg volledig uit onderhoudsmaterialen en onderdelen die gewaardeerd zijn op basis van gemiddelde inkooprijzen. In de waardering is rekening gehouden met een voorziening voor incurante voorraden van € 7,5 miljoen (2013: € 6,7 miljoen). De mutatie van de voorziening is ten laste gebracht van het resultaat.

12. Handels- en overige vorderingen

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Handelsvorderingen	154,7	168,3
Vorderingen op joint ventures	0,4	22,4
Belastingen en sociale premies	4,2	6,0
Overige vorderingen	24,8	38,8
Totaal handels- en overige vorderingen	184,1	235,5

Het totaal van de handelsvorderingen, de vorderingen op joint ventures en de overige vorderingen bedraagt € 179,9 miljoen (2013: € 229,5 miljoen). De ouderdomsanalyse van deze vorderingen op balansdatum is als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Niet vervallen en niet impaired	Vervallen en niet impaired				
			< 30 dagen	30-60 dagen	60-90 dagen	90-120 dagen	> 120 dagen
2014	179,9	173,5	2,3	0,5	-	-	3,6
2013	229,5	224,9	2,8	0,6	-	-	1,2

De mutaties in de voorziening voor oninbaarheid zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	0,4	-
Toevoegingen	-	0,4
Stand per 31 december	0,4	0,4

Voor de bepaling van de omvang van de voorziening worden de vorderingen individueel beoordeeld en hierbij wordt voornamelijk de ouderdom van de vordering en de kredietwaardigheid van de debiteur in beschouwing genomen.

13. Geldmiddelen en kasequivalenten

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Banken	45,6	35,4
Callgeld en deposito's u/g	1,9	0,8
Totaal geldmiddelen en kasequivalenten	47,5	36,2

De banksaldi en callgeld kennen een rentevergoeding op basis van dagrente en de deposito's u/g kennen een marktconform rentetarief passend bij de individuele looptijd.

14. Eigen vermogen

Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal op 31 december 2014 bedraagt € 756.000 en is verdeeld in 7.560 aandelen van elk € 100 nominaal. Hiervan zijn 1.513 aandelen geplaatst en volgestort.

Overige reserves

De onder de 'overige reserves' opgenomen posten hebben in IFRS-termen het karakter van ingehouden winsten.

Dividend

De Raad van Bestuur stelt voor om van de winst over 2014 € 241,4 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en € 362,1 miljoen aan de aandeelhouder uit te keren. Dit dividendvoorstel is niet verwerkt in de balans per 31 december 2014 en de toelichting.

De winst over 2013 bedroeg € 464,4 miljoen en hiervan is € 325,1 miljoen als dividend uitgekeerd in 2014.

	2014	2013
Uit te keren slotdividend (in € miljoenen)	362,1	325,1
Dividend per aandeel (in € duizenden)	239,3	215,0

15. Cash flow hedge reserve

De mutaties in de cash flow hedge reserve zijn als volgt:

In € miljoenen	2014	2013
Stand per 1 januari	- / - 34,7	- / - 52,7
Overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening,	- / - 1,7	- / - 1,6
waarvan vennootschapsbelasting	0,4	0,4
Mutaties met betrekking tot joint ventures	- / - 18,3	19,2
Stand per 31 december	- / - 54,3	- / - 34,7

De cash flow hedge reserve ultimo 2014 heeft evenals in 2013 betrekking op een tweetal cash flow hedges. Dit betreft de cash flow hedge van de N.V. Nederlandse Gasunie gerelateerd aan een tweetal obligatieleningen en de cash flow hedge van Gate terminal B.V., een 100%-groepsmaatschappij van de joint venture Gate terminal C.V.

In € miljoenen	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Cash flow hedge N.V. Nederlandse Gasunie,	7,1	8,8
waarvan vennootschapsbelasting	- / - 1,8	- / - 2,2
	5,3	6,6
Cash flow hedge Gate terminal B.V.	- / - 59,6	- / - 41,3
Totaal	- / - 54,3	- / - 34,7

De cash flow hedge reserve van de N.V. Nederlandse Gasunie gerelateerd aan twee langlopende obligatieleningen betreft in 2006 afgewikkelde swaptie transacties, waarvan de resultaten in de cash flow hedge reserve zijn opgenomen en vervolgens worden overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening gedurende de resterende looptijd van de onderliggende obligatielening. Het saldo van € 5,3 miljoen (2013: € 6,6 miljoen) valt voor € 0,9 miljoen (2013: € 1,5 miljoen) lineair vrij tot en met 2016 en voor € 4,4 miljoen (2013: € 5,1 miljoen) lineair vrij tot en met 2021.

In juli 2008 is Gate terminal B.V., een 100%-groepsmaatschappij van de joint venture Gate terminal C.V., een onderhandse lening aangegaan met variabele rente. De variabele rente is omgezet naar vaste rente met behulp van een swaptransactie. Deze transactie heeft ten doel om de wijzigingen in de (rente)kasstromen als gevolg van wijzigingen in de marktrente grotendeels te compenseren. Deze transactie is daartoe door het management specifiek aangewezen.

16. Rentedragende leningen

Het totaalbedrag van € 3.407,1 miljoen (2013: € 3.878,6 miljoen) aan langlopende leningen bestaat voor € 2.750,0 miljoen (2013: € 3.250,0 miljoen) uit langlopende obligaties en voor € 657,1 miljoen (2013: € 628,6 miljoen) uit onderhandse leningen. De langlopende obligaties op balansdatum zijn volledig vastrentend. De onderhandse leningen op balansdatum zijn voor € 550,0 miljoen (2013: € 500,0 miljoen) vastrentend en voor € 107,1 miljoen (2013: € 128,6 miljoen) variabel rentend. Het renterisico over de variabel rentende lening is niet afgedekt.

Er worden geen open valuta posities ingenomen met betrekking tot rentedragende leningen.

Mutatieoverzicht rentedragende leningen:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	3.878,6	3.750,0
Getrokken op onderhandse faciliteiten	50,0	150,0
Aflossingsverplichtingen in volgend boekjaar	- / - 521,5	- / - 21,4
Stand per 31 december	3.407,1	3.878,6

Overzicht toekomstige aflossingen:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Aflossingsverplichting in		
2014	-	21,4
2015	521,5	521,5
2016	721,4	721,4
2017	771,4	771,4
2018	21,4	21,4
2019	21,5	21,5
Na 2019	1.871,4	1.821,4
Totaal van de aflossingsverplichtingen	3.928,6	3.900,0

Onderstaand volgt een overzicht van de langlopende leningen inclusief aflossingsverplichtingen.

Stand per 31 december 2014:

Restant hoofdsom oorspronkelijke lening in € miljoenen	Looptijd	Effectieve rente- percentages	Rente herzienings- datum	Nominaal uitstaand bedrag in € miljoenen
700,0	2006-2016	4,250%	niet van toepassing	700,0
300,0	2006-2021	4,500%	niet van toepassing	300,0
125,0	2008-2022	4,500%	niet van toepassing	125,0
125,0	2008-2023	4,804%	niet van toepassing	125,0
750,0	2009-2017	5,125%	niet van toepassing	750,0
125,0	2009-2024	4,266%	niet van toepassing	125,0
125,0	2010-2025	3,581%	niet van toepassing	125,0
500,0	2011-2021	3,625%	niet van toepassing	500,0
500,0	2012-2022	2,625%	niet van toepassing	500,0
500,0	2012-2015	0,875%	niet van toepassing	500,0
128,6	2013-2020	0,311%	28 april en 28 oktober elk jaar	128,6
50,0	2014-2024	1,329%	niet van toepassing	50,0
Totaal				3.928,6

Indien de aandelen van de N.V. Nederlandse Gasunie niet meer voor 100% door de Nederlandse Staat worden gehouden, worden voor zes leningen, die zijn verstrekt door de Europese Investeringsbank van in totaal € 678,6 miljoen, de rentepercentages aangepast in overeenstemming met het kredietrisicobeleid van de geldverstrekker.

Stand per 31 december 2013:

Restant hoofdsom oorspronkelijke lening in € miljoenen	Looptijd	Effectieve rente- percentages	Rente herzienings- datum	Nominaal uitstaand bedrag in € miljoenen
700,0	2006-2016	4,250%	niet van toepassing	700,0
300,0	2006-2021	4,500%	niet van toepassing	300,0
125,0	2008-2022	4,500%	niet van toepassing	125,0
125,0	2008-2023	4,804%	niet van toepassing	125,0
750,0	2009-2017	5,125%	niet van toepassing	750,0
125,0	2009-2024	4,266%	niet van toepassing	125,0
125,0	2010-2025	3,581%	niet van toepassing	125,0
500,0	2011-2021	3,625%	niet van toepassing	500,0
500,0	2012-2022	2,625%	niet van toepassing	500,0
500,0	2012-2015	0,875%	niet van toepassing	500,0
150,0	2013-2020	0,466%	28 april en 28 oktober elk jaar	150,0
Totaal				3.900,0

Het gewogen gemiddelde effectieve rentepercentage van de langlopende leningen bedroeg per balansdatum 3,6% (2013: 3,6%). Het renterisico wordt beheerst met behulp van financiële derivaten (zie ook punt 22 van de toelichting).

Inzake de rentedragende leningen zijn geen zekerheden gesteld door de N.V. Nederlandse Gasunie.

17. Uitgestelde belastingverplichtingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering in de jaarrekening en de fiscale jaarcijfers van Gasunie Deutschland geven aanleiding tot het opnemen van de uitgestelde belastingverplichtingen. Zij kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Materiële vaste activa	180,9	178,8
Financiële vaste activa	11,7	11,8
Voorzieningen inzake personeelsbeloningen	- / - 14,1	- / - 8,3
Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	13,0	12,6
Voorziening verrekening tarieven	11,1	7,1
Overige uitgestelde belastingverplichtingen	0,5	0,8
Totaal uitgestelde belastingverplichtingen	203,1	202,8

De mutaties in de uitgestelde belastingverplichtingen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	202,8	192,5
Mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening	5,4	7,9
Mutaties verwerkt in het eigen vermogen	- / - 5,1	2,4
Stand per 31 december	203,1	202,8

De mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening en het eigen vermogen in 2014 zijn als volgt te specificeren:

<i>In € miljoenen</i>	Winst-en-verliesrekening	Eigen vermogen
Materiële vaste activa	2,1	-
Financiële vaste activa	- / - 0,1	-
Voorzieningen inzake personeelsbeloningen	- / - 0,7	- / - 5,1
Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	0,4	-
Voorziening verrekening tarieven	4,0	-
Overige uitgestelde belastingverplichtingen	- / - 0,3	-
Totaal	5,4	- / - 5,1

De mutaties verwerkt in de winst-en-verliesrekening en het eigen vermogen in 2013 zijn als volgt te specificeren:

<i>In € miljoenen</i>	Winst-en- verliesrekening	Eigen vermogen
Materiële vaste activa	1,4	-
Financiële vaste activa	-/- 0,1	-
Voorzieningen inzake personeelsbeloningen	-/- 0,9	2,4
Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	0,4	-
Voorziening verrekening tarieven	7,7	-
Overige uitgestelde belastingverplichtingen	-/- 0,6	-
Totaal	7,9	2,4

18. Personeelsbeloningen

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
A. pensioenverplichtingen Nederland	-	-
B. pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland	78,1	56,3
	78,1	56,3
C. jubileumuitkeringen	5,5	5,4
D. secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering	4,7	4,9
Totaal	88,3	66,6

Per 1 juli 2013 is een nieuwe pensioenovereenkomst van kracht voor de werknemers in Nederland. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt A. 'Voorziening voor pensioenverplichtingen Nederland'.

Voorzieningen voor pensioenverplichtingen
Meerjarenoverzicht (stand ultimo het jaar):

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013 *)	2012	2011	2010
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	78,1	56,3	1.306,3	1.113,4	996,2
Fondsbeleggingen	-	-	-/- 1.066,6	-/- 958,3	-/- 925,0
Pensioenvoorziening	78,1	56,3	239,7	155,1	71,2
Ervaringsaanpassingen verplichtingen van de regeling	-/- 2,0	-/- 1,8	1,2	-/- 16,8	41,4
Ervaringsaanpassingen fondsbeleggingen	-	-	77,5	13,6	41,8

*) Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar punt A. 'Voorziening voor pensioenverplichtingen Nederland'.

A. Voorziening voor pensioenverplichtingen Nederland

De N.V. Nederlandse Gasunie en haar werknemers in Nederland, vertegenwoordigd door de vakorganisaties, waren overeengekomen dat per 1 juli 2013:

- de oude pensioenovereenkomst (Pensioenreglement 2006) eindigt;
- een nieuwe pensioenovereenkomst van kracht wordt, waarin de vennootschap zich verplicht heeft tot het betalen van een vaste, vooraf vastgestelde premie. Deze premie is gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem, met als ambitie een opbouw van 2% per jaar van de pensioengrondslag. De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar.

Per 1 januari 2015 is nieuwe wetgeving van kracht geworden betreffende de fiscaal toegestane pensioenopbouw. De pensioenopbouw in een voorwaardelijk middelloonsysteem is gemaximeerd op 1,875% per jaar over de gemiddelde pensioengrondslag en het maximaal pensioengevend salaris is € 100.000. Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling in lijn met deze wetgeving gewijzigd. De pensioentoezegging, het betalen van de vooraf vastgestelde premie, is niet gewijzigd.

De door de N.V. Nederlandse Gasunie te betalen premie bedraagt 22,6% van het pensioengevend salaris. Deze premie is vast tot en met 31 december 2017. De uitvoeringsovereenkomst was formeel overeengekomen op 1 juli 2013 met Stichting Pensioenfonds Gasunie.

Tevens was overeengekomen dat de N.V. Nederlandse Gasunie:

- eenmalig € 20 miljoen betaalt aan het pensioenfonds voor een te vormen indexatiedepot voor medewerkers in actieve dienst. Dit depot dient ertoe om in de komende jaren de kans op indexatie van pensioenrechten van de werknemers te vergroten;
- eenmalig € 5 miljoen betaalt aan het pensioenfonds voor een te vormen depot voor werknemers in actieve dienst ter voorkoming van opbouwkorting.

De nieuwe pensioenovereenkomst kwalificeert in IFRS-termen als een toegezegde bijdrageregeling. De financiële gevolgen van de overgang naar een nieuw pensioenregeling waren op hoofdlijnen als volgt:

- de voorziening voor pensioenverplichtingen van € 115,9 miljoen die samenhangt met de oude pensioenovereenkomst is per 1 juli 2013 vrijgevallen naar de winst-en-verliesrekening onder aftrek van de daarmee samenhangende uitgestelde belastingvordering van € 29,0 miljoen;
- de eenmalige betalingen van respectievelijk € 20 miljoen en € 5 miljoen zijn ten laste gekomen van de winst-en-verliesrekening;
- het gerealiseerde cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen dat samenhangt met de oude pensioenovereenkomst is niet geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening. Het directe effect op het eigen vermogen is nihil.

De nieuwe pensioenovereenkomst geldt ook voor de leden van de Raad van Bestuur.

Op een zeer kleine groep van werknemers (geboren vóór 1950) is Pensioenreglement 1994 met bijbehorend spaarreglement van toepassing. Deze regeling blijft gehandhaafd, zolang de opbouw past binnen het fiscaal toegestane kader. De N.V. Nederlandse Gasunie is voor deze groep een kostendekkende premie verschuldigd. Indien vanwege de financiële toestand van het pensioenfonds de pensioenaanspraken moeten worden gekort, is de N.V. Nederlandse Gasunie niet gehouden om een aanvullende premie af te dragen. De omvang van deze groep die in de komende twee jaren met pensioen gaat en het saldo van pensioenverplichtingen en fondsbeleggingen is zodanig gering dat opname in de balans achterwege zal worden gelaten.

Het verloop van de pensioenvoorziening was als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2013
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	
Stand per 1 januari	1.246,1
Toename toegekende pensioenaanspraken	14,5
Oprenting	20,5
Actuarieel resultaat	-/- 103,9
Betaalde pensioenuitkeringen	-/- 19,6
Afwikkeling door beëindiging van de bestaande toegezegd-pensioenregeling met ingang van 1 juli 2013	-/- 1.157,6
Stand per 31 december	-
Fondsbeleggingen	
Stand per 1 januari	1.066,6
Rendement	17,5
Ontvangen pensioenbijdrage werkgever	11,3
Actuarieel resultaat	-/- 34,1
Betaalde pensioenuitkeringen	-/- 19,6
Afwikkeling door beëindiging van de bestaande toegezegd-pensioenregeling met ingang van 1 juli 2013	-/- 1.041,7
Stand per 31 december	-

De voorziening voor pensioenverplichtingen bedroeg op 1 juli 2013 € 115,9 miljoen. Het is het saldo van de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken (€ 1.157,6 miljoen) en de fondsbeleggingen (€ 1.041,7 miljoen).

Alle fondsbeleggingen zijn ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds Gasunie.

In de uitvoeringsovereenkomst tussen Stichting Pensioenfonds Gasunie en de N.V. Nederlandse Gasunie van kracht vanaf 1 januari 2009 en laatstelijk gewijzigd per 1 juli 2010 heeft de vennootschap zich verplicht tot afdracht van een herstelpremie ter aanvulling van de dekkingsgraad van het fonds tot 105%, voor zover de dekkingsgraad op 31 december lager is dan 105%. Deze uitvoeringsovereenkomst is per 31 december 2012 door de N.V. Nederlandse Gasunie opgezegd. Hiermee is de bijstortverplichting vervallen. Gedurende de periode van 1 januari 2013 tot en met 30 juni 2013 is een addendum op de uitvoeringsovereenkomst van kracht geweest, welke per 1 juli 2013 vervangen is door een uitvoeringsovereenkomst passend bij de nieuwe pensioenovereenkomst. In beide laatstgenoemde uitvoeringsovereenkomsten is geen bijstortverplichting voor Gasunie opgenomen en is Gasunie niet gehouden tekorten in het fonds aan te vullen.

Het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten was als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2013
Actuarieel resultaat op pensioenaanspraken	103,9
Actuarieel resultaat op fondsbeleggingen	-/- 34,1
Totaal actuarieel resultaat	69,8

Het actuarieel resultaat in het eerste halfjaar 2013 werd enerzijds veroorzaakt door de verhoging van de disconteringsvoet en de ervaringsaanpassingen en anderzijds door het lager dan (verwachte) rendement op fondsbeleggingen.

Het totaal actuarieel resultaat op pensioenaanspraken was als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2013
Aanpassing in actuariële financiële veronderstellingen	63,6
Aanpassingen in actuariële demografische veronderstellingen	-
Ervaringsaanpassingen	40,3
Totaal actuarieel resultaat op pensioenaanspraken	103,9

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen bedroeg per 30 juni 2013: € 333,6 miljoen nadelig. Dit gerealiseerde cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen is per 1 juli 2013 niet geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening.

Het werkelijke rendement in het eerste halfjaar 2013 op de fondsbeleggingen bedroeg 1,4% nadelig.

Stichting Pensioenfonds Gasunie had per 30 juni 2013 geen financiering verstrekt aan de N.V. Nederlandse Gasunie en haar deelnemingen. Het pensioenfonds belegt niet in eigendommen of andere activa die door de N.V. Nederlandse Gasunie en haar deelnemingen worden gebruikt.

De totale pensioenlasten uit hoofde van deze toegezegde-pensioenregeling in de winst-en-verliesrekening bestond uit:

<i>In € miljoenen</i>	2013
Toename toegekende pensioenaanspraken	14,5
Oprenting	20,5
Rendement fondsbeleggingen	-/- 17,5
Totaal pensioenlasten van het eerste halfjaar 2013	17,5
Afwikkeling door beëindiging van de bestaande toegezegd-pensioenregeling met ingang van 1 juli 2013:	
- vrijval van de pensioenverplichtingen	-/- 115,9
- eenmalige betalingen van respectievelijk € 20 miljoen en € 5 miljoen	25,0
Totaal pensioenlasten	-/- 73,4

B. Voorziening voor pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland

De voorziening voor pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland heeft betrekking op de pensioenregeling van de werknemers die voor 2012 in dienst zijn getreden bij Gasunie Deutschland en welke wordt behandeld als een toegezegd-pensioenregeling.

De voorziening is als volgt opgebouwd:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	78,1	56,3
Fondsbeleggingen	-	-
Pensioenvoorziening	78,1	56,3

De gewogen gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen bedraagt circa 20 jaar.

De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn als volgt:

	Duitsland	
	2014	2013
Disconteringsvoet	2,3 %	3,7 %
Verwachte toekomstige salarisverhogingen	2,8 %	2,8 %
Verwachte toekomstige pensioenverhogingen	1,8 %	1,8 %

Het verloop van de pensioenvoorziening is als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	56,3	60,2
Toename toegekende pensioenaanspraken	2,5	2,6
Oprenting	2,0	2,0
Actuarieel resultaat	17,6	-/- 8,3
Betaalde pensioenuitkeringen	- / - 0,3	-/- 0,2
Stand per 31 december	78,1	56,3

Het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten over 2014 bedraagt € 17,6 miljoen nadelig (2013: € 8,3 miljoen voordelig).

Het actuariële resultaat in 2014 en 2013 wordt voornamelijk veroorzaakt door de wijziging van de disconteringsvoet.

De actuariële resultaten zijn als volgt opgebouwd:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Aanpassing in actuariële financiële veronderstellingen	- / - 19,6	4,7
Aanpassingen in actuariële demografische veronderstellingen	-	1,8
Ervaringsaanpassingen	2,0	1,8
Totaal actuariële resultaat op pensioenaanspraken	- / - 17,6	8,3

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt ultimo 2014: € 27,9 miljoen nadelig (2013: € 10,3 miljoen nadelig).

Indien de disconteringsvoet wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in 'contante waarde toegekende pensioenaanspraken' van € 1,7 miljoen en een wijziging in het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten van € 1,7 miljoen ultimo 2014.

Indien de 'verwachte toekomstige salarisverhogingen' wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in 'contante waarde toegekende pensioenaanspraken' van € 0,4 miljoen en een wijziging in het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten van € 0,4 miljoen ultimo 2014.

Indien de 'verwachte toekomstige pensioenverhogingen' wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in 'contante waarde toegekende pensioenaanspraken' van € 1,1 miljoen en een wijziging in het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten van € 1,1 miljoen ultimo 2014.

De totale pensioenlasten uit hoofde van deze toegezegde-pensioenregeling in de winst-en-verliesrekening bestaan uit:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Toename toegekende pensioenaanspraken	2,5	2,6
Oprenting	2,0	2,0
Totaal pensioenlasten	4,5	4,6

Voor de werknemers van Gasunie Deutschland die vanaf 2012 in dienst zijn getreden is in 2013 een pensioenregeling geïmplementeerd en per 1 januari 2013 van kracht geworden. Deze pensioenregeling welke één op één is herverzekerd bij een pensioenfonds wordt behandeld als een toegezegde bijdrageregeling.

C. Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die de N.V. Nederlandse Gasunie uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea. De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	5,4	5,5
Toevoegingen	0,6	0,4
Aanwending	- / - 0,5	- / - 0,5
Stand per 31 december	5,5	5,4

D. Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor postactieve en gepensioneerde werknemers

De voorziening heeft betrekking op de vergoeding die de N.V. Nederlandse Gasunie verstrekt aan haar werknemers na hun pensionering.

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	4,9	5,5
Toevoegingen	0,2	0,2
Aanwending	- / - 0,4	- / - 0,8
Stand per 31 december	4,7	4,9

De voorziening heeft overwegend een langlopend karakter. De voorziening is niet afgefinancierd.

19. Voorzieningen

Voorziening voor reorganisatiekosten

De voorziening dient ter dekking van de verplichtingen (aan postactieve werknemers) die voortkomen uit reeds eerder gestarte reorganisaties. De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	0,0	0,1
Toevoegingen	0,0	0,0
Kortlopende deel van de voorziening	- / - 0,0	- / - 0,1
Stand per 31 december	-	0,0

Voorziening voor opruimingskosten en saneringen

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	89,8	97,9
Toevoegingen	14,2	3,3
Aanwending	- / - 20,7	- / - 11,4
Vrijval	- / - 14,0	-
Stand per 31 december	69,3	89,8

Het kortlopend deel van de voorziening voor opruimingskosten en saneringen bedraagt ultimo 2014 € 32,7 miljoen.

Deze voorziening is in 2010 gevormd naar aanleiding van besluiten van het management om binnen afzienbare tijd specifieke activa buitengebruik te stellen, te verwijderen of te saneren, bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe wetgeving. Zoals het Besluit Externe Veiligheid Buisleidingen dat per 1 januari 2011 van kracht is geworden. Dit besluit stelt (nieuwe) eisen aan het vervoer van gevaarlijke stoffen door buisleidingen. Op grond hiervan dient de vennootschap maatregelen te nemen om de effecten voor de gezondheid van de mens en het milieu te beperken.

De voorziening heeft betrekking op saneringen van plaatsgebonden en groepsgebonden knelpunten, verplichtingen om buitengebruik gestelde aftakkingen te ontkoppelen van het net en op het besluit om bepaalde leidingdelen te herontwikkelen of te vervangen. Het saneringsprogramma is in 2011 aangevuld met reeds ontkoppelde leidingen en in 2012 uitgebreid met in het verleden van derden overgenomen leidingen. Het is de planning dat in 2020 het laatste gedeelte van het saneringsprogramma is uitgevoerd.

De omvang van deze voorziening was in eerste instantie bepaald aan de hand van algemene kengetallen, zoals bijvoorbeeld kosten per eenheid verhoogd met een generieke opslag voor project management. In 2014 is de omvang van de voorziening herbeoordeeld aan de hand van ervaringscijfers van gereed gekomen projecten.

Een voorziening voor algemene opruimingskosten op langere termijn wordt niet opgenomen omdat het thans niet aannemelijk wordt geacht dat het opruimen van transportleidingen en toebehoren aan de orde zal komen. Verwacht wordt dat de opbrengsten van een alternatieve aanwending (op termijn) verminderd met de kosten van conservering zullen opwegen tegen de (maatschappelijke) kosten van het opruimen.

20. Kortlopende financieringsverplichtingen

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Aflossingsverplichtingen op langlopende leningen	521,5	21,4
Kortlopende leningen	175,0	363,0
Kortlopende leningen aan joint ventures	0,1	21,5
Totaal kortlopende financieringsverplichtingen	696,6	405,9

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft eind 2014 voor € 175,0 miljoen (2013: € 363,0 miljoen) aan kortlopende leningen opgenomen tegen marktconforme condities. Ultimo 2014 en 2013 betreft dit voornamelijk opgenomen deposito's en commercial paper.

Om aan bovenstaande kortlopende financieringsverplichtingen te kunnen voldoen beschikt de N.V. Nederlandse Gasunie over een rekening-courant faciliteit van € 25 miljoen (2013: € 100 miljoen) en over een gecommiteerde kredietfaciliteit voor kortlopende financiering van € 750 miljoen (2013: € 800 miljoen) welke in 2019 afloopt. Ultimo 2014 en 2013 is onder deze faciliteiten geen geld opgenomen. De verschuldigde rente over een opgenomen deel van de faciliteiten betreft een marktconforme variabele rente. Inzake de kredietfaciliteiten zijn geen zekerheden gesteld door de N.V. Nederlandse Gasunie.

21. Handelsschulden en overige te betalen posten

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Handelsschulden	41,3	54,1
Afgeleide financiële instrumenten	11,4	-
Belastingverplichtingen	62,9	19,5
Overige schulden en overlopende passiva	214,1	256,8
Handelsschulden en overige te betalen posten	329,7	330,4

De handelsschulden en overige te betalen posten zijn niet rentedragend. Voor informatie met betrekking tot 'afgeleide financiële instrumenten' verwijzen wij naar punt 8 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

22. Financiële risico's

Algemeen

De belangrijkste financiële risico's waaraan de N.V. Nederlandse Gasunie onderhevig is, zijn het marktrisico (bestaande uit renterisico en valutarisico), het kredietrisico en het liquiditeitsrisico. De N.V. Nederlandse Gasunie past financieel risicomanagement toe met het doel deze risico's te beperken door operationele en financiële maatregelen. Afhankelijk van de aard en omvang van de risico's worden daartoe zo nodig specifieke instrumenten ingezet.

De afdeling Treasury is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het financiële risicomanagement. De inzet van bepaalde risico-instrumenten behoeven de voorafgaande instemming van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur wordt periodiek gerapporteerd over de aard en omvang van de risico's en de getroffen maatregelen.

Door de N.V. Nederlandse Gasunie kan gebruik worden gemaakt van afgeleide financiële instrumenten voor het beheersen van rente- en valutarisico's die voortvloeien uit de gewone bedrijfsuitoefening. Het risicobeleid met betrekking tot renterisico's is erop gericht om de effecten van de renteschommelingen op het resultaat te beperken en om op lange termijn de regulatoire vergoeding voor vreemd vermogen te volgen. Het risicobeleid met betrekking tot valutarisico's is erop gericht om de effecten van de koersschommelingen op het resultaat te beperken.

Financiële instrumenten worden alleen ingezet voor afdekking van risico's en niet voor handels- of andere doeleinden.

Voor de presentatie van valuta- en renterisico's vereist IFRS 7 gevoeligheidsanalyses die de financiële effecten van redelijkerwijs hypothetische veranderingen in relevante risicovariabelen laten zien op de winst-en-verliesrekening en op het eigen vermogen. De effecten worden bepaald door de hypothetische veranderingen in de risicovariabelen te relateren aan de balanswaarde van de financiële instrumenten op verslagdatum. Hierbij wordt verondersteld dat de balanswaarde op verslagdatum een representatieve weergave is voor de gehele periode.

Renterisico

Het door de vennootschap gelopen risico door fluctuaties in de marktrente heeft voornamelijk betrekking op de rentedragende leningen met een variabele rente en op de kortlopende financieringsverplichtingen. Daarnaast loopt de vennootschap een renterisico in de periode tussen het besluit tot en de realisatie van de uitgifte van langlopende leningen met een vaste rente.

Het variabel rentedragende deel van de langlopende leningen inclusief aflossingsverplichtingen bedraagt ultimo 2014 3,3% (2013: 3,9%). Bij een rentestijging/daling van 1%-punt stijgen/dalen deze jaarlijkse rentelasten met € 1,3 miljoen (2013: € 1,5 miljoen).

De kortlopende leningen ultimo 2014 en 2013 zijn variabel rentend. Bij een rentestijging/daling van 1%-punt stijgen/dalen deze jaarlijkse rentelasten met € 1,8 miljoen (2013: € 3,8 miljoen).

Valutarisico

Valutarisico's ontstaan, zoals gedefinieerd in IFRS 7, bij financiële instrumenten als deze zijn afgesloten in een valuta die ongelijk is aan de functionele valuta en als deze van een monetaire aard zijn.

De N.V. Nederlandse Gasunie streeft er naar om valutarisico's te beperken. Er wordt daarbij gebruik gemaakt van termijncontracten en valutaswaps. Valuta-instrumenten worden uitsluitend toegepast op basis van onderliggende posities. Valutarisico's worden volledig afgedekt voor zover

er in voldoende mate zekerheid bestaat over de omvang en het tijdstip van de kasstromen in vreemde valuta.

Ultimo 2014 en 2013 waren geen verplichtingen in vreemde valuta afgedekt met termijntransacties.

Aan de activa zijde van de balans zijn in 2014 posities in GBP ter waarde van € 1,4 miljoen (2013: € 2,5 miljoen). De omrekening van de vreemde valuta naar euro heeft plaatsgevonden tegen de ultimo jaarkoers.

<i>In € miljoenen</i>	Positie	Stijging / daling koers	Effect op resultaat voor belasting	Effect op eigen vermogen
2014				
Euro/GBP	1,4	+/- 30%	-/+ 0,4	-/+ 0,3
2013				
Euro/GBP	2,5	+/- 30%	-/+ 0,7	-/+ 0,6

In de gevoeligheidsanalyse wordt rekening gehouden met de bandbreedte waarbinnen zich koersbewegingen hebben voorgedaan. Deze bandbreedtes worden intern ook gehanteerd voor potentiële risico analyses. Er zijn geen andere vreemde valutaposities van significante omvang.

Kredietrisico

Het kredietrisico bestaat uit het verlies dat zou ontstaan indien op verslagdatum tegenpartijen volledig in gebreke zouden blijven en hun contractuele verplichtingen niet na zouden komen. De onderneming loopt geen belangrijk kredietrisico ten aanzien van een enkele individuele afnemer of tegenpartij.

Bij toepassing van afgeleide financiële instrumenten hanteert de onderneming ter beperking van het tegenpartijrisico per partij strikte limieten met betrekking tot de hoogte van het risico, dat op de partij mag worden gelopen. De onderneming heeft selectiecriteria opgesteld ten aanzien van tegenpartijen van financiële instrumenten. Deze criteria beperken het risico verbonden aan mogelijke kredietconcentraties en marktrisico's. Er is ter afdekking van het tegenpartijrisico op financiële instrumenten door tegenpartijen ultimo 2014 en 2013 geen onderpand afgegeven aan de N.V. Nederlandse Gasunie.

Ontvangen garantiestellingen

De N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen hebben de volgende garantiestellingen ontvangen van derden:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014		31 dec. 2013	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Bankgaranties	67	205,8	79	159,5
Deposits	38	11,0	40	7,7
Sureties	34	193,5	26	151,9
Letters of Credit	2	0,2	2	0,1
Totaal ontvangen garantiestellingen	141	410,5	147	319,2

De ontvangen bankgaranties hebben voornamelijk betrekking op zekerstellingen van aannemers bij nieuwbouwactiviteiten. De ontvangen deposits en sureties betreffen zekerheden uit gastransportovereenkomsten. De deposits worden in geld aangehouden. De rente op deposits wordt aan de garantieverstrekker vergoed.

De looptijd van de ontvangen garantiestelling is over het algemeen kort van aard (1-3 jaar), maar enkele garanties kennen een looptijd van meer dan vijf jaar. De garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat de onderneming over onvoldoende liquide middelen beschikt om aan de directe verplichtingen te voldoen. Het beleid van de N.V. Nederlandse Gasunie is het reduceren van dit risico tegen minimale kosten. De mogelijkheden tot reduceren van dit risico hangt samen met de solvabiliteit van de onderneming. Als solvabele onderneming is de N.V. Nederlandse Gasunie goed in staat om kredietfaciliteiten aan te trekken. Voor de kwantificering van het risico werkt de N.V. Nederlandse Gasunie met een meerjarenplanning voor de kapitaalslasten en een liquiditeitsprognose met een horizon van minimaal een jaar voor de operationele uitgaven.

De vennootschap heeft een rekening-courant faciliteit van € 25 miljoen (2013: € 100 miljoen), een gecommiteerde kredietfaciliteit van € 750 miljoen (2013: € 800 miljoen), een Commercial Paper programma ter grootte van € 750 miljoen (2013: € 750 miljoen) en een Medium Term Note (MTN) programma ter grootte van € 7,5 miljard (2013: € 7,5 miljard). Binnen het MTN programma is ultimo 2014 € 4,25 miljard beschikbaar voor nieuwe emissies.

Rating

De rating agencies Standard & Poor's en Moody's Investors Service hebben in 2014 de kredietwaardigheid beoordeling van Gasunie niet gewijzigd. Gasunie's lange termijn credit rating bij Standard & Poor's is A+ met een stable outlook en de korte termijn rating is A-1. Bij Moody's Investors Service is de lange termijn credit rating A2 met een stable outlook en de korte termijn rating P-1.

Dividendbeleid

De N.V. Nederlandse Gasunie streeft naar een verhouding tussen vreemd en eigen vermogen, die haar in staat stelt om haar strategie te kunnen realiseren en die leidt tot een zo hoog mogelijke credit rating welke aansluit bij de signatuur van de onderneming en het beleid van haar aandeelhouder.

Overzicht toekomstige kasstromen

Het overzicht van de vervalttermijnen van toekomstige kasstromen ter zake van langlopende en kortlopende verplichtingen uitstaand op balansdatum is als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Direct opeisbaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
2014					
Langlopende verplichtingen					
- rentedragende leningen	3.407,1	-	-	1.535,7	1.871,4
Kortlopende verplichtingen					
- kortlopende financieringsverplichtingen	696,6	0,1	696,5	-	-
- handelsschulden	41,3	41,3	-	-	-
- belastingverplichtingen	62,9	62,9	-	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	214,1	70,6	143,5	-	-
Rentebetalingen op verplichtingen	645,3	-	137,6	340,7	167,0
Totaal	5.067,3	174,9	977,6	1.876,4	2.038,4
2013					
Langlopende verplichtingen					
- rentedragende leningen	3.878,6	-	-	2.035,7	1.842,9
Kortlopende verplichtingen					
- kortlopende financieringsverplichtingen	405,9	21,5	384,4	-	-
- handelsschulden	54,1	54,1	-	-	-
- belastingverplichtingen	19,5	19,5	-	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	256,8	79,3	177,5	-	-
Rentebetalingen op verplichtingen	779,0	-	139,4	409,3	230,3
Totaal	5.393,9	174,4	701,3	2.445,0	2.073,2

Verstreckte garantiestellingen

De N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen hebben de volgende garantiestellingen afgegeven aan derden:

<i>In € miljoenen</i>	31 dec. 2014		31 dec. 2013	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Bankgaranties	4	7,6	4	5,9
Parent Guarantees	5	553,6	5	565,5
Sureties	2	30,0	2	30,0
Totaal verstreckte garantiestellingen	11	591,2	11	601,4

De zekerheden worden afgegeven voor een specifieke doelstelling en hebben hoofdzakelijk betrekking op investeringsprojecten. De garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar.

De looptijd van de verstrekte bankgaranties zijn kort van aard (1-2 jaar).

Ten behoeve van Gate terminal B.V., een 100%-groepsmaatschappij van de joint venture Gate terminal C.V., heeft de vennootschap zich garant gesteld voor de te betalen pachtbedragen van het Havenbedrijf Rotterdam ter grootte van € 45,5 miljoen ultimo 2014 en twee Sureties verstrekt van in totaal € 30 miljoen aan shippers. De resterende looptijd van de garantiestelling ten behoeve van het Havenbedrijf Rotterdam is 13 jaar en ten behoeve van de twee Sureties 19 jaar.

Het project Nord Stream is voor bijna € 6 miljard gefinancierd met vreemd vermogen. De investeerders, waaronder de N.V. Nederlandse Gasunie, stonden tijdens de bouwphase voor hun aandeel in het project jegens de vreemd-vermogensverschaffers garant. In 2012 is bouwphase 1 en in 2014 is bouwphase 2 van het project gereed gemeld waardoor de Completion Guarantees van € 350 miljoen voor bouwphase 1 en € 220 miljoen voor bouwphase 2 van de N.V. Nederlandse Gasunie zijn komen te vervallen.

Door het vervallen van de Completion Guarantees is jegens Nord Stream AG ten behoeve van de vreemd-vermogensverschaffers een Change in Law Commitment Agreement effectief geworden. Deze garantiestelling is afgegeven om eventuele negatieve gevolgen van specifieke veranderende wet- en regelgeving te compenseren.

De garantiestelling ingevolge de Change in Law Commitment Agreement kan voor wat betreft bouwphase 1 worden ingeroepen naar aanleiding van negatieve gevolgen die ontstaan door wijzigingen in de (interpretatie van) wet- en regelgeving gedurende de periode van 16 april 2009 tot en met 14 mei 2010.

Voor wat betreft bouwphase 2 heeft de Change in Law Commitment Agreement betrekking op de negatieve gevolgen die ontstaan door wijzigingen in de (interpretaties van) wet- en regelgeving gedurende de periode van 16 april 2009 tot en met 21 april 2011.

De Change in Law Commitment Agreement kan alleen worden ingeroepen wanneer als gevolg van gedurende de genoemde periodes gewijzigde wet- en regelgeving Nord Stream's klant (deels) vrijgesteld zal worden van de betalingsverplichtingen en als gevolg hiervan Nord Stream AG niet meer haar operationele kosten kan betalen of aan haar verplichtingen jegens de vreemd vermogensverschaffers kan voldoen.

Indien er wet- en regelgeving wordt aangenomen of gewijzigd welke geen betrekking heeft op bovengenoemde periodes dan kan geen aanspraak worden gemaakt op de Change in Law Commitment Agreement. Deze garantiestelling heeft ook geen betrekking op wijzigingen in Russische wet- en regelgeving.

De Change in Law Commitment Agreement heeft een looptijd tot 2026. De kans dat deze garantiestelling ingeroepen zal worden, wordt als zeer klein geschat. Het aandeel van de N.V. Nederlandse Gasunie in deze garantiestelling met betrekking tot de vreemd vermogensverschaffers bedroeg maximaal € 570 miljoen. De garantiestelling neemt af met de gedane aflossingen op de schuldverplichtingen. Ultimo 2014 bedraagt de resterende garantiestelling maximaal € 477,5 miljoen. Het aandeel van de N.V. Nederlandse Gasunie in deze garantiestelling met betrekking tot de operationele kosten van Nord Stream bedraagt naar verwachting circa € 7 miljoen per jaar. In bovenstaande tabel is € 477,5 miljoen opgenomen inzake deze garantiestelling.

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft in 2009 een afnamegarantie van in totaal € 87,5 miljoen afgegeven voor een periode van 10 jaar aan N.V. KEMA aflopend van € 15 miljoen in 2010 naar € 5

miljoen in 2019. De afnamegarantie heeft betrekking op het afnemen van diensten op het gebied van het realiseren van veilig en betrouwbaar transporteren van gas en het ontwikkelen van duurzame initiatieven. Voor 2014 is aan de gestelde garantieverplichting voldaan. Deze afnamegarantie is opgenomen in punt 23 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans inzake de overige verplichtingen.

Reële waarde en boekwaarde van financiële instrumenten

De volgende methoden zijn toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie om de reële waarde van financiële instrumenten te benaderen:

- Handelsvorderingen, belastingen en sociale premie, overige vorderingen, geldmiddelen en kasequivalenten, kortlopende financieringsverplichtingen exclusief aflossingsverplichtingen op langlopende leningen, handelsschulden, belastingverplichtingen en overige schulden en overlopende passiva benaderen met hun boekwaarde de reële waarde als gevolg van de korte vervalltermijn van deze instrumenten;
- De overige kapitaalbelangen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde welke wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte kasstromen. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het risicoprofiel, waaronder het kredietrisico, van de overige kapitaalbelangen;
- De rentedragende leningen en aflossingsverplichtingen op langlopende leningen betreffen obligaties met een notering op de beurs van Amsterdam en onderhandse leningen. De reële waarde van de obligaties betreft de marktwaarde tegen de slotkoers op balansdatum. De reële waarde van de onderhandse leningen is berekend door middel van het disconteren van de toekomstige kasstromen tegen de actuele rentecurve. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het eigen risicoprofiel, waaronder het kredietrisico; en
- De afgeleide financiële instrumenten die de vennootschap verplichten tot het leveren van financiële activa tegen een vooraf bepaalde prijs zijn gewaardeerd tegen de reële waarde van de onderliggende financiële activa, bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, rekening houdend met de tussen partijen overeengekomen contractuele bepalingen over de te hanteren waarderingstechniek en andere belangrijke inputgegevens. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het tegenpartijrisico.

De N.V. Nederlandse Gasunie hanteert de volgende hiërarchie van waarderingstechnieken voor het bepalen en waarden van de fair value van de financiële instrumenten in de balans:

- Niveau 1: Op basis van prijzen op actieve markten voor hetzelfde instrument;
- Niveau 2: Op basis van prijzen op actieve markten voor vergelijkbare instrumenten of op basis van andere waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens zijn ontleend direct of indirect aan zichtbare marktgegevens; en
- Niveau 3: Op basis van waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens niet zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.

De in de balans op reële waarde gewaardeerde activa en passiva zijn volgens de volgende hiërarchie bepaald:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
2014				
- overige kapitaalbelangen	424,4	-	-	424,4
- afgeleide financiële instrumenten	11,4	-	-	11,4
2013	418,1	-	-	418,1
- overige kapitaalbelangen				

Voor een toelichting op de mutaties van de overige kapitaalbelangen verwijzen wij naar punt 9 en voor informatie met betrekking tot 'afgeleide financiële instrumenten' verwijzen wij naar punt 8 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Onderstaand is een vergelijking opgenomen van de financiële instrumenten waarvan de boekwaarde geen benadering is van de reële waarde:

<i>In € miljoenen</i>	2014		2013	
	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde
Rentedragende leningen	3.407,1	3.919,0	3.878,6	4.239,4
Kortlopend deel van de rentedragende leningen	521,5	523,7	21,4	21,5

De reële waarde van deze financiële instrumenten zijn volgens de volgende hiërarchie bepaald:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
2014				
- rentedragende leningen	3.919,0	3.100,7	818,3	-
- kortlopend deel van de rentedragende leningen	523,7	502,2	21,5	-
2013				
- rentedragende leningen	4.239,4	3.502,1	737,3	-
- kortlopend deel van de rentedragende leningen	21,5	-	21,5	-

23. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2014 heeft de N.V. Nederlandse Gasunie voor € 124 miljoen niet in de balans opgenomen verplichtingen inzake investeringsprojecten tegen € 192 miljoen in 2013.

In 2014 is hierin inbegrepen een bedrag van € 64 miljoen (2013: € 46 miljoen) voor vervangingsinvesteringen, € 44 miljoen (2013: € 80 miljoen) voor Integrated Open Season Duitsland en € 5 miljoen (2013: € 18 miljoen) voor de bouw van de Elbe tunnel.

Leaseverplichtingen (operational lease)

De totale leaseverplichtingen ultimo 2014 bedragen € 19 miljoen (2013: € 17 miljoen). Deze zijn als volgt te specificeren:

Looptijd	Verplichting per 31 dec. 2014	Verplichting per 31 dec. 2013
0 – 1 jaar	€ 8 miljoen	€ 7 miljoen
1 – 5 jaar	€ 11 miljoen	€ 10 miljoen
> 5 jaar	-	-

Deze verplichtingen hebben onder andere betrekking op de operational leaseovereenkomsten van bedrijfswagens en personenauto's. De vaste leasevergoeding is mede gebaseerd op de waarde van het leaseobject en de verwachte exploitatiekosten op basis van een genormeerde kilometrage per jaar. Daarnaast geldt een variabele vergoeding per kilometer indien het aantal genormeerde kilometers wordt overschreden. De gemiddelde resterende looptijd van de leaseverplichtingen is circa 2 jaar. De werkelijke operational leasekosten betreffende bedrijfswagens en personenauto's over 2014 bedroegen € 8 miljoen (2013: € 7 miljoen).

Overige verplichtingen

De overige verplichtingen ultimo 2014 bedragen € 360 miljoen (2013: € 403 miljoen). Deze verplichtingen zijn als volgt samengesteld:

Looptijd	Contractwaarde per 31 dec. 2014	Contractwaarde per 31 dec. 2013
0 – 1 jaar	€ 92 miljoen	€ 96 miljoen
1 – 5 jaar	€ 168 miljoen	€ 171 miljoen
> 5 jaar	€ 100 miljoen	€ 136 miljoen

De overige verplichtingen hebben betrekking op verplichtingen die zijn aangegaan bij leveranciers ten behoeve van het uitvoeren van bedrijfsactiviteiten.

Nadere toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening

24. Personeelskosten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Salarissen	143,2	134,9
Sociale lasten	16,3	15,3
Pensioenkosten	25,9	-/- 56,9
Totaal personeelskosten	185,4	93,3

De 'pensioenkosten' van de toegezegde bijdrageregelingen bedragen € 21,3 miljoen (2013: € 12,0 miljoen).

In de 'pensioenkosten' 2013 is de financiële afwikkeling door beëindiging van de toegezegd-pensioenregeling in Nederland met ingang van 1 juli 2013 opgenomen. Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 18 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Bezoldiging van bestuurders en commissarissen

I. Bestuurder(s) van de vennootschap

<i>In €</i>	Salaris	Variabele beloning	Vaste & variabele beloning	Beloning betaalbaar op termijn	Sociale lasten	Overige emolumenten	Totaal
2014							
Raad van Bestuur							
Ir. J.J. Fennema, voorzitter ¹⁾	295.798	43.998	339.796	66.850	8.992	84.267	499.905
I.M. Oudejans RA	272.958	40.601	313.559	62.041	8.992	56.523	441.115
Dr. Ir. G.H. Graaf, waarnemend voorzitter ²⁾	45.604	11.320	56.924	10.451	1.499	151.238	220.112
Totaal	614.360	95.919	710.279	139.342	19.483	292.028	1.161.132

1) Aangetreden per 1 januari en voorzitter per 1 maart 2014.

2) Afgetreden per 1 maart 2014.

Bovengenoemde variabele beloningen zijn gebaseerd op de realisatie van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar. Zij bestaan uit collectieve Gasunie-doelstellingen en uit functiespecifieke doelstellingen, zoals verwoord in het hoofdstuk 'Remuneratiebeleid Raad van Bestuur'. De collectieve Gasunie-doelstellingen hebben betrekking op te behalen financiële- en operationele resultaten over 2014.

Met ingang van 2014 is het maximum van de variabele beloningselementen verlaagd van 35% naar 20% van het basisjaarsalaris. Deze verlaging volgt de door de Nederlandse Staat ingezette beleidsrichting om variabele beloningen voor de financiële sector te beperken en in lijn daarmee ook de variabele beloningen bij de staatsdeelnemingen te verlagen, zoals in 2013 vastgesteld in de

Nota Deelnemingenbeleid Rijksoverheid. Deze verlaging is gecompenseerd door het basisjaarsalaris over 2014 te verhogen met een conversiefactor van 50% van de nominale verlaging van de variabele beloning. In de jaren na 2014 zal een compensatie van 40% gehanteerd worden.

Per 1 juli 2013 is de pensioenovereenkomst van de medewerkers van de N.V. Nederlandse Gasunie gewijzigd. Deze pensioentoezegging houdt in dat de vennootschap zich verplicht heeft tot het betalen van een vaste, vooraf vastgestelde premie. Deze premie is gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem. Deze pensioenovereenkomst is per 1 juli 2013 ook van toepassing op de leden van de Raad van Bestuur.

Op verzoek van de Raad van Commissarissen bij zijn indiensttreding is de heer Fennema verhuisd naar Groningen. Dit heeft per 1 november 2014 plaatsgevonden. De verhuiskosten, een aandeel in de herinrichtingskosten en dergelijke van € 41.813 (conform contract) zijn in de kolom 'Overige emolumenten' opgenomen. De overige vergoedingen begrepen in de kolom 'Overige emolumenten' met betrekking tot de heer Fennema zijn de in januari 2015 verkochte niet-genoten verlofdagen uit het jaar 2014 van € 18.908, een vergoeding voor representatiekosten van € 9.144 en de kosten van zijn leaseauto van € 14.402.

In april 2014 heeft een uitkering plaatsgevonden aan de heer Oudejans als gevolg van de verkoop van niet-genoten verlofdagen uit het jaar 2013 van € 17.399. Daarnaast heeft in januari 2015 een uitkering plaatsgevonden als gevolg van de verkoop van niet-genoten verlofdagen uit het jaar 2014 van € 17.448. Beide bedragen zijn opgenomen in de kolom 'Overige emolumenten'. De overige vergoedingen begrepen in de kolom 'Overige emolumenten' met betrekking tot de heer Oudejans zijn een vergoeding voor representatiekosten van € 5.402 en de kosten van zijn leaseauto van € 16.274.

De heer Graaf heeft na het vertrek van de heer Van Gelder van 1 september 2013 tot en met 28 februari 2014 het voorzitterschap van de Raad van Bestuur waargenomen. In verband hiermee is aan hem tijdelijk een toeslag op zijn salaris toegekend.

Met de heer Graaf is een beëindigingsvergoeding overeengekomen van € 136.800, welke is opgenomen in de kolom 'Overige emolumenten'. In februari 2014 heeft een uitkering plaatsgevonden aan de heer Graaf als gevolg van de verkoop van niet-genoten verlofdagen uit de jaren 2013 en 2014 van € 13.131. De overige vergoedingen begrepen in de kolom 'Overige emolumenten' met betrekking tot de heer Graaf zijn een vergoeding voor representatiekosten van € 900 en een vergoeding voor hypotheekrentemitigatie van € 407.

<i>In €</i>	Salaris	Variabele beloning	Vaste & variabele beloning	Beloning betaalbaar op termijn	Sociale lasten	Overige emolumenten	Totaal
2013							
Raad van Bestuur							
Dr. Ir. G.H. Graaf, waarnemend voorzitter	248.447	71.748	320.195	65.661	33.340	18.273	437.469
I.M. Oudejans RA	249.548	74.172	323.720	61.166	30.575	28.963 ²⁾	444.424
P.C. van Gelder MSc, voorzitter ¹⁾	179.995	48.340	228.335	84.772	39.674	50.784	403.565
Totaal	677.990	194.260	872.250	211.599	103.589	98.020	1.285.458

1) Afgetreden per 1 september 2013.

2) Ter wille van de vergelijkbaarheid met 2014 zijn de kosten samenhangend met de huur van de pied-à-terre in Groningen uit dit bedrag gehaald.

Bovengenoemde variabele beloningen zijn gebaseerd op de realisatie van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar. Zij bestaan uit collectieve Gasunie-doelstellingen en uit functiespecifieke doelstellingen, zoals verwoord in het hoofdstuk 'Remuneratiebeleid Raad van Bestuur'. De collectieve Gasunie-doelstellingen hebben betrekking op te behalen financiële- en operationele resultaten over 2013.

In 2010 is met de heer Van Gelder overeengekomen dat de N.V. Nederlandse Gasunie de premie voor de pensioenspaarregeling over de grondslag ter grootte van de variabele beloning voor haar rekening zou nemen. In verband hiermee heeft de N.V. Nederlandse Gasunie in 2013 een storting van € 31.203 over de gehele diensttijd aan het pensioenfonds gedaan. Dit bedrag is opgenomen in de kolom 'Beloning betaalbaar op termijn'. Eveneens was met de heer Van Gelder overeengekomen dat hij geen werknemersbijdrage in de pensioenpremie verschuldigd is.

De vennootschap is over de in 2013 uitgekeerde bezoldiging van bestuurders een crisisheffing verschuldigd van totaal € 80.116. Dit bedrag is in bovenstaande tabel opgenomen in de kolom 'Sociale lasten'.

II. Commissarissen van de vennootschap

De bezoldiging van de leden van de Raad van Commissarissen (RVC) wordt mede bepaald door hun bijdrage in de verschillende commissies: Audit Commissie (AC), Belonings-, Selectie- & Benoemingscommissie (BBC) en Strategische Investerings Commissie (SIC; opgeheven in 2013). Hiernaast is in de bezoldiging de afgedragen premie in het kader van de Zorgverzekeringswet (ZVW) opgenomen.

<i>In €</i>	RvC	AC	BBC	SIC	Versterkt toezicht	Premie ZVW	Totaal
2014							
R. de Jong RA, voorzitter	30.000	5.000	2.000	-	-	-	37.000
Drs. D.J. van den Berg ¹⁾	5.000	-	-	-	-	-	5.000
Mr. M.M. Jonk	20.000	-	2.000	-	-	-	22.000
Drs. M.J. Poots-Bijl RC	20.000	5.000	-	-	-	1.875	26.875
Dr. W.J.A.H. Schoeber	20.000	5.000	-	-	-	-	25.000
Ir. J.P.H.J. Vermeire	20.000	-	2.000	-	-	-	22.000
Totaal	115.000	15.000	6.000	-	-	1.875	137.875
2013							
R. de Jong RA, interim-voorzitter ²⁾	26.667	5.000	1.333	-	10.000	-	43.000
Mr. M.M. Jonk ³⁾	5.000	-	-	500	-	-	5.500
Drs. M.J. Poots-Bijl RC	20.000	5.000	2.000	-	-	2.093	29.093
Dr. W.J.A.H. Schoeber ³⁾	5.000	1.250	-	-	-	-	6.250
Ir. J.P.H.J. Vermeire	20.000	5.000	-	5.000	-	-	30.000
Ir. G.J. van Luijk, voorzitter ⁴⁾	10.000	-	667	1.667	-	955	13.289
Ir. H.L.J. Noy, vice-voorzitter ⁴⁾	7.333	-	667	1.667	-	749	10.416
Drs. A. Lont ⁴⁾	6.667	-	-	1.667	-	645	8.979
Totaal	100.667	16.250	4.667	10.501	10.000	4.442	146.527

1) Aangetreden per 1 oktober 2014.

2) Interim-voorzitter van de Raad van Commissarissen en lid van de Belonings-, Selectie- & Benoemingscommissie per 1 mei 2013.

3) Aangetreden per 1 oktober 2013.

4) Afgetreden per 23 april 2013.

In de periode tussen het vertrek van de heer Van Gelder per 1 september 2013 en de komst van een nieuwe voorzitter van de Raad van Bestuur heeft de heer De Jong in overleg met de aandeelhouder versterkt toezicht gehouden. In verband hiermee is aan hem een toeslag van € 2.500 per maand toegekend op zijn normale bezoldiging.

III. Ex-bestuurder(s) van de vennootschap

Per 1 september 2013 is de heer Van Gelder uit dienst getreden. Bij zijn vertrek zijn geen aanvullende afspraken gemaakt.

De heer Chin Sue is per 1 juli 2012 uit de Raad van Bestuur getreden en het dienstverband is beëindigd per 1 juli 2013.

<i>In €</i>	Salaris	Variabele beloning	Vaste & variabele beloning	Beloning betaalbaar op termijn	Sociale lasten	Overige emolu- menten	Totaal
2013							
Drs. Ir. H.A.T. Chin Sue RC, voor de periode 1 januari tot en met 30 juni 2013	123.713	32.116	155.829	47.866	21.542	36.845	262.082

De vennootschap is over de in 2013 uitgekeerde bezoldiging van ex-bestuurders een crisisheffing verschuldigd van totaal € 18.323. Dit bedrag is in bovenstaande tabel opgenomen in de kolom 'Sociale lasten'.

25. Overige bedrijfslasten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	212,5	221,3
Kosten van netwerkbeheer	117,4	165,3
Overige bedrijfslasten	41,3	42,9
Totaal overige bedrijfslasten	371,2	429,5

Door de hoge temperaturen in 2014 is minder energie voor het transport gebruikt, waardoor de energiekosten lager zijn dan in 2013. Deze lagere energiekosten worden in de toekomst verrekend in de tarieven en zijn in bovenstaande tabel opgenomen in de 'kosten van netwerkbeheer'.

Onder de 'overige bedrijfslasten' zijn de toevoegingen aan de voorziening voor opruimingskosten en saneringen van € 13,2 miljoen (2013: € 3,3 miljoen), de vrijval van de voorziening voor opruimingskosten en saneringen van € 14,0 miljoen (2013: nihil) en de mutaties in de voorziening voor incurante voorraden van € 0,8 miljoen nadelig (2013: € 0,1 miljoen voordelig) opgenomen.

26. Financieringsbaten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Rentebaten	2,5	4,7
Totaal financieringsbaten	2,5	4,7

De rentebaten hebben betrekking op uitgezette gelden en vorderingen.

27. Financieringslasten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Rentelasten	124,6	176,8
Resultaten op vreemde valuta	-	0,1
Overige financieringslasten	17,0	3,4
Totaal financieringslasten	141,6	180,3

De rentelasten van de financiële verplichtingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs bedragen € 137,8 miljoen (2013: € 192,7 miljoen). De rentelasten met betrekking tot (kortlopende)

financieringen bedragen € 2,9 miljoen (2013: € 1,7 miljoen). Van de rentelasten is in 2014 in totaal € 16,1 miljoen geactiveerd (2013: € 17,6 miljoen) rekening houdend met een gewogen gemiddelde rentevoet van 3,6% (2013: 3,9%).

Van de 'overige financieringslasten' in 2014 heeft € 11,4 miljoen betrekking op financiële verplichtingen die gewaardeerd zijn tegen reële waarde en waarvan de waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord. Voor aanvullende informatie verwijzen wij naar punt 8 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

28. Belastingen

De belastinglast over het resultaat in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening bestaat uit de volgende componenten:

<i>In € miljoen</i>	2014	2013
Verschuldigde vennootschapsbelasting over het boekjaar	171,4	75,4
Verschuldigde vennootschapsbelasting over voorgaande jaren	-	-/- 5,1
Mutatie in uitgestelde belastingen	29,7	82,8
Totale belastinglast	201,1	153,1

De aansluiting tussen het effectieve belastingtarief en het toepasselijke belastingtarief voor de geconsolideerde jaarrekening is als volgt:

<i>In procenten</i>	2014	2013
Winst-en-verliesrekening		
Toepasselijk belastingtarief Nederland	25,0	25,0
Effect van belastingtarieven in andere landen	0,6	0,6
Aanpassingen uit voorgaande jaren	-	0,1
Effect tariefswijziging op de uitgestelde belastingen	0,1	0,1
Overige verschillen	- / - 0,7	- / - 1,0
Effectief tarief	25,0	24,8
Uitgestelde belastingen		
Toepasselijk tarief (voor volgende boekjaren)	25,0	25,0
Effectief tarief (voor volgende boekjaren)	25,0	25,0

De overige verschillen betreffen niet-belaste bedragen als gevolg van onder meer de toepassing van de deelnemingsvrijstelling.

29. Aantal werknemers

De gemiddelde personeelsbezetting in fulltime-equivalenten bedraagt voor 2014 1.684 (2013: 1.665). De personeelsbezetting bedraagt ultimo 2014 1.704 fulltime-equivalenten (2013: 1.664).

30. Uitgekeerd en voorgesteld dividend

De Raad van Bestuur stelt voor om van de winst over 2014 € 241,4 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en € 362,1 miljoen aan de aandeelhouder uit te keren. Dit dividendvoorstel is niet verwerkt in de balans per 31 december 2014 en de toelichting. Over 2013 is € 325,1 miljoen slotdividend uitgekeerd in 2014.

31. Financiële informatie per segment

De informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de groep waarin de groep actief is. De operationele segmenten weerspiegelen de managementstructuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden:

- *Gasunie Transport Services*
Dit segment beslaat het netbeheer Nederland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- *Gasunie Deutschland*
Dit segment beslaat het netbeheer Duitsland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- *Participations & Business Development*
Dit segment richt zich op het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen en op het benutten van de geologische infrastructuur voor de opslag van aardgas. Deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur in Nederland en Duitsland maken hiervan eveneens deel uit. Onder dit segment vallen tevens de joint arrangements voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten, zoals de BBL-leiding naar het Verenigd Koninkrijk.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de segmenten wijken niet af van de grondslagen zoals die in de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening worden gehanteerd.

De activa, verplichtingen, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan dat segment kunnen worden toegerekend. De transactie prijzen voor leveringen tussen segmenten worden bepaald op zakelijke basis.

I. Informatie over activa

In € miljoenen	Activa	
	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Segmenten		
- Gasunie Transport Services	6.915,1	6.897,3
- Gasunie Deutschland	1.372,3	1.213,6
- Participations & Business Development	1.401,3	1.405,5
Segmententotaal	9.688,7	9.516,4
Niet-gealloceerde activa	610,5	671,6
Totaal geconsolideerde activa	10.299,2	10.188,0

De gealloceerde activa bevat de materiële vaste activa, de immateriële vaste activa, de investeringen in joint ventures, de investeringen in geassocieerde deelnemingen en de overige kapitaalbelangen. De niet-gealloceerde activa bevat de uitgestelde belastingvorderingen en de vlottende activa.

II. Informatie over opbrengsten en resultaat

In € miljoenen	Opbrengsten		Segmentresultaat	
	2014	2013	2014	2013
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	1.207,9	1.083,1	613,5	531,9
- Gasunie Deutschland	281,3	227,9	138,5	78,3
- Participations & Business Development	226,3	211,5	140,8	146,8
Inter-segment	- / - 64,3	- / - 58,7		
Segmententotaal	1.651,2	1.463,8	892,8	757,0
Financiële baten en lasten			- / - 88,2	- / - 139,5
Resultaat vóór belastingen			804,6	617,5
Belastingen			- / - 201,1	- / - 153,1
Opbrengsten en resultaat na belastingen over de periode	1.651,2	1.463,8	603,5	464,4

Gedurende 2014 heeft het segment Gasunie Transport Services voor € 0,7 miljoen (2013: € 0,8 miljoen), het segment Gasunie Deutschland voor € 0,7 miljoen (2013: € 0,7 miljoen) en het segment Participations & Business Development voor € 62,9 miljoen (2013: € 57,2 miljoen) aan inter-segment diensten geleverd.

III. Overige segmentinformatie

<i>In € miljoenen</i>	Investerings in vaste activa	
	2014	2013
Segmenten		
- Gasunie Transport Services	288,6	405,0
- Gasunie Deutschland	182,7	206,5
- Participations & Business Development	15,8	65,5
Segmententotaal	487,1	677,0

De vermelde vaste activa bevat de materiële vaste activa, de immateriële vaste activa, de investeringen in joint ventures, de investeringen in geassocieerde deelnemingen en de overige kapitaalbelangen.

<i>In € miljoenen</i>	Afschrijvingen		Andere materiële niet-geldelijke posten dan afschrijvingen	
	2014	2013	2014	2013
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	229,7	221,4	- / - 7,1	- / - 93,0
- Gasunie Deutschland	28,0	25,1	10,9	7,9
- Participations & Business Development	35,6	30,2	0,1	- / - 16,4
Segmententotaal	293,3	276,7	3,9	- / - 101,5

De 'andere materiële niet-geldelijke posten dan afschrijvingen' betreffen dotaties aan en vrijval van voorzieningen.

<i>In € miljoenen</i>	Investerings in joint ventures en geassocieerde deelnemingen		Aandeel in het vermogen van joint ventures en geassocieerde deelnemingen	
	2014	2013	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	-	-	0,1	0,1
- Gasunie Deutschland	0,1	-	120,8	116,0
- Participations & Business Development	5,5	4,7	43,4	54,6
Segmententotaal	5,6	4,7	164,3	170,7

<i>In € miljoenen</i>	Acquisities in joint ventures en geassocieerde deelnemingen		Aandeel in resultaat joint ventures en geassocieerde deelnemingen	
	2014	2013	2014	2013
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	-	-	-	-
- Gasunie Deutschland	-	-	21,6	19,5
- Participations & Business Development	-	7,8 *)	19,6	16,5
Segmententotaal	-	7,8	41,2	36,0

*) Het bedrag samenhangend met de acquisitie van aandeel geassocieerde deelneming is gesaldeerd met het bedrag van de desinvestering hiervan.

32. Informatie over producten en diensten

<i>In € miljoenen</i>	Opbrengsten van derden	
	2014	2013
Gastransport	1.524,3	1.315,5
Overige activiteiten	126,9	148,3
Totaal	1.651,2	1.463,8

33. Geografische informatie

Bij het bepalen van de opbrengsten van derden en de vaste activa per geografisch gebied wordt primair bepaald aan de hand van het gebied, waar het transport plaatsvindt. De N.V. Nederlandse Gasunie heeft sinds 1 juli 2008 activiteiten in twee geografische gebieden: in Nederland en buiten Nederland.

<i>In € miljoenen</i>	Opbrengsten van derden		Vaste activa	
	2014	2013	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Nederland	1.291,9	1.163,1	7.618,0	7.603,1
Buiten Nederland	359,3	300,7	2.070,7	1.913,3
Totaal	1.651,2	1.463,8	9.688,7	9.516,4

De vermelde vaste activa bevat de materiële vaste activa, de immateriële vaste activa, de investeringen in joint ventures, de investeringen in geassocieerde deelnemingen en de overige kapitaalbelangen.

34. Belangrijke cliënten

De vennootschap behaalde in 2014 en 2013 tenminste 10% van haar externe opbrengsten ter zake van gastransport bij één enkele externe cliënt.

35. Verbonden partijen

De dienstverlening tussen de N.V. Nederlandse Gasunie en haar verbonden partijen vindt plaats op zakelijke gronden (at arm's length).

GasTerra B.V. is een verbonden partij, omdat de Staat der Nederlanden direct en indirect invloed van betekenis heeft. De N.V. Nederlandse Gasunie verleent gastransportdiensten aan GasTerra B.V. Deze diensten worden uitgevoerd in overeenstemming met het bepaalde in de Gaswet waarbij de N.V. Nederlandse Gasunie is gehouden om non-discriminatoir te handelen en conform aanvraag zaken te doen. De in rekening gebrachte tarieven zijn vastgesteld door de Nederlandse toezichthouder (ACM), welke onafhankelijk is van de Staat der Nederlanden. GasTerra B.V. kan als belangrijke cliënt worden gekwalificeerd.

De dienstverlening tussen de N.V. Nederlandse Gasunie en haar joint ventures en geassocieerde deelnemingen is niet van materiële omvang.

Vennootschappelijke jaarrekening

Vennootschappelijke balans per 31 december (vóór winstbestemming)

<i>In € miljoenen</i>		Nadere toelichting	2014	2013
Activa				
Vaste activa				
- materiële vaste activa	2	1,0	6.984,8	
- financiële vaste activa	3	10.440,3	2.794,0	
- uitgestelde belastingvorderingen		-	366,8	
			10.441,3	10.145,6
Vlottende activa				
- voorraden			32,1	29,7
- handels- en overige vorderingen			13,7	170,5
- vorderingen op groepsmaatschappijen			22,1	21,9 *)
- vorderingen op joint ventures			0,4	1,1 *)
- geldmiddelen en kasequivalenten			29,9	19,7
Totaal activa			10.539,5	10.388,5
Passiva				
Eigen vermogen				
- geplaatst kapitaal	4	0,2	0,2	
- herwaarderingsreserve	5	2.022,0	2.099,5	
- wettelijke reserve deelnemingen	6	193,0	165,5	
- algemene reserve	7	2.686,4	2.484,3	
- resultaat boekjaar	8	603,5	464,4	
			5.505,1	5.213,9
Voorzieningen	9		121,6	92,4
Langlopende verplichtingen				
- rentedragende leningen			3.407,1	3.878,6
Kortlopende verplichtingen				
- kortlopende financieringsverplichtingen			696,5	384,4
- handelsschulden en overige te betalen posten			228,1	297,4
- schulden aan groepsmaatschappijen			581,1	521,8
Totaal passiva			10.539,5	10.388,5

*) Zie punt 1 'Herziene cijfers door IFRS 11 Joint Arrangements' van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans.

Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening

<i>In € miljoenen</i>		Nadere toelichting	2014	2013
Bruto-opbrengsten		489,2	1.432,4	
Terugbetaling verrekening tarieven		-	-/- 206,4	
Netto-opbrengsten			489,2	1.226,0
Personeelskosten	11	- / - 155,9	-/- 64,0	
Overige bedrijfslasten	12	- / - 339,8	-/- 382,7	
Afschrijvingen		-	-/- 227,4	
Totale lasten			- / - 495,7	-/- 674,1
Bedrijfsresultaat			- / - 6,5	551,9
Financieringsbaten en -lasten	14		43,3	-/- 138,2
Aandeel in resultaat groepsmaatschappijen en geassocieerde deelnemingen			606,3	175,3
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen			643,1	589,0
Belastingen	15		- / - 39,6	-/- 124,6
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen			603,5	464,4

Toelichting op de vennootschappelijke financiële overzichten

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De vennootschappelijke jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en de wettelijke bepaling inzake de jaarrekening (NL GAAP) waarbij gebruik is gemaakt van de in Burgerlijk Wetboek 2 artikel 362 lid 8 geboden mogelijkheid om in de vennootschappelijke jaarrekening de waarderingsgrondslagen toe te passen die ook worden toegepast in de geconsolideerde jaarrekening. Dit betreffen de bepalingen van de IFRS, zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

Voor de grondslagen voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening. In deze toelichting worden de aanvullingen op de toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten vermeld.

Belangen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd op netto-vermogenswaarde. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen.

Nadere toelichting op de vennootschappelijke balans

1. Overdracht gastransportnetwerk in Nederland en Peakshaver-installatie

Per 1 januari 2014 heeft de N.V. Nederlandse Gasunie het eigendom van het gastransportnetwerk in Nederland en de daarmee samenhangende activa, passiva en activiteiten tegen boekwaarde overgedragen aan haar 100%-groepsmaatschappij Gasunie Transport Services B.V. De overdracht van het eigendom van het gastransportnetwerk in Nederland maakt onderdeel uit van de certificering van Gasunie Transport Services B.V. als onafhankelijke netbeheerder van het landelijk gastransportnet.

Tevens is per 1 januari 2014 het eigendom en de daarmee samenhangende activiteiten van de Peakshaver-installatie op de Maasvlakte in Rotterdam tegen boekwaarde overgedragen aan haar 100%-groepsmaatschappij Gasunie Peakshaver B.V., opgericht op 1 januari 2014. Hiermee wordt beoogd de aansturing van de Peakshaver-installatie binnen Gasunie te vereenvoudigen.

In onderstaand overzicht wordt inzicht gegeven in de financiële gevolgen voor de balans van de vennootschap per 1 januari 2014:

<i>In € miljoenen</i>	Balans voor overdracht	Afrekening intercompany posities & contractuele afspraak *)	Overdracht gastransport netwerk	Overdracht Peakshaver	Verstrekte aanvullende financiering	Balans na overdracht
Activa						
Vaste activa						
- materiële vaste activa	6.984,8	4,5	-/- 6.871,0	-/- 118,3	-	-
- financiële vaste activa	2.794,0	-/- 0,9	-	-	7.461,4	10.254,5
- uitgestelde belastingvorderingen	366,8	-	-/- 482,6	-	-	-/- 115,8
Vlottende activa	242,9	-	-/- 155,6	-	-	87,3
Totaal activa	10.388,5	3,6	-/- 7.509,2	-/- 118,3	7.461,4	10.226,0
Passiva						
Eigen vermogen	5.213,9	-	-	-	-	5.213,9
Voorzieningen	92,4	-	-/- 82,5	-	-	9,9
Langlopende verplichtingen						
- rentedragende leningen	3.878,6	-	-	-	-	3.878,6
Kortlopende verplichtingen	1.203,6	3,6	-/- 83,6	-	-	1.123,6
Totaal passiva	10.388,5	3,6	-/- 166,1	-	-	10.226,0

*) De contractuele afspraak betreft een verplichting van Gasunie Transport Services B.V. aan Gasunie Peakshaver B.V. tot het aanvullen van de gasvoorraad in de Peakshaver-installatie tot het overeengekomen volume.

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft de overdracht van het gastransportnetwerk en de Peakshaver-installatie intern gefinancierd door het verstrekken van eigen vermogen en langlopende rentedragende leningen aan beide groepsmaatschappijen.

De financiële gevolgen voor de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening van de N.V. Nederlandse Gasunie zijn verschuivingen van opbrengsten en lasten naar 'aandeel in resultaat groepsmaatschappijen'. Deze verschuivingen leiden per saldo niet tot een ander resultaat na belastingen.

2. Materiële vaste activa

<i>In € miljoenen</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2014	Overdracht gastransport netwerk & Peakshaver	Investe- ringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde per 31 dec. 2014
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	96,3	96,3	-	-	-
Compressorstations	699,1	699,1	-	-	-
Installaties	891,9	891,9	-	-	-
Hoofdtransportleidingen c.a.	4.031,9	4.031,9	-	-	-
Regionale transportleidingen c.a.	723,9	723,9	-	-	-
Andere vaste bedrijfsmiddelen	139,0	143,5	5,4	0,0	0,9
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	402,7	402,7	0,1	-	0,1
Totaal voor boekjaar 2014	6.984,8	6.989,3	5,5	0,0	1,0

<i>In € miljoenen</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2013	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde per 31 dec. 2013
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	98,2	2,3	0,5	3,7	96,3
Compressorstations	694,6	41,1	0,1	36,5	699,1
Installaties	885,8	66,4	3,9	56,4	891,9
Hoofdtransportleidingen c.a.	3.920,5	199,3	-	87,9	4.031,9
Regionale transportleidingen c.a.	734,3	8,5	3,4	15,5	723,9
Andere vaste bedrijfsmiddelen	137,8	28,6	-	27,4	139,0
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	333,5	69,2	-	-	402,7
Totaal voor boekjaar 2013	6.804,7	415,4	7,9	227,4	6.984,8

<i>In € miljoenen</i>	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2014	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2014	Aanschaf- waarde per 31 dec. 2013	Cumulatieve afschrijvingen *) per 31 dec. 2013
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	-	-	166,9	70,6
Compressorstations	-	-	945,8	246,7
Installaties	-	-	1.316,1	424,2
Hoofdtransportleidingen c.a.	-	-	4.899,0	867,1
Regionale transportleidingen c.a.	-	-	920,1	196,2
Andere vaste bedrijfsmiddelen	0,9	0,0	457,0	318,0
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	0,1	-	402,7	-
Totaal	1,0	0,0	9.107,6	2.122,8

*) *Inclusief eventuele bijzondere waardeveranderingen.*

3. Financiële vaste activa

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Groepsmaatschappijen		
Kapitaalbelang per 1 januari	1.915,5	1.695,0
Mutaties		
- afrekening intercompany posities inzake overdracht gastransportnetwerk	- / - 0,9	-
- investeringen inzake overdracht gastransportnetwerk & Peakshaver	3.039,1	-
- investeringen	2,1	10,3
- rechtstreekse eigen vermogen mutaties	14,2	56,4
- resultaat groepsmaatschappijen	605,3	175,3
- terugbetaling agio	- / - 24,3	- / - 11,1
- ontvangen dividend	- / - 438,8	- / - 10,4
Kapitaalbelang per 31 december	5.112,2	1.915,5
Financiering per 1 januari	868,0	812,9
Mutaties		
- verstrekte langlopende leningen inzake overdracht gastransportnetwerk & Peakshaver	4.422,3	-
- verstrekte langlopende leningen	210,8	143,5
- aflossing langlopende leningen	- / - 184,4	- / - 88,4
Financiering per 31 december	5.316,7	868,0
Balans per 31 december	10.428,9	2.783,5
Investerings in geassocieerde deelnemingen	11,4	10,5
Totaal financiële vaste activa	10.440,3	2.794,0

Het kortlopend deel van de langlopende leningen bedraagt ultimo 2014 € 20,0 miljoen (2013: € 20,0 miljoen). Dit bedrag is in bovenstaande tabel opgenomen in de financiering van de groepsmaatschappijen.

De rentevoet over de verstrekte langlopende leningen aan groepsmaatschappijen bedraagt de gewogen gemiddelde rentekostenvoet van de lange leningenportefeuille van de N.V. Nederlandse Gasunie met een opslag van 12,5 basispunten.

De verstrekte langlopende lening aan Gasunie Transport Services bedraagt ultimo 2014 € 4.286,1 miljoen (2013: nihil). Dit betreft een leningfaciliteit van € 6 miljard, welke ter beschikking is gesteld op 1 januari 2014. De looptijd van deze faciliteit eindigt op 31 december 2029 en heeft een mogelijkheid tot verlenging. De partijen zijn overeengekomen dat tussentijds op de faciliteit kan worden getrokken dan wel afgelost. Er is geen aflossingsschema vastgesteld.

Gasunie Transport Services B.V. is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet in de zin van de Gaswet. De Minister heeft regels gesteld ten aanzien van goed financieel beheer door een netbeheerder in het 'Besluit Financieel Beheer Netbeheerder'. Deze regels bestaan uit een aantal financiële ratio's waaronder een eigenvermogensminimum. Per kwartaal wordt beoordeeld, rekening houdend met de bepalingen in het 'Besluit Financieel Beheer Netbeheerder', of er afgelost dan wel getrokken moet worden op de faciliteit.

De verstrekte langlopende leningen aan Gastransport Noord-West Europa Holding B.V. bedragen ultimo 2014 € 540,5 miljoen (2013: € 510,1 miljoen). De looptijd van deze leningen eindigen op 31 december 2022 en 2023. De partijen zijn voor alle leningen overeengekomen dat gehele of gedeeltelijke tussentijdse aflossingen mogelijk zijn.

De verstrekte langlopende lening aan EnergyStock B.V. bedraagt ultimo 2014 € 265,0 miljoen (2013: € 285,0 miljoen). De looptijd van deze lening eindigt op 1 december 2028 en wordt vanaf 2014 twee keer per jaar afgelost met € 10,0 miljoen tot de lening volledig is afgelost. Hiernaast bestaat de mogelijk twee keer per jaar vrijwillig af te lossen met een maximum van € 25,0 miljoen.

De verstrekte langlopende leningen aan Gasunie BBL B.V. bedragen ultimo 2014 € 138,5 miljoen (2013: € 72,3 miljoen). Dit betreft onder andere een leningfaciliteit van € 200 miljoen, welke ter beschikking is gesteld op 12 december 2014. De looptijd van deze faciliteit eindigt op 1 december 2024 en heeft een mogelijkheid tot verlenging. De partijen zijn overeengekomen dat tussentijds op de faciliteit kan worden getrokken dan wel afgelost. Er is geen aflossingsschema vastgesteld. Hiernaast zijn twee langlopende leningen verstrekt. De looptijd van deze leningen eindigen op 1 december 2016 en 2021. De partijen zijn voor beide leningen overeengekomen dat gehele of gedeeltelijke tussentijdse aflossingen mogelijk zijn.

De verstrekte langlopende lening aan Gasunie Peakshaver B.V. bedraagt ultimo 2014 € 85,9 miljoen (2013: nihil). Dit betreft een leningfaciliteit van € 95 miljoen, welke ter beschikking is gesteld op 1 januari 2014. De looptijd van deze faciliteit eindigt op 1 december 2023 en heeft een mogelijkheid tot verlenging. De partijen zijn overeengekomen dat tussentijds op de faciliteit kan worden getrokken dan wel afgelost. Er is geen aflossingsschema vastgesteld.

Er zijn geen overige bijzondere voorwaarden overeengekomen tussen de N.V. Nederlandse Gasunie en de groepsmaatschappijen met betrekking tot de verstrekte langlopende leningen.

Voor een toelichting op de investeringen in geassocieerde deelnemingen verwijzen wij naar punt 8 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans in de geconsolideerde jaarrekening.

4. Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 756.000 en is verdeeld in 7.560 aandelen van elk € 100 nominaal. Hiervan zijn 1.513 aandelen geplaatst en volgestort.

De geplaatste aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

De mutaties in het geplaatst kapitaal zijn als volgt:

<i>In €</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	151.200	151.200
Mutaties	100	-
Stand per 31 december	151.300	151.200

5. Herwaarderingsreserve

De mutaties in de herwaarderingsreserve zijn als volgt:

<i>In € miljoen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	2.099,5	2.175,9
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	- / - 76,2	- / - 75,2
Overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening,	- / - 1,7	- / - 1,6
waarvan vennootschapsbelasting	0,4	0,4
Stand per 31 december	2.022,0	2.099,5

De herwaarderingsreserve ultimo 2014 heeft evenals in 2013 betrekking op de herwaardering van de materiële vaste activa per 1 januari 2004, welke per 1 januari 2014 is overgedragen aan Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Peakshaver B.V., en de cash flow hedge van de N.V. Nederlandse Gasunie gerelateerd aan een tweetal obligatieleningen.

<i>In € miljoen</i>	31 dec. 2014	31 dec. 2013
Herwaardering van de materiële vaste activa per 1 januari 2004	2.016,7	2.092,9
Cash flow hedge N.V. Nederlandse Gasunie,	7,1	8,8
waarvan vennootschapsbelasting	- / - 1,8	- / - 2,2
	5,3	6,6
Totaal	2.022,0	2.099,5

6. Wettelijke reserve deelnemingen

De mutaties in de wettelijke reserve deelnemingen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	165,5	115,6
Mutatie in cash flow hedge reserve met betrekking tot joint ventures	- / - 18,3	19,2
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige kapitaalbelangen	45,0	31,2
Aandeel in niet zonder beperking uitkeerbare ingehouden winsten	0,8	- / - 0,5
Stand per 31 december	193,0	165,5

7. Algemene reserve

De mutaties in de algemene reserve zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	2.484,3	2.206,1
Bestemming resultaat voorgaand boekjaar	139,3	143,5
Saldo van actuariële winsten en verliezen ter zake van personeelsbeloningen,	- / - 17,6	78,1
waarvan vennootschapsbelasting	5,1	- / - 19,8
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	76,2	75,2
Mutaties wettelijke reserves	- / - 0,9	1,2
Stand per 31 december	2.686,4	2.484,3

8. Resultaat boekjaar

De mutaties in het resultaat boekjaar zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Stand per 1 januari	464,4	358,7
Uitgekeerd dividend	- / - 325,1	- / - 215,2
Bestemming van het resultaat	- / - 139,3	- / - 143,5
Resultaat over het boekjaar	603,5	464,4
Stand per 31 december	603,5	464,4

9. Voorzieningen

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen	111,9	-
Voorziening voor jubileumuitkeringen	5,0	5,0
Voorziening voor secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering	4,7	4,9
Voorziening voor reorganisatiekosten	-	0,0
Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	-	82,5
Totaal voorzieningen	121,6	92,4

Per 1 januari 2014 zijn de uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen, welke rechtstreeks verband houden met het eigendom van het gastransportnetwerk in Nederland, van € 482,6 miljoen en de voorziening voor opruimingskosten en saneringen van € 82,5 miljoen overgedragen aan Gasunie Transport Services B.V. Hierdoor resteert op 1 januari 2014 een voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen van € 115,8 miljoen in de vennootschappelijke balans van de N.V. Nederlandse Gasunie. Deze uitgestelde belastingverplichtingen hebben voornamelijk betrekking op materiële vaste activa.

Voor een nadere specificatie van deze voorzieningen verwijzen wij naar punt 10, 18 en 19 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans in de geconsolideerde jaarrekening.

10. Overige posten in de vennootschappelijke balans

Voor een toelichting op de overige posten in de vennootschappelijke balans verwijzen wij naar de toelichting op de desbetreffende geconsolideerde posten in de geconsolideerde jaarrekening.

Nadere toelichting op de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening

11. Personeelskosten

De toelichting op de bezoldiging van bestuurders en commissarissen is opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten.

12. Overige bedrijfslasten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Aan investeringen toegerekende kosten	-	-/- 85,2
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	177,7	187,5
Kosten van netwerkbeheer	129,5	163,7
Overige bedrijfslasten	32,6	116,7
Totaal overige bedrijfslasten	339,8	382,7

Als gevolg van de overdracht van het eigendom van het gastransportnetwerk in Nederland is de aard van de dienstverlening van de N.V. Nederlandse Gasunie aan Gasunie Transport Services B.V. met betrekking tot de vervaardiging van materiële vaste activa veranderd. Deze is gewijzigd van 'productie voor eigen aanwending' naar 'productie voor groepsmaatschappijen', waardoor geen 'aan investeringen toegerekende kosten' meer worden verantwoord.

13. Honoraria externe accountant

Ten laste van de rechtspersoon zijn in het boekjaar de volgende honoraria gekomen ter zake van werkzaamheden die door de accountantsorganisatie zijn uitgevoerd die belast is met het onderzoek van deze jaarrekening. In deze opgave zijn mede begrepen de overeenkomstige honoraria bij de geconsolideerde dochtermaatschappijen.

<i>In € miljoenen</i>	Totaal		Waarvan Ernst & Young Accountants LLP	
	2014	2013	2014	2013
Onderzoek van de jaarrekening	0,9	0,7	0,8	0,6
Andere controleopdrachten	0,5	0,3	0,4	0,2
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	0,2	-	0,1
Andere niet-controlediensten	-	-	-	-
Totaal honoraria externe accountant	1,4	1,2	1,2	0,9

14. Financieringsbaten en -lasten

<i>In € miljoenen</i>	2014	2013
Rentebaten	199,1	46,6
Totaal financieringsbaten	199,1	46,6
Rentelasten	- / - 138,8	- / - 181,4
Overige financieringslasten	- / - 17,0	- / - 3,4
Totaal financieringslasten	- / - 155,8	- / - 184,8
Saldo	43,3	- / - 138,2

15. Belastingen

Tussen de N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid. Aan deze groepsmaatschappijen wordt geen vennootschapsbelasting toegerekend, met uitzondering van Gasunie Transport Services B.V. De in de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening opgenomen belastinglast heeft betrekking op alle tot de fiscale eenheid behorende vennootschappen, met uitzondering van Gasunie Transport Services B.V.

16. Overige posten in de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening

Voor een toelichting op de overige posten in de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening verwijzen wij naar de toelichting op de desbetreffende geconsolideerde posten in de geconsolideerde jaarrekening.

Overzicht deelnemingen

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 dec. 2014
<i>Groepsmaatschappijen</i>		
Gasunie Transport Services B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Holding B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 1 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 2 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 3 B.V.	Groningen	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 4 B.V.	Groningen	100%
Gasunie BBL B.V.	Groningen	100%
Gasunie Engineering B.V.	Groningen	100%
Gasunie Germany B.V.	Groningen	100%
Gasunie LNG BBR B.V.	Groningen	100%
Gasunie LNG Holding B.V.	Groningen	100%
Gasunie Peakshaver B.V.	Groningen	100%
Gasunie Underground Storage (GUUS) B.V.	Groningen	100%
EnergyStock B.V.	Groningen	100%
Vertogas B.V.	Groningen	100%
Cupa Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Cupa Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Technical Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Ostseebindungsleitung (GOAL) GmbH	Hannover, Duitsland	100%
Gasunie Infrastruktur AG	Zug, Zwitserland	100%
<i>Joint operations</i>		
BBL Company V.O.F.	Groningen	60%
Arbeitsgemeinschaft GOAL/Fluxys NEL-Projektphase	Hannover, Duitsland	51,3%
<i>Joint ventures</i>		
Gate terminal C.V.	Rotterdam	47,6%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50%
LBBR Management B.V.	Groningen	50%
LNG Break Bulk Rotterdam C.V.	Rotterdam	50%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH	Handewitt, Duitsland	75%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport-GmbH & Co. KG	Handewitt, Duitsland	33,3%
DEUDAN - Holding GmbH	Hannover, Duitsland	51%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	33,3%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	28,7%

Naam van de vennootschap	Zetel	Aandeel in kapitaal op 31 dec. 2014
<i>Geassocieerde deelnemingen</i>		
Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.	Arnhem	25%
ICE Endex Holding B.V.	Amsterdam	20,9%
GASPOOL Balancing Services GmbH	Berlin, Duitsland	16,7%

De Raad van Bestuur,

J.J. Fennema, voorzitter

I.M. Oudejans

De Raad van Commissarissen,

R. de Jong, voorzitter

D.J. van den Berg

M.M. Jonk

M.J. Poots-Bijl

W.J.A.H. Schoeber

J.P.H.J. Vermeire

Groningen, 19 maart 2015

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de winstbestemming

De Raad van Bestuur acht een reservering van de winst op grond van artikel 39 lid 2 van de Statuten niet noodzakelijk. Hierdoor staat de winst over het boekjaar ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Voorstel winstbestemming

De Raad van Bestuur stelt voor om van de winst over 2014 € 241,4 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en € 362,1 miljoen aan de aandeelhouder uit te keren.

Gebeurtenissen na de balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na de balansdatum met belangrijke financiële gevolgen.

Gecombineerde controleverklaring en assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan: de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en de Raad van Commissarissen van de N.V. Nederlandse Gasunie

Controleverklaring bij de jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2014 van de N.V. Nederlandse Gasunie (hierna: Gasunie) te Groningen gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de vennootschappelijke jaarrekening.

Naar ons oordeel

- geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de N.V. Nederlandse Gasunie op 31 december 2014 en van het resultaat en de kasstromen over 2014, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 BW; en
- geeft de vennootschappelijke jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de N.V. Nederlandse Gasunie op 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde balans per 31 december 2014;
2. de volgende overzichten over 2014: de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerd kasstroomoverzicht; en
3. de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Assurance-rapport bij de niet-financiële informatie

Onze conclusie

Wij hebben de niet-financiële informatie zoals opgenomen in de secties 'Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu', 'Medewerkers' en 'Gasunie in de samenleving' (hierna: het Verslag) in het Geïntegreerd bestuursverslag van de N.V. Nederlandse Gasunie (hierna: Gasunie) over 2014 beoordeeld.

Op grond van onze werkzaamheden, met inachtneming van de beperkingen die in de paragraaf 'Beperkingen bij ons onderzoek' zijn weergegeven is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de informatie in het Verslag geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, betrouwbare en toereikende weergave geeft van het beleid van Gasunie ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2014 in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines G3.1 (level C) van Global Reporting Initiative (GRI) en het verslaggevingsbeleid van Gasunie zoals toegelicht in 'Bijlage II: Verslaggevingsprincipes' van het Verslag.

Het Verslag omvat een weergave van het beleid van Gasunie ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied gedurende 2014.

Beperkingen bij ons onderzoek

In het Verslag is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en ramingen. Inherent aan deze informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst kunnen afwijken en daarom onzeker zijn. Wij

De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit:

1. de vennootschappelijke balans per 31 december 2014;
2. de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2014; en
3. de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Gasunie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel over de jaarrekening.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 37 miljoen, circa 5% van het resultaat voor

geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in het Verslag. Daarnaast maken de vergelijkende cijfers van 2012 en eerder en verwijzingen in het Verslag (naar www.gasunie.nl, externe websites en overige documenten) geen deel uit van onze assurance-opdracht.

De basis voor onze conclusie

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een conclusie over het Verslag op basis van de door ons verrichte beoordeling.

Wij hebben onze beoordeling met betrekking tot het Verslag verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3810N 'Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen'. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en onze beoordeling zodanig plannen en uitvoeren dat een beperkte mate van zekerheid wordt verkregen dat het Verslag geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie over het Verslag.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die de belangrijkste stakeholders op basis van het Verslag nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze assurance-werkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op onze conclusie.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit van de door ons onderkende significante prestatie-indicatoren bepaald op 5%, met

belastingen volgens de geconsolideerde winst-en-verliesrekening. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de Raad van Commissarissen overeengekomen dat wij aan de Raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 1,8 miljoen rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de groepscontrole

Gasunie staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Gasunie.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten.

Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Onze groepscontrole heeft zich met name gericht op de gastransportactiviteiten in Nederland en Duitsland binnen de vennootschappen Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH, de ondergrondse gasopslag binnen de vennootschap EnergyStock B.V., de gasopslagactiviteiten binnen de joint venture Gate terminal C.V./B.V. en de waardering van het 9% kapitaalbelang in Nord Stream AG.

Bij andere onderdelen hebben wij beoordelingswerkzaamheden of specifieke controlewerkzaamheden uitgevoerd. In totaal vertegenwoordigen bovengenoemde werkzaamheden 99,9% van de totale activa,

uitzondering van de Reportable frequency index, welke wij op 3% hebben bepaald. De kwalitatieve toelichtingen hebben wij op totaalniveau afgezet tegen de kwaliteitsprincipes van de Sustainability Reporting Guidelines G3.1 (level C) van Global Reporting Initiative (GRI), die onder meer toezien op aspecten als evenwichtig beeld, tijdigheid en balans van het Verslag.

Reikwijdte van de beoordeling van de niet-financiële informatie

Gasunie staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De niet-financiële informatie van deze groep is opgenomen in het Verslag van Gasunie.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor de conclusie zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de assurance-werkzaamheden voor het Verslag. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten.

Op grond hiervan hebben wij ons bij de beoordeling van de niet-financiële informatie met name gericht op de gastransportactiviteiten in Nederland en Duitsland binnen de vennootschappen Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH. Door bovengenoemde werkzaamheden, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte assurance-informatie met betrekking tot de niet-financiële informatie van de groep verkregen om een conclusie te geven over het Verslag.

92,2% van het resultaat voor belastingen en 95,5% van de bruto-opbrengsten van de groep.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle van de jaarrekening

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

- ***Overwegingen met betrekking tot de waardering van de gastransportnetwerken in Nederland en Duitsland***

Met name door de herbevestiging van de regulatoire afschrijvingstermijn van 55 jaar, heeft Gasunie eind 2014 de economische horizon, die maatgevend is voor de resterende afschrijvingstermijn van de leidingen, verlegd van 2063 naar het jaar 2070. Ook heeft de vennootschap de corporate WACC, die relevant is bij het bepalen van de verwachte kapitaalkostenvergoeding en de disconteringsvoet van toekomstige reguleringsperioden, aangepast in verband met de lange termijn ontwikkelingen van de risicovrije rentevoet. Beide aspecten geven overeenkomstig de IFRS-

voorschriften aanleiding tot het uitvoeren van een cijfermatig onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen (toegelicht onder punt 2 van de 'Nadere toelichting op de geconsolideerde balans').

Wij hebben ten aanzien van de waardering van de gastransportnetwerken in Nederland en Duitsland controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het vaststellen van de redelijkheid van de geprognosticeerde toekomstige kasstromen en de onderbouwingen van de belangrijke assumpties. Voorts hebben wij het door Gasunie gehanteerde rekenmodel gecontroleerd. Wij hebben bij onze controlewerkzaamheden gebruik gemaakt van waarderingsexperts.

- *Overwegingen met betrekking tot andere significante vaste activa*
De waardering van vaste activa van Gate terminal C.V./B.V., EnergyStock B.V. en BBL Company V.O.F is in hoge mate afhankelijk van schattingen van het management ten aanzien van de verwachte toekomstige opbrengsten, gebaseerd op gecontracteerde capaciteiten of contracten tussen aandeelhouders, rekening houdend met veranderende marktomstandigheden.

Bij de waardering van het kapitaalbelang in Nord Stream AG (toegelicht onder punt 9 van de 'Nadere toelichting op de geconsolideerde balans') heeft het management belangrijke aannames gedaan ten aanzien van de te hanteren disconteringsvoet, waartegen de toekomstige kasstromen contant worden gemaakt.

Wij hebben ten aanzien van deze significante vaste activa controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het doornemen van contracten en het vaststellen van de redelijkheid van de geprognosticeerde toekomstige kasstromen en de onderbouwingen van de belangrijke assumpties. Hierbij zijn wij

ondersteund door onze
waarderingsexperts.

- *Overwegingen met betrekking tot de implementatie van IFRS 11*
Belangen in entiteiten waarin Gasunie met derden gezamenlijke zeggenschap heeft met een materiële omvang zijn Gate terminal C.V./B.V., BBL Company V.O.F. en NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG. De gevolgen van de invoering van IFRS 11 zijn door Gasunie toegelicht onder punt 1 van de 'Nadere toelichting op de geconsolideerde balans'.

Wij hebben ten aanzien van de implementatie van IFRS 11 controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het beoordelen van de onderliggende aandeelhouders-overeenkomsten en contracten en de feitelijke omstandigheden.

- *Overwegingen met betrekking tot de overdracht van activa, passiva en activiteiten van Gasunie aan Gasunie Transport Services B.V. (GTS)*
Per 1 januari 2014 zijn, als onderdeel van het certificeringsproces door de ACM van GTS als onafhankelijke netbeheerder, de (gas-)transportactiviteiten en de daaraan gerelateerde activa en passiva overgedragen aan GTS. In de jaarrekening zijn de effecten nader toegelicht onder punt 1 van de 'Nadere toelichting op de vennootschappelijke balans'.

Wij hebben ten aanzien van de overdracht van activa, passiva en activiteiten van Gasunie aan GTS controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het vaststellen van de juistheid en volledigheid van de overgedragen activa en passiva, alsmede het kennisnemen van de onderlinge afspraken tussen GTS en Gasunie ten aanzien van financiering en de doorbelasting van kosten en interest.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het Geïntegreerd bestuursverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van verslaggeving van de vennootschap met betrekking tot de financiële informatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Commissarissen voor de niet-financiële informatie in het Verslag

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de niet-financiële informatie in het Verslag in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines G3.1 (level C) van Global Reporting Initiative (GRI), de Handreiking voor maatschappelijke verslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving en het verslaggevingsbeleid van de vennootschap, inclusief het identificeren van stakeholders en het bepalen van materiële onderwerpen. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van het Verslag en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in 'Bijlage II: Verslaggevingsprincipes' van het Verslag.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van het Verslag mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van verslaggeving van de vennootschap met betrekking tot de niet-financiële informatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de niet-financiële informatie in het Verslag

Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en zijn geringer in diepgang dan die bij een

waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van

assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid.

De in dit kader uitgevoerde werkzaamheden bestonden in hoofdzaak uit het inwinnen van inlichtingen bij functionarissen van de vennootschap en het uitvoeren van cijferanalyses met betrekking tot de niet-financiële informatie opgenomen in het Verslag. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij beoordelingswerkzaamheden is daarom ook lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij controlewerkzaamheden.

Onze belangrijkste beoordelingswerkzaamheden bestonden uit:

- Het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties, relevante wetten en regelgeving en de kenmerken van de organisatie;
- Het evalueren van de aanvaardbaarheid van het verslaggevingsbeleid en de consistente toepassing hiervan, waaronder het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en de redelijkheid van schattingen gemaakt door het management;
- Het evalueren van het toepassingsniveau volgens de Sustainability Reporting Guidelines G3.1 (level C) van Global Reporting Initiative (GRI);
- Het evalueren van de opzet en implementatie van de systemen en processen voor informatieverzameling en -verwerking voor de informatie in het Verslag;
- Het afnemen van interviews met het management verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie en –beleid;
- Het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor het Verslag, het uitvoeren van interne controles op gegevens en de consolidatie van gegevens in het Verslag;
- Locatiebezoeken aan Gasunie Deutschland met als doel het evalueren van de brongegevens en de opzet en implementatie van controle- en

materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. Wij bevestigen aan de Raad van Commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de Raad van Commissarissen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de Raad van Commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het Geïntegreerd bestuursverslag en de overige gegevens

validatieprocedures op lokaal niveau;

- Het evalueren van de interne en externe documentatie, in aanvulling op interviews, op basis van deelwaarnemingen, om vast te stellen of de informatie in het Verslag voldoende is onderbouwd; en
- Het analytisch evalueren van data en trends aangeleverd voor consolidatie op groepsniveau.

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het Geïntegreerd bestuursverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het Geïntegreerd bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het Geïntegreerd bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn, op basis van een voordracht daartoe door de Raad van Commissarissen, benoemd als externe accountant van Gasunie door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 2 april 2014. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van langer dan 15 jaar accountant van de vennootschap.

Groningen, 19 maart 2015

Ernst & Young Accountants LLP

Voor de jaarrekening
w.g. A.E. Wijnsma RA
externe accountant

Voor de niet-financiële informatie
w.g. drs. R.T.H. Wortelboer RA

Bijlagen

Bijlage I: Begrippenlijst

Arbo	Arbeidsomstandigheden.
Broeikasgas	Gas dat bijdraagt aan de vorming van een isolerende laag om de aarde, waardoor deze opwarmt. De belangrijkste broeikasgassen zijn: waterdamp, koolzuurgas, methaan, distikstofoxide en gechloreerde koolwaterstoffen.
CH ₄	Methaan; de belangrijkste component van aardgas.
CO	Koolmonoxide; komt vrij bij onvolledige verbranding.
CO ₂	Kooldioxide of koolzuurgas; komt vrij bij volledige verbranding van brandstoffen.
CO ₂ -equivalentemissie	CO ₂ - en CH ₄ -emissies kunnen met behulp van de zogeheten Global Warming Potential (GWP) worden omgezet in een maat voor het versterkte broeikaseffect, de zogenaamde CO ₂ -equivalentemissie. De GWP voor CO ₂ wordt op 1 gesteld en de GWP voor CH ₄ op 23.
Collective defined contribution pensioenregeling	Een pensioenregeling waarbij de werkgever een bepaald percentage van de loonsom of de som van pensioengrondslagen beschikbaar stelt om de pensioenkosten voor alle werknemers te financieren.
ENTSOG	ENTSOG, de European Network of Transmission System Operators for Gas, heeft tot doel om samenwerking tussen landelijke transmission system operators (TSO's) in Europa te bevorderen en te faciliteren.
Frequentie-index	Maat voor de veiligheid; het aantal ongevallen met verzuim per 100 medewerkers.
Groen gas	Groen gas is biogas dat is opgewerkt tot aardgaskwaliteit.
HFK's	Fluorkoolwaterstoffen; wordt vooral als koelmiddel gebruikt.
IPPC	De Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC)-richtlijn is gericht op geïntegreerde preventie en bestrijding van milieuverontreiniging. De IPPC-richtlijn verplicht de EU-lidstaten om emissies naar water, lucht en bodem (inclusief maatregelen voor afvalstoffen) van grote bedrijven en van de intensieve veehouderij te reguleren.
ISO	International Standardisation Organisation; een organisatie die internationale normen vaststelt.
Koolwaterstoffen	Groep chemische stoffen die bestaan uit koolstof en waterstof.
Leveringszekerheid	In Nederland verstaan we hieronder: het aantal keren dat het gastransport werd onderbroken omdat geen of onvoldoende gas door onze infrastructuur kon stromen, ongeacht of Gasunie in Nederland de klant voldoende gas kon leveren. In Duitsland verstaan we hieronder: het aantal keren dat onze infrastructuur niet in staat was om voldoende gas te leveren aan een klant. De scores van Gasunie in Nederland en Duitsland worden opgeteld om de totale target-score te bepalen.
LNG	Liquefied Natural Gas (vloeibaar aardgas).
NO _x	Verzamelnaam voor stikstofoxidegassen. Deze gassen komen vrij bij alle verbrandingsprocessen en dragen bij tot verzuring van de

	atmosfeer.
Odorant	Geurstof die uit veiligheidsoogpunt aan het van nature reukloze aardgas wordt toegevoegd.
Olympus	Registratiesysteem voor het vastleggen van compressorgegevens.
Reportables	Ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of dodelijke slachtoffers.
SF ₆	Zwavelhexafluoride (SF ₆) is een anorganische verbinding van zwavel met fluor . Het is een sterk broeikasgas.
Wobbe-index	Het is een maat voor de uitwisselbaarheid van verschillende gassen op een bepaalde brander. Het geeft de verhouding weer van de verbrandingswaarde of calorische waarde van het gas en van de vierkantswortel uit de relatieve dichtheid van het gas.

Bijlage II: Verslaggevingsprincipes

Materialiteitsbepaling

We geven in ons verslag een toelichting op onderwerpen die wij van materieel belang achten voor de waardeketen waarbinnen wij opereren. De belangrijkheid van onderwerpen hebben we bepaald in een interne workshop waar onze MVO-experts, communicatiespecialisten en een afvaardiging van directie bij aanwezig waren. De belangrijkheid van onderwerpen voor onze belanghebbenden hebben we bepaald op basis van reeds uitgevoerde stakeholderonderzoeken, aangevuld met een inschatting van interne collega's die doorlopend in contact staan met externe belanghebbenden. We hebben een aantal stappen doorlopen in het materialiteitsproces:

Stap 1: Identificatie van relevante onderwerpen

Het doel van de eerste stap was een overzicht samen te stellen van relevante onderwerpen waarover we rapporteren. Hiertoe hebben we een lijst opgesteld op basis van de volgende bronnen:

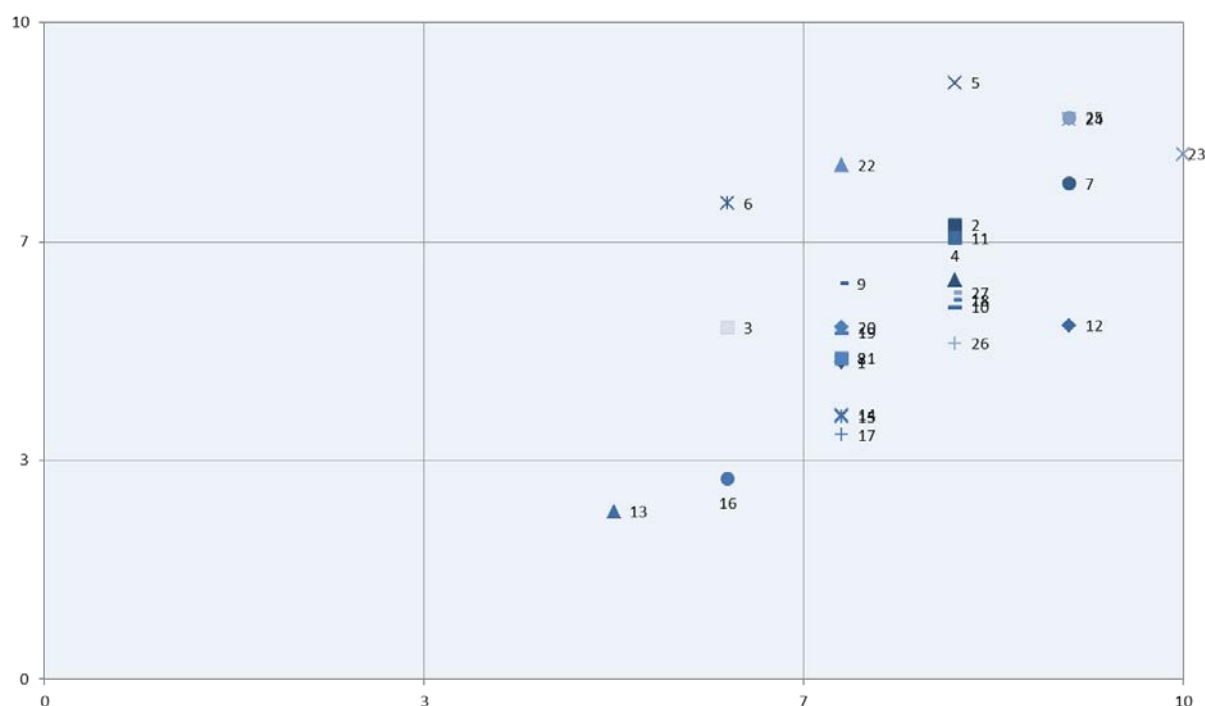
- Onze strategie;
- Het 2013 jaarverslag;
- Jaarverslagen van branchegenoten;
- De Global Reporting Guidelines (GRI);
- Een reputatie-onderzoek;
- Media-analyses;
- Onze risico-analyses.

Wij hebben vervolgens de relevantie van elk van de onderwerpen vastgesteld. Onderwerpen zijn relevant als wij er impact op hebben of kunnen hebben (zowel binnen de organisatie als in de waardeketen; voor de waardeketen zie hoofdstuk XX). Dit wordt bepaald op basis van onze eigen ervaring en de resultaten van de uitgevoerde analyses en consultaties.

Stap 2: Vaststellen rapportage prioriteit

In de tweede stap hebben we ons gericht op prioriteren van alle relevante onderwerpen, die wij grafisch weergeven in een materialiteitsmatrix (zie onderstaand). De matrix bestaat uit twee assen waarbij de positie op de horizontale as het belang voor ons bedrijf weergeeft en de verticale as het belang van onderwerpen voor belanghebbenden laat zien.

Materiality AR 2014 - Gasunie

Legenda:

- 1 Eerlijke concurrentie, concurrentiegedrag, anti-concurrerend gedrag
- 2 Economische prestaties
- 3 Structuur en onafhankelijkheid van het bestuur
- 4 Naleving regulering
- 5 Transparantie
- 6 Risico- en crisismanagement
- 7 Energietransitie
- 8 Innovatie
- 9 Investerings in onderzoek
- 10 Robuustheid van het businessmodel
- 11 Market liquiditeit
- 12 Gezondheid en veiligheid medewerkers
- 13 Diversiteit en gelijke kansen
- 14 Duurzame inzetbaarheid
- 15 Beloningsbeleid
- 16 Werving van medewerkers/ aantrekken talent / schaarste
- 17 Training en ontwikkeling voor werknemers/ ontwikkeling van talent / management development
- 18 Publiek beleid
- 19 Omgevingsmanagement
- 20 Betrokkenheid bij gemeenschappen
- 21 Anti-corruptie
- 22 Klanttevredenheid
- 23 Leveringszekerheid
- 24 Procesveiligheid
- 25 Externe veiligheid
- 26 Beveiliging van informatie
- 27 Emissies
- 28 Biodiversiteit (behoud van ecosystemen)
- 29 Afvalmanagement en afvoer
- 30 Energiemanagement
- 31 Duurzaam inkopen
- 32 Internationale samenwerking & markt integratie
- 33 Geopolitiek

Stap 3: Inrichten van het verslag

Alle onderwerpen die gemiddeld een 7 of hoger score (op een schaal van 10) tezamen met de onderwerpen waar wij inschatten dat één of meer belanghebbenden deze een 10 geven, hebben we opgenomen in het jaarverslag.

Verslaggevingsbeleid

Bij dit verslag hebben we zoveel mogelijk de Transparantiecriteriën van het ministerie van Economische Zaken gevolgd. Het verslag is opgesteld volgens de Criteria 2014. In het verslag worden ook de GRI-richtlijnen toegepast op level C versie 3.1, en wordt een materialiteitsanalyse gebruikt. Voor het verslagjaar 2015 willen we rapporteren volgens G4.

We rapporteren over de meest relevante prestatie-indicatoren die voortvloeien uit onze strategie. De aspecten die rechtstreeks van invloed zijn op de realisatie daarvan zijn in dit verslag opgenomen. Daaronder vallen indicatoren op het gebied van financiën, gezondheid, veiligheid, milieu en duurzaamheid. De gegevens voor het onderdeel milieu zijn zoveel mogelijk in een meerjaren perspectief geplaatst om de ontwikkeling zichtbaar te maken.

Het verslag is bedoeld voor al onze stakeholders, zowel intern als extern. Het verslag wordt beschikbaar gesteld op onze website. Vanuit milieuoogpunt wordt het verslag in principe alleen digitaal gepubliceerd; op verzoek kan een gedrukte versie worden ontvangen.

De gehanteerde begrippen in dit verslag worden in een bijlage toegelicht.

Verslaggevingsproces

Bij het verslaggevingsproces worden zowel interne als externe bronnen geraadpleegd, waaronder bijvoorbeeld handboeken, managementinformatiesystemen en gegevens van derden.

Bij het verkrijgen van de basisgegevens voor dit verslag worden alle afdelingen betrokken die eindverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de speerpunten van ons beleid. Dat betreft globaal de afdelingen Veiligheid, Financiën, Personeelszaken, Communicatie en Public Affairs, zowel in Nederland als in Duitsland. Zij leveren gegevens aan die door onze interne auditafdeling zijn geconsolideerd.

De jaarrekening en het directieverslag worden (inclusief MVO-data) gecontroleerd door een externe, deskundige partij. We laten ook de maatschappelijke informatie verifiëren omdat we het belangrijk vinden onze rapportageprocessen aantoonbaar goed op orde te hebben.

Het verslag wordt goedgekeurd door de Raad van Commissarissen en de Aandeelhouder.

Het verslag wordt gepubliceerd binnen enkele dagen na goedkeuring door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Goedkeuring van het verslag over 2014 door de AvA vond plaats op 2 april 2015, het verslag werd gepubliceerd op 7 april 2015.

Lezers van ons verslag nodigen we uit om hierop feedback te geven. Dat kan per mail naar communicatie@gasunie.nl

Reikwijdte

De reikwijdte van dit verslag wordt mede bepaald op basis van de materialiteitsanalyse, waarin we rekening hebben gehouden met de belangen van onze stakeholders. Binnen de reikwijdte van dit verslag vallen Gasunie in Nederland, Gasunie in Duitsland, GTS en deelnemingen zoals BBL Company, waarin Gasunie een meerderheidsdeelname van 60% heeft ten aanzien van de kapitaalverschaffing. De gegevens van deze onderdelen van ons bedrijf zijn in de totale cijfers en resultaten meegenomen, voor zover beschikbaar. Ten aanzien van VGM-onderwerpen worden in Nederland en Duitsland niet dezelfde gegevens bijgehouden. Daar waar mogelijk zijn de gegevens uit Nederland en Duitsland gecombineerd. Als dit niet mogelijk was, dan zijn de gegevens separaat gepresenteerd. Deelnemingen waarin we een minderheidsdeelname hebben ten aanzien van de kapitaalverschaffing, zijn buiten beschouwing gelaten.

Dochteronderneming GTS heeft een eigen jaarverslag, waarin meer uitgebreid over de specifieke resultaten van de TSO wordt gerapporteerd.

Afbakening

Ons jaarverslag komt elk jaar uit. Dit verslag geeft een weergave van onze inspanningen over het verslagjaar 2014, dat loopt van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2014. Relevante ontwikkelingen in 2015 die plaatsvinden voor het uitkomen van het verslag worden hierin ook vermeld. De selectie van onderwerpen hebben we gemaakt op basis van de materialiteitsanalyse. De analyse bepaalt ook grotendeels de mate van diepgang die we hanteren ten aanzien van de onderwerpen.

We rapporteren over onze rol als aardgastransporteur en aanbieder van aanverwante diensten in de gaswaardeketen en als eigenaar en operator van het landelijke gastransportnet. We hebben in dit verslag ook onderwerpen opgenomen die van belang zijn in onze waardeketen, maar waarop we niet rechtstreeks invloed hebben, zoals aardbevingen en veranderende gassamenstelling.

We beschrijven in dit verslag onze missie, strategie en de belangrijkste resultaten ten aanzien van onze bedrijfsvoering, plus de belangrijkste in- en externe ontwikkelingen die daarop van invloed zijn. We geven aan hoe we op deze ontwikkelingen inspelen. We lichten toe welke activiteiten we als onderdeel van goed ketenbeheer uitvoeren, omdat we onze verantwoordelijkheid in de keten actief nemen. Veiligheid is een van onze belangrijkste prioriteiten; we stimuleren ook veiligheidsbewustzijn bij onze aannemers. Omdat dit voor ons een belangrijk aandachtspunt is, hebben we in dit verslag ook in beperkte mate de veiligheidsprestaties van onze aannemers opgenomen.

Andere gegevens, zoals van bijvoorbeeld toeleveranciers, hebben we buiten beschouwing gelaten.

Gegevens over acquisities en desinvesteringen worden conform wettelijke verplichten meegenomen in het verslag over het jaar waarin deze hebben plaatsgevonden.

Verificatie

Onze jaarrekening wordt conform wettelijke verplichtingen door een externe accountant (Ernst & Young Accountants LLP) gecontroleerd. In dit jaarverslag zijn de controleverklaring en het assurance-rapport gecombineerd opgenomen, omdat naast de financiële informatie ook onze niet-financiële informatie op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen door Ernst & Young wordt geverifieerd. Daarbij is tevens geverifieerd dat het verslag voldoet aan de GRI-richtlijnen, versie 3.1.

Meet- en registratiesystemen

Het meten en registreren van de milieugegevens van Gasunie in Nederland vindt in hoofdlijnen als volgt plaats:

- De hoeveelheid afgevoerd afval wordt gemeten door afvalinzamelaars en -verwerkers. Zij registreren dit door middel van weeg- en vrachtbrieven, rekeningen, kwartaalrapportages en een jaaropgave die aan ons worden toegestuurd, waarin onder andere de gebruikte verwerkingsmethodiek wordt aangegeven. De door Gasunie gerapporteerde gegevens zijn ontleend aan deze jaaropgaven;
- Mogelijke bodemverontreiniging is vastgelegd in bodemonderzoeksrapporten. De voortgang van de onderzoeken en eventuele saneringen worden centraal geregistreerd in een database, waaruit we gegevens halen voor deze rapportage;
- De energie- en waterverbruikgegevens zijn ontleend aan opgaven van de energie- en waterleveranciers van onze grootste locaties. De gegevens van de overige locaties zijn geschat aan de hand van normverbruik en/of ontleend aan rekeningen van derden;
- Luchtemissies worden grotendeels geregistreerd met behulp van het computersysteem Olympus. Dit registratiesysteem is ontwikkeld voor het vastleggen van compressorgegevens. Op basis van het continu gemeten brandstofverbruik van de machines worden de CO₂-, CH₄- en NO_x-emissies berekend. Elke machine heeft zijn eigen emissiekenmerk die in Olympus is vastgelegd. Op deze registratie is een handmatige correctie gedaan voor het starten en stoppen van de compressoren;
- Sluipende emissies zijn verkregen uit recente metingen volgens de EPA21 methode en historisch onderzoek naar de emissies op bepaalde type locaties;
- De HFK-emissies worden berekend op basis van de hoeveelheidsregistratie (in kg) die in de logboeken op de desbetreffende locaties wordt bijgehouden;
- Alle milieuafwijkingen worden per oorzaak geregistreerd in een intern databasesysteem. De gerapporteerde gegevens zijn hieraan ontleend;
- Opgaven van grondstoffen zijn gebaseerd op inkoopgegevens, met uitzondering van het verbruik van odorant; dit laatste wordt berekend;
- Opgaven van stikstof zijn gebaseerd op inkoopgegevens en op eigen registratie van locaties Ommen en Kootstertille.

De milieugegevens van Gasunie in Duitsland zijn op verschillende manieren verzameld: door directe metingen (elektriciteit, waterconsumptie en emissies), indirecte metingen (berekeningen van onder meer CO₂- en NO_x-emissies van brandstofgas) en registratie (afval van een externe dienstverlener). Alle gegevens zijn opgenomen in onze milieu-database. Deze database is de bron van alle vormen van milieurapportage, inclusief de emissiehandel die jaarlijks wordt gecontroleerd en gecertificeerd door een onafhankelijke derde (controle en certificering geldt alleen voor het onderdeel emissiehandel).

Wijzigingen in definities en meetmethodes

Er hebben het afgelopen verslagjaar geen wijzigingen plaatsgevonden in de definities die wij hanteren. Ten aanzien van meetmethodes zijn we bezig om andere methodes te onderzoeken voor het meten van sluipende emissies. Er bestaan verschillende methoden¹ om daarvan een schatting te maken. Deze verschillende methoden voor het meten en berekenen van emissies laten verschillende uitkomsten zien. Wij berekenen sluipende emissies volgens de Amerikaanse EPA21-methode, op dit moment de meest gangbare methode. De methode vergt echter nog aanpassingen om hem optimaal te kunnen toepassen bij metingen aan gastransportsystemen. In 2014 hebben we daarom onderzoek laten uitvoeren om geschikte meetapparatuur voor de EPA21-methode te vinden. Omdat we lekzoek-metingen op onze gasontvangststations en meet- en regelstations door eigen medewerkers laten uitvoeren, hebben we in 2014 meetinstrumenten aangeschaft waarmee we de omvang van de gaslekages kwantitatief en

¹ Environmental Protection Agency Method 21 (EPA21), Marcogaz, bagging

herleidbaar kunnen vaststellen. Het kan zijn dat we op basis van onze ervaringen daarmee in de toekomst gegevens moeten bijstellen.

Managementsystemen

Elk jaar worden onze prestaties ten aanzien van de belangrijkste kritische prestatie-indicatoren beoordeeld, onder ander door het uitvoeren van in- en externe audits, die worden uitgevoerd door onze onafhankelijke interne auditafdeling en/of externe accountant. Aan de hand van de uitkomsten daarvan beoordelen we de werking van onze managementsystemen en bepalen we of deze aangepast dienen te worden. Ook stellen we vast of aanpassing/verscherping van het beleid en doelstellingen noodzakelijk of wenselijk is.

We volgen de (inter)nationale wetgeving die op ons bedrijf van toepassing is. Daarnaast hanteren we eigen strenge eisen: we vinden het belangrijk dat er duidelijke normen en waarden ten grondslag liggen aan onze prestaties. In de 'Gasunie Technische Standaards' zijn onze technische standaarden vastgelegd, in het 'Commitment voor Veiligheid, Gezondheid en Milieu' onze VGM-standaarden en in onze 'Gedragscode' staat wat we van onze medewerkers verwachten ten aanzien van integer, veilig en verantwoord handelen. We beschikken over een klokkenluidersregeling (Regeling voor het omgaan met een vermoeden van een misstand) en hebben hiervoor een vertrouwenspersoon aangesteld. We hebben een klachtencommissie ingericht waar medewerkers terecht kunnen met eventuele klachten. Daarnaast kennen we vertrouwenspersonen voor diverse gebieden, onder meer ten aanzien van ongewenste omgangsvormen. Ook met de afhandeling van klachten uit onze omgeving gaan we zorgvuldig om.

Ons beleid op het gebied van veiligheid en milieu is ISO 14001 gecertificeerd.

Bijlage III: Product- en leveranciersinformatie

Afzetmarkt en afnemers

Onze belangrijkste afzetmarkten zijn Nederland en Duitsland. Daarnaast transporteren we gas door naar andere landen. Onze klanten en afnemers bestaan voornamelijk uit shippers, traders en direct aangeslotenen (industrieën, regionale netbeheerders, private netbeheerders, buitenlandse netbeheerders, gasproducenten, operators van gasbergingen en operators van LNG plants). In het jaarverslag van GTS wordt hierover uitgebreid gerapporteerd.

Productiefactoren

De belangrijkste producten en diensten om onze diensten te kunnen aanbieden zijn:

- bouw, beheer en onderhoud van leidingnetwerk en installaties;
- verkrijgen materialen t.b.v. bouw, beheer en onderhoud van leidingnetwerk en installaties;
- brandstofgas, elektriciteit en stikstof;
- ICT-netwerk om planning van gastransport efficiënt te laten verlopen;
- facilitaire diensten en tijdelijk personeel.

Herkomst grondstoffen, materialen, producten en diensten

Van hetgeen we inkopen komt het merendeel uit de Europese Unie. Globaal onderverdeeld naar land komt 80% uit Nederland, 16% uit Duitsland, 2% uit België, 1% uit Engeland en 1% uit overige landen.

Leveranciersselectie

Voordat we een contract afsluiten met een grote nieuwe leverancier, doen we onderzoek naar zijn integriteit, solvabiliteit en de samenstelling van zijn klantportfolio. Dit laatste om een te grote klantafhankelijkheid te voorkomen.

In de selectiefase passen we het volgens de wet verplicht gestelde model *Eigen verklaring* toe, om na te gaan of er omstandigheden zijn die leveranciers uitsluiten van aanbestedingen. Uitsluitingsgronden zijn deelneming aan criminele organisaties, omkoping, fraude of witwassen van geld.

We beoordelen leveranciers regelmatig op hun veiligheids- en kwaliteits- performance. Bij aanhoudend onderpresteren verbreken we de samenwerking met een toeleverancier.

Gedragscode voor leveranciers

We hebben een code of conduct voor leveranciers ontwikkeld. In deze gedragscode is onder andere aandacht voor veiligheid, gezondheid en milieuaspecten en worden producten en leveranciers geweerd die gebruik maken van kinderarbeid. De code of conduct is in lijn met de gedragscode die voor onze eigen medewerkers geldt en is een onderdeel van het selecteren van nieuwe leveranciers.

Categorieën leveranciers

We classificeren onze product- en dienstgroepen in de volgende categorieën:

- Strategisch:
Een product en/of dienst waarbij we zware eisen stellen aan de leverancier van het product en/of dienst. Deze eisen stellen we in verband met enerzijds de grootte van het afbreukrisico en anderzijds met de kosten die verbonden zijn aan het overgaan van een leverancier op een andere leverancier.
- Kritisch:
Een product en/of dienst waarbij we lichte eisen stellen aan de leverancier van het product en/of dienst. Deze eisen stellen we in verband met de kosten die verbonden zijn aan het overgaan van een leverancier op een andere leverancier. De grootte van het met de opdracht verbonden afbreukrisico is beperkt.
- Niet-strategisch/ Niet-kritisch:
Hierin vallen de product-/dienstgroepen die niet behoren tot de categorieën strategisch en kritisch.

De verdeling van de opdrachten in 2014 was als volgt:

Bouw, beheer en onderhoud leidingnetwerk	20%
Bouw, beheer en onderhoud installaties	24%
Materialen	12%
Brandstofgas, elektriciteit en stikstof	22%
ICT	3%
Facilitaire diensten en tijdelijk personeel	19%

De aannemers die we inhuren komen grotendeels uit Nederland en Duitsland.

Over indirecte toeleveranciers, onderaannemers en de herkomst van ruw materiaal hebben we geen informatie beschikbaar.

Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu

Veiligheid

Monitoren van onze veiligheidsprestaties

We rapporteren periodiek over onze veiligheidsprestaties en we voeren stelselmatig analyses uit. Zo kunnen we deze prestaties het beste monitoren. We leren voortdurend en streven altijd verbetering na. We hebben onder andere kritische prestatie-indicatoren opgesteld ten aanzien van letselgevallen met een medische handeling en het aantal leidingincidenten. De resultaten worden meegenomen in onze collectieve targets, omdat we vinden dat alle medewerkers hierin een verantwoordelijkheid hebben.

Arbeidsveiligheid: voorkomen is beter dan genezen

We kiezen voor een proactieve benadering om ongevallen tijdens werkzaamheden te voorkomen, zowel wat betreft onze eigen medewerkers als medewerkers van derden. Iedereen die voor ons werkt, is verplicht dit volgens de Arbowet en onze eigen aanvullende eisen te doen. Daarnaast wordt bij meldingen met betrekking tot ongevallen, incidenten en gevaarlijke situaties vastgesteld welke maatregelen noodzakelijk zijn om vergelijkbare voorvallen in het vervolg te voorkomen.

We besteden veel aandacht aan het creëren van een gezonde en veilige werkplek, zowel op kantoor als in het veld. In ons HRM-handboek hebben we daarvoor een variëteit aan voorschriften opgenomen. De voorschriften hebben bijvoorbeeld betrekking op arbotechnisch verantwoorde arbeidsplaatsen voor kantoorpersoneel tot het handelen door medewerkers in het veld.

Omdat we willen dat onze medewerkers niet alleen op de werkplek maar ook onderweg veilig handelen, hebben we in onze gedragscode regels opgenomen ten aanzien van telefoneren tijdens het autorijden. Daarin hebben we een algemeen verbod opgenomen, ook op handsfree bellen. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen (calamiteiten) mag hiervan worden afgeweken.

Ook volgen onze medewerkers verschillende trainingen op het gebied van veiligheid.

Letselgevallen in 2014

Het aantal letselgevallen steeg in 2014 ten opzichte van 2013. In de tekst van het directieverslag wordt dit nader toegelicht. Hierbij het totale overzicht met daarin ook het aantal letselgevallen dat plaatsvond bij onze aannemers tijdens Gasunie-werkzaamheden.

Aantal letselgevallen met verzuim per miljoen gewerkte uren	2014	2013
Gasunie medewerkers in Nederland	1,7	0,9
Gasunie aannemers in Nederland	1,7	1,0
Gasunie totaal	1,6	0,9
Aantal letselgevallen met verzuim		
Gasunie medewerkers in Nederland	4	2
Gasunie medewerkers in Duitsland	0	0
Gasunie aannemers in Nederland en Duitsland	7	3
Aantal reportables ¹ per miljoen gewerkte uren		
Gasunie totaal (Nederland + Duitsland)	5,0	3,6

¹ Onder *reportables* verstaan we alle letselgevallen met dodelijke afloop, verzuim, vervangend werk of een medische (niet EHBO-) handeling

Blootstelling aan gevaarlijke stoffen

Bij gastransport worden gevaarlijke stoffen gebruikt. Daar gaan we zorgvuldig mee om. Sommige stoffen komen (van nature) voor in het gastransportsysteem, sommige worden gebruikt bij onderhoudswerkzaamheden en andere worden gebruikt bij facilitaire werkzaamheden op bijvoorbeeld onze kantoren. Onze medewerkers en medewerkers

van aannemers kunnen daaraan worden blootgesteld. Het Arbeidsomstandighedenbesluit schrijft voor dat bedrijven een goed overzicht moeten hebben van al deze gevaarlijke stoffen zodat medewerkers goed worden beschermd voor de eventuele risico's. Door goede registratie kan de aard, mate en duur van blootstelling van hun medewerkers aan gevaarlijke stoffen worden bepaald en ook het eventuele risico. Als een te hoog risico wordt geconstateerd, moeten bedrijven passende maatregelen nemen om het risico op een acceptabel niveau te krijgen.

We hielden in het verleden overzichten van gevaarlijke stoffen bij op lokaal niveau. Bij inspectie bleek dat de registratie niet altijd goed op orde was. Daarom hebben we in 2014 een centrale database (Toxic) ingesteld, zodat we nu een beter overzicht hebben van alle stoffen die we gebruiken. Op basis hiervan zullen we in 2015 onderzoeken welke CMR-stoffen (Carcinogeen, Mutageen, Reprotoxisch) we kunnen vervangen door stoffen die deze eigenschap(en) niet hebben.

Van de overgebleven gevaarlijke stoffen (naar schatting 70 verschillende) zullen we conform het Arbeidsomstandighedenbesluit bovengenoemde gegevens (aard, duur, risico's, genomen maatregelen, etc.) vastleggen. Deze risicobeoordeling zullen we in 2015 afronden. Als daaruit blijkt dat extra maatregelen nodig zijn om risico's te beheersen, zullen we deze nemen.

Technische veiligheid: Onderzoek naar veilige opname van waterstof in gastransportnetwerk

Waterstofgas is een duurzaam gas dat een rol kan spelen in de transitie naar een duurzame energievoorziening. Om te faciliteren dat waterstofgas veilig in het gastransportnet kan worden vervoerd, hebben we in 2014 onderzoek gedaan naar de maximale toelaatbare waterstofdruk in het gastransportsysteem. Voor het opnemen van andere gassen in ons gastransportsysteem is een eerste vereiste dat deze gassen de integriteit van het gastransportsysteem niet nadelig beïnvloeden.

We hebben de gevolgen voor het gastransportnet onderzocht op basis van bestaande onderzoeken en ervaringen. Op basis daarvan concluderen we dat drukhoudende componenten van het GTS-netwerk qua integriteit niet worden aangetast door waterstofgas, tot een maximum partiële waterstof (H_2 -)druk van 8,1 bar (abs) (10% H_2 bij 80 bar (e)). Bij lagere drukken in het transportsysteem mag de maximum concentratie hoger zijn (bijvoorbeeld 20% H_2 bij 40 bar (e)).

Daarnaast hebben we een aantal aanbevelingen gedaan die een randvoorwaarde vormen voordat waterstof tot 8,1 bar (abs) partiële druk op een veilige manier in het gastransportsysteem toegelaten kan worden. Die aanbevelingen betreffen onder andere consequenties voor onze andere netwerkkonderdelen (zoals meetapparatuur en turbines), de interactie van waterstof met andere componenten in aardgas, consequenties voor het veilig beheer en onderhoud van het netwerk en gevolgen voor gasverbruiksapparatuur.

Rekenmethodiek voor risicobepaling

We gebruiken rekenmethodieken om te bepalen of onze compressoren, mengstations, exportstations en ondergrondse opslagen veilig zijn voor de omgeving, en we bepalen op basis van de uitkomsten van deze methodieken of er risico's bestaan die verminderd moeten worden. Sinds 2008 zijn we met de overheid in gesprek over de juiste rekenmethodiek die daarvoor moet worden gebruikt; we hadden daarover verschillende inzichten. We hebben uiteindelijk samen met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) een concept-rekenmethodiek vastgesteld. Deze methodiek hebben we in de praktijk getest op de omgeving van onze locaties en leidingen. Uit de test kwamen twee knelpunten naar voren, waarvoor maatregelen zijn uitgewerkt. We hebben het onderzoek samen met I&M geëvalueerd en geconcludeerd dat we met de concept-rekenmethodiek op een verantwoorde wijze risico's kunnen bepalen. Daarmee hebben we in juni 2014 gezamenlijk de basis voor een definitieve rekenmethodiek voor gastransportinrichtingen gelegd. Het Ministerie van I&M zal de wet- en regelgeving aanpassen zodat deze rekenmethodiek begin 2015 van kracht kan worden.

Veiligheidsbewustzijn blijven stimuleren

Golden Rules of Safety

We streven ernaar dat er geen enkel incident plaatsvindt tijdens onze werkzaamheden. We hanteren daarom strenge regels ten aanzien van veilig en verantwoord werken. We besteden veel aandacht aan het veiligheidsbewustzijn om te bewerkstelligen dat onze medewerkers deze regels goed toepassen. We hebben een top tien van meest voorkomende risico's tijdens onze werkzaamheden gemaakt; voor elk van deze risico's hebben we inzichtelijk gemaakt hoe we deze het beste kunnen vermijden. Dit noemen we de Golden Rules of Safety, die altijd bij alle activiteiten en werkzaamheden moeten worden nageleefd. Deze regels hebben we in 2011 geïntroduceerd en zijn beschikbaar in het Nederlands, Duits en Engels. We hebben ze verwerkt in een handzame instructiekaart, die

medewerkers kunnen gebruiken tijdens de werkzaamheden. Ook hebben we een speciale website gelanceerd, die is bedoeld zowel voor eigen personeel als voor derden. De regels dragen bij aan het vergroten van het risico- en veiligheidsbewustzijn en aan het voorkomen van onveilige situaties. Ze maken duidelijk dat er grenzen zijn die niet mogen worden overschreden.

Ketenverantwoordelijkheid

Maatschappelijke aspecten en risico's in de gaswaardeketen

Bij de uitvoering van onze activiteiten proberen we onze invloed op mens en milieu tot een minimum te beperken. Maar de activiteiten die plaatsvinden binnen de gaswaardeketen hebben een bepaalde impact op mens, milieu en samenleving. De gaswaardeketen bestaat uit productie (upstream) van gas, het transport en de opslag (midstream) en levering van gas aan de eindgebruiker. Gas wordt gewonnen door productiebedrijven, waaronder de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM). Wij zorgen ervoor gas door ons landelijke transportnet kan worden vervoerd. Ons netwerk is aangesloten op regionale netwerken. De regionale netwerkbeheerders zorgen ervoor dat het gas bij de eindgebruiker komt.

Het maatschappelijke belang van de gaswaardeketen is groot. De keten is continu in ontwikkeling. Zo spelen er momenteel veel maatschappelijke discussies omtrent gaswinning en de toepassing van gas en duurzame bronnen. Specifieke risico's die op dit moment relevant zijn, betreffen bijvoorbeeld de opkomst van gassen van een andere aard en samenstelling dan aardgas. Deze nieuwe gassen, waaronder ook groen gas, stellen mogelijk andere eisen aan het netwerk en aan de gastoestellen van eindgebruikers en de industrie.

Om veiligheid te kunnen waarborgen, is goed onderzoek nodig naar de effecten van deze andere gassen. Als belangrijke deelnemer in de keten willen wij daarin een rol spelen. Daarom hebben wij voorwaarden opgesteld voor de samenstelling waaraan groen gas moet voldoen, zodat dit gas veilig kan worden ingevoerd in het landelijke gastransportnetwerk en veilig kan worden gebruikt. Daarmee hebben we een belangrijk uitgangspunt vastgesteld, die een voorwaarde is voor de ontwikkeling van de groengasmarkt.

Een ander risico is de op de lange termijn afnemende productie van gas binnen Europa, terwijl de vraag naar aardgas blijft stijgen. Om de voorzieningszekerheid op de lange termijn te kunnen garanderen, moeten we steeds meer gas importeren. Bijvoorbeeld uit Noorwegen en Rusland, waar zich grote gasvoorraden bevinden. Daarnaast groeien de mogelijkheden om (vloeibaar gemaakt) aardgas per schip te halen uit verder weggelegen gebieden, zoals Afrika en het Midden-Oosten. Al dit gas moet kunnen worden getransporteerd en dus moeten gastransportnetwerken worden uitgebreid en aangepast. Ook wij spelen hierin een rol: we nemen deel in internationale leidingprojecten. Met dergelijke activiteiten bevorderen we de voorzieningszekerheid van de toekomst.

Samenwerking binnen de keten

We nemen deel in verschillende verticale en horizontale samenwerkingsverbanden om te werken aan onder andere de transitie naar een duurzame energievoorziening, internationale veiligheid- en milieustandaarden en kennisuitwisseling, zoals:

- **Gas Infrastructure Europe (GIE)**
GIE is een organisatie met ongeveer 70 deelnemende gasinfrastructuurbedrijven in Europa. Deze organisatie zoekt naar marktgebaseerde oplossingen voor vraagstukken op het gebied van gasinfrastructuur. Het belang van de netwerkgebruikers staat voorop. De organisatie maakt zich onder ander sterk voor een goed reguleringsklimaat binnen Europa, zodat de leveringszekerheid op de lange termijn kan worden geborgd.
- **ENTSO**
We participeren in ENTSOG, het European Network for Transmission System Operators Gas. We zijn onder meer lid van het bestuur. Alle TSO's in de Europese Unie zijn verplicht lid van deze organisatie, die een aantal wettelijk vastgelegde taken heeft, waaronder het opstellen van Europese netwerkcodes en het opstellen van een tienjarig netwerkontwikkelingsplan op Europees niveau. Deze dragen bij aan een stabiele ontwikkeling van de Europese gasmarkt.
- **Groen Gas Nederland (GGNL)**
We nemen ook deel in Groen Gas Nederland, opgericht in 2011. GGNL is een stichting die de productie en afzet van groen gas in Nederland wil versnellen door het bundelen van kennis op het gebied van de productie, opwerking en invoeding. De deelname aan GGNL past goed in onze duurzaamheidsstrategie. Groen Gas Nederland is in 2015 gefuseerd met Groen Gas Mobiel.
- **Overige organisaties**
We zijn lid van diverse andere Europese organisaties, zoals Eurogas, Marcogaz, Gas Transport Europe (GTE) en de International Gas Union (IGU), die de belangen van de gasindustrie wereldwijd behartigt. Intensief kennis uitwisselen staat bij deze organisaties hoog op de agenda, met als doel de veiligheid, de gezondheid, het milieu en de duurzaamheid te bevorderen. We zijn actief in diverse werkgroepen.

Om onze ketenverantwoordelijkheid ook in de breedte goed in te kunnen vullen nemen we deel aan verschillende horizontale samenwerkingsverbanden, waaronder:

- **Energy Delta Institute (EDI)**
Het Energy Delta Institute is een van de samenwerkingsverbanden waarin we werken aan verbreding van kennis over energie. Onze partners in EDI zijn Gazprom, de Rijksuniversiteit Groningen, GasTerra en Shell. Het belangrijkste doel van EDI is bij te dragen aan de professionele ontwikkeling van zowel de huidige managers in de energiesector, als de managers van de toekomst. EDI coördineert onderzoeksprojecten en trainingsprogramma's op het gebied van energie.
- **Energy Valley**
De stichting Energy Valley is opgericht door overheden, bedrijven en kennisinstituten. Zij heeft tot doel de noordelijke energie-economie en de bijbehorende werkgelegenheid uit te bouwen. De focus ligt daarbij op het ontwikkelen van duurzame innovatieprojecten. De stichting ondersteunt initiatiefnemers onder meer bij het opstellen van een projectvoorstel en het vinden van samenwerkingspartners.
- **Energy Valley Top Club**
We zijn ook lid van de Energy Valley Top Club. Dit samenwerkingsverband wil onder meer groene energie promoten bij het brede publiek en de jeugd enthousiasmeren voor duurzaamheid en techniek. De club wil bovendien een ontmoetingscentrum zijn voor de energiesector. De Energy Valley Top Club heeft het convenant 'Samen duurzaam aan de top!' opgericht, waarmee zij de krachten van kennisinstellingen, Groninger topsportverenigingen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties bundelt. Zo kunnen partijen de komende jaren gezamenlijk, in diverse projecten, werken aan verduurzaming van de energievoorziening.

Ontwikkeling Smart Grids

Kleinschalige, duurzame energiebronnen (zoals wind en zon, maar ook biomassa in de vorm van groen gas) zullen naar verwachting in de toekomst een groter aandeel in de brandstofmix innemen. Integratie tussen de verschillende energiesystemen levert een optimale benutting op van de capaciteit van deze bronnen. Voor een goede afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van energie zijn aan elkaar gekoppelde, intelligent (digitaal) gestuurde energienetten, zogenaamde smart grids, essentieel. Aardgas speelt een belangrijke rol in deze smart grids vanwege zijn flexibele inzetbaarheid.

De ontwikkeling van smart grid-concepten zorgt voor een slimmere inzet van energiebronnen en infrastructuur tegen relatief geringe kosten. Met een smart grid kan de consument zijn energiebehoefte in huis beter sturen en zelf een energiebron kiezen: duurzaam als het beschikbaar is en anders de minst belastende fossiele brandstof, aardgas. Op termijn kunnen consumenten met smart grids zelf ook zeer efficiënt en duurzaam elektriciteit produceren met gas. Dankzij hun gasaansluiting hoeven ze geen dure investeringen te doen in nieuwe elektriciteitsinfrastructuur, zoals bij een all-electric huis nodig zal zijn.

PowerMatching City

We participeren in de tweede fase van PowerMatching City (PMC), een project waarin ongeveer 40 huishoudens in de gemeente Groningen een uniek concept van een smart grid testen, waarin gebruik wordt gemaakt van zowel gas als elektriciteit. Wij nemen deel aan dit project omdat we geloven dat decentrale energieoplossingen een belangrijke rol spelen in een duurzame energievoorziening.

In de tweede fase van het project nemen diverse partners binnen en buiten de energieketen deel, zodat verschillende aspecten van smart grids in een geïntegreerde aanpak in de praktijk kunnen worden getest. De tweede fase van PMC is grootschaliger dan de eerste: het aantal huishoudens is verdubbeld en de consument heeft de mogelijkheid gekregen zijn energiegebruik te sturen op basis van kosten en energiebron. Het onderzoeksproject geeft inzicht in de vraag of de kosten en de soort energiebron een rol spelen bij de energiekeuze en -gebruik van consumenten. Het is de eerste keer dat dit in de praktijk wordt getest, met behulp van een nieuw ontwikkelde IT-faciliteit.

Het project zal in 2015 worden afgesloten en dan zullen ook de resultaten worden gepubliceerd.

Onderzoek naar energietransitie: EDGaR

EDGaR (Energy Delta Gas Research) is een nationaal initiatief dat de in Nederland aanwezige kennis op gasgebied wil bundelen. Het is het grootste aardgasonderzoeksproject binnen Europa dat is gericht op duurzaamheid. Doel is om vanuit de sterke Nederlandse gaspositie opties voor een duurzame energietoekomst te verkennen. EDGaR is een samenwerkingsverband van Gasunie, Kiwa, Enexis, Stedin en Liander, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool Groningen, Technische Universiteit Delft, ECN en GasTerra. Deze partners hebben een innovatief programma opgesteld waarin zij zelf € 22 miljoen investeren. Het samenwerkingsverband ontvangt daarnaast € 22 miljoen subsidie: 10 miljoen van het ministerie van Economische Zaken, 10 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling via het Samenwerkingsverband Noord-Nederland, en 2 miljoen van de Provincie Groningen. In 2015 wordt het EDGaR-programma afgerond, en zullen de resultaten (onder andere op het gebied van groen gas en smart grids) worden gepubliceerd. Dan zal ook gekeken worden of en in welke vorm het onderzoeksprogramma zal worden gecontinueerd.

Proeftuin voor onderzoek naar energietransitie: EnTranCe

Gasunie is een van de initiatiefnemers van het Energy Transition Center (EnTranCe), dat we in 2013 samen met BAM, Gasterra, Hanzehogeschool Groningen en Imtech hebben opgericht. EnTranCe is een proeftuin voor energiesystemen van de toekomst. Op de Zernike Campus in Groningen is een praktijkgericht 'living laboratorium' - EnTranCe - ingericht, waar allerlei functies van slimme energienetten in een real-life omgeving worden ontwikkeld, getest en gedemonstreerd. Er wordt onderzoek gedaan naar de inpassing van zon- en windenergie in het huidige energiesysteem, naar nieuwe decentrale energiesystemen en naar slimme energiemanagementsystemen.

Wij willen EnTranCe in samenwerking met anderen uitbouwen met andere projecten op het gebied van energietransitie. Zo dragen we er aan bij dat innovatieve gastoepassingen een plek krijgen in het energiesysteem van de toekomst.

Milieu

Milieuafwijkingen

We houden een nauwkeurige administratie van milieuafwijkingen bij om deze te kunnen beheersen en waar mogelijk adequate actie te kunnen ondernemen. Het aantal gemelde milieuafwijkingen per aandachtsgebied voor Gasunie Nederland ziet er als volgt uit:

	2010	2011	2012	2013	2014
Afwijking van wet- en regelgeving	0	1	2	1	1
Afwijking milieuzorgsysteem	0	0	0	0	0
Milieu-incidenten	66	66	65	57	57
Milieuklachten	72	72	123	139	136
Totaal	138	139	190	197	194

In 2014 werden er bij Gasunie in Nederland in totaal 194 milieuafwijkingen gemeld, 1 afwijking van wet- en regelgeving, 57 milieu-incidenten en 136 milieuklachten. Het totaal aantal gemelde milieu-incidenten en – klachten is in 2014 ongeveer gelijk aan dat van 2013. Van de 136 milieuklachten die in het verslagjaar werden gemeld, werden 19 door derden veroorzaakt. Bij 16 andere milieuklachten hebben we ter plaatse geen afwijkingen geconstateerd. Bij 101 milieuklachten was dat wel het geval; deze hebben we allemaal volgens de geldende procedures afgehandeld.

Van de 159 (2013: 148) terechte milieuafwijkingen had 73% betrekking op emissies naar de lucht, 18% op emissies naar de bodem, 5% op geluidsemissies en 1% op emissies naar water. Deze waarden liggen daarmee in dezelfde orde van grootte als in 2013.

Bij Gasunie Deutschland werden in 2014 vier milieuklachten met betrekking tot morsing van dieselolie gerapporteerd.

Koelmiddelen

We gebruiken diverse soorten koelmiddelen in koelinstallaties voor industriële koeling en ruimtekoeeling (airco). Conform het Montreal-protocol hebben we ons beleid aangepast en gebruiken we het koelmiddel R22 in 2015 niet meer. In 2014 is op de locatie Ommen bij de sloop van HVAC (heating ventilation air conditioning)-eenheden ontdekt dat een kleine hoeveelheid van het koelmiddel R22 vrijgekomen moet zijn.

In 2014 zijn op drie locaties kleine hoeveelheden koelmiddelen weggelekt. In de onderstaande tabel geven we hiervan een overzicht.

Station	R22 [kg]	R134A [kg]	R410A [kg]	R407C [kg]
Ommen	23			
LNG Maasvlakte				17
UGS Zuidwending			7	7
Totaal	23		7	24

Bij Gasunie Deutschland zijn geen koelmiddelen vrijgekomen.

Grondstoffen

De volgende tabel geeft een overzicht van grondstoffen die we gebruiken om aardgas te kunnen transporteren:

- dieselolie; gebruiken we als brandstof voor de generatoren die de noodstroomvoorziening verzorgen indien de openbare elektriciteitsvoorziening weg zou vallen;
- methanol; zetten we in om verstoppingen in installaties door bevriezing te voorkomen en voor het drogen van transportleidingen;

- smeerolie; gebruiken we voor het smeeroliesysteem van compressoren, gasmotoren en gasturbines;
- glycol; passen we toe als antivries in koelwater en verwarmingssystemen en als droogmiddel voor de productie van aardgas uit cavernes;
- odorant; voegen we uit veiligheidsoverwegingen toe als geurstof aan aardgas.

Verbruikte stoffen in absolute hoeveelheden op basis van inkoopgegevens:

Omschrijving	2010 GUN	2010 GUD	2011 GUN	2011 GUD	2012 GUN	2012 GUD	2013 GUN	2013 GUD	2014 GUN	2014 GUD
Dieselolie (x 1.000 liter)*	74	12	23	0	50	0	192	0	293	12,5
Methanol (x 1.000 liter)**	0	0	71	0	60	0	29	0	11	0
Smeerolie (x 1.000 liter)	142	1	69	2	70	< 1	23	3	21	1,3
Ingekocht glycol (x 1.000 liter)**	5	0	0	0	6	0	29	0	0	0
Verbruik odorant (x 1.000 kg)**	551	0	463	0	477	0	489	0	412	0

Opmerking: Deze tabel is samengesteld op basis van inkoopgegevens (met uitzondering van het odorant verbruik). Deze kunnen afwijken van het werkelijke verbruik door voorraadmutaties.

* Dieselolie wordt bij Gasunie in Duitsland alleen gebruikt voor de noodstroomgeneratoren, die weinig worden ingezet. Daarom wordt het slechts sporadisch ingekocht.

** Methanol, glycol en odorant worden niet door Gasunie in Duitsland gebruikt.

Stikstof

Om hoogcalorisch aardgas kwalitatief geschikt te maken voor bepaalde marktsegmenten voegen we op een aantal plaatsen in ons gastransportnet stikstof toe aan aardgas. Op onze installaties te Wieringermeer, Pernis en de Maasvlakte wordt stikstof toegevoegd dat is ingekocht van derden. Op de installaties te Ommen en Kootstertille wordt stikstof toegevoegd uit eigen productie. Hieronder geven we het gebruik van stikstof weer:

Omschrijving	2010 kton	2011 kton	2012 kton	2013 kton	2014 kton
Stikstof ingekocht van derden	139	68	17	22	33
Stikstof uit eigen productie	172	40	15	0	35
Totaal	311	108	32	22	68

Voor kwaliteitsconversie wordt H-gas met stikstof gemengd tot een pseudo G-gas kwaliteit. Het is opvallend dat de hoeveelheid stikstof die is gebruikt voor de kwaliteitsconversie van hoogcalorisch gas naar Groningen-kwaliteit (G-gas) in 2012 en 2013 en 2014 aanzienlijk lager was dan in de voorgaande jaren. Dit komt doordat minder hoogcalorisch gas (H-gas) is geconverteerd naar pseudo Groningen gaskwaliteit (pseudo G-gas). Doordat er in 2012,

2013 en 2014 aanzienlijk meer gas uit het Groningenveld werd geproduceerd, was veel minder kwaliteitsconversie noodzakelijk.

Verzurende stoffen

In onze gasturbines en –motoren en verwarmingsinstallaties gebruiken wij aardgas als brandstof. Hierbij worden verzurende stoffen (NO_x) uitgestoten. De NO_x-emissie in 2014 bedroeg 166 ton (in 2013: 468 ton).

Om te beoordelen of onze compressorstations voldoen aan de nieuwe eisen van de Europese richtlijn voor industriële emissies² hebben we met het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) besprekingen gevoerd over het mogelijke implementatietraject van deze wetgeving. We hebben een aantal gasturbines die op dit moment niet voldoen aan de NO_x-eisen van de nieuwe richtlijn. We zijn een traject gestart om onze gasgestookte compressoren aan de nieuwe eisen te laten voldoen. Een van de maatregelen die we hebben voorgenomen is het plaatsen van een rookgasreiniging in de uitlaat van een tweetal gasgestookte turbines op Ravenstein.

Veel van onze gasturbines worden slechts een zeer beperkt aantal uren ingezet (meestal minder dan 500 uur per jaar), maar ze zijn wel nodig om ook in extreme weersomstandigheden (strengere winters) aan de gasvraag te kunnen voldoen.

Tabel absolute waarde NO_x

Omschrijving	2010 [ton]	2011 [ton]	2012 [ton]	2013 [ton]	2014 [ton]
NO _x -emissie GUN	531	244	297	367	126
NO _x -emissie GUD	83	92	107	101	40
NO _x -emissietotaal	614	336	404	468	166

De afname van de NO_x-emissies bij Gasunie in Nederland wordt voornamelijk veroorzaakt door de zachte winterperioden aan het begin en het eind van 2014. In Duitsland zijn de NO_x-emissies in 2014 gedaald, van 101 naar 40 ton.

Bodemverontreiniging

Onze werkzaamheden zijn gericht op het voorkomen en beperken van bodemverontreiniging, de beheersing van bodemrisico's en herstel bij optredende bodemincidenten. Bodemverontreiniging betreft vooral verontreiniging door smeerolie, dieselolie, polycyclische aromaten en odorant.

Om eventuele bodemverontreiniging te meten, laten we in de volgende gevallen onderzoek uitvoeren:

- Bodemonderzoek ter plaatse op verdachte locaties: vanuit het zorgplichtbeginsel dat valt onder artikel 13 van de Wet op de Bodembescherming, moet de bodem worden onderzocht van locaties en installaties waarvan een vermoeden bestaat dat er verhoogde kans op bodemverontreiniging is. Daarnaast verrichten we onderzoek op locaties zoals: leidingtracés, gedempte sloten en dergelijke, waarvan het bekend is dat daar bodemverontreiniging is opgetreden door derden.
- Onderzoek op locaties waar grondwater wordt onttrokken;
- Onderzoek om de nulsituatie vast te stellen op locaties waar (uitbreiding van) installaties en locaties gepland zijn.

In 2014 hebben we twee gevallen van oppervlaktewaterverontreiniging geconstateerd. Tijdens diefstal van dieselolie op onze locatie in Enschede kwam een deel daarvan in een watergreppel terecht. De greppel is ingedamd en we hebben de verontreiniging opgeruimd. Op de Peakshaver is door een breuk van een hydraulische slang van een pomp ongeveer 10 liter olie in de haven terechtgekomen. Deze verontreiniging hebben we opgeruimd.

² RICHTLIJN 2010/75/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging)

Bodemsaneringen

Op bodemverontreinigingen die zijn ontstaan na 1987 is het zogenaamde Zorgplichtartikel van toepassing. Dit artikel schrijft voor dat deze vervuiling, de zogeheten zorgplichtgevallen, per direct multifunctioneel gesaneerd moet worden. Bodemverontreinigingen die zijn vastgesteld saneren we uit efficiency-overwegingen bij voorkeur in combinatie met onderhoudswerkzaamheden en nieuwbouwprojecten.

Indien de verontreiniging is veroorzaakt door ons, wordt verontreinigde grond afgevoerd. Indien de verontreiniging is veroorzaakt door een derde wordt de verontreinigde grond, indien mogelijk en toegestaan, in depot bewaard en later teruggezet.

In 2014 hebben we op 30 locaties bodemsaneringen uitgevoerd. Op dertien locaties betrof het hier saneringen in het kader van de zorgplicht en op zeven locaties betrof het een tijdelijke uitname van de verontreinigde grond.

Op 43 locaties hebben we toezicht gehouden op de grondwaterkwaliteit; op 8 locaties hebben we onderzoek uitgevoerd naar de actuele stand van zaken.

Geluidsemissies

Volgens de Nederlandse wet moeten geluidsbeperkende maatregelen worden getroffen bij nieuw te bouwen stations, bij grote aanpassingen van stations en bij klachten. In 2014 hebben we 13 geluidsmetingen en/of berekeningen uitgevoerd in het kader van milieuvergunningen, projecten en andere situaties waarbij door aanpassingen mogelijk geluidsproblemen konden ontstaan. We hebben vier studies en/of geluidsmetingen uitgevoerd om te verifiëren of we voldeden aan de vergunningsvoorwaarden. Hierbij hebben we drie overschrijdingen geconstateerd die maatregelen vereisten. Er is één meting uitgevoerd naar aanleiding van een geluidsklacht. Hier waren aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal aantal uitgevoerde metingen en berekeningen	20	32	15	41	13
Aantal uitgevoerde metingen waarvan het resultaat niet aan de wettelijke norm voldeed	0	3	0	2	3
Aantal berekeningen t.b.v. aanvraag milieuvergunning	4	4	9	10	3

Ons beleid in Duitsland met betrekking tot geluidsemissies is dat maatregelen worden getroffen wanneer er klachten zijn of wanneer door een aanpassing geluidsproblemen zouden kunnen optreden. Gasunie Duitsland heeft een geluidsregister voor alle relevante systemen. Voor nieuwe gebouwen en voor significante wijzigingen op installaties worden altijd geluidsmetingen uitgevoerd.

Afval

Als onderdeel van onze wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van afvalstoffen hanteren we de 'Ladder van Lansink'. De ladder van Lansink geeft de prioriteit weer waarmee afvalstoffen moeten worden verwerkt: Preventie, Hergebruik, Recyclen, Verbranden en Storten.

Afval	2010	2011	2012	2013	2014
	(ton)	(ton)	(ton)	(ton)	(ton)
Gevaarlijk afval					
Gasunie in Nederland	1.494	3.135	2.632	4.233	5.833
Gasunie in Duitsland	22	59	50	41	47
Niet-gevaarlijk afval					
Gasunie in Nederland	14.316	15.678	22.4952	16.029	18.288
Gasunie in Duitsland	219	290	585	127	130
Verwijdering van gevaarlijk en niet-gevaarlijk afval					
Hergebruik					
Gasunie in Nederland	90,5%	85,1%	89,2%	89,1%	95,1%
Gasunie in Duitsland	83,8%	83,2%	92,0%	75,8%	73,5%
Verbranden					
Gasunie in Nederland	6,3%	6,5%	4,4%	1,7%	2,8%
Gasunie in Duitsland	9,5%	16,8%	7,9%	24,2% ¹⁾	26,5%
Storten					
Gasunie in Nederland	3,2%	8,4%	6,4%	9,2%	2,1%
Gasunie in Duitsland	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

¹⁾ Als gevolg van een sterke daling in de hoeveelheid niet-gevaarlijk afval van Gasunie Deutschland, is het percentage gevaarlijk afval op de totale hoeveelheid afval in 2013 toegenomen. De hoeveelheid gevaarlijk afval is echter niet gestegen. Niet-gevaarlijk afval (75,8%) wordt in Duitsland zoveel mogelijk hergebruikt, gevaarlijk afval (24,2%) wordt in zijn geheel verbrand.

Het afgevoerde afval bestond in 2014 voor ongeveer 43% uit grond en stenen dat tijdens diverse (leiding) projecten moest worden afgevoerd. Opvallend was dat in 2014 ongeveer 10% van de totale hoeveelheid afval bestond uit asbest-/bitumenhoudende coating. Dit afval kwam vrij bij het vervangingsproject op de gasontvangstations en de meet- en regelstations (GNIP-programma). Deze zijn gebouwd in de periode dat asbest nog gebruikt werd in bouwmaterialen. Daarnaast komt dit soort afval vrij bij de verwijdering van oude leidingen; deze zijn soms gecoat met asbesthoudende coating.

Gas en Elektriciteitsverbruik

Ons gasverbruik over de afgelopen 5 jaar ziet er als volgt uit:

Gasverbruik	2010	2011	2012	2013	2014
Verbruik GUN (miljoen m ³)	132,0	82,7	89,4	104,4	65,1
Verbruik GUD (miljoen m ³)	44,6*	59,0	64,7	64,3	27,8
Verbruik Totaal (miljoen m ³)	176,6	141,7	154,1	168,7	92,9

* Het energieverbruik bij GUD is in 2010 gestegen t.o.v. 2009 omdat voor het eerst het gasverbruik van het hoofdkantoor in het totaal is meegenomen.

Ons elektriciteitsverbruik over de afgelopen 5 jaar ziet er als volgt uit:

Elektriciteitsverbruik	2010	2011	2012	2013	2014
Verbruik GUN (miljoen kWh)	284,5	338,9	382,5	441,2	431,3
Verbruik GUD (miljoen kWh)	6,5	6,7	7,3	7,4	5,8
Verbruik totaal (miljoen kWh)	291	345,6	389,8	448,6	437,1

(Monetaire) boetes

In 2014 kregen we boetes opgelegd van in totaal € 3.764 voor onder ander een verkeersovertreding en het niet goed naleven van een milieuvergunning. Daarnaast ontvingen we enkele kleinere boetes als gevolg van projectwerkzaamheden, waarbij we onder andere teveel water onttrokken bij nieuwbouwprojecten. We hebben in Duitsland geen boetes ontvangen als gevolg van overlast voor de omgeving of het lozen van afvalwater of andere stoffen in het milieu.

Energie-efficiency

Een onderdeel van footprintreductie is de energie-efficiency. Daarbij kijken we zowel naar mogelijkheden met betrekking tot het gastransportproces, als naar andere aspecten van de bedrijfsvoering zoals energie-efficiency op onze kantoren. Op het gebied van energie-efficiency onderzoeken we de mogelijkheden van voordrukverlaging, thermische isolatie van de warmtenetten en temperatuurverlaging op onze gasontvangstations. Op een gasontvangstation wordt de druk van aardgas aangepast naar de druk in het regionale distributienetwerk. Daarbij koelt het gas zoveel af dat er verwarming nodig is om het gas weer op de contractueel vastgelegde temperatuur te brengen.

Jaarlijks is in Nederland voor deze verwarming zo'n 30 miljoen kubieke meter aardgas nodig: dat is een aanzienlijke hoeveelheid. Daarom is onderzocht of dit efficiënter kan. En dat kan: op meet- en regelstation Nederweert hebben we tijdens een pilot een drukverlaging toegepast van 2 bar gedurende de zomerperiode. Dat heeft op het gasontvangstation een brandstofgasbesparing en bijbehorende CO₂-reductie opgeleverd van ongeveer 5%. In 2014 is nagegaan of we dit programma op meerdere meet- en regelstations in Nederland kunnen toepassen. De verwachting is dat we dit in 2015 kunnen gaan realiseren op meerdere meet- en regelstations.

Methaanemissie

We nemen ook maatregelen om methaanemissie tijdens werkzaamheden te beperken. Daar waar mogelijk en haalbaar is, zetten we een mobiele hercompressor of een mobiele verbrandingsinstallatie in. Hiermee kunnen we het afblazen van gas bij werkzaamheden beperken. In onze resultatenhoofdstuk geven we een toelichting op de besparingen die we met de inzet van hercompressie hebben bereikt evenals onze concrete inspanningen op het gebied van energie-efficiency.

In 2014 hebben we een LDAR (Leak Detection and Repair)-programma gestart waarbij we ongeveer op 450 stations lekkages hebben opgespoord en waar mogelijk reparaties hebben doorgevoerd om deze lekkages te verminderen.

Energiezuinige verlichting op kantoren

Om zuinig om te gaan met energie hebben we op ons hoofdkantoor een groot deel van onze verlichting aangepast naar LED-verlichting. De nieuwe LED-armaturen in combinatie met een daglicht- en aanwezigheid-schakeling leveren naar schatting een energiebesparing op van 26% en een besparing op CO₂-uitstoot van 1,1 miljoen kg (dat is gelijk aan de jaarlijkse CO₂-uitstoot van 125 huishoudens). Gerekend over de verwachte levensduur van 20 jaar en ten opzichte van de eerder gebruikte TL5-verlichting, zullen de onderhoudskosten aanzienlijk lager zijn dan in de oude situatie.

In 2015 zullen we de overige 3300 verlichtingsarmaturen op het hoofdkantoor vervangen.

Externe veiligheid
Het voorkomen van leidingschades, met name bij geringe dekking bij leidingen.
Technische veiligheid
Het proces met betrekking tot onderhoudsconcepten verbeteren.
Implementeren van KPI's met betrekking tot technische- en procesveiligheid.
Arbeidsveiligheid
Stimuleren gedragsverandering op de werkvloer ten aanzien van arbeidsveiligheid
Verhogen van het kennisniveau over arbeidsveiligheid.
Milieu en duurzame ontwikkeling
Implementeren van het strategieplan footprint.
Starten met de isolatie van warmwaterleidingen op gasontvangststations.
Het continueren van het programma voor het meten en het voorkomen van sluipende aardgasemissies (Leak Detection and Repair programma) .
Toepassen van drukverlaging op een aantal meet- en regelstations gedurende de zomerperiode om aardgasverbruik te verminderen.
Bouw van rookgasreiniging in de uitlaat van een 2-tal compressoren op het compressorstation Ravenstein. Deze technologie is een van de maatregelen om de compressoren te laten voldoen aan de nieuwe NO _x -emissie-eisen.
Optimalisatie van de energie-efficiency op gasontvangststations.
GUD zal in 2015 een programma uitwerken om methaanemissie tijdens onderhoudswerkzaamheden te verminderen.
GUD zal in 2015 een studie starten om het afblazen van methaan te verminderen.
VGM-cultuur en communicatie
Continue aandacht voor het stimuleren van het veiligheidsbewustzijn en –gedrag.
Bevorderen VGM-bewustzijn management en medewerkers (Roadmap).

Ketenbeheer

We staan voor grote uitdagingen op energiegebied. Er is wereldwijd een toenemende vraag naar energie. Tegelijk verandert het klimaat als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO₂. Daarom is een transitie naar een duurzame energievoorziening noodzakelijk. Als onderdeel van de gaswaardeketen willen we hieraan een bijdrage leveren. Dat doen we op verschillende manieren zoals het ontwikkelen van duurzame business activiteiten, verantwoord omgaan met het milieu en het verkleinen van onze eigen footprint.

Gaswaardeketen

We spelen als aardgastransporteur een belangrijke rol in de gaswaardeketen, die loopt van aardgaswinning tot aan de aardgastoepassing bij de gebruiker. Deze keten wordt gevormd door gasproducenten, leveranciers/shippers, (inter)nationale netwerkbedrijven, (regionale) aardgastransporteurs, afnemers/klanten (direct op het landelijke netwerk aangesloten industrieën en elektriciteitscentrales) en huishoudens.

Samenwerking binnen de keten

In deze continu veranderende markt en samenleving is samenwerking in de keten cruciaal. We participeren in zowel 'verticale' als 'horizontale' samenwerkingsverbanden, op internationaal, landelijk, regionaal en lokaal niveau. Die focussen op verschillende gebieden van de gaswaardeketen, zoals de ontwikkeling van de groengasmarkt in Nederland en de ontwikkeling van schone en zuinige energietoepassingen. Samenwerking gebeurt niet alleen door middel van kennisdelen en het uitwisselen van best practices, maar ook door het doen van gezamenlijk onderzoek en uitvoeren van (praktijk)projecten. Daarnaast nemen we ook deel in (Europese) werkgroepen die zich bezighouden met standaardisatie en normalisatie (CEN, ISO) op het gebied van managementsystemen voor gastransport. Een goed voorbeeld van samenwerking op het gebied van standaardisatie van managementsystemen is het Pipeline Integrity Management System (PIMS), dat we in eigen beheer hebben ontwikkeld. Het systeem is een tool voor het beheren en vaststellen van de leidingintegriteit. We hebben met een groot aantal gastransportbedrijven samenwerkingsovereenkomsten ondertekend, die ertoe hebben geleid dat het PIMS ook bij diverse collega-gastransportbedrijven is geïmplementeerd.

We nemen deel in verschillende verticale samenwerkingsverbanden op het gebied van energie, zoals bijvoorbeeld Gas Infrastructure Europe (GIE), ENTSOE, Marcogaz, Energy Delta Institute (EDI) en Energy Valley.

Risico's investeren nieuwe business: groen gas

We maken ons sterk voor de opkomst van groen gas als efficiënte, duurzame energieoptie.

Het is de ambitie van de Nederlandse overheid dat in 2030 vijf miljard m³ (48,8 miljard kWh) groen gas deel uitmaakt van het gasverbruik. Wij willen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de groengasmarkt in Nederland: wij zijn actief zowel op het gebied van de invoeding van groen gas als bij de certificering. We kunnen hierbij bouwen op de sterke infrastructuur die we in Nederland hebben; we zetten daarmee een volgende stap in de richting van een duurzame energievoorziening.

Biogas uit vergisting en vergassing heeft een enorm productiepotentieel voor de toekomst. Als de productie van biogas toeneemt, kunnen zogenoemde groengashubs worden gevormd, verzamelpunten waarop biogasproducenten zijn aangesloten. Daar wordt het biogas opgewerkt tot aardgaskwaliteit, zodat het via ons gastransportnetwerk en de regionale netwerken uiteindelijk als groen gas bij de gebruiker terechtkomt.

Investeren in een nog niet goed ontwikkelde markt brengt per definitie risico's met zich mee, waaronder financiële risico's. Maar omdat we de ontwikkeling van een groengasmarkt willen helpen bevorderen, hebben we in samenwerking met andere partijen mogelijkheden ontwikkeld om groen gas veilig in ons net op te nemen. Vanuit de markt is veel belangstelling om gas in te kunnen voeren in ons landelijke transportnet, ook via groengashubs. Ook daarin spelen we een faciliterende rol, onder andere door middel van deelname aan de Taskforce Groen Gas.

Milieu-indicatoren 2010 – 2014

Indicator	Eenheid	2010 GUN	2010 GUD	2010 Totaal	2011 GUN	2011 GUD	2011 Totaal	2012 GUN	2012 GUD	2012 Totaal	2013 GUN	2013 GUD	2013 Totaal	2014 GUN	2014 GUD	2014 Totaal
Hoeveelheid getransporteerd aardgas	Miljard m ³	111,0	24,6	135,6	102,0	24,5	126,5	105,0	24,2	129,2	116,0	23,9	139,9	100,0	26,0	126,0
Methaanemissie	Ton	6.480	741	7.221	6.740	436	7.176	6.705	363	7.068	9.518	690	10.208	8.224	265	8.489
CO₂-equivalentemissie																
Categorie 1																
Lease-auto's	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,8	-	2,8	2,2	-	2,2
Dienstauto's	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,2	-	1,2	1,2	-	1,2
Gasverbruik gebouwen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,6	-	1,6	1,4	-	1,4
Netwerkverliezen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	238	17	255	203	7	209
SF6 (broeikasgas)	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gasverbruik installaties	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200	113	314	117	43	160
Noodaggregaten	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,04	0,00	0,04	0,04	-	0,04
Koelmiddelen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,16	0,00	0,16	0,04	-	0,04
Totaal categorie 1	Kton	404	106	510	316	106	422	332	121	453	444	131	575	325	49	374
Categorie 2																
Warmtegebruik gebouwen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elektriciteitsverbruik gebouwen	Kton										3,3	-	3,3	3,1	-	3,1
Elektriciteitsverbruik installaties	Kton										164	5	169	157	3,6	161
Totaal categorie 2	Kton	135	4	139	160	4	164	138	5	143	167	5	172	160	4	164
Categorie 3																
Treinreizen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,01	0,00	0,01	0,01	-	0,01
Dienstreizen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,0	0,3	0,3	-	0,3
Woon-/werkverkeer	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	0,0	1,3	1,3	-	1,3

Vlieg्रेizen	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,0	0,3	0,3	-	0,3
Inkoop N ²	Kton	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	0,0	2,0	3,0	-	3,0
Totaal categorie 3	Kton	16		16	7		7	2		2	4	0	4	5	-	5
Totaal categorie 1 +2 + 3	Kton	555	110	665	483	110	593	472	126	598	615	136	751	490	53	543
Aardgasverbruik	Miljoen m ³	132,0	44,6	176,6	82,7	59,0	141,7	89,4	64,7	154,1	104,4	64,3	168,7	53,0	27,8	80,8
Elektriciteitsverbruik	Miljoen kWh	284,5	6,5	291,0	338,9	6,7	345,6	382,5	7,3	389,8	441,2	7,4	448,6	431,3	5,8	437,1
Leidingwaterverbruik	Duizend m ³	50,7	2,1	52,7	39,0	3,2	42,2	33,1	1,7	34,8	46,5	1,8	48,3	36,0	2,7	38,7
NO _x -emissies																
NO _x -emissie (absoluut)	Ton	531	83	614	244	921	336	297	107	404	365	101	466	126	40	166
Inkoopgegevens hulpstoffen																
Dieselolie	Liter * 1.000	74	12	86	23	0	23	50	13	63	192	0	192	293	13	306
Methanol	Liter * 1.000	0	0	0	71	0	71	60	0	60	29	0	29	11	0	11
Smeerolie	Liter * 1.000	142	1	143	69	2	71	70	4	74	23	3	26	21	1	22
Glycol	Liter * 1.000	5	0	5	0	0	0	6	0	6	29	0	29	0	0	0
Odorant	Liter * 1.000	551	-	551	463	0	463	477	0	477	489	0	489	412	0	412
Stikstof ingekocht bij derden	Ton * 1.000	139	- ¹⁾	139	68	- ¹⁾	68	17	- ¹⁾	17	22	- ¹⁾	22	33	-	33
Stikstof uit eigen productie	Ton * 1.000	172	- ¹⁾	172	40	- ¹⁾	40	15	- ¹⁾	15	0	- ¹⁾	0	38	-	38
Stikstof Totaal	Ton * 1.000	311	- ¹⁾	311	108	- ¹⁾	108	32	- ¹⁾	32	22	- ¹⁾	22	72	-	72
Totaal aantal gemelde milieufwijkingen	Aantal	124	1	125	120	0	120	190	2	192	197	1	198	194	4	198
<i>Aantal terecht gemelde milieufwijkingen per aandachtsgebied</i>																
- Bodem	Aantal	23	0	23	21	0	21	27	1	28	25	0	25	29	4	33
- Water	Aantal	2	0	2	0	0	0	3	0	3	2	0	2	1	0	1
- Lucht	Aantal	94	0	94	90	0	90	105	0	105	105	0	105	116	0	116
- Overige	Aantal	5	1	6	9	0	9	22	1	23	16	1	17	5	0	5

Hoeveelheid gevaarlijk afval	Ton	1.494	22	1.516	3.135	59	3.194	2.632	50	2.682	4.233	41	4.274	5.833	47	5.880
Hoeveelheid niet gevaarlijk afval	Ton	14.316	219	14.535	15.678	290	15.968	22.495	585	23.080	16.029	127	16.156	18.288	130	18.418
Afval verwijdering																
- Hergebruik	Procenten	90,5	83,8	90,4	85,1	83,2	85,1	89,2	92,0	89,3	89,1	75,8	89,0	95,1	73,5	95,0
- Verbranden	Procenten	6,3	9,5	6,3	6,5	16,8	6,7	4,4	7,9	4,5	1,7	24,2	1,8	2,8	26,5	3,0
- Storten	Procenten	3,2	7,7	3,3	8,4	0,0	8,2	6,4	0,0	6,2	9,2	0,0	9,2	2,1	0,0	2,1

Opmerkingen:

(1) Niet van **toepassing** op GUD.

Veiligheids- indicatoren 2010 - 2014

	Eenheid	2010 GUN	2010 GUD	2010 Totaal	2011 GUN	2011 GUD	2011 Totaal	2012 GUN	2012 GUD	2012 Totaal	2013 GUN	2013 GUD	2013 Totaal	2014 GUN	2014 GUD	2014 Totaal
Ongevallen met verzuim; frequentie-index voor Gasunie- medewerkers	Ongevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	0,4	0	- ²⁾	0,4	0	- ²⁾	0	- ¹⁾	0,4	0,8	0	- ²⁾	1,7	0	1,4
Ongevallen met verzuim; frequentie-index derden	Ongevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	2,1	0	- ²⁾	1,5	0	- ²⁾	1,4	- ¹⁾	1,7	1,0	0	- ²⁾	1,7	1,9	1,8
Ongevallen met verzuim; frequentie-index totaal	Ongevallen met verzuim per 1 miljoen werkuren	1,4	0	- ²⁾	1,1	0	- ²⁾	0,8	- ¹⁾	1,2	0,9	0	- ²⁾	1,7	1,3	1,6
Reportable ⁴⁾ ongevallen; frequentie-index totaal	Reportable ongevallen per 1 miljoen werkuren	7,2	0	6,7	4,7	0	4,3	2,1	- ¹⁾	2,5	3,9	0	3,6	5,2	4,6	5,0
Ongevallen met verzuim																
- Gasunie-medewerkers	Aantal	1	0	1	1	0	1	0	1	1	2	0	2	4	0	4
- Derden	Aantal	10	0	10	7	0	7	5	2	7	3	0	3	5	2	7
Ongevallen zonder verzuim (inclusief vervangend werk)																
- Gasunie-medewerkers	Aantal	10	0	10	7	0	7	1	0	1	6	0	6	5	0	5
- Derden	Aantal	30	0	30	21	0	24	6	0	6	10	0	10	13	5	18
Reportable ongevallen	Aantal	51	0	51	31	0	31	12	3	15	21	0	21	27	7	34
Potentieel ernstige situaties	Aantal	11	-	11	6	-	6	17	-	17	20	0	20	16	1	17
Schade aan Gasunie- gasleidingen:																
- Graafschade door derden	Aantal	2	0	2	6	1	7	5	0	5	6	0	6	3	0	3
- Constructie/materiaalfouten	Aantal	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	0	1	0	0	0
- Foutieve aanboringen	Aantal	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
- Overige	Aantal	1 ⁴⁾	0	1 ⁴⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Leidingbeschadigingen met gasuitstroom	Aantal	1 ⁴⁾	0	1 ⁴⁾	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Gemelde leidingbeschadigingen	Aantal	0	- ¹⁾	0	1	- ¹⁾	1	1	- ¹⁾	1	0	0	0	0	0	0

Opmerkingen:

(1) Niet van toepassing op GUD.

(2) De indicatoren van GUN en GUD kunnen niet worden gecombineerd in verband met verschil in definities.

(3) Onder reportable ongevallen wordt verstaan: dodelijke ongevallen, ongevallen met verzuim en ongevallen met medische behandeling, zijnde niet EHBO.

(4) Klein gaatje (pin hole) veroorzaakt door corrosie.

Gezondheidsindicatoren 2010 - 2014

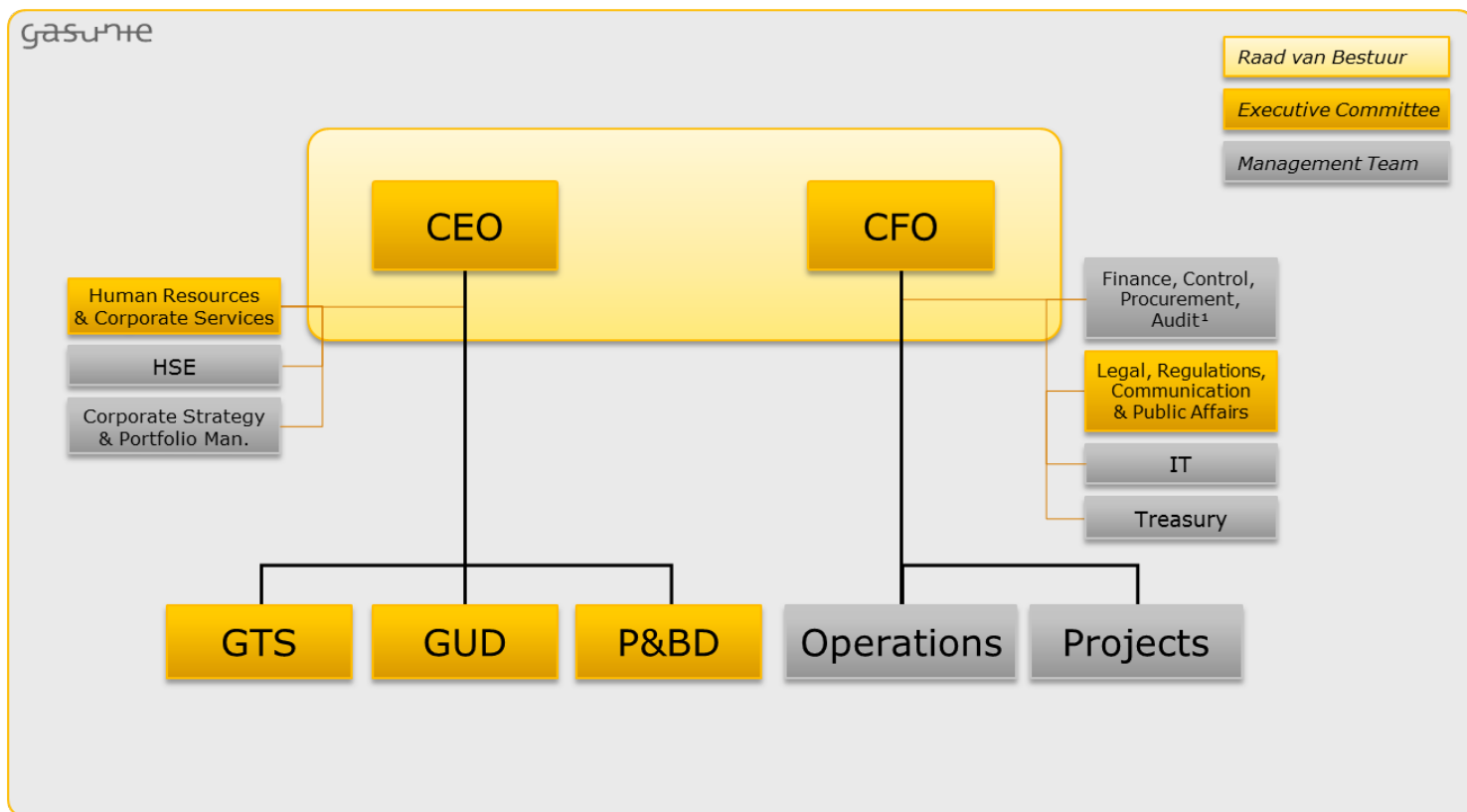
Indicator	Eenheid	2010	2010	2010	2011	2011	2011	2012	2012	2012	2013	2013	2013	2014	2014	2014
		GUN	GUD	Totaal	GUN	GUD	Totaal	GUN	GUD	Totaal	GUN	GUD	Totaal	GUN	GUD	Totaal
Ziekteverzuimpercentage (totaal)	Procenten	2,8	2,7	- ²⁾	3,3	2,6	- ²⁾	3,3	-	- ²⁾	3,1	3,5	- ²⁾	3,1	3,3	- ²⁾
- kortdurend verzuim	Procenten	0,8	1,2	- ²⁾	0,8	- ¹⁾	- ²⁾	0,8	- ¹⁾	- ²⁾	0,8	- ¹⁾	- ²⁾	0,7	0,7	- ²⁾
- middellang verzuim	Procenten	0,6	0,9	- ²⁾	0,7	- ¹⁾	- ²⁾	0,6	- ¹⁾	- ²⁾	0,7	- ¹⁾	- ²⁾	0,6	0,6	- ²⁾
- langdurig verzuim	Procenten	1,4	0,6	- ²⁾	1,8	- ¹⁾	- ²⁾	1,8	- ¹⁾	- ²⁾	1,5	- ¹⁾	- ²⁾	1,7	1,7	- ²⁾
Nulverzuimpercentage	Procenten	46,6	-	- ²⁾	46,5	-	- ²⁾	44,4	-	- ²⁾	43,0	-	- ²⁾	50,0	-	- ²⁾
Ziekteverzuimfrequentie	Frequentie	1,1	1,6	- ²⁾	1,1	- ²⁾	- ²⁾	1,1	- ²⁾	- ²⁾	0,9	- ²⁾	- ²⁾	1,1	1,7	- ²⁾
Arbeidsgerelateerd verzuim (opgave door medewerker)	Aantal	10	0	10	9	0	9	14	0	14	9	0	9	19	0	19
Melding aan Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCB)	Aantal	0	- ¹⁾	0	1	- ¹⁾	1	1	- ¹⁾	1	1	- ¹⁾	1	0	- ¹⁾	0

Opmerkingen:

(1) Niet van toepassing op GUD.

(2) De indicatoren van GUN en GUD zijn niet te combineren in verband met verschil in definities.

Bijlage V: Organigram

¹ Audit rapporteert rechtstreeks aan de CEO

Bijlage VI: GRI tracking table

GRI-index

Strategie en Analyse			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
1.1	RvC en directie over relevantie van duurzame ontwikkeling en haar strategie	Voorwoord, Strategie, Verslag van de RvC	
1.2	Beschrijving belangrijke gevolgen, risico's en mogelijkheden	Voorwoord, Strategie, Risicomanagement, Onze resultaten, Financiële risico's (jaarrekening)	
Organisatieprofiel			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
2.1	Naam van de organisatie	Over Gasunie, Profiel	
2.2	Belangrijkste producten en diensten	Over Gasunie, Profiel	
2.3	Operationele structuur	Over Gasunie, Profiel	
2.4	Locatie hoofdkantoor	Over Gasunie, Profiel	
2.5	Aantal landen waar het bedrijf actief is	Over Gasunie, Profiel	
2.6	Eigendomsstructuur en de rechtsvorm	Corporate Governance	
2.7	Afzetmarkten	Bijlage III: Product- en leveranciersinformatie	
2.8	Omvang van de organisatie	Medewerkers	
2.9	Veranderingen wat betreft omvang, structuur of eigendom	Medewerkers	
2.10	Onderscheidingen in verslagperiode	Geen.	
Verslagparameters			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
3.1	Verslagperiode	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes	
3.2	Datum van het meest recente verslag	April 2014	

3.3	Verslaggevingscyclus (jaarlijks, tweejaarlijks, etc.)	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (jaarlijks)	
3.4	Contactpunt voor vragen over het verslag of de inhoud ervan	Colofon op achterzijde pdf, website	
3.5	Proces voor het bepalen van de inhoud van het verslag	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (verslaggevingsbeleid), Gasunie in de samenleving (Materialiteitsanalyse)	
3.6	Afbakening van het verslag	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (reikwijdte & afbakening)	
3.7	Beperkingen voor reikwijdte of afbakening van verslag	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (reikwijdte & afbakening)	
3.8	Entiteiten die de vergelijkbaarheid verslagperioden/verslaglegging beïnvloeden	Resultaten op het gebied van milieu, Bijlage IV: Overige resultaten op het gebied van veiligheid, milieu en ketenverantwoordelijkheid en	
3.9	Technieken en berekeningsgrondslagen voor gegevensmetingen	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (meet- en registratiesystemen)	
3.10	Herformulering van eerder verstrekte informatie	Profiel: voetnoot Kerncijfers, Resultaten milieu (GHG-scopes)	
3.11	Veranderingen van invloed op vergelijkbaarheid met vorige verslagperiodes	Resultaten milieu (GHG-scopes)	
3.12	GRI inhoudsopgave	Bijlage VI	
3.13	Beleid en huidige praktijk met betrekking tot externe assurance van het verslag	Bijlage II: Verslaggevingsprincipes (verificatie) + Gecombineerde controleverklaring en assurance rapport van de accountant	

Bestuur, verplichtingen, betrokkenheid

Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
4.1	Bestuursstructuur van de organisatie	Profiel, Corporate Governance, Bijlage V: Organigram	
4.2	Heeft voorzitter van hoogste bestuurslichaam een leidinggevende functie?	Corporate Governance (samenstelling EB)	
4.3	Aantal onafhankelijke en/of niet-leidinggevende leden van hoogste bestuurslichaam	Geen. Corporate Governance (samenstelling EB)	
4.4	Mechanismen om aanbevelingen/medezeggenschap uit te oefenen op hoogste bestuurslichaam	Corporate Governance (samenstelling Ondernemingsraad), Medewerkers (medezeggenschap)	

4.5	Koppeling tussen vergoedingen en prestaties van de organisatie	Medewerkers (collectieve targets), Corporate Governance (Remuneratiebeleid EB)	
4.6	Processen waarborging vermijden strijdige processen	Governance (Corporate Governance)	
4.7	Bepalen kwalificaties en expertise van leden hoogste bestuurslichaam	Governance (Verslag van de RvC)	
4.8	Intern ontwikkelde missie- of beginselverklaringen, gedragscodes en uitgangspunten	Corporate Governance, Strategie	
4.9	Procedures hoogste bestuurslichaam om economische, milieugerelateerde en sociale prestaties te overzien	Governance (Verslag van de RvC)	
4.10	Evaluatieprocessen ter evaluatie eigen prestaties van hoogste bestuurslichaam	Governance (Verslag van de RvC)	
4.11	Toepassing voorzorgsprincipe	-	-
4.12	Extern ontwikkelde economische, milieugerelateerde en sociale initiatieven	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu, Medewerkers	
4.13	Lidmaatschap van verenigingen en/of internationale belangenorganisaties	Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu	
4.14	Groepen belanghebbenden die de organisatie heeft betrokken	Gasunie in de samenleving (Relatie met stakeholders)	
4.15	Inventarisatie en selectie van belanghebbenden	Gasunie in de samenleving (Relatie met stakeholders)	
4.16	Benadering van belanghebbenden	Gasunie in de samenleving (Relatie met stakeholders)	
4.17	Onderwerpen en vraagstukken n.a.v. betrokkenheid belanghebbenden	Gasunie in de samenleving (Relatie met stakeholders)	

Economische indicatoren

Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
EC1	Directe economische waarden die zijn gegenereerd en gedistribueerd, waaronder inkomsten, operationele kosten, personeels-vergoedingen, donaties en overige maatschappelijke investeringen, ingehouden winst en betalingen aan kapitaalverstrekkers en overheden	Jaarrekening	
EC2	Financiële gevolgen en andere risico's en mogelijkheden voor de organisatie in samenhang met klimaatverandering	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu	
EC3	Dekking pensioenverplichtingen	Jaarrekening	

EC4	Significante steun van de overheid	-	-
Milieuprestatie-indicatoren			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
EN1	Totale hoeveelheid gebruikte materialen naar gewicht of volume	-	-
EN3	Direct energieverbruik door primaire energiebron	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu	
EN5	Energie die bespaard is door besparingen en efficiencyverbeteringen	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu (hercompressie)	
EN6	Initiatieven t.b.v. energie-efficiënte/duurzame energieproducten en diensten + verlaging energie-eisen als resultaat van deze initiatieven	Onze resultaten in 2014 (Klant en Markt: Transitie naar meer duurzaam energieverbruik)	
EN6	Initiatieven resulterend in reductie energieverbruik	Onze resultaten in 2014 (Transitie naar meer duurzaam energieverbruik)	
EN7	Initiatieven om indirecte energieconsumptie te reduceren	Onze resultaten in 2014 (Transitie naar meer duurzaam energieverbruik), Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, milieu en ketenbeheer	
EN8	Totale wateronttrekking per bron	-	
EN9	Waterbronnen, significant beïnvloed door wateropname	-	
EN10	Percentage en totaal volume van gerecycled of hergebruikt water	-	
EN11	Locatie en grootte van grondbezit, -huur, -beheer of gebieden grenzend aan beschermd natuurgebied en grenzend aan gebieden met hoge biodiversiteitswaarde buiten beschermde gebieden	-	
EN12	Beschrijving van significante gevolgen van activiteiten, producten en diensten op biodiversiteit in beschermde gebieden en gebieden met hoge biodiversiteitswaarde buiten beschermde gebieden	-	
EN13	Beschermde of herstelde leefgebieden	-	
EN14	Strategieën, recente acties en plannen voor de toekomst om de impact op de biodiversiteit te beheren	Gasunie en haar omgeving (Maatschappelijke betrokkenheid: Bijzonderonderzoek en Dilemma's)	
EN15	Aantal IUCN Red list soorten en nationale beschermde diersoorten met leefgebieden in gebieden die worden beïnvloed bij uitvoerend werk, benoemd met het risico van uitsterven	-	
EN16	Totale directe en indirecte emissie van broeikasgassen naar gewicht	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu, Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid,	

		ketenverantwoordelijkheid en milieu	
EN17	Overige relevante broeikasgasemissies	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN18	Initiatieven en realisatie emissie van broeikasgassen	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu	
EN19	Emissies van ozonaantastende stoffen naar gewicht	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN20	NOx, SOx en andere significante luchtemissies naar type en gewicht	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN21	Totale waterafvoer naar kwaliteit en bestemming	-	
EN22	Totaalgewicht afval naar type en verwijderingsmethode	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN23	Totaal aantal en volume van significante verspillingen	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN24	Gewicht van getransporteerd, geïmporteerd, geëxporteerd of verwerkt afval dat als gevaarlijk geldt op grond van bijlage I, II, III en VIII van de Conventie van Bazel en het percentage afval dat internationaal is getransporteerd	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN25	Identiteit, grootte, beschermingsstatus en biodiversiteitswaarde van waterlichamen en gerelateerde leefgebieden significant beïnvloed door uitstoot waterstromingen door de organisatie	-	
EN26	Initiatieven ter compensatie van de milieugevolgen van producten en diensten en de omvang van deze compensatie	-	
EN27	Percentage producten verkocht en heringezameld verpakkingsmateriaal naar categorie	-	
EN28	Monetaire waarde van significante boetes en totaal aantal niet-monetaire sancties wegens het niet naleven van milieuwetgeving en - regelgeving	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (Milieu)	
EN29	Significante milieugevolgen van transport van producten en andere goederen en materialen die worden gebruikt voor de activiteiten van de organisatie en het vervoer van personeelsleden	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu (Milieu, tabel Scopes)	
EN30	Totale milieubeschermingsuitgaven en investeringen per type	-	

Arbidsomstandigheden en indicatoren voor volwaardig werk

Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
LA1	Totale personeelsbestand naar type werk, arbeidsovereenkomst en regio met geslachtspercentage	Medewerkers	
LA2	Totaal van nieuw aangenomen personeel, aantal en snelheid personeelsverloop per leeftijdsgroep, geslacht en regio	Medewerkers	
LA3	Voordelen voor voltijdmedewerkers en niet voor deeltijdmedewerkers, per significante activiteit	We hanteren dezelfde arbeidsvoorwaarden voor vol- en deeltijdmedewerkers	
LA4	Percentage medewerkers dat onder een collectieve arbeidsovereenkomst valt	Medewerkers (Plaatsing onder de cao)	
LA5	Minimale aankondigingstermijn organisatiebeschrijvingen	-	
LA6	Percentage van totale personeelsbestand vertegenwoordigd in formele gezamenlijke arbo-commissies van werkgevers en werknemers	-	
LA7	Letsel-, beroepsziekte-, uitvaldagen- en verzuimcijfers en het aantal werkgerelateerde sterfgevallen per regio en geslacht	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (tabel Gezondheidsindicatoren)	
LA8	Opleidings-, trainings-, advies-, preventie- en risicobeheersingsprogramma's	Medewerkers (Organisatieontwikkeling)	
LA9	Afspraken over arbo-onderwerpen vastgelegd in formele overeenkomsten met vakbonden	-	
LA10	Gemiddeld aantal uren dat een medewerker per jaar besteedt aan opleidingen	-	
LA11	Programma's voor competentie management en levenslang leren	Medewerkers (Duurzame inzetbaarheid)	
LA12	Percentage medewerkers dat regelmatig wordt ingelicht omtrent prestatie- en loopbaanontwikkeling	Medewerkers (Prestatie en loopbaanontwikkeling). Iedere medewerker wordt ingelicht, dus 100%.	
LA13	Samenstelling van bestuurslichamen en onderverdeling van medewerkers per categorie, naar geslacht, leeftijdsgroep, het behoren tot een bepaalde maatschappelijke minderheid en andere indicatoren van diversiteit	Medewerkers, Governance (Samenstelling RvB en RvC)	
LA14	Verhouding tussen basissalarissen van mannen en vrouwen	Medewerkers (Arbeidsvoorwaarden)	
LA15	Terugkeer naar werk na ouderschapsverlof, uitgesplitst naar geslacht	-	

Mensenrechten

Indicator	Omschrijving	Verwijzing	Blz.
HR1	Percentage en totaal aantal aanmerkelijke investeringsovereenkomsten en contracten waarin clausules over mensenrechten zijn opgenomen	-	
HR2	Percentage belangrijke toeleveranciers, aannemers en andere business partners die zijn getoetst op mensenrechten en waarbij actie is ondernomen	-	
HR3	Totaal aantal uur medewerkerstraining besteed aan beleid en procedures betreffende mensenrechten	-	
HR4	Totaal aantal gevallen van discriminatie en de getroffen maatregelen	-	
HR5	Activiteiten (en activiteiten van significante leveranciers) waarvan is vastgesteld dat daarbij een aanzienlijk risico zou kunnen gelden en getroffen maatregelen m.b.t. vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen	-	
HR6	Activiteiten waarvan is vastgesteld dat daarbij een aanzienlijk risico zou kunnen gelden en getroffen maatregelen tegen kinderarbeid	Resultaten op het gebied van veiligheid en milieu (Milieu, afvalverwerking)	
HR7	Activiteiten waarvan is vastgesteld dat daarbij een aanzienlijk risico zou kunnen gelden en getroffen maatregelen tegen gedwongen arbeid	-	
HR8	Percentage veiligheidspersoneel getraind in de organisaties geldende beleid of procedures over onderdelen van mensenrechten welke relevant zijn voor de activiteiten	-	
HR9	Totaal aantal incidenten dat betrekking heeft op de schending van rechten van de inheemse bevolking en genomen acties	-	
HR10	Percentage en totaal aantal activiteiten die zijn onderworpen aan een impactbeoordeling op mensenrechten	-	
HR11	Aantal klachten gerelateerd aan mensenrechten, dat is gemaakt, geadresseerd en opgelost door formele mechanismen	-	
Maatschappij			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
SO1	Percentage van bedrijfsonderdelen dat lokale maatschappelijke betrokkenheid, impactassessments- en ontwikkelingsprogramma's heeft opgezet	-	
SO2	Bedrijfseenheden geanalyseerd op corruptie-gerelateerde risico's	-	
SO3	Medewerkers getraind op aspecten van anti-corruptie	Medewerkers (gedragscode)	
SO4	Maatregelen tegen corruptie	Medewerkers (gedragscode)	
SO5	Standpunten betreffende publiek beleid en deelname aan de ontwikkeling ervan, evenals lobbyen	Voorwoord, Strategie	

SO6	Totaalwaarde van financiële en niet-financiële contributies aan politieke partijen, politici, en gerelateerde instituten naar land	-	
SO7	Totaal aantal rechtszaken vanwege concurrentiebelemmerend gedrag, anti-kartel-, en monopolistische praktijken, alsmede de resultaten van deze rechtszaken	-	
SO8	Monetaire waarde van significante boetes en totaal aantal niet-monetaire sancties wegens het niet naleven van wet- en -regelgeving	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (monetaire boetes)	
SO9	Bedrijfsonderdelen met significant potentiële of negatieve impact op lokale gemeenschap	-	
SO10	Preventie- en mitigatiemaatregelen die zijn geïmplementeerd ter voorkoming van significante potentiële of negatieve impact op lokale gemeenschap	-	
Productverantwoordelijkheid			
Indicator	Omschrijving	Verwijzing	
PR1	Levensduurstadia waarin de gevolgen van producten en diensten voor gezondheid en veiligheid worden beoordeeld met het oog op verbetering en het percentage van belangrijke product- en diensten-categorieën die aan dergelijke procedures onderhevig zijn.	Onze resultaten in 2014 (Klant en Markt: meerjarig vervangingsprogramma)	
PR2	Aantal nalatigheidsincidenten met gezondheids- en veiligheidsgevolgen van producten en services gedurende hun levensduur, naar type uitkomst	-	
PR3	Type en hoeveelheid productinformatie verplicht door procedures	-	
PR4	Aantal nalatigheidsincidenten, met reguleringen en vrijwillige codes betreffende product- en service-informatie, naar type uitkomst	-	
PR5	Beleid ten aanzien van klanttevredenheid, met inbegrip van resultaten van onderzoeken naar de klanttevredenheid	Gasunie in de samenleving (Feedback van stakeholders)	
PR6	Type en hoeveelheid productinformatie verplicht door procedures	-	
PR7	Aantal nalatigheidsincidenten, met reguleringen en vrijwillige codes betreffende marketing communicatie, incl. advertenties, promoties en sponsoring naar type uitkomst	-	
PR8	Totaal aantal gegronde klachten betreffende privacy inbreuk en het verlies van klantgegevens	-	
PR9	Monetaire waarde van significante boetes wegens het niet-naleven van wet- en -regelgeving betreffende de levering en het gebruik van producten en diensten	Bijlage IV: Overige data op het gebied van veiligheid, ketenverantwoordelijkheid en milieu (monetaire boetes)	

Stakeholderportretten

De stakeholderportretten zijn een nieuw onderdeel in ons jaarverslag. We zullen deze, in de onlineversie van het jaarverslag, door het verslag heen op aparte pagina's verwerken, daar waar het het best past bij het besproken onderwerp. Bij elk portret komt ook een foto van de stakeholder.

Europese Commissie

Klaus-Dieter Borchardt, directeur Interne Energiemarkten EC

Klaus-Dieter Borchardt heeft een duidelijke visie ten aanzien van onze toekomstige energiemix. Gas zal volgens hem een belangrijke onderdeel uitmaken van deze mix, maar dan als efficiënte back-up voor het steeds grotere aandeel duurzame energiebronnen en in de transportsector.

‘Ik zie een mooie toekomst weggelegd voor de Europese energiemarkt. Ik zet me in voor een interne energiemarkt met goed functionerende grensoverschrijdende handelsvoorschriften, efficiënte infrastructuurnetwerken voor gas en elektriciteit en niet-discriminerende toegankelijkheid voor alle partijen. Een goed functionerende interne energiemarkt trekt investeringen aan, helpt bij het succesvol bestrijden van de energiecrisis, is een drijvende kracht achter groei, banen en leveringszekerheid van energie, en brengt de Europese klimaat- en energiedoelstellingen binnen bereik.

Mijn huidige inspanningen zijn erop gericht om de gasmarkt te openen en vrije gashandel mogelijk maken in de 28 landen van de Europese Unie. Over 30 jaar zullen we beschikken over een extreem dichte, robuuste en goed ontwikkelde gasinfrastructuur. Infrastructuurbedrijven zouden meer moeten samenwerken over de grenzen heen, ook met de distributienetwerkbeheerders. Vooral om te zorgen voor een vrije stroom van gasmoleculen door heel Europa. In crisissituaties zouden zij over een veel groter arsenaal aan gereedschappen moeten kunnen beschikken om in tijden van crisis beter te kunnen sturen, ook aan de vraagkant – op een gecoördineerde manier en op regionaal of zelfs Europees niveau.

Infrastructuurbedrijven zoals Gasunie zijn essentieel. Niet alleen voor het opzetten van de Europese interne energiemarkt, maar ook voor het ontwikkelen, onderhouden en beheren van de infrastructuur. Ik denk dat we in de toekomst een verdere concentratie van infrastructuur zullen gaan zien, die zal resulteren in een nog sterkere positie voor bedrijven zoals Gasunie.’

Aannemersbedrijf Visser & Smit Hanab

Henk Herremans, directeur

Henk Herremans is directeur van aannemersbedrijf Visser & Smit Hanab (V&SH). Verbinden zit in het DNA van V&SH. Zij streven naar langdurige samenwerkingen waarin ze investeren in een duurzame samenleving.

‘Eigenlijk al sinds de start van de aanleg van de gasinfrastructuur in Nederland zijn V&SH en Gasunie partners van elkaar. Het is voor ons een grote opdrachtgever. Wij zijn op alle fronten alle dagen actief in het onderhouden, aanpassen en uitbreiden van de bestaande faciliteiten en netwerken. Ongeacht of het gaat om regulier onderhoud, storingsdiensten of grote nieuwbouwprojecten. Gasunie is voor ons een serieuze gesprekspartner en we gaan op basis van gelijkwaardigheid met elkaar om. Daarbij worden over en weer hoge eisen gesteld, want wij hebben net als Gasunie kwaliteit, veiligheid en professionaliteit ‘hoog in het vaandel’.

Aannemer en opdrachtgever werken hierbij continu aan een gezamenlijk doel. Daarbij kunnen de randvoorwaarden voor beide partijen wél verschillen. Zo zijn wij altijd op zoek naar een continue inzetbaarheid van onze medewerkers, terwijl Gasunie vooral stuurt op beschikbaarheid in het kader van leveringszekerheid. Dat geeft een gezond spanningsveld.

Voor de toekomst zou ik het mooi vinden als we de voorwaartse integratie die we beide ambiëren verder vorm kunnen geven. Wij schuiven graag eerder in het proces aan tafel om onze ervaring en kennis in te kunnen brengen bij het ontwerp- en planproces. Wij bereiden ons daar al geruime tijd op voor en vertrouwen erop dat we gezamenlijk op korte termijn deze stap gaan zetten.’

HarvestaGG

Jan Cees Vogelaar, directeur

Jan Cees Vogelaar is directeur van HarvestaGG, een bedrijf met een missie: 'de wereld een beetje groener maken'. HarvestaGG wil een bijdrage leveren aan het verduurzamen van de landbouw en de transportsector.

'Het eerste contact met Gasunie heb ik gehad tijdens een bijeenkomst over biobased economy. HarvestaGG maakt onderdeel uit van de agrosector, en heeft een goed business concept ontwikkeld om vanuit gras biogas te produceren, en zocht partners om de productieketen rond te maken. Dat concept sprak Gasunie aan. We zijn daarom in 2014 om de tafel gaan zitten om te kijken hoe we elkaar kunnen versterken, en we hebben daarvoor een goede manier gevonden. Wij produceren groen gas uit gras, dat Gasunie kan upgraden naar bio LNG en invoeden in haar netwerk.'

'Ons concept creëert voor iedereen een win-win situatie. Boeren moeten deels vergroenen vanwege Europese wetgeving. Het verbouwen van gras past daarin. Gras is tevens een uitstekende bodemverbeteraar, die meerdere malen per jaar geoogst kan worden. Boeren verdienen er daarom meer mee dan met bijvoorbeeld wintertarwe. Wij maken daar brandstof van, waarmee onze energievoorziening kan vergroenen.

Gasunie is een bedrijf met andere businessmodellen dan in mijn sector, veel behoudender. Ik merk dat financiering een lastig punt is, innovaties brengen nou eenmaal bepaalde risico's met zich mee. Investerings met risicodragend kapitaal liggen voor Gasunie moeilijk omdat het een bedrijf is met een publieke taak dat verantwoording af moet leggen over haar investeringen.

Ik communiceer graag open en transparant en dat wordt op prijs gesteld. Ik krijg hetzelfde terug, en dat schept vertrouwen in deze samenwerking. Met dit project verbinden we twee verschillende werelden aan elkaar, de agrosector en energie, en dat vind ik bijzonder.

Als dit project voorspoedig verloopt, kunnen we in 2016 productie draaien. Over 5 jaar hoop ik de eerste drie à vier locaties in Nederland aan het werk te hebben. En daarna? Dit concept biedt kansen in heel Europa, en ik kijk graag over grenzen heen. Misschien hebben we dan ook één of twee installaties in België.'

Marit Koch

Sales specialist bij Gasunie Transport Services

We zijn een bedrijf met een publieke taak: het verzorgen van veilig en betrouwbaar gastransport. Onze klanten staan daarbij centraal. We vinden het belangrijk dat de onderlinge contacten met hen snel, efficiënt en prettig verlopen. In 2012 hebben we een Customer Desk ingericht, waar onze klanten elke werkdag terecht kunnen. Marit Koch is sales specialist op de afdeling Customer Sales & Service en werkt wekelijks bij de Customer Desk.

'We hebben de Customer Desk ingericht om onze klanten beter tot dienst te kunnen zijn. Ze kunnen altijd bij ons terecht en we handelen hun vragen vlot en professioneel af. We houden bij welke vragen en opmerkingen er binnenkomen. Als dingen regelmatig voorkomen, dan gaan we daarmee aan de slag. Een voorbeeld daarvan is onze website. We begrijpen van klanten dat ze de werkwijze van onze online customer portal soms als omslachtig ervaren. Daarom kijken we nu hoe we deze kunnen verbeteren.

We houden jaarlijkse een klantonderzoek, waarin we vragen naar de mening van onze klanten over GTS in het algemeen. Daarnaast houden we ook een periodieke kwaliteitsmeting specifiek voor de Customer Desk. Want we willen onze dienstverlening continu verbeteren.

Twee keer per jaar organiseren we bijeenkomsten voor onze klanten. Dat is voor ons een belangrijk moment waarop we op een informele manier contact hebben. We delen daar onze voornemens voor het komende halfjaar en we krijgen daar direct feedback op. Omdat onze klanten hebben

aangegeven dit soort informele contactmomenten te waarderen, overwegen we om wat vaker dit soort bijeenkomsten te organiseren, misschien in de vorm van een klantendag.

Paul Joosten, omwonende installatie EnergyStock in Zuidwending

Paul Joosten woont dichtbij de ondergrondse gasopslagfaciliteit in Zuidwending, EnergyStock. Hij is 2,5 jaar geleden met zijn familie verhuisd van het westen naar het rustige noorden. Hij heeft een technische achtergrond en weet veel van energie. Zijn eigen huis heeft niet voor niets de publieksprijs gewonnen voor het 'Beste, leukste, aansprekendste energieneutrale huis van NL 2014'.

'Ik heb vrij uitzicht aan de voorkant van mijn huis, en kan bijna tot het volgende dorp kijken. Aan de achterkant ligt EnergyStock, maar daar merken we eigenlijk niets van. Soms zie je 's nachts het licht van de installatie, maar daar hebben we geen last van.

De communicatie vanuit EnergyStock verloopt heel prettig. Als er iets bijzonders aan de hand is - wanneer er bijvoorbeeld voor werkzaamheden wordt afgevakeld - dan worden we van te voren geïnformeerd. Ook levert de chef van de installatie regelmatig stukjes aan voor onze buurtkrant, Dorpenkrant 't Tonckeltje. Daar zijn we blij mee. Zo weten we precies waar de installatie voor bedoeld is, hoe hij werkt en welke werkzaamheden zijn gepland.

De omwonenden van de installatie zijn uitgenodigd voor een rondleiding. Omdat ik een technische achtergrond heb, vond ik het leuk om de technische details mee te krijgen. Ook heeft EnergyStock een barbecue georganiseerd voor de buurt toen de werkzaamheden aan de laatste caverne afgerond waren. Het is prettig om te weten wie op de installatie werken. Deze persoonlijke contacten worden door de omgeving erg gewaardeerd.'

PSI Aktiengesellschaft für Produkte und Systeme der Informationstechnologie Dr. Martin Bürgel, Executive Vice President, Director Oil and Gas

Dr. Martin Bürgel is Executive Vice President, Director Oil and Gas bij de PSI Group in Berlijn. PSI ontwikkelt en integreert software-oplossingen en complete systemen voor onder andere infrastructuurbedrijven. Het bedrijf is leverancier van het belangrijke netwerkcontrolesysteem van Gasunie Deutschland.

'PSI heeft een langlopende zakelijke relatie met Gasunie Deutschland ontwikkeld, daterend uit de oude tijden van BEB Transport GmbH. In 2008 startte een nieuw hoofdstuk met de bestelling door Gasunie Deutschland van INGa – het geïntegreerde Netwerkcontrolesysteem voor Gastransport. Als belangrijkste IT-systeem van Gasunie Deutschland is INGa thans diep verankerd in de organisatie van Gasunie Deutschland en verbonden met veel afdelingen binnen het bedrijf.

Elk complex en langlopend samenwerkingsproject kent facetten van een huwelijk – je leert elkaar kennen, gaat samen door moeilijke tijden, zoekt naar oplossingen, leert elkaar vertrouwen en maakt samen iets nieuws. Dit alles in een snel veranderende wereld. Dit was ook onze ervaring met Gasunie Deutschland. Het was veel werk en soms was het een grote uitdaging om alle nieuwe eisen in te voeren. De resultaten die wij hebben bereikt met betrekking tot gastransportmanagement en informatieveiligheid bleken echter een succes te zijn en worden op dit moment ook toegepast door andere internationale TSO's.

Zowel Gasunie Deutschland als PSI exploiteren en ondersteunen het systeem 24/7 en de gezamenlijk ontwikkelde redundantieconcepten en informatieveiligheid vormen de basis van de hoge betrouwbaarheid van het management van de fysieke gastromen. .

De ontwikkeling van dit informatiesysteem vond plaats op een moment dat zowel IT-ontwikkelingen als de Europese gasmarkten een transitie doormaakten. Gasunie Deutschland kreeg bijvoorbeeld te

maken met meer shippers, shippers die afgesplitst waren van de infrastructuurbedrijven en nieuwe transparantie- en flexibiliteitseisen van de toezichthouder.

Onze samenwerking is succesvol want Gasunie Deutschland exploiteert nu één van de beste gasmanagementsystemen ter wereld exploiteert. Maar het werk is nog niet af. Onze gezamenlijke toekomstuitdaging blijft de ontwikkeling van adequate softwareoplossingen waarmee we kunnen inspelen op de kansen en ontwikkelingen die zich zowel binnen de ICT als binnen de energiebranche voordoen.

Dura Vermeer Ondergrondse Infra **Gert van der Tas, directeur**

Gert van der Tas is directeur van Dura Vermeer Ondergrondse Infra. Dura Vermeer is actief in bouw, infrastructuur, engineering en dienstverlening. Met haar kennis, ervaring en vakmanschap streeft Dura Vermeer ernaar een optimale bijdrage te leveren aan het waarmaken van de ambities van haar klanten.

“Samen met 4 andere in ondergrondse infrastructuur gespecialiseerde bedrijven voeren wij middelgrote projecten voor Gasunie uit. Wij werken al meerdere decennia voor Gasunie en dat doen we naar volle tevredenheid. Voor ons staat een serieuze relatie met de klant voorop, we zijn partners van elkaar en zo werken we ook samen. Belangrijk daarbij is dat je luistert naar elkaar en wat doet met de ideeën van de ander. Onze relatie met Gasunie is open, er is wederzijds respect en de verwachtingen over en weer zijn duidelijk. Als er dan vervolgens iets afwijkt dan wordt dat herkend en erkend en kun je samen naar een oplossing kijken.

We merken dat de projecten waar Gasunie mee bezig is complexer van aard worden. Dat betekent dat ze ook meer van ons vragen, zoals extra opleidingen voor onze medewerkers. Die investering doen we graag. We merken echter ook dat Gasunie er dan vervolgens zelf nog niet altijd klaar voor is. Doordat het een grote organisatie is, loopt besluitvorming langs veel schijven. Het zou mooi zijn als we dat beter op elkaar kunnen afstemmen.

Een ontwikkeling die zich nu aan het inzetten is, is de zogenaamde voorwaartse integratie. Daarbij willen we al in de planfase gesprekspartner zijn. Zo kunnen wij bijvoorbeeld meewerken aan de omgevings- en detailengineering. Op die manier kun je nog beter gebruik maken van elkaars expertise en de meeste meerwaarde creëren.”

Louis Kavelaars, Gebiedstechnicus werktuigbouw bij Gasunie

Goed beheer en onderhoud van onze gasinfrastructuur is een belangrijke voorwaarde om veilig en betrouwbaar gastransport te kunnen verzorgen. Louis Kavelaars zet zich als gebiedstechnicus in het gebied Utrecht dagelijks in voor een onverstoorde gasvoorziening.

‘Bijna dertien jaar ben ik inmiddels werkzaam voor Gasunie. Als gebiedstechnicus werktuigbouw verricht ik onderhoud aan meet- en regelstations, gasontvangststations en leidingen. Ook verhelp ik storingen als deze zich voordoen. Gasunie is een boeiend bedrijf en mijn functie biedt veel afwisseling. Geen dag is hetzelfde. Wat ik ook mooi vind, is de inbreng die wij als gebiedstechnici hebben bij nieuwe projecten. De ervaringen die wij opdoen, worden dan gebruikt als input voor verbeteringen. Daarnaast vind ik altijd een luisterend oor als dat nodig is. Loop ik in mijn werk tegen een probleem aan dan wordt er actie ondernomen zodat het opgelost kan worden.

Voor de komende jaren verwacht ik dat onze werkzaamheden steeds meer van allround naar specialismen zullen verschuiven. Dit omdat we vaker voor projecten zoals het meerjarig vervangingsprogramma worden ingezet.

Mijn wensen voor de toekomst? Ik blijf dit werk graag nog lange tijd doen. Vorig jaar hebben we te maken gehad met onrust over arbeidsvoorwaarden. Dat was niet prettig en ik hoop dat de rust die er

nu weer is zo blijft. Daarnaast hoop ik dat we ondanks sommige veranderingen gebruik blijven maken van elkaars kennis en kunde. Door dat te doen en te vertrouwen op elkaars oordeel kunnen we de efficiency van ons werk verhogen, een waarde die ik zelf heel belangrijk vind.'

Stadtwerke Schneverdingen-Neuenkirchen GmbH
Jörn Maurer - managing director

Jörn Maurer is managing director van het regionale gasnetwerk Stadtwerke Schneverdingen-Neuenkirchen GmbH. Op dit netwerk in Noord-Duitsland zijn 6000 klanten aangesloten, die met ingang van oktober 2015 als eerste in Duitsland zullen overgaan van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas.

'In eerste instantie zou een ander netwerk, namelijk het netwerk van Stadtwerke Achim, als het eerste marktconversiegebied overgaan naar hoogcalorisch gas. Maar vanwege de technische complexiteit in Achim en de gunstigere omgevingsomstandigheden in Schneverdingen werd ons Stadtwerk het pilotproject. Samen met Gasunie Deutschland bespraken we de uitdagingen van deze marktconversie en kwamen we tot goede oplossingen.

In Duitsland is al eerder elders ervaring opgedaan met de overgang van L- naar H-gas, de technische kennis is er dus. De belangrijkste uitdaging voor ons is het plannen en coördineren van het proces tussen alle externe betrokken stakeholders, en daarnaast het verkleinen van mogelijke risico's. Gasunie was zeer behulpzaam bij dit proces en onze directe communicatie leidde tot goede resultaten.

Het feit dat je de eerste bent, brengt kansen en risico's met zich mee. De toezichthouder in Niedersachsen is vooral geïnteresseerd in het onderscheid tussen kosten die uitsluitend verband houden met de marktconversie en kosten die verbonden zijn aan de oorspronkelijke netwerkexploitatie. Gelet op de omvang van ons bedrijf en om zo transparant mogelijk te kunnen zijn, hebben wij ervoor gekozen de noodzakelijke diensten te outsourcen. Dit maakt het mogelijk om de kosten die uitsluitend verband houden met het conversieproces duidelijk in kaart te brengen. Het belangrijkste knelpunt was de beschikbaarheid van bedrijven met voldoende menskracht om het technische conversieproces op tijd te faciliteren. Wij hebben gekozen voor een gediversifieerd aanbestedingsproces. Dit verkleint de risico's en maakt concurrentie mogelijk zodat de kosten zo laag mogelijk blijven. Wij hebben ervaren dat angst voor Europese aanbestedingsprocessen niet nodig is. Alles is beheersbaar.'

De heer Frans Talstra, bestuurslid Dorpsbelangenvereniging Aktie'68 Kommerzijl en omwonende van ons compressorstation in Grijskerk

“Het is niet niks, zo'n installatie naast ons dorp en de omliggende boerderijen, samen met nog geen 600 inwoners. Maar door de landschappelijke inpassing zie je er heel weinig van. Het wordt pas opletten als je merkt, zoals ruim een jaar geleden, dat Gasunie bouwactiviteiten heeft rond de komst van nieuwe compressoren. Gelukkig kunnen we dan met onze vragen terecht bij Gasunie dat ervoor zorgt dat we de installatiechef te spreken krijgen. Deze functionaris stellen we al onze dorpse vragen betreffende overlast zoals extra transporten in de naaste woonomgeving, verandering van geluidscontouren en extra lawaai tijdens het proefdraaien van de nieuwe compressorinstallaties, invloed daarvan op de nabij grazende schapen en koeien en de roedel reeën, de extra verlichting tijdens de bouwwerkzaamheden, het toegankelijk blijven van de fiets- en wandelpaden in het park, enzovoort. Het is voor ons erg prettig dat de installatiechef vervolgens rustig de tijd neemt om de consequenties voor ons dorp te begrijpen en de nodige maatregelen te nemen.

Wel wordt duidelijk dat bij deze grote projecten de betrokken technici en de uitvoerders meteen contact leggen met de bijbehorende instanties, zoals gemeente en brandweer, maar dat men het nabij gelegen dorp met de inwoners niet altijd direct in beeld heeft. Maar zodra we aan de bel trekken, worden we netjes geïnformeerd. Die informatie kunnen we dan vervolgens publiceren in onze dorpskrant: dat geeft meteen rust in het dorp.

Als bestuur van Dorpsbelangen Aktie'68 stellen we het wel erg op prijs dat Gasunie praktisch met ons regelt dat we proactief van de nodige informatie worden voorzien en onze dorpsgenoten daarvan op de hoogte kunnen brengen. Een goede buur is beter dan een verre vriend.”